

952 рк
ЖС 92

**ВСЕНАРОДНЯ БІБЛІОТЕКА УКРАЇНИ
ПРИ ВСЕУКРАЇНСЬКІЙ АКАДЕМІЇ НАУК**

ЖУРНАЛ

**БІБЛІОТЕКОЗНАВСТВА
ТА
БІБЛІОГРАФІЇ**

3

**К И Ї В
1929**

ЖУРНАЛ БІБЛІОТЕКОЗНАВСТВА ТА БІБЛІОГРАФІЇ

NATIONALBIBLIOTHEK DER UKRAINE AN DER UKRAINISCHEN
AKADEMIE DER WISSENSCHAFTEN

ZEITSCHRIFT
FÜR BIBLIOTHEKSWESEN
UND BIBLIOGRAPHIE

3

KYJIV — 1929

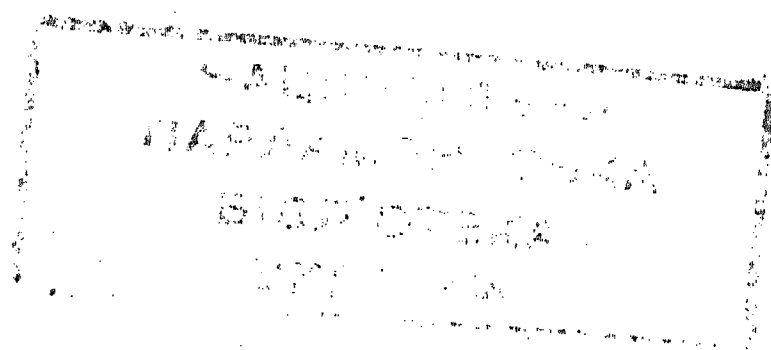
252 рк
№ 92

ВСЕНАРОДНЯ БІБЛІОТЕКА УКРАЇНИ ПРИ ВСЕУКРАЇНСЬКІЙ
АКАДЕМІЇ НАУК

ЖУРНАЛ
БІБЛІОТЕКОЗНАВСТВА
ТА БІБЛІОГРАФІЇ

3

м.п. 87534 к
Рк

КИЇВ—1929

Бібліографічний опис цього видання вміщено в „Літопису Укр. Друку“, „Картковому реперт.“ та інших покажчиках Укр. Книжк. Палати.

Дозволяється випустити в світ.
Неодмінний Секретар Всеукраїнської Академії Наук
акад. *О. Корчак-Чепурківський*.

Трест „Київ-Друк“, 8-ма друкарня
вул. Л. Толстого, № 5.
Київський окрліт 232. 634. 1000.

МАТЕРІАЛИ ДО КОНСТИТУЦІОНАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНОГО ВИВЧЕННЯ ЧИТАЧІВ.

Читач, як об'єкт вивчення, вже давно привернув до себе увагу дослідників. Спочатку це були самі письменники, що цікавилися читачем свого твору, далі зацікавилися ним критики та історики літератури, потім потроху почали цікавитися соціологи, а останніми часами, особливо на території СРСР, читач, як об'єкт вивчення, майже монополює перехід до компетенції бібліотечних робітників. Ще рано говорити про те, як цей факт прислужився справі самого вивчення: позитивно, чи негативно. Досить того, що в бібліотечних робітників для такої праці є багато сприятливих умов і навіть переваги перед іншими дослідниками. Так, напр., бібліотечний робітник, вивчаючи читача, може добирати собі об'єкт вивчення, ставити його в виключні умови і має змогу довго його спостерігати. Все це такі умови, що їх, крім бібліотеки, ніде майже не можна здійснити в роботі.

На жаль, цих виключних умов бібліотечні робітники до сьогоднішнього дня майже не використовували. Принаймні, я не знаю жодної писаної праці, яка б з погляду цих особливостей вивчення висвітлювала бодай один будь-який бік питання.

Взагалі, література з цього питання якісно дуже бідна. Всі праці, опубліковані за останні роки—а опубліковано їх безліч—не що інше, як повторювання та варіації до того, що зробила вже давно Х. Алчевська, при чому новітні переспіви, як це здебільша й буває, не варті навіть частини «класичної» мелодії. За останні роки лише один-єдиний автор підійшов до цієї проблеми оригінально й серйозно, а не в зв'язку з «масовим походом на читача», це—М. Рубакін. А в цьому поході, де тільки й чути було гомон «шапками... чи то пак, анкетами закидаємо», заклик М. Рубакіна до глибокої та вдумливої аналізи явищ не тільки не знайшов відгуку, а навіть викликав ворожнечу. Факт, що його в справі творення молодого науки не можна ані зрозуміти, ані виправдати.

Ми сказали: «творення молодого науки». Це треба підкреслити, бо в нас уже де-хто вважає вивчення читача за справу науки. А справді—ніякої науки ще нема. Теперішнє вивчення перебуває лише, так би мовити, в стадії публіцистичного заохочення до справжньої науки. А що то буде за наука, яка опанує читача, який її буде обсяг, навіть яка назва,—трудно сказати тепер.

Власне М. Рубакін заклав підвалини цієї науки і назвав її, як відомо, «бібліопсихологією», в цій назві виявивши її суть. У книжці, що на цю тему опублікував Рубакін, багато глибокого й продуманого матеріалу. Проте ми не можемо погодитися з методом творення її, а тим самим і з принципами його науки. Нам здається, що в творенні науки, де явища й процеси можна вивчати об'єктивно, не личить користуватися інтроспекцією, бодай уже через те, що це може привести до спекулятивних лементаций.¹ Але це річ інша. Тут можна й навіть слід дебатувати й доводити, але звичайно не *per baculum*.

¹ Хоча в праці Рубакіна й багато еkleктики, проте основна система, на базі якої збудовано «бібліопсихологію»,—це є сенсуалістичний феноменалізм.

Ми гадаємо, що розвиток науки про читання й читача має піти не одним збірним шляхом, а кількома шляхами спільності інтересів суміжних дисциплін. Такі науки, як педагогіка, психологія, літературознавство—своїми досягненнями можуть вельми прислужитися справі вивчення читача. Своєю чергою й самі ці дисципліни від такого вивчення збагатяться багатьма новими фактами та висновками. Крім того, вивчення читача матиме велике практичне значення для раціоналізації розумової праці, і з цього погляду особливо багато обіцяє бібліотечній роботі.

По тій короткій загальній передмові, ми дозволимо собі зразу ж перейти до викладу тих основних принципів, що на їх базі ми збирали та опрацьовували матеріал, вивчаючи наших читачів.

Перший такий принцип ми дозволимо собі формулювати так:

Вивчення повинно бути комплексне, тобто повинно охопити читача й книгу в їх взаємовідносинах.

Другий—взаємовідносини між читачем та книгою треба вивчати процесуально, тобто на протязі часу, а не «вихватами».

Третій:—спочатку за об'єкт вивчення повинен бути тільки читач; книжка ж може бути тільки за критерій оцінки його (читачевих) властивостей.

Четвертий—книжку треба вивчати цілком окремо, спостерігаючи, як ставиться до неї читач, з погляду спорідненості чи неспорідненості реакцій, які книга викликає в нього.

П'ятий—книжку, раніш ніж починати її вивчення, треба диференціювати на художню й т. зв. наукову. Процес і характер впливу тієї й тієї зовсім відмінні.

От—п'ять постулятивних понять, на яких ми базували свою роботу. Ми не будемо обґрунтовувати їх теоретично, в цьому нема ніякої потреби, бо вони не є витвір експерименту, а органічно зв'язані з звичайною бібліотечною роботою і з неї випливають.

Отже пригляньмося ближче до цієї роботи.

Звичайно в бібліотеці ми з зовнішнього боку можемо спостерігати якихось X чи Y, що приходять до неї, вибирають книжки, читають їх, щось і якось з них засвоюють, а потім повертають, щоб узяти інші, й т. д. Цеб-то ми маємо справу з якимось процесуальним явищем, що періодизується в двох хронологічних етапах. Перший етап виявляє поведінку читача в нас на очах, у бібліотеці. Ця поведінка, багатоскладова в своїй дії, кінець кінцем зводиться до того, що читач добирає собі якусь певну книжку й на ній зупиняється. Від цього моменту розпочинається другий етап, нам невідомий, що виявляє поведінку читача вже що-до певної, відомої нам книжки.

Така періодизація виявляє не тільки технічний процес. Вона по суті різко розмежовує два етапи, що істотно один від одного відрізняються.

Перший етап є, так би мовити, підготовчий до другого; він хоч і попереджає другий, проте, з погляду остаточного ефекту—трансформації особи під впливом книги—залежить від нього. Саме в наслідок поведінки читача що-до книжки поза межами нашого безпосереднього спостереження відбувається той процес засвоєння, що кінець кінцем є засобом культурної роботи.

Оскільки процесуально обидва етапи зливаються в єдиний хронологічний потік,—ми можемо певний відрізок його зафіксувати для вивчення. Тоді ми матимемо певний процес, що впливає на особу читача на протязі певного часу.

Отже особа читача й стала за об'єкт нашого вивчення в орбіті цього процесу, що відбувається на протязі часу при взаємовідносинах його (читача) з художньою книгою. Виходить, що процес цей залишає якісь сліди і на особі читача, і в бібліотеці, конкретно, в читачевому формулярі. Опі то сліди в формулярі, як відбиток читачевого процесу, й використали ми, щоб виявити його характер і суть.

Що-до часу, то, взагалі кажучи, при нашому розумінні читачівства, цей елемент має виключне значення, оскільки він тісно зв'язаний з функцією пам'яті. Функції ж пам'яті або мнестичній функції ми надаємо виключного значення, виходячи з тої засади, що інтенсивність впливу того чи іншого твору найкраще виміряти саме цією функцією. Навіть інтерпретація «з пам'яті» нам здається тим ціннішою, чим більше часу минуло від дня читання, цеб-то чим в більшій вона стоїть залежності від пам'яті.

Інакше кажучи, ми виходимо з такої формули: інтенсивність впливу твору прямо пропорційна мнестичній здібності інтерпретації.

Мнестичну здібність наших читачів ми досліджували за строк—відрізок часу в чотири приблизно місяці. Принципово, розмір часу ніякого значення не має, це річ суто-умовна. В дослідженні важливо лише якось виразно окреслити його для читача, щоб читач знав, за який саме час йому треба згадати літературу, тоб-то, щоб він міг хронологічно асоціювати її. Тому то ми й зупинилися на цьому терміні, взявши за хронологічну межу асоціювання час перереєстрації читачів.

Далі вивчати саму особу читача, як предмету нашого дослідження, можна, підходячи до неї з різних боків: професія, освіта, вік, стать, класова приналежність—всі ці елементи можуть бути тими відповідними пунктами, від яких можна прямувати до вивчення. І всі вони разом, і кожний зокрема, матимуть свою вартість, як елементи вивчення, лише тоді, коли ми розглядатимемо їх, як окремі складові частини одного цілого—читача, з усіма його особливостями і конституційно-біологічними, і психологічними.

Це твердження нам би хотілося підкреслити, тому що тепер часто замість читача вивчають його окремі характерологічні ознаки. В наслідок цього утворюється неймовірна плутанина, коли характерологічні ознаки «стають» істотними для «типу» читача. За приклад цього може бути спроба вивчати читача з погляду професії, що, оскільки нам відомо, і досі ніяких наслідків не дала. Цим ми не хочемо сказати, що не треба шукати взаємовідносин між читачем—представником певної професійної групи—та книжкою, навпаки, це навіть дуже корисно, але не з погляду вивчення читача в його специфічній суті, а з погляду його спрямованості, як певного соціогенного виявника. Цілком зрозуміло, що й наслідки такого вивчення будуть інші.

В своїх методичних засадах ми намагаємося по змозі окреслити всі характерологічні компоненти, що, так би мовити, утворюють особу читача. З незалежних від нас причин, нам це не завжди щастило зробити, через що, значною мірою, зменшується вартість наших матеріалів.

Всі характерологічні елементи, що ними ми користувалися, щоб виявити особу читача, можна поділити на 3 групи: 1) конституційно-біологічну, 2) соціально-побутову та 3) психологічну.

Ми не будемо перелічувати всіх елементів, що складають кожну групу, дешифрувати їх зміст; читач це сам зможе зробити на матеріялах протоколів. Лише для тих елементів, що їх ми вперше використовуємо в методиці вивчення читача, потрібне коротке пояснення. Мало не вся перша група належить до таких елементів (крім звичайних і зрозумілих—віку та статі). Тут ми намагалися виявити будову тіла і стан здоров'я.

Стан здоров'я ми не перевіряли об'єктивно, а користувалися лише анамнестичними даними. В тих випадках, де анамнестичних вказівок не було, ми нічого в протоколах не зазначали.

Що до будови тіла, то ми користувалися заведеною майже скрізь у сучасній психіатрії, а почасти й педології, класифікацією Кречмера, найвиразнішою взагалі й найпридатнішою для нашої мети.¹ Саме визначення особи з погляду будови тіла ми робили на підставі безпосереднього спостереження читача. Лікарям відомо, як часто буває трудно зачислити особу до тієї чи іншої групи, не тільки спостерігаючи її здалеку, але досліджуючи безпосередньо в стані *nudus*. Деяких осіб, що їх тут описуємо, ми спостерігали й у такому стані, і за них ми беремо повну відповідальність. В деяких же випадках ми не брали на себе сміливости зачислити певну особу до будь-якої ясно окресленої групи з числа перших двох. Два таких випадки наших, які правильно було б виділити до групи мішаних типів, ми завели до третьої групи диспластиків. Отже цю групу складають особи не тільки диспластичної будови й відповідних характерів, але також і мішані типи, що мають наявні елементи перших двох конституційних груп.

Поруч з будовою тіла в протокольній характеристиці осіб ми про- ставляємо їх характер — відзнака, що належить уже до 3-ої групи характерологічних елементів. Той факт, що ці два елементи стоять поруч, може навести читача на думку, що ми характерологічну читацьку відзнаку постулативно занотували на підставі науки Кречмера. Ні в якому разі цього ми не робили. В кожному випадку характер особи ми виводили шляхом спеціального анамнестичного досліду й вивчення тих соціально-побутових рис (2-ої групи), що виявляють соціальне спрямування й поведінку людини. Тут ми значною мірою користувалися тією блискучою аналізою психічних реакцій особи, що її дала школа З. Фрейда в особі його учня Юнга.² Як відомо, дві зазначені групи Юнга близькі, щоб не сказати більше, до групи Кречмера.³ Крім того, в характеристиці особи ми брали ще до уваги явища сугестії й фантазії. Явища сугестії ми вивчали не експериментально, а, так би мовити, з погляду бібліотечної реакції. Такий спосіб нам здається для нашої мети найпридатнішим, крім того, інші способи в умовах бібліотечної роботи мало приступні.

В процесі засвоєння книжкового матеріалу, а тим більше красного письменства, взаємини якого з читачем має найбільше й цікавлять фантазії ми надаємо виключного значення. В літературі також є деякі натяки на зв'язок цього феномену з процесом «художнього сприйняття». Слід згадати таких авторів, як

Щоб зрозуміти як слід принцип нашого досліду, а також оцінити висновки, обов'язково треба познайомитися з працею Е. Кречмера «Строение тела и характер» (є два видання російською мовою). Оскільки ця книжка своїм змістом цілком доступна для всіх, я не зупиняюся на викладі та з'ясованні принципів класифікації Кречмера.

² С. Jung — учень Фрейда, що пізніше розійшовся з своїм учителем і утворив власний напрям у психоаналізі.

³ К. Юнг. Психологические типы. Гиз.

Рібо,¹ А Лазурський,² а особливо Грузенберг³. Але розроблених і вивчених будь-яких тез в літературі, приступній нам, ми не знайшли.

Дослід фантазії ми робили, складаючи експромтом невеликий твір на тему: «купання в ставу», маючи на увазі зимовий час і місце проживання наших читачів. З цього погляду, думаємо, вибір такої теми себе виправдав. На жаль, не всі читачі погодилися написати таку роботу, особливо робітничий контингент їх, і тому всебічної аналізи всіх наших читачів у цьому напрямі зробити не пощастило⁴.

Поруч з фантазією, ми занотовували й брали на увагу наявність захоплення будь-якою книжкою чи автором,—відомо бо, що в психологічній характерології з цього факту часто користуються для висновків.

Цим питанням ми і закінчуємо визначення особи читача.

Одна неодмінна технічна умова, яку ми ставили в досліді й яка є надто важлива, це—цілковита, так би мовити, близькість особи читача до протоколіста. Наявність контакту, заснованого на персональному знайомстві особи, що переводить дослід, з читачем, є запорукою повного й правдивого висвітлення книжки, з одного боку, та «легкості» згадування й інтерпретації, з другого. В наших випадках дослід переводився лише в таких умовах.

Техніка досліду на підставі цих даних досить проста й зрозуміла з зразка протоколу, що додається до матеріалів.

На першій сторінці аркуша паперу виписують заздалегідь у хронологічному порядку всі книжки, що їх брав читач, і після цього списану сторінку підгинають під низ. На другій сторінці, в порядковій нумерації, реєструють всі книжки, що їх пригадує читач, при чому протоколіст просить читача, щоб він, по змозі, називав їх в такому порядку, який відповідає фактичній хронології. Така списана сторінка буде виявляти дані активного згадування. Після цього читач переходить до інтерпретації реєстрованої тут літератури, зупиняючись на кожній книжці окремо. Ініціатива інтерпретації ввесь час мусить бути в руках читача і ні в якому разі не в протоколіста. Це значить, що ніяких питань «по суті» він не повинен ставити читачеві.

В наших випадках ми дозволяли собі ставити питання лише що-до змісту, не більше. Що ж стосується оцінки в цілому, так само акцентування окремих моментів,—все це повинен робити сам читач. На обов'язку протоколіста, по змозі, точно записувати все, що каже читач,—загальна умова для всіх подібних праць.

Коли інтерпретацію активних згаданих книжок скінчено, протоколіст відгинає першу сторінку й нагадує читачеві назви тих книжок, що їх він фактично брав на протязі певного часу. В такому ж порядку читач інтерпретує їх, а протоколіст записує поруч на першій сторінці. Це будуть дані асоціативного згадування.

Цим технікою досліду й вичерпується.

Найвідповідальніша й найскладніша річ—аналіза протоколу.

Ми підійшли до неї без будь-яких літературних вказівок, виключно на підставі нашого невеликого досвіду психіатричного та наших теоретичних розумінь деяких психологічних процесів і явищ. Для аналізу ми застосували низку термінів, що не мають права громадянства в спеціаль-

¹ Т. Р и б о. Творческое воображение. Спб. 1901 г.

² А. Л а з у р с к и й. Психология общая и экспериментальная. Птгр. 1915 год.

³ С. Г р у з е н б е р г. Психология творчества.

⁴ З цих причин ми не будемо деталізувати матеріалів систематизації протоколів з погляду фантазії, так само не будемо диференціювати цей феномен.

ній літературі. Крім того, ми запозичили деякі поняття психологічні й пристосували до нашої мети.

Можливо, що ми помилилися де в чому, ми свідомі такої можливості, але ми свідомі також того, що без шукання, а тим самим і без помилок у такій роботі не обійтись.

Дуже коротко зупинимось на принципах нашої аналізи. Увесь матеріал аналізи ми розподіляємо на такі три групи.

1. Особливості мнестичні читача (за даними літературного матеріалу).

2. Особливості процесу засвоєння і

3. Особливості читачевого спрямування («установки»).

Мнестичні особливості ми виводимо шляхом цифрового порівняння даних активного згадування (2 сторінка протоколу) з даними фактичного читання мінус амнезований матеріал. Таким чином, що-до читаної літератури ми матимемо в протоколі кожного читача дані активного згадування, асоціативного і амнезований літературний матеріал. Що таке активне згадування, про це вже говорилося. Тепер слід сказати кілька слів про те, що ми розуміємо під асоціативним згадуванням та амнезованим матеріалом.

До асоціативно-згаданої літератури ми зачисляємо всі ті книжкові одиниці, що встали в пам'яті читачевій лише після нагадування йому їх назов (так само й авторів) протоколістом.

Отже інтерпретація цієї літератури є наслідком асоціювання з назвою або з автором книги.

Амнезований матеріал являє собою ту категорію літератури, що з невідомих нам причин не заціліла в пам'яті читачевій¹.

В аналізі найбільшу увагу ми звертаємо на активне згадування та на амнезований літературний матеріал. Ці два процеси є тими полюсами, що виявляють «магнетні» особливості читача.

Всі дані мнестичні, для виявлення особливостей пам'яті та для порівняння, ми виводимо у відносних числах.

Процес активного згадування може бути різний: один читач може згадувати як раз так, як він читав, додержуючись більш-менш точно хронології, другий же—називає спочатку ті книжки, що недавно прочитав, а потім уже згадує давні, і нарешті третій—називає без певного хронологічного порядку й системи, хоча всіх читачів, як уже зазначено, просять називати книжки в порядку їх читання.

В залежності від того, як саме читач згадує, ми визначаємо його тип згадування. Отже на підставі цього тип згадування може бути або прямий, або інвертивний, або мішаний.

Другу групу елементів аналізи складають особливості засвоєння. Щоб не зупинятися довго на з'ясуванні нашого розуміння терміну «засвоєння», ми застерігаємо, що, в нашому тут розумінні, він близький до відомого й загально поширеного терміну «сприйняття». Ми ж не вживаємо цього терміну тому, що, в згоді з наукою Ясперса, ми прикладаємо його до іншого поняття, про що мова буде далі.

Термін засвоєння нас не зовсім задовольняє, хоч практично його, напр., в педагогіці вживають. Але в педагогіці він виправдовує себе по суті, оскільки стосується наукових дисциплін. Для розуміння ж процесів впливу художньої літератури, хотілося б підшукати належний термін. На жаль, ми такого не знайшли, а тому зупинимось на «засвоєнні».

¹ Очевидно, в таких випадках відіграє роль низка причин, і серед них не останнє місце посідають явища «вितиснення» за Фрейдом.

Цим терміном ми визначаємо той процес, що ним підчас читання читач охоплює твір таким, яким він нам його інтерпретує.

Тут може повстати питання: чи відбиває ж матеріял інтерпретації цей процес. Категорично відповісти на це запитання ми не можемо. Але нам здається, що в основному, схематично, це так. Коли ми, напр., маємо особу синтетичного типу, то в неї можуть бути побічні асоціації, що міняють шляхи засвоєння в деталях, але основне тло засвоєння в інтерпретації, нам здається, повинно викристалізуватися.

Крім того, ми просто не маємо іншого методу, щоб дослідити процес засвоєння, крім хіба інтроспекції,—метод, який ми мусимо рішуче відкинути. Самий процес охоплення твору через засвоєння залежить від психологічної особливості читачеві. Вже давно відомі факти своєрідності стосунків психологічних, особливостей індивідууму до зовнішніх реакцій і навпаки. Всі психологічні класифікації, що існували до цього часу, побудовано на даних цих стосунків. В залежності від того, з якого боку підходили до виявлення цих стосунків, і утворювали належні класифікації.

Аналізуючи наші протоколи, ми зіткнулися з наявністю надзвичайно складних процесів, що виявляють взаємини читача й книги. Для того, щоб схематизувати їх, ми скористалися такими феноменологічними поняттями психології, як форма мислення й психологічний зміст особи.

Перше розуміння ми використовуємо більш термінологічно, ніж по суті. Річ у тому, що це розуміння експериментальної психології, досить придатне до того, щоб з'ясувати «засвоєння» в розумінні педагогічного процесу, мало підходить до нашого «засвоєння» художньої літератури. Тут «форма мислення», як психічна акція, коли й посідає місце, то в усякому разі незначне. Нам здається, що тут відбувається той процес, що в Е. Кречмера має назву «форменної функції». Користуючись терміном «форми мислення», синтез і аналізу ми розуміємо тільки з погляду форменної функції Е. Кречмера, або ще вужче, з погляду «ступня форменого об'єднання».¹

До розуміння психічного змісту особи, як відомо з часів Е. Канта, входять такі елементи, як емотивність, інтелектуальність та вольовість. Перші два елементи обов'язково беруть участь у процесі засвоєння художньої літератури (й мистецтва взагалі). В залежності від переваги того чи іншого, ми й кажемо: засвоєння емотивне, чи інтелектуальне, маючи на увазі, що обидва елементи психіки беруть участь.

Цими двома поняттями—форменної функції й психічного змісту ми з'ясовуємо лише процес засвоєння. Але нас цікавлять ще й шляхи, якими переходить цей процес. Щоб з'ясувати їх, ми застосували поняття «впорядкування образів за ступнем їх виразності», як запропонував це вперше Ясперс (Jaspers). Цей автор відрізняє два шляхи, якими особа сприймає вплив із зовнішнього світу: уявлення (Vorstellung) й сприйняття (Auffassung). Сприйняття зв'язане безпосередньо з фізіологічним процесом, що виявляється у відчутті (Wahrnehmung). Феноменологічно Wahrnehmung і Auffassung є одне ціле. Ясперс наводить цілу низку ознак, що відрізняють феномена—уявлення й сприйняття resp. відчуття. Ми дозволимо собі деякі з них навести.

І. Відчуття (феноменологічно=сприйняття) мають поодинокі елементи чутлості, повну розумову свіжість, наприкл., «фарби сяють».

При уявленні елементи адекватності випадкові, порівнюючи з елементами чутлості.

¹ Э. Кречмер. Медицинская психология, стр. 31.

II. Відчуття (сприйняття) мають певний малюнок і виявляються перед нами в усіх своїх деталях.

Уявлення має неяскравий малюнок і невизначену, недетальну форму.

III. Відчуття (сприйняття) тривкіші й можуть через те довго затримуватися.

Уявлення «просковзують», не затримуються й через те мусять поновлятися.¹

Оце розуміння Ясперса ми й застосували до виявлення шляхів, якими засвоюється художня література. По суті до нього ми дійшли емпірично, працюючи з літгуртком на провесні м. р. Тоді вже ми звернули увагу на те, що деякі співучасники нашого гуртка в інтерпретації деяких творів, надзвичайно мальовничо виявляли окремі моменти або місця. В таких випадках читач буквально цитував окремі уступи з твору, особливо, коли «художність» їх (уступів) була синтонічна особі читача. Доводилося також спостерігати конфабулятивне доповнення деяких місць твору або коштом акцій, або розміщенням персонажів чи образів твору.

Правда, таких читачів нам довелося зустрінути лише двох, а під час збирання нашого матеріялу ми виявили ще двох. Виходить, що їх начеб-то мало. Але ми не беремося цього доводити, бо в одному випадку аналізу ми не могли знайти за матеріялами протоколу вказівок на тип засвоєння—сприйняття, тоді як нам досконально було відомо, що цей читач мусив дати саме такий тип. Очевидно, тут був дефект протоколювання. А дефект протоколювання ніде так гостро не виявиться, як тут.

Щоб скінчити з цим питанням, зазначимо, що диференціація шляхів засвоєння має вагу виключно в світлі одночасового виявлення фантазії читачевої та його «ступня форменого об'єднання».

Особливості спрямування (установки) читачевої ми досліджуємо з погляду виявлення тієї доміантної ідеї, яка захоплює читача. На перший погляд, це старий знайомий наших дослідників читацтва, т. з. читацький інтерес. Але це тільки на перший погляд. Справді ж, ці два поняття нічого спільного між собою не мають.

Читацький інтерес, як його ми розуміємо, є процес свідомий² особі читача, і, як такий,—вольовий. В його формуванні посередньо чи безпосередньо, величезну, щоб не сказати доміантну, роль відіграє сутість. Читачеві ж спрямування в нашому розумінні є та доміантна ідея, що, незалежно від волі читачевої, виявляється в даний момент. Ми кажемо: «в даний момент» тому, що нам не відомо—може, через рік, або два ця ідея зникне й її місце заступить інша. Педагогіці відомі ці зміни ідеї в часі, особливості цих змін з погляду стати й т. и. І хоча це явище не постійне, проте ми намагалися виявити його, щоб по змозі окреслити діапазон спрямування, по можливості, в межах наших груп.

Цими поняттями й обмежується принципова сторона нашої аналізи. В резюме протоколів ми ще наводимо такі розділи, як «авторська шкала спрямування», «амнезований літературний матеріял», «індиферентний літ. матеріял», «матеріял, що викликає негативне ставлення» та «наукова література». Всі ці розділи не одноцінні з погляду нашої аналізи й потребують деякого пояснення.

Насамперед, мусимо зазначити ще раз, що ми поділяємо той погляд, який обумовлює вивчення читацтва на матеріялі самого читацтва. Це значить, що ми вважаємо за можливе й єдино потрібне вивчати це питання комплексно.

¹ K. Jaspers: Allgemeine psychopathologie. Berlin. 1923 p. Стр. 49 і 119.

² Свідомий в тому розумінні, що читач його кожного часу може логічно обгрунтувати.

В своїх матеріялах ми так і підходимо до справи, вивчаючи читача в розрізі комплексного процесу. Правда, ми акцентуємо індивідуальні особливості читачеві, але критерієм для цього акцентування у нас є книга. Отже, з цього погляду вище наведені розділи лише доповнюють та ілюструють ці особливості на літературному конкретному матеріялі. Такий метод, нам здається, дозволить разом з тим виявити взаємовідносини літературних назов з читацькими групами. Особливу роллю в цьому ми надаємо таким розділам, як «авторська шкала спрямованости» та «амнезований літературний матеріял», з мотивів, що їх наведено вище.

Менше значення мають інші розділи. Зокрема розділ «індиферентний літер. матеріял» ми завели на підставі наявности фактичного матеріялу в кожному протоколі, що його справді виявлено, як «індиферентний». Це той матеріял, що затримався в пам'яті читачевій, але особливого вражіння на нього не справив. Треба думати, що по суті це матеріял для амнезії—другої черги; питання лише часу. Але ставити його поруч з уже амнезованим ми не можемо: для цього в нас нема підстав. Взагалі це питання треба вивчати окремо.

Розділ «літературний матеріял, що викликає до себе негативне ставлення» психологічно иншого порядку. Він виявляє певні комплекси читачеві, логічно обірунтовані. Повстаючи на ґрунті емотивної чи інтелектуальної сфери читачевої, вони (комплекси) виявляються в формі певного розумового окреслення, як диференційовані категорії ставлення його (читача) до оточення. На жаль, за браком належної кількості матеріялу, ми не могли поглибити в цьому напрямі нашої аналізи й обмежилися лише переліком літературного матеріялу.

Наукова література не була предметом нашого спеціального досліду, й тому аналізи цієї категорії літератури ми не робили. Нас цікавив лише інтелектуальний рівень читача, ступінь його розвитку в порівнянні до тих книжкових назов, що їх читач використовував. Тому-то ми в резюме протоколів даємо характеристику ставлення читачевого до наукової літератури в найзагальніших рисах.

На цьому ми закінчуємо методичні передумови й основні принципи нашого розуміння вивчення читача та переходимо до опису читачів. Самі протоколи ми за браком місця не наводимо, а оголошуємо резюмовану розробку їх.

№ 1. О с о б а ч и т а ч а К-вої Н.

Дівчина 19 років, закінчила трудшколу—семирічку. Тепер учиться на курсах чужоземних мов. Виразна пікнічна будова тіла. Скаржиться, що має хорі легені (активний тbc). Характер—циклотимік. Інтелект—репродуктивний. Живе під опікою сім'ї. Має нахил до активної громадської роботи. Років два тому працювала активно в гуртку друзів бібліотеки. Тепер працює в літгуртку самоосвіти.

Б і б л і о т е ч н а х а р а к т е р и с т и к а. Бібліотеку відвідує не регулярно: через 3—4 дні або з інтервалами в 2—3 тижні. Добирає книжки переважно з фонду наявного на столі або на вітрині. У виборі сугестивна коштом читачів і особливо бібліотекаря. Читає переважно красне письменство, иноді історично-літературні твори.

Д о с л і д ф а н т а з і ї. Тема: «Купанье в пруду».

«Хотя я никогда и не купалась в пруду, но постараюсь описать это купанье. Представляю себе тихую темную воду, покрытую возле берега листьями и цветами лилий. Одно место очищено для купанья. Деревья тесно обступили пруд. Тихо, хорошо. После жары и духоты вместе с подругами врываешься под сень деревьев и, быстро раздевшись, бросаешься в воду. Тишина наполнилась криками, шумом, плесканьем воды. Вода теплая, приятная, за ноги кто-то хватает. Кричишь от испуга. Крутом смех—это разные травы, растущие на дне... Хорошо!.. Не хочется выходить, расставаться с этой тихой и темной водой с нависшими деревьями».

Найулюбленіші автори: Генрі, О. і Лондон, Дж.

Резюме досліджу за протоколом:

За даними формуляру взято 15 книжок—за час з 1/X—27 р. до 20/II—28 р. З них 6 не читала зовсім.

Мнестичні дані: Активно згадала 6

Цифрова шкала згадування в ‰: Активно згадала—60‰; Асоціативно—30‰; Не згадує—10‰.

Тип згадування—мішаний.

Засвоєння. — Синтетично-емотивне з спрямуванням на фабулу й загальну ідею твору.

Тип засвоєння—уявлення.

Авторська шкала спрямованости: 1. Демидов—«Вихрь» (акт.); 2. Уайльд—«Портрет Д. Грея» (асоц.); 3. Коцюбинський—«Fata morgana» (акт.).

Амнезований літературний матеріал: О. Генрі—Короли и капуста.

Індиферентний матеріал: Фарер—Подружки.

Матеріалу, що викликає негативне ставлення—немає. З наукової літератури прочитала одну книжку—Зотов «История всемирной литературы». Поставилася до неї критично.

Зразок інтерпретації авторів з шкали.

Уайльд. Портрет Дориана Грея—Зміст пам'ятає. «Очень хорошо написана. Не понимаю в сущности, что он хотел этим сказать. Ведь этого не может быть на самом деле, чтобы портрет стал стариться, а человек нет. Тоже фантазия. Главный герой этого романа Д. Грей—рассказа, романа—не знаю что, когда я читала меня раздражали взгляды Генри на женщину. Меня это очень раздражало. Эта книжка мне понравилась больше всех, хотя еще «Вихрь»

№ 2. Особа читача: Л-ца Д. Б.

Хлопець 20 років. Єврей. Тіло пікнічної будови. Характер циклотимічний. Інтелект продуктивний. Має середню освіту (проф-техшкола). Тепер працює на виробництві, як рсбітник. Легко вступає в афективний контакт. Любить висловлювати свої думки на людях. Любить громадську роботу, але переобтяжений працею на виробництві.

Бібліотечна характеристика. Бібліотеку відвідує регулярно через 3—5 день. Книжки хоч і вибирає сам, але здебільша звертається за порадою до бібліотекаря. Читає красне письменство і літературу наукову без певного плану. Сугестивний. Досліджу фантазії не зроблено тому, що відмовився.

Улюблені письменники: М. Горький і Е. Золя.

Резюме досліджу за протоколом.

За час з 13/XI—1927 р. до 17/II—28 взяв з бібліотеки 45 книжок. З них активно згадав 7+4.

Цифрова шкала згадування: Активно згадує 16‰; Асоціативно—80‰; Не згадує—4‰.

Тип згадування—мішаний.

Засвоєння синтетично-інтелектуальне з спрямуванням на загальне поверхове окреслення явищ та героїв (нахил до шаблону).

Тип засвоєння—уявлення.

Авторська шкала спрямування: 1. Каган.—Кар'єра Левинского; 2. Караваєва—Юность на Грязной; 3. Блок—12 (Двенадцать); 4. Золя—Погром; 5. Григорьев—Берко—Контрабандист; 6. Перец—Избр. сочинения; 7. Фибих—Железо в огне; 8. Горький—Рассказы.

Зразок інтерпретації матеріалу з шкали:

А. Караваєва—Юность на Грязной. «Книжка безусловно хорошая. «Дети»—представители разных слоев населения, общие интересы в детстве и разногласия во взглядах в позднейшем периоде. Каждый смотрит с точки зрения окружающей его среды. Потом очень метко схвачены некоторые характеристики, особенно Павла».

Амнезований матеріал: Келлерман—Иестер и Ли; Честертон—Наполеон из пригорода.

Індиферентний матеріал: Грінченко—Під тихими вербами; Даниловський—Мария Магдалина; Бальзак—Крестьяне; Хашек—Приключення бравого солдата Швейка; Огнев—Дневник Кости Рябцова.

Літер. матеріал, що викликає негативне ставлення: Романов—Без черемухи; Винниченко—Рівновага.

Остання з погляду окреслення автором емігрантських типів. З наукової літератури читач особливо спиняється на історично-літературному матеріалі

З сучасних критиків читачеві подобаються Каган і Воронський.

№ 3. Особа читача К-ої А.

Дівчина 20 років. Єврейка. Будова тіла наближається до пікнічної. Характер—циклотимічний. Інтелект репродуктивний. Має початкову освіту. Працює як хатня господиня. Бере участь у роботі літгуртка.

Бібліотечна характеристика. Бібліотеку відвідує регулярно 1—2 рази на тиждень. Книжки міняє приблизно один раз на тиждень, і то не щотижня. У виборі сугестивна коштом так бібліотекаря, як і читачів.

Улюблені автори: Лев Толстой, Жеромський, Вересаєв.

Дослід фантазії. Тема «Купанье в пруду».

«Как приятно купаться в озере. С каким наслаждением тыходишь в холодную кристаллическую воду, и каждое малейшее движение воды тебе приносит приятное удовольствие. При выходе капли воды на твоём теле отражаются блеском алмаза и теплые солнечные лучи пронизывают тебя насквозь. Это ощущение продолжается недолго, солнце начинает припекать и снова бежишь окунуться в воду, охладить своё горячее тело. Тишь и гладь озера нарушается плесканьем воды, плаваешь и чувствуешь, что в данный момент ты являешься как бы победителем».

Резюме досліду за протоколом:

За час з 21/XII—1927 р. по 28/I—28 р. взяла з бібліотеки 10 книжок з белетристики. З них не читала 3.

Підчас досліду активно згадала 2.

Цифрова шкала згадування: Активно згадала—28%; Асоціативно—14%; Не згадала—58%.

Тип згадування—інвертивний.

Засвоєння синтетично-емотивне з спрямуванням на характери героїв та їх переживання (?).

Тип засвоєння—уявлення.

Авторська шкала спрямування: Шульгин—Дни.

Зразок інтерпретації цього твору: «Книжка мне понравилась очень. Хорошо описаны отдельные события и переживания героя (?) наблюдающего их».

Амнезований матеріял: Лавренев—Ветер; А. Веселый—Большой запов; Лидин—Пути и версты.

Індиферентний матеріял: И. Эренбург—Жизнь и гибель Н. Курбова; Иванов—Открытый дом; Р. Ролан—Лето.

Наукової літератури не читала.

№ 4. Особа читача Б-на.

Хлопець 18 років. Єврей. Виразної пікнічної будови. Характер циклотимічний. Інтелект репродуктивний. Закінчив трудшкolu семирічку. Син ремісника. Активно працює в літгуртку при бібліотеці.

Бібліотечна характеристика. Бібліотеку відвідує щодня, допомагаючи праці бібліотекарів. Щодва дні міняє книжку в бібліотеці, читаючи виключно красне письменство. Добирає книжки з наявного книжкового матеріялу, орієнтуючись за допомогою рецензій в періодичній літературі. За останньою стежить досить уважно. Сугестивний коштом впливу бібліотеки та читачів.

Улюблений автор—А. Франс.

Дослід фантазії: Тема—«Купанье в пруду».

«В озере не купался и никакого представления о купаньи не имею. Так что писать о купаньи в пруду я не могу».

Резюме досліду за протоколом.

За час від 15/IX—27 р. по 4/II—1928 р. взяв з бібліотеки 62 книжки. Не читав 17=45. З них активно згадує 29.

Цифрова шкала згадування: Активно згадав—40%; Асоціативно—34%; Не згадав—26%.

Тип згадування—інвертивний.

Засвоєння синтетично-емотивне з виразними елементами аналітичності. Спрямування на цікавий зміст та на ефектну дію.

Тип засвоєння—уявлення.

Авторська шкала спрямування за протоколом: 1. Винниченко—Сонячна машина; 2. Толстой А.—Гиперболоид инженера Гарина; 3. Вассерман—Восстание из-за юноши Эрнста; 4. Джiovанниоли—Спартак; 5. Толстой А.—Аэлита; 6. Вудворт—Хлеба и зрелищ; 7. Локк—Необычные прикл. Ар. Пюжоля; 8. Карпов—Пятая любовь.

Зразок інтерпретації. Джiovанниоли—Спартак.

«Помню бой в Цирке. Описана жена Валерия в кабаке «Венера Похо-

ронная». Дело с колпаком. Все развитие действия хорошо помню. Книжка произвела хорошее впечатление».

А м н е з о в а н и й м а т е р і я л: 1. Лондон—Тисяча жизней; 2. Сто-роженко—Оповідання; 3. Кониський—Вибрані твори; 4. Квітка—Салдатський портрет; 5. Фадеев—Разгром; 6. Пильняк—Расплеснутое время; 7. Никифоров—У фонаря; 8. Зошенко—Рассказы; 9. Синклер—Сильвия.

І н д и ф е р е н т н и й м а т е р і я л: 1. Фриндланд — За закрытой дверью; 2. Джекобс—Сватовство шкипера; 3. Ш. Алейхем—Порон; 4. О. Форш—Пятый зверь; 5. Пильняк—Китайские повести; 6. Хашек — Приключения храброго солдата Швейка; 7. Гелсуорси—В тисках; 8. Войнич—Джек Реймонт.

Книжки, що викликали негати́вне ставлення: 1. Р. Ролан—Кола Бреньон; 2. Франко—Борислав сміється; 3. Уэдेलі—Пламя; 4. Спиридович—Записки жандарма.

Зразок інтерпретації.—Р. Ролан, Кола Бреньон. «Помню там описан столяр. Не оставила должного впечатления. Ожидал от этой книжки много. От записок веет ненормальностью».

З наукових книжок читав лише історично-літературні.

№ 5. Особа читача Б-ка М.

Хлопець 19 років. З походження українець. Будова тіла пікнічна. Характер циклотимічний. Інтелект репродуктивний. Здобув початкову освіту. Професія—підручний булочника. Безробітний. Бере активну участь у роботі клубу.

Б і б л і о т е ч н а х а р а к т е р и с т и к а. Бібліотеку відвідує мало не щодня, беручи кожного разу книжку. Читає лише красне письменство. Цікавиться переважно літературою про пригоди. У виборі книжок такого змісту покладається на бібліотекаря. В бібліотеці дуже легко вступає в контакт з читачами, висловлюючи їм свої думки про книжку.

Улюблених письменників немає.

Дослід у фантазії не зроблено тому, що відмовився.

Резюме дослід за протоколом.

За час з 11/XI—1927 р. по 12/II—1928 р. взяв і прочитав 60 книжок. З них активно згадав під час дослід 9.

Цифрова шкала згадування: Активно згадав—15%; Асоціативно—35%; Не згадав—50%.

Тип згадування—інвертивний.

Засвоєння—примітивно-емотивне з спрямуванням на фабулу.

Тип засвоєння—уявлення.

А в т о р с ь к а ш к а л а с п р я м у в а н н я з а п р о т о к о л о м: 1. Винниченко—Сонячна машина; 2. Нечуй-Левицький—Бурлачка; 3. Нечуй-Левицький—Дві московки; 4. Д. Доллар—Месс Менд; 5. Уэльс—Первые люди на луне; 6. Підмогильний—Військовий літун.

Зразок інтерпретації творів із шкали:

Н.-Левицький.—Бурлачка: «Как она жила с мужем, потом бросила мужа».

Підмогильний—Військовий літун. «Как он летал, поехал с барышней кататься и он взял не тот рычаг, как они до этого гуляли на вечеринках».

Про Атлантиду—Бенуа, що йому, з його слів, дуже подобалась—оповідає таке.—«Из советской политики. Участвовал чекист Орлов и эта самая женщина и потом как его поймали и расстреляли. На этом кончается».

Винниченкова «Сонячна машина» читачеві найбільше подабалась,—проте змісту її не згадує.

А м н е з о в а н и й м а т е р і я л: 1. Никифоров—У фонаря; 2. Доллар—Лори—Лен; 3. Форш—Горячий цех; 4. Слісаренко—Камінний виноград; 5. Тагор—Дом и мир; 6. Смолич—Останній Ейджвуд; 7. Лондон—Бунт на Эльсиноре; 8. Грінченко—Під тихими вербами; 9. Крушельницький—Рубають ліс; 10. Синклер—Сто процентов; 11. Синклер—Джунгли; 12. Рони—Улица,—та інші.

Даних про індіферентний матеріал вивести не можна. Наукових книжок не читав зовсім.

№ 6. Особа читача К-кого С.

Хлопець 20 років. Єврей. Виразної пікнічної будови. Характер—циклотимік. Інтелект—репродуктивний. Здобув початкову освіту. Робітник (учень збирача). Комсомолец. Член спілки металістів. Активний робітник клубу.

Б і б л і о т е ч н а х а р а к т е р и с т и к а. Бібліотеку відвідує 1—2 рази на тиждень. Читає виключно красне письменство. В книжковому матеріалі не орієнтується. Книжку завжди просить у бібліотекаря, при чому попит формулює так: «дайте что-нибудь». Іноді додає—«на Ваш вкус».

Дослід у фантазії не зроблено, бо відмовився написати завдання. Улюблених книг нема. Подобається Д. Лондон и Сінклер.

Резюме дослід за протоколом. За даними формуляру, взято в біблію епі за час від 1/XI—1927 р. по 13/II—1928 р. 19 книжок, з них активно згадав 8+2.

Мнестичні дані.

Цифрова шкала згадування: Активно згадав —42%; Асоціативно—22%; Не згадує—36%.

тип згадування мішаний.

Засвоєння синтетично-емотивне (?) з спрямуванням на фабулу та гумор.

Тип засвоєння—уявлення (?).

Авторська шкала спрямування. 1. Лондон Дж.; 2. Шолом-Алейхем «Еврейские дети»; 3. Свирский (асоц.).

Зразок інтерпретації: Ш. Алейхем «Еврейские дети».—«Рассказы о детях, интересные, смешные рассказы».

Амнезований матеріал: 1. Лидин—Идут корабли; 2. Ляшко—С отарою; 3. Доуднетель—Хромые боги; 4. Перушон—Пена; 5. Лондон—Джерри; 6. Романов—Хорошие места; 7. Романов—Без черемухи; 8. Эспина—Сфинкс; 9. Огнев—Дневник Кости Рябцова; 10. Пильняк—Расплеснутое время; 11. Хёрст—Золотые перезвоны.

Про індиферентний матеріал говорити не можна через те, що спрямувальний літ. матеріал дуже зле виявлено.

Наукової літератури не читав.

№ 7. Особа читача М-ко.

Чоловік 40 років. З походження українець. Тіло астеничної будови. Характер шизотимічний. Інтелект продуктивний. Має початкову (хатню) освіту. Робітник—пекар. З 1905 року брав актив у участь у революційн. рухові. Добре знає історію революційного руху. Читав майже всіх класиків російської літератури. В громадській роботі ніякої участі не бере.

Бібліотечна характеристика. Бібліотеку відвідує приблизно раз на 10—14 день. Книжки добирає сам почасти з наявно о літературного матеріалу, почасти з каталога. Цікавиться історично-революційною літературою та красним письменством, що виявляє громадські процеси. Не сугестивний.

Дослід у фантазії не зроблено тому, що відмовився.

Улюблених авторів не має.

Резюме дослід за протоколом.

За час від 11/XI—27 р. по 15/II—28 р. взяв і прочитав у бібліотеці 10 книжок, з них суто-белетристичних лише 4. Активно згадав підчас дослід 5.

Цифрова шкала згадування: Активно згадує—50%; Асоціативно—40%; Не згадує—10%.

Тип згадування мішаний.

Засвоєння аналітично-інтелектуальне з спрямуванням на виявлення соціальних процесів і ролі в них особи.

Тип засвоєння—уявлення.

Авторська шкала спрямування за протоколом. 1. Алексеев—Гражданская война в Сибири; 2. Былое; 3. Панаев—Литературные воспоминания.

Зразок інтерпретації авторів із шкали.

Панаев.—«Воспоминания»—«Книга хорошая. Главным образом он оставивается на литер. жизни сороковых годов. Боткин, Бакунин, Белинский, Гоголь, Некрасов. К сожалению, о последнем немного».

Індиферентний матеріал: Ларун—Последний рейс «Анемоны», Аверченко—Сборник рассказов.

Амнезований матеріал: Кожевников—Золотая голытьба.

Негативне ставлення до себе викликала книжка Караваєвої—«Юность на Грязной», що виявлено в таких словах.

— «Книга не нравится. Написана фельетонным языком. Будь посерьезней, было бы интересно». Далі він порівнює її з Вересаєвим «В тушике»,—книжкою, на його погляд, досить цікавою.

До накових книжок тієї галузи, що нею цікавиться, читач виявляє критичне ставлення.

№ 8. Особа читача С-ної В. М.

Дівчина 24 років. Здобула середню освіту. Тепер вчиться в Теотехнікумі на кіновідділі. Тіло астеничної будови. Кінцівки акромегалічні. Скаржиться

на швидку втому. Часами нічого не може читати. («Сижу, как в оцепенении»). Характер шизотимічний (гіперестет). Інтелект репродуктивний.

Професія—машиністка. Підчас досліду була на підробітках у Друкбюро. Працює в літгуртку самоосвіти.

Цікавиться літературою, відвідує літературні гуртки, здається, пробує сама писати вірші.

Б і б л і о т е ч н а х а р а к т е р и с т и к а. Бібліотеку відвідує регулярно 2—3 рази на тиждень. Цікавиться переважно новою літературою. Іноді читає філософію. Добирає к книжки переважно з наявного, на столі або на вітрині, фонду. У виборі сугестивна коштом декого з бібліотекарів, а іноді й читачів.

Д о с л і д ф а н т а з і ї. Тема «Купанье в пруду». «Серебрится... Спит... Лунные блики... Черные деревья. Черный узор кружев. Листья чуть шелхнут, снова замрут. Бросится туда в эту черную тайную небыль, подернутую лунным налетом. Бросится,—разбьет в брызги хрусталь. Эх, сыла не была... Холодно... Звон брызг пробудил тишину пруда. Убежали лунные блики... Плыву. Хохочу... Ласкает, манит черная небыль».—(Підпис).]

Улюблені автори: Гамсун, К.; подобається Д. Бедный.

Резюме досліду за протоколом.

За даними формуляру взято в бібліотеці за час від 18/X—27 по 1/II—28 р.—37 книжок.

М н е с т и ч н і д а н і. Акт вно згадала 16.

Цифрова шкала згадування: Активно згадала—42⁰/₀; Асоціативно—27⁰/₀; Не згадує—31⁰/₀.

Тип згадування—інвертований.

Засвоєння—синтетично-емотивне з спрямуванням на [характери осіб (героїв).

Засвоєння—«уявлення».

А в т о р с ь к а ш к а л а с п р я м у в а н н я: 1. Гамсун—Бродяги; 2. Винниченко—Записки Кирп. Меф-ля; 3. Гладков—Цемент; 4. Кервуд; 5. Гелсуорси.

Зразок інтерпретації авторів із шкали.

В. Винниченко—Записки Кирп. М-ля. «Очень красивые психологические моменты. Очень художественны и верны характеры. Неподражаемы отдельные лица. Читала два раза под ряд. Его самоанализ, его встреча с этой самой (забыла). Больше ничего».

А м н е з о в а н и й м а т е р і я л: 1. Федін—Города и годы; 2. Шеллер-Михайлов, т. I; 3. Грос ан—Партия; 4. О Ренане; 5. Я. овлев—Победитель; 6. Фадеев—Разгром; 7. Шатобриан—Власть земли; 8. Романов—Хорошие места; 9. Гелсуорси—Темный цветок; 10. Яров—1919 год; 11. Алексеев—Зеленая радуга.

І н д и ф е р е н т н и й м а т е р і я л: 1. Мопасан—Життя; 2. Франко—Твори; 3. Толстой А.—Гиперболоид ин-ра Гарина; 4. Лернер—Ти-ри-ти-ри; 5. Филиппи—Мари Донадзе.

Матеріалу, що викликає негативне ставлення, нема.

З наукової літератури читала Спенсера, читане не зрозуміла й не засвоїла зовсім.

№ 9. Особа читача М-ка.

Хлопець 19 років. З походження українець. Виразної астеничної будови. Характер шизотемічний. Інтелект репродуктивний (?). Закінчив 5 груп семірички. Зараз готується до Виш'у. Працює на громадських роботах, іноді має підробіток, як чорнороб. В громадській роботі ніякої участі не бере.

Б і б л і о т е ч н а х а р а к т е р и с т и к а. Бібліотеку відвідує приблизно через день, але книжки міняє раз, іноді 2 рази на тиждень. Звичайно читає в читальні періодичну літературу—газети, тонкі й грубі журнали. Добирає книжки сам з наявного книжкового фонду, а часом і запитує, очевидно, з рекомендації когось поза межами бібліотеки. Не сугестивний. Брав наукову літературу без помітного плану. Взагалі читає переважно красне письменство.

Д о с л і д ф а н т а з і ї. Тема: «Купанье в пруду».

«Для неумеющих плавать—верх блаженства.—Для меня—тоска. Ни мутно зеленая вода, ни обрывистые берега и прочие принадлежности ничто не веселит, а даже очень тоску нагоняет».

Улюблені автори—Винниченко, Твен, Леся Українка, Лондон, Зоценко.

Резюме досліду за протоколом.

За час від 9/X—27 р. по 1/II—28 р. взяв у бібліотеці 42 книжки. З них не читав 10.

Підчас досліду активно згадав 11.

Цифрова шкала згадування: Активно згадав—35⁰/₀; Асоціативно—52⁰/₀;
Не згадав—13⁰/₀.

Тип згадування—мішаний.

Засвоєння аналітично-емотивне з чималою кількістю інтелектуальних елементів.

Спрямування на формальні красоти твору (стиль, композиція), гумор та психологічні моменти.

Тип засвоєння—уявлення з виразними елементами сприйняття.

Авторська шкала спрямування за протоколом: 1. Винниченко; 2. Коцюбинський; 3. Верхарн; 4. Леся Українка; 5. Бальзак; 6. Стороженко—Вуси.

Зразок інтерпретації авторів із шкали.

Винниченко—Записки Кирп. Мефістофеля.

«Нравится тем, что захватывает: начнешь читать, то до конца читаешь. «Записки» понравились тем, как у него родился сын, как он хотел отойти от него и не может, а остальное не особенно. Хотя еще довольно симпатичен этот учитель, кот. хотел жениться на другой. Слабохарактерный человек. В частности у В-ка мне нравится то, что описание природы усиливает то, что он хочет сказать. Так у него часто, чтобы оттенить».

Амнезований матеріял: 1. Хвильовий—Кіт у чоботях; 2. Стефаник—Вибрані твори; 3. Лондон—Дорога.

Індиферентного матеріялу в повному розумінні цього слова нема. Читач з кожного твору щось запозичує, на щось таки звертає увагу. Серед таких книжок: Серстевенс—Сентиментальний бродяга; Коцюбинський—Fata morgana; Франко—Бориславські оповідання; Вольтер—Кандід.

Наукових книжок прочитав 19⁰/₀ загальної кількості. Прочитане розуміє й ставиться критично.

№ 10. Особа читача Н-ва О.

Хлопець 19 років. Росіянин. Астенічної будови тіла. Характер шизотимічний (гіперестет). Закінчив електро-профшколу, готується до ВИШ'у. Живе на утриманні батька-службовця. Працює в укрлітгуртку.

Бібліотечна характеристика. Бібліотеку відвідує регулярно три, іноді й 4 рази на тиждень. Читає переважно красне письменство, іноді історично-критичну літературу. Стежить за новою літературою, цікавиться літературними проблемами сучасності. Книжки добирає сам з вітрин. Не сугестивний.

Дослід фантазії. Тема «Купанье в пруду».

«С раннего детства я чувствовал страсть к купанью. Теперь я живу около большой реки, где надо уметь хорошо плавать. Но так было не всегда. Помню деревню, где я родился. Нет речки, и я задыхаюсь от жары. Случайно узнаю, что за несколько верст есть небольшой пруд. В один жаркий день я туда отправился. Дошел совершенно измученным. И когда увидел пруд, то помню себя сразу в воде. Горячее солнце сверху, а внизу вода—прохлада. С тех пор каждый день ходил сюда и лучшего удовольствия не испытывал. Люблю купаться в пруду, но только где холодная вода».

Улюблені книги: Куприн—Олеся; Вудворт—Вздор.

Останню читав цього року кілька разів.

Резюме дослідю за протоколом: за час від 15/X—27 р. до 10/II—28 р. взято в бібліотеці й прочитано 39 книжок.

Мнестичні дані—Активно згадав 8+14.

Цифрова шкала згадування: Активно згадав—20⁰/₀; Асоціативно—64⁰/₀;
Не згадав—16⁰/₀.

Тип згадування—мішаний.

Засвоєння синтетично-інтелектуальне з наявністю емотивних елементів. Спрямування на «вартість книжки», також на характеристику авторової творчості.

Тип засвоєння—уявлення.

Авторська шкала спрямування: 1. Кобилянська; 2. Серафимович («Железный поток»); 3. Синклер Упт.

Зразок інтерпретації: Кобилянська—За ситуаціями та «Царівна». «Освещается помещичий быт Украины. Социального содержания нет, кроме призыва к равноправию женщины. Манера писать очень нравится».

Амнезований матеріял: 1. Берфорд—Дом № 73; 2. Нексе—Пелле Победитель; 3. Демидов—Вихрь; 4. Коцюба—Свято на буднях.

Індиферентний матеріял: 1. Войнич—Оливия Латам; 2. Кервуд; 3. Хёрст—Золотые перезвоны; 4. Новиков-Прибой—Две жизни.

Л і т е р а т у р а, щ о в и к л и к а л а н е г а т и в н е с т а в л е н н я: 1. Досвітній—Хто; 2. Гамсун—Мест. Сегельфорс; 3. Вассерман—Ульрике Войт.

Зразок інтерпретації, що викликала негативне ставлення. «Досвітній—«Хто»—Ерунда. Производит неприятное впечатление».

Наукова література. Читав близько 38% загальної кількості. Серед наукових книжок, що переважно складаються з критичної літератури, багато соц.-економічних. Всю літературу засвоїв. Ставиться критично.

№ 11. О с о б а ч и т а ч а Ч-ко І.

Хлопець (?) років. Будова тіла диспластична. В характері багато циклотимічних рис. Інтелект репродуктивний. Комсомолец. Закінчив профшколу. Студент Механічного Технікуму. Скінчивши профшколу, до вступу в ВИЩ працював на заводі, як чорнороб. Має нахил до громадської роботи. Працює в громадських організаціях технікуму. Бере також активну участь в роботі літгуртка. Взагалі цікавиться художньою літературою й стежить за нею.

Б і б л і о т е ч н а х а р а к т е р и с т и к а. Бібліотеку відвідує акуратно раз, іноді два на тиждень. Книжки добирає сам з наявного матеріалу. Орієнтується за допомогою критичних нарисів та рецензій у періодичній літературі, за якою стежить акуратно. В доборі мало сугестивний.

Улюблені письменники—Тургенев.

Подобаються: Л. Толстой, Конрад і Уельс.

Д о с л і д ф а н т а з і ї—Тема «Купанье в пруду».

«Пляж, 2 часа дня. Июльское солнце палило во всю. На горячем песке невозможно было устоять. Тихо всплескивая, катил свои воды Днепр, сверкая переливами солнечного света, ослепляющими взор. Купанье в Днепре уже надоело, а лежать на песке было невозможно. Поэтому я и еще два товарища решили отправиться в поиски водяных лилий к Черторою. Пошли. Пока шли берегом Днепра, мы каждые пять минут окунались в воду и освеженные продолжали путь.—Когда затем стали углубляться в сторону от Днепра, дело пошло «хуже». Приходилось радоваться каждому встречному ставку, где можно было хотя бы освежить лицо и олову.

Определенного маршрута у нас не было. Увидим человека, увешанного лилиями, возвращающегося с «охоты», сейчас к нему:—где здесь лилии? —Там, неопределенно указывал он куда-то вперед и мы шли. После двухчасового блужданья, один из наших спутников закричал:—Вот лилии! —и этот крик был для нас тем, что для Колумба крик одного из матросов—земля!

Мы стояли у берега довольно большого пруда. Пруд был окружен лозняком и местами, склонив свои ветви к воде, росли ивы. Было уже больше 4 часов, и солнце стояло низко. Пруд был весь в тени, кругом струилась тихая прохлада. Жужжали большие мухи, и пруд, казалось, заснул. Рядом с противоположным берегом ехала лодка и сидевший в ней парень срывал лилии и бросал в лодку. Мы были у цели. Нужно только переплыть сей рубикон и мы победим.

От другого берега нас отделяла «дистанция приличного размера». Переплыть на тот берег взялись: я и еще один парень. Третий «спасовал». С разбегу мы бросились в пруд, полные решимости «победить или умереть». Накаленное солнцем тело погрузилось в холодные воды пруда, отчего сразу перехватило дух. Затем вода оказалась не такой холодной и приятно щекотала грудь. Только в ногах ощущался небольшой холодок, потому что в пруде вода чем глубже, тем холодней. Плыли мы рядом в размашку, в такт всплескивая руками. Берег медленно двигался навстречу нам. Наконец ноги почувствовали под собою твердую почву и мы встали.

Шагая по колена в воде мы бросались во все стороны, едва завидев торчащую из воды лилию. Сначала рвали даже еще не распустившиеся лилии, а когда распустившихся оказалось много—побросали их. Так прошло больше часу, который пробежал для нас словно одна минута. Третий «компаньон», свернув ладонь трубкой, прижал ко рту и кричал что-то надрываясь. До нас доносились обрывки фразы:—«—Мооой. До...ль...нооо. Больше...» Уже начинало темнеть. Пруд почернел. Прохладный ветерок забавлялся с листочками лозы. Ива опустила свои плакучие ветви еще ниже. Стало довольно прохладно и на теле выступила «гусиная» кожа. Замотав вокруг шеи и рук лилии и частью зажавши между зубами стебли, мы пустились в обратный путь. Ноги неприятно щекотал нижний холодный слой воды, и дрожь пробегала по телу.

Зажатые во рту лилии мешали правильному дыханию и поэтому приходилось широко открывать рот, чтобы глубже вдохнуть в себя воздух. Но с воздухом в рот набиралась вода, и я захлебывался. Обратный путь продол-

жался чрезвычайно долго. Посиневшие и продрогшие от долгого пребывания в воде, мы вылезли на берег. Поделившись лилиями, мы разукрасились словно австралийские дикари: на головы одели венки, на руки и ноги браслеты из лилий, на грудь повесили ожерелье. Гордая победой наша экспедиция отправилась в обратный путь».

19—18/III—28.

Резюме досліду за протоколом.

За час від 1/XI—27 р. по 2/II—28 р. взято в бібліотеці 26 книжок, з них 9 наукових. Не читав 4.

Активно згадав 4+3.

Цифрова шкала згадування: Активно згадав 19%; Асоціативно—54%; Не згадав—27%.

Тип згадування—прямий.

Засвоєння—аналітично-емотивно-інтелектуальне. Спрямування на соціальні події й процеси та виявлення їх у літературі.

Тип засвоєння—уявлення.

Авторська шкала спрямування за протоколом: 1. Семенов—Наталья Тарпова; 2. Соболев—Китайские тени; 3. Дмитриевич—Новые женщины; 4. Хашек—Приключения храброго солдата Швейка; 5. Толстой—Гиперболоид інженера Гарина; 6. Фадеев—Разгром; 7. Тэффи.

Зразок інтерпретації авторів із шкали: Семенов—Наталья Тарпова (5/I—28) «Содержание книги помню очень хорошо. Нравится она мне своей тематикой, построенной на современности. В ряде других книг эта выделяется оригинальностью и живостью героев. Нет патентованных типов».

Індиферентний матеріал: 1. Фридлянд—За закрытой дверью; 2. О. Вишня —Збірки; 3. Франко—Воа constrictor.

Амнезований матеріал: 1. Шишков—Крала; 2. А. Толстой—Голубые города; 3. Стефаник—Твори; 4. Тун—История револ. движений.

Наукові книжки брав, як підручники.

№ 12. Особа читача П-ца.

Хлопець 20 років. Єврей. Мішаний тип будови з невиразними астеничними рисами. Характер мішаний. Інтелект продуктивний. Робітник-кравець у минулому, тепер студент Мехтехнікуму. Комсомолец. Особливого нахилу до громадської роботи не має. Цікавиться літературою, працює в літгуртку.

Бібліотечна характеристика. Бібліотеку відвідує раз, іноді два на тиждень. Книжки добирає сам, орієнтуючись на критично-бібліографічні матеріали. Читає красне письменство і підручну літературу за програмою ВИШ'у. Мало сугестивний у доборі книжок. Прислухається лише до поради авторитетної, надто в справах літератури.

Улюблених авторів не назвав.

Дослід фантазії. Тема «Купання в пруду».

«К семи часам утра дом отдыха на ногах. Гулко раздаются звуки колокола, возвещающего о том, что пора идти на физкультуру. Ох, как не хочется подыматься с теплой постели, но надо: таков порядок. Со всех корпусов выбегают ребята с полотенцами. Идем купаться в пруд. Такова наша физкультура. Быстроились по команде и с песнями двинулись к пруду. Красиво как-то смотреть на эти загорелые тела, отражающие лучи восходящего солнца. До пруда не далеко. Вот мы уже и пришли. Кругом тишина. Вода, точно зеркало, отражает силуэты ребят. Быстро раздеваемся и все по команде в воду брр... Холодно... Шумно становится сразу от звонких молодых голосов. После освежающего действия холодной воды чувствуешь себя точно помолодевшим. Хочется брызгаться, плыть наперегонки, что мы обыкновенно и делаем. Через десять минут свисток инструктора. Пора выходить. Опять эти правила. Снова строимся, идем завтракать. Хорошо и, аппетит зверский».

Резюме досліду за протоколом.

За час від 29/XI по 11/III—28 р. взяв у бібліотеці 37 книжок, із них наукових 6.

Підчас досліду активно згадав 11.

Цифрова шкала згадування: Активно згадав—30%; Асоціативно—43%; Не згадав—27%.

Тип згадування—інвертивний.

Засвоєння—аналітично-емотивно-інтелектуальне з спрямуванням на виявлення надзвичайних епізодів та на характери окремих осіб.

Тип засвоєння—сприйняття.

Авторська шкала спрямування: 1. Семенов—Наталья Тарпова; 2. Кервуд—Там, где начинается река; 3. Фадеев—Разгром; 4. Хашек—

Приключения бравого солдата Швейка; 5. А. Толстой—Гиперболоид инж. Гарина; 6. Горький—Мои университеты.

Зразок інтерпретації авторів із шкали:

«Семенов—Наталья Тарпова» — Эпоха 1923 г. начало восстановления промышленности. Выведен очень интересный тип инженера Гаккебуша. Припоминается живо сцена, когда в комнате завкома сидит на столе Н. Тарпова и около нее инженер».

А м н е з о в а н и й м а т е р і я л: 1. Уойт—Огонь из кремня; 2. Грин—Блистающий мир; 3. Уэдсли —Пламя; 4. Р. Ролан—Кола Бреньон; 5. Войнич—Оливия Латам; 6. Войнич—Овод; 7. Новокшенов—Таежная путь; 8. А. Толстой—Хождение по мукам.

І н д и ф е р е н т н и й м а т е р і я л: 1. Зоценко—Уважаемые граждане; 2. Бржозовский—Зарево; 3. Карпов—5-я любовь; 4. Неверов—Гуси-лебеди.

Наукові книжки брав, як підручники.

№ 13. О с о б а ч и т а ч а Е-га.

Хлопець 21 року. Єврей. Диспластичної будови. Характер наближається до циклотимічного. Інтелект репродуктивний. Скінчив вечірню робітничу школу, тепер готується до ВИШ'у. Ремісник. Іноді відвідує літгурток. Регулярно працювати в гуртку не має часу, бо, крім праці, багато часу витрачає на готування до ВИШ'у.

Б і б л і о т е ч н а х а р а к т е р и с т и к а. Бібліотеку відвідує приблизно раз на два-три тижні. Торік читав російську белетристику, тепер здебільша українську з огляду на потребу знання укр. літератури під час вступу до ВИШ'у. Книжки добирає сам, за підручником. Взагалі у доборі сугестивний.

Улюблених авторів назвати не може.

Д о с л і д ф а н т а з і і. Тема: «Купанье в пруду».

«Очень приятно выкупаться в пруду. Бархатная вода мягко омывает со всех сторон и прохлаждает истомленное летним зноем тело. С наслаждением барахтаешься и разбрызгиваешь вокруг себя целые каскады брызг. В результате вполне освеженный и как бы исцеленный с рвущимся наружу радостным настроением, возвращаешься к прерванному времяпровождению».

Р е з ю м е д о с л і д у за протоколом.

Читаць узяв з бібліотеки за час від 21/XI по 24/II вісім (8) книжок з красного письменства. Під час дослід у він згадав усі активно.

Т и п з г а д у в а н н я — м і ш а н и й.

Засвоєння—синтетично-інтелектуальне з спрямуванням на психологічні риси та характери героїв твору.

Т и п з а с в о є н н я — у я в л е н н я.

А в т о р с ь к а ш к а л а с п р я м у в а н н я за протоколом: 1. Винниченко—Дим; 2. Шевченко—Кобзар.

Негативно поставився до таких творів: 1. Вересаев—В тупике; 2. Винниченко—Записки Кирп. Мефистофеля; 3. Франко—Захар Беркут.

Зразок інтерпретації: Винниченко—Записки Кирпатого Мефистофеля.— «Отвратительная штука. Никакой идейной связности. Тип Мефистофеля — бывший революционер адвокат. Описывает эпически. Отрицательность типа вытекает из-за отношения в бывшему товарищу. Его женитьба есть попытка автора его идеализировать».

І н д и ф е р е н т н и й м а т е р і я л: Винниченко—Голота; Котляревський —Енеїда.

№ 14. О с о б а ч и т а ч а Л-ва Л.

Хлопець 18 років. Росіянин. Будова тіла диспластична з виразними пікнічними рисами. Характер наближається до циклотимічного. Інтелект репродуктивний. Має нижчу освіту. Робітник-будівельник (вкривальник). Активний робітник клубу. Живе в родичів.

Б і б л і о т е ч н а х а р а к т е р и с т и к а. Бібліотеку відвідує регулярно, два-три рази на тиждень. Читає переважно красне письменство. У доборі орієнтується сам і до рекомендації бібліотекаря ставиться з недовір'ям.

Д о с л і д ф а н т а з і і. Тема «Купанье в пруду».

«Целая компания моих товарищей задумала сегодня пойти коллективно купаться. Собрались и пошли. С близостью воды сразу все почувствовали какую-то бодрость. С обычным шумом большой компании все полезли в воду. Но наконец при всем нежелании вылезать из воды, мы стали одеваться. С песнями и шутками вернулись домой».

Улюблених авторів нема.

Найбільше подобаються: Лондон, Дж.; Конрад; Васильченко—Карьера подпольщика.

Резюме дослідю за протоколом.

За даними формуляру взято в бібліотеці за час від 1/І по 10/ІІ—1928 р. 22 книжки. Читав усі.

Мнестичні дані. З них актично згадав 6+5.

Цифрова шкала згадування: Активно згадав 25⁰/₀; Асоціативно—40⁰/₀; Не згадав—35⁰/₀.

Тип згадування—інвертивний.

Засвоєння—синтетичного типу без виразних інтелектуальних чи емотивних ознак.

Спрямування на фабулу.

Тип засвоєння—уявлення.

Авторська шкала спрямування: 1. Евдокимов—Колокола (акт.); 2. Вудворт—Лотерея (акт.); 3. Берзин—Форд (асоц.); 4. Жюль Верн—Витівка д-ра Окса (асоц.).

Зразок інтерпретації.

Евдокимов—Колокола. «Очень интересно, хорошо написано. Понравилась. Описывается революция 1905 г.»

Берзин—Форд.—«Очень понравилась. Описывает эпоху Непа, спекуляции, которые кончаются ссылкой».

Амнезований матеріал: 1. (?)—Сфикс Марел; 2. Пильняк—Расплетнутое время; 3. Красная Пресня; 4. Ляшко—В разлом; 5. Успенский, т. I.

Індиферентний матеріал: 1. Истрати—Семья; 2. Мопассан—Наше сердце.

Книжок, що викликали неприємні емоції, не зазначено. З наукової літератури читав мемуари та історично-літературні нариси. Сприймав їх, як пригоди (напр. Шульгин—«1920 г.»).

№ 15. Особа читача М-ної Л.

Дівчина 18 років. Будова тіла диспластична. Характеру не виявлено. Інтелект. репродуктивний. Скінчила профшколу. Тепер учится в Кооп. Інституті. Працює в літгуртку.

Бібліотечна характеристика. Бібліотеку відвідує регулярно, приблизно раз на тиждень. Крім підручників, потрібних їй для готування до ВИШ'у, читає літературу з красного письменства, переважно останні видання. Книжки добирає на підручному столі сама, іноді на вітрині. У доборі книжок досі за порадами до бібліотекаря не зверталась.

Дослід фантазії. Тема «Купанье в пруду».

«Утро жаркого летнего дня. Воздух наполнен свежей прохладой и ароматом омытой ночью дождем зелени. Над прудом, который красиво расположен среди лиственного леса, часто прерывающегося полянами, раздается щебетанье птиц и мелодичное журчанье ручейка, впадающего в пруд. Берега пруда покрыты лозами и только в двух-трех местах виднеется чистый песок, привлекающий внимание проходящего. Прохладная вода отчетливо отражает небо и яркие лучи солнца слепящие глаза. Но спокойствие утра неожиданно прерывается громкими веселыми голосами детей, бегущих к пруду. Они шумной толпой разбегаются по берегу и быстро раздевшись летят в воду. Зеркальность воды нарушена. Плеск, крик и визг смешавшись с голосами природы представляют шумное сочетание звуков различных тонов. Свежесть воды дает детям много энергии, живости, веселья. Они плавают, обливают друг друга водой, разбрызгивая ее далеко вокруг. Капли от солнца (кажутся) переливаются всеми цветами радуги и кажутся изумрудами. Гордостью переполнено сердце того храбреца, который переплыл весь пруд. Он возбуждает зависть малышей, неуверенных в свои маленькие силы. Холодная и темная от глубины и теней вода вдали от берега заставляет ежиться от непонятного жуткого чувства и стремиться к берегу и темному песку».

(Из воспоминаний о школьных экскурсиях).

На просьбу назвати улюблених письменників читачка в записці пише так: «Из всех известных русских писателей мне больше всего нравятся Лев Толстой и Максим Горький». І далі: «И Горький и Толстой мне нравятся за атуальность их произведений. В них много силы, красоты и правдоподобности». І ще далі: «Их произведения много дают в отношении психологии, морали, художества, у Толстого часто абстрактной философии, представляющей целую систему мировоззрения».

Резюме дослідю за протоколом.

За час від 11/Х—27 до 2/ІІІ—28 р. взято з бібліотеки й прочитано 12 книжок;

а з них лише 5 з красного письменства. Всі книжки згадала активно +11.

Тип згадування—мішаний.

Засвоєння—синтетично-інтелектуальне з спрямуванням на характеристику героїв та побут. В характеристиці героїв виразний нахил до трактування їх, як представників класи, раси, або продукту оточення.

Тип засвоєння—уявлення.

Авторська шкала спрямування: 1. Лондон—декілька назов; 2. Коллонтай—Любовь пчел; 3. Куліш—Чорна рада.

Зразок інтерпретації. Куліш—Чорна Рада. Читано 12—26/XI. «Историческая повесть из времен борьбы между казаками-запорожцами, поляками и русскими за господство над Украиной. Занимательно описаны все характерные бытовые стороны украинцев вообще и обычаи запорожцев в частности. Подчеркнут большой патриотизм героев, кот. иногда доходит до героизма, а иногда до смешных приключений, но всегда связанных с характерной для украинцев храбростью, прямою характера й простотой. Герои не представляют из себя выдуманных людей с целью показать их оригинальность, а являются обыкновенными типами того времени. На ряду с историческими фактами, очень интересно описывается быт и характеры украинцев».

№ 16. Особа читача К-з З.

Дівчина 22 років. З походження українка. Диспластичної будови з чималими елементами астеничності. Характеру не виявлено. Емотивно-вразлива. Інтелект репродуктивний. Здобула початкову освіту. Готується до ВИШ'у. Відвідує гурток самоосвіти та літературний, живе на утриманні брата.

Бібліотечна характеристика. Бібліотеку відвідує приблизно 2—3 рази на тиждень. Книжки міняє один, рідко два рази на тиждень. Добирає сама з наявного книжкового фонду, або, що рідко, з рекомендації одного з бібліотекарів. Мало суттєвна. Майже виключно добирає красне письменство.

Дослід фантазії. Тема—«Купанье в пруду».

«Когда мне было 7 лет, я училась в детском саду и вот летом в конце июня перед роспуском на каникулы мы всем классом отправились на экскурсию в Петровско-Разумовское. Самым большим желанием у детей, это было выкупаться. После всяких игр был сделан отдых, а потом отправились к пруду. Пруд был хороший, большой, вода чистая до того, что было видно дно. Быстренько детвора раздевалась и прыгала в воду. Кругом стоял невообразимый шум, визг и хохот. Эхо громко разносилось по лесу. Наконец нужно было уже ехать, а дети никак не могли расстаться с водой. Со слезами они начали выходить из воды и только успокоили их тем, что ведь еще много впереди теплых летних дней и они будут также весело барахтаться в воде, хотя и не в этом пруде. Хорошо летом вообще, а особенно на реке».

З улюблених авторів читачка називає: Чарську, Желіховську, Гамсуна, Чирикова. А далі додає: а «з старих люблю Достоевського і Лескова».

Резюме дослід за протоколом.

За час від 15/XI 1927 р. по 6/II—28 р. читачка взяла в бібліотеці 17 книжок—з них лише 1 наукову, яку брала читати, щоб скласти доповідь у гуртку самоосвіти, решта красне письменство. З узятих книг вона читала лише 8, а решту не читала, тому що не подобалися. Активно згадала 7+3, або 88% й пасивно 1 (12%).

Тип згадування—мішаний.

Засвоєння—синтетично-інтелектуальне з ясно виявленими елементами емотивності. Спрямування на оцінку героїв твору.

Тип засвоєння—уявлення.

Авторська шкала спрямування за протоколом: 1. Вассерман—Каспар Гаузер; 2. Браун—Мемуары социалистки; 3. Хоткевич—Камінна душа.

Зразок інтерпретації авторів із шкали.

Браун—Мемуары Социалистки (30/XII—27 р.) «Женщина, которая в борьбе за лучшее будущее отказалась от роскоши, от богатства, не обращая внимания ни на мольбы, ни на проклятия родных. Отец нервный больной старик всю жизнь страдает от своего самлюбия. Мать черствая эгоистка. Сестра безвольное веселое существо. Остальные каждый в своем смысле прав и умен».

Негативно читачка ставиться до О. Вишні, хоч читає його досить багато. Так, вона каже: «Читала много. Могу сказать в общих чертах.—Рассказы полны юмора. Но юмор этот груб и полон цинизма».

№ 17. Особа читача М-ра Ю.

Хлопець 20 років. Тіло мішаної будови з перевагою астеничних рис.

В характері багато шизотимічних елементів. Інтелект продуктивний. Росіянин. Скінчив семирічку. Тепер готується до ВИШ'у. Працює як електромонтер. Активний співучасник шах- і літгуртків. Читає виключно красне письменство; наукову літературу бере лише, як підручники.

Б і б л і о т е ч н а х а р а к т е р и с т и к а. Бібліотеку відвідує регулярно, мало не щодня. Книжки міняє через день-два. У доборі орієнтується сам з наявного книжкового матеріалу. Мало сугестивний. Сугестії в доборі піддається лише одному з бібліотечних робітників.

Д о с л і д ф а н т а з і ї. Тема «Купанье в пруду».

«Я уже разделся, осталось разбежаться и бросить свое истомленное жаром и духотой тело в холодную воду нашего Капитаньевского пруда. Но самому как-то не хочется нарушать той зеркально-тихой поверхности воды. До какой степени красив наш пруд в эту минуту, я передать не в силах. Природа, казалось, заснула, листья на деревьях устало поникли, на небе ни облачка, одно солнце пробиваясь сквозь листья деревьев переливаясь отражается цветами радуги в воде. Жарко. Душно. Собираю остаток сил и бегу в воду. Ко мне вернулась унесенная жаром энергия и я чувствую себя бодро. Отдыхаю лежа на воде, то медленно погружаюсь в глубь воды. Вдруг по ноге скользнуло что-то скользкое. Вздрагиваю и быстро плыву к берегу. Отряхиваюсь, выхожу на берег и пока еще вновь меня не покорила жара, одевшись бегу домой пить холодное молоко».

Улюблених авторів нема. Подобаються: Пушкин, Гюго, Тургенев.

Резюме досліду за протоколом.

За даними формуляру взято в бібліотеці за час від 7/X—27 р. по 1/II—28 р. 30 книжок. Не читав 3. З них активно згадав підчас досліду 7+12.

М н е с т и ч н і д а н і. Цифрова шкала згадування: Активно згадав—23⁰/₀; Асоціативно—47⁰/₀; Не згадує—30⁰/₀.

Тип згадування—мішаний.

Засвоєння—синтетично-емотивно-інтелектуальне з спрямуванням на зміст з погляду виявлення психологічних моментів, особливо—типу «перероджень».

Тип засвоєння—уявлення.

А в т о р с ь к а ш к а л а с п р я м у в а н н я за протоколом: 1. Келлерман—Туннель; 2. Гюго—Отверженные; 3. Квітка—Маруся; 4. Маргерит—Проститутка.

Перша й остання книжки не значаться в формулярі за час спостереження.

Зразок інтерпретації авторів із шкали.

Келлерман—Туннель. «Читається очень легко с интересом. Заинтересовывает грандиозность проэкта, экономическая сторона достижения. Яркое описание типичной дочери миллионера, как она добивалась его любви. Упорство человека (не помню его имени) в достижении цели. Научное обоснование очень хорошо сделано. Когда читаешь книжку, то кажется, что так и возможно осуществит этот проэкт (не так как в «Сонячній машині»)».

А м н е з о в а н и й м а т е р і а л: 1. Матт—Зубы желтого; 2. Брет-Гарт; 3. Опенгейм—Приключения Якова Прета; 4. Грин—Золотая цепь; 5. Джером К. Джером. т. III; 6. Льюис—Женщина Сфинкс; 7. Шатобриан—Власть земли; 8. Синклер—Главная улица.

І н д и ф е р е н т н и й м а т е р і а л: 1. Бенуа—Атлантида; 2. Никольсен—Массена.

Матеріалу, що викликав негативне ставлення, нема.

Наукову літературу брав, як підручники.

№ 18. О с о б а ч т и а ч а Я-ка.

Робітник-пекар, 28 років. Диспластичної будови. Характеру не виявлено. (шизотимік?). Інтелект продуктивний. З походження українець. Безробітний, має жінку й 3 дітей. Учасник в громадській роботі не бере. Освіта початкова.

Б і б л і о т е ч н а х а р а к т е р и с т и к а. Бібліотеку відвідує регулярно, раз на два тижні. Читає переважно красне письменство. У доборі орієнтується сам тим способом, що довіряє собі з відомих авторів те, чого ще не читав. Тимчасом охоче звіряється на поради бібліотекаря й часом бере інші книжки.

За свого улюбленого письменника вважає Тургенева, з поетів Нікітіна.

Д о с л і д у ф а н т а з і ї не зроблено тому, що відмовився написати.

Резюме досліду за протоколом.

За даними формуляру взято в бібліотеці за час з 1/XI—27 по 25/I—28 р.—11 книжок з красного письменства. З них активно згадав підчас досліду 6 (55⁰/₀), асоціативно 45⁰/₀.

Амнезованого матеріалу нема.

Тип згадування—прямий.

Засвоєння—синтетично-емотивно-інтелектуальне з спрямуванням на соціальні події та місце в них особи. Останню він розглядає з погляду психологічного.

Тип засвоєння—уявлення.

Авторська шкала спрямування за протоколом: 1. Толстой Л.; 2. Лондон Д.; 3. Бальзак.

Зразок інтерпретації. Д. Лондон «Дорога».

«Самое лучшее, что читал. Понравилась более всех—какие читал. Остальные книжки Лондона читал, чтобы ознакомиться с нравом и жизнью тех племен диких народов, которые живут в Америке».

Індиферентний матеріал: 1. Лондон—Зверь из бездны; 2. Лондон—Приключение; 3. Васильченко—После декабря.

З наукових читав тільки мемуари. Переказує без оцінки.

№ 19. Особа читача Х-вої.

Жінка 25 років. Тіло диспластичної будови. Характеру не виявлено. Інтелект продуктивний. Здобула початкову освіту. Періодично працює в пекарні, як чорноробоча, постійної посади не має. Живе в важких матеріальних умовах. Спитувалася вступити до Робфаку, але не пощастило. В громадській роботі участі не бере.

Бібліотечна характеристика. Бібліотеку відвідує 1—2 рази на тиждень. Читає виключно красне письменство. Добирає книжки сама за допомогою виготовлених задалегідь списків. Списки виготовляє з рекламних оголошень у газетах. Не сугестивна.

Улюблених авторів не назвала.

Досліді фантазії не зроблено тому, що відмовилася.

Резюме досліді за протоколом.

За час від 11/XI—27 р. до 18/II—28 р. взяла й прочитала в бібліотеці 20 книжок з красеного письменства. З них активно згадала підчас досліді 3.

Цифрова шкала згадування: активно згадала—15%; пасивно—35%; не згадує—50%.

Тип згадування—інвертований (?).

Засвоєння—синтетично-емотивне з спрямуванням на виявлення життєвих процесів людини, в частині її емотивних реакцій.

Тип засвоєння—уявлення.

Авторська шкала спрямування: 1. Мариг—Сухие ветки; 2. Бремє—Убита жизнью; 3. Бунин—Митина любовь; 4. Никонов—Поэт-булочник.

Зразок інтерпретації авторів із шкали.

Мариг «Сухие ветки»—«Книга мне понравилась. Описывается эпоха революции. Как одна учительница, живущая в Сибири, учила детей, встретила с революционером. За ней ухаживал еще один, но она вышла замуж за того, который был в ссылке в Сибири. Потом уехали оттуда, он отбыл ссылку, приехал в родной город и опять начал заниматься политикой. Жена его захотела учиться и он ее отпустил в Ленинград в институт, где она вступила в партию, продолжала революционную работу. Ее забрали и приговорили к году высылки в Сибирь и ее товарища и в конце концов ее муж тоже едет добровольно в Сибирь».

Амнезований матеріал: 1. Бальзак—Гобсек; 2. Горький—Рассказы; 3. Войнич—Оливия Латам; 4. Ибаньес—Обнаженная; 5. Езерский; 6. Кервуд; 7. Тагор; 8. Никифоров—Степанида.

Індиферентний матеріал: 1. Бирик—К широкой дороге; 2. Андреев—Сашка Жегулев; 3. О. Форш—Одеты камнем.

Літератури, до якої б читачка ставилася негативно,—не зазначено.

№ 20. Особа читача П-ка.

Чоловік 32 років. Українець. Диспластик. Характер епілептоїдний. Інтелект репродуктивний. Професія—кондитер. У цій галузі працює вже 13 років. Має жінку і двоє дітей. Освіта початкова, вважає себе за малописьменного. Проте вчитися систематично не хоче, бо думає, що пізно вже. Має нахил до громадської роботи.

Бібліотечна характеристика. Бібліотеку відвідує більш-менш регулярно, раз на тиждень і бере виключно книжки з красеного письменства. Добирає книжки сам з наявного книжкового матеріалу. Сугестивний коштом впливу бібліотекаря.

Улюблених письменників не назвав.

Досліді фантазії не зроблено тому, що відмовився написати

за вказівками дослідника. Натомість через кілька днів приніс бібліотекареві два великих (газетного формату) аркуші дрібно списаних і сказав, що от тут він написав «казочку». В цій «казочці» читач оповідає, як «жив собі чоловік та жінка з хлопчиком» і як після розмови про кохання чоловік розлучився з жінкою для того, щоб знайти таку людину, яка б допомогла розгадати «таємниці подружніх взаємин». Після довгої мандрівки, під час якої йому (чоловікові) пощастило натрапити на знаючого чоловіка—діда, що в нього він і навчився, чого прагнув,—чоловік повернувся до дому й знову почав лагідно жити. Під кінець «казочки» введено один драматичний епізод, що, з науки діда, кінчається щасливо.

В цій «казочці» читач виявляє хоч і примітивну, але широку формою і складну композицією фантазію, спроектовану читачем поза собою (ексцентрично). Написано її з колосальною кількістю подробиць, що стверджує його характерологічне визначення (епілептоїд).

Резюме досліду за протоколом.

За час від 20/XI—27 р. до 20/III—28 р. взято в бібліотеці 25 книжок з красного письменства. Під час досліду читач заявив, що 6 книжок читав не він, а його дружина.*

Активно згадав 2+2.

Цифрова шкала згадування: Активно згадав—11⁰/₀; асоціативно—63⁰/₀; не згадав—26⁰/₀.

Засвоєння—синтетично-емотивне з спрямуванням на фабулу з незнайомого йому життя.

Тип засвоєння—уявлення.

Авторська шкала спрямування: 1. Конан-Дойль—Собака Баскервільська; 2. Ш. Петти—Любовь китайского мандарина; 3. Лондон.

Зразок інтерпретації авторів, із шкали Ш. Петти.—«Любовь китайского мандарина» (2/XII—1927 р.). «Вот там есть поэт, китайский богдыхан, вот сейчас вспомню, Ли-ша-чу или в этом роде. На авторов я никогда не обращаю внимания. Ничего, так себе добродушного характера. Значит, так дело было. Он был поэтом, имел любовницу и десятилетнюю девочку прислугу. Она ему подавала всякие предметы. Его любовница ревновала его к девочке и велела ее казнить. Ему стало жалко эту девочку. Он велел прекратить казнь и казнить любовницу. Книга очень интересная».

Індиферентний матеріал: 1. Золя—Для счастья дам; 2. Винниченко—Сонячна машина; 3. Кин—По ту сторону.

Амнезований матеріал: 1. Грінченко—На розпутті; 2. Келлерман—Братья Шелленберг; 3. Андреев—Сашка Жегулев; 4. Кервуд—Золотые перья.

Літератури, що викликала б негативне ставлення,—нема.

№ 21. Особа читача О-ва С.

Хлопець 19 років. Тіло диспластичної будови. Темпераменту й характеру не виявлено. Інтелект репродуктивний. Скінчив 3 роки тому семирічку. «Щоб не забути й того, що знав», вчиться тепер у вечірній робітничій школі. Крім того, активно працює в гуртку самоосвіти. Безробітний. Літом працював у лісництві. Живе на утриманні батьків.

Бібліотечна характеристика. Бібліотеку відвідує майже щодня, але книжки міняє з інтервалами в 5—6 днів. Цікавиться переважно мемуарною літературою. Минулого року багато читав з мандрівок. Іноді читає й красне письменство. Орієнтується в літературі з наявного на столі або вітрині книжкового фонду. Часом просить бібліотекаря «дати що-небудь з мемуарної літератури». Сугестії з боку читачів не піддається.

Дослід фантазії.—Тема «Купанье в пруду».

«Ввиду того, что я никогда не купался и не думаю купаться, то ничего определенного сказать не могу. Не думаю, что тот, кто купался, сказал бы что-нибудь хорошее. Во первых плохо тем, что в пруду в большинстве случаев стоячая, грязная вода и там находятся всевозможные бактерии, а при купаньи иной раз поневоле придется испить водицы и часто купаясь их можно накопить в своем организме вдоволь, а там чего доброго и богу душу отдать, а то укусит тебя какой-нибудь комар и придется 6 месяцев ходить на малярийную станцию, чтобы вылечить. Мне так решительно никакого удовольствия не доставляет купаться в такой калюже как в пруду».

Улюблених авторів нема. Подобалися: Мордовцев и Сенкевич.

Резюме досліду за протоколом.

За даними формуляру взято в бібліотеці за час від 10/X 1927 р. до 1/II—1928 р. 20 книжок, з них не читав зовсім 10 книжок.

Мнестичні дані. Активно згадав 5 книжок.

Цифрова шкала згадування: активно згадав —50%; асоціативно—40%; не згадує—10%.

Тип згадування—мішаний.

Засвоєння—синтетично-інтелектуальне.

Спрямування на загальну ідею.

Тип засвоєння—«уявлення».

Авторська шкала спрямування: Шульгин—1920 г. (акт.); Белогвардейские мемуары в сборниках.

Зразок інтерпретації авторів із шкали.

Шульгин В. 1920 г. «Понравилась. Особенно интересны отдельные моменты, когда бежали к румынской границе, а там их встретили пулеметным огнем. Обманулись их надежды. Интересны их переживания».

Амнезований матеріял: Фаддеев—Разгром.

Індиферентний матеріял: 1. Переписка Вильгельма с Николаем; 2. За кулисами царизма; 3. Бецкий—Русский Рокамболь.

Як і всякі «матеріяли», наші не претендують на остаточні висновки й узагальнення, особливо, коли взяти до уваги їх незначну кількість. Єдине, на що ми зважуємося й на що, думаю, маємо право, це—перевести систематизацію деяких явищ, у межах тих розділів, що з них складаються протоколи. Дальше ж вивчення читачів у цьому напрямі—на великому матеріялі—остаточно вже завершить цю систематизацію висновками й узагальненнями.

Повстає питання: яку групу читацької характеристики взяти за відповідний пункт систематизації, що покласти в основу її? Адже у нас є кілька груп, і кожна з них може бути тим знаменником, до якого можна звести всі інші, і з погляду якого їх можна оцінювати.

Основні умови, яким мусить відповідати «знаменник», незалежно від характеру праці—це: змістовність його (правдивіше, місткість), певна сталість і якісна виразність. Крім цих суто методологічних умов, має значення й умова практична, що покаже доцільність самого вивчення. З цього погляду «знаменник» мусить бути таким, щоб кожного часу його можна було використати як практичне знаряддя в роботі в умовах звичайних, без спеціальних попередніх досліджень.

Усім цим умовам найбільше відповідає конституційна ознака читача. Крім того, що вона найповніше виявляє окресленість особи читачевої (сомато-біологічні та психологічні його властивості); що вона відповідає методологічним вимогам,—вона може стати в великій пригоді і практиці педагогічній, оскільки цю ознаку легко може використати кожний спостережливий робітник. Отже, дальше вивчення саме в площині виявлення всіх читацьких процесів з погляду конституції читачевої особи, нам здається, матиме найбільшу рацію з погляду практичного.

Після цього короткого вступу, ми переходимо до систематизації наших матеріялів, при чому будемо по змозі уникати коментаріїв, подаючи самі голі факти.

Зупинімося насамперед на тому пункті бібліотечної характеристики, що говорить про сугестивність читача. Три репрезентовані в нас конституційні групи досить виразно визначали свої особливості.

Так, усі пікніки, як зазначено в протоколах, підпадають під сугестії то з боку бібліотекаря, то читачів і бібліотекаря разом.

Невелика група наших астеників дала зворотне явище: байдужість до рекомендації сторонніх, самостійність у доборі і негативне ставлення до рекомендації бібліотекаря. Лише для одного читача (протокол № 8) ми маємо дані про його сугестивність.

Найбільша наша група диспластиків та осіб мішаної конституції дала явища обох порядків: 6 маловиявлених сугестивних типів і 5 (заличуючи №№ 15 і 18) не сугестивних. Конституційні й характерологічні

риси цих читачів в основній структурі не дають нам підстав тут, які і далі, диференціювати хитання цієї групи.

Далі *фантазія*. На великий жаль, ми не маємо даних цього дослідю для всіх читачів з причин, зазначених у протоколах. Усе ж спробуємо підсумувати те, що в нас є.

Наявний матеріал справляє на нас таке вражіння, що з погляду кількісного визначення цього феномену, фантазія у пікніків бідна. Це частково стверджується також фактами частого зречення читачів цієї групи писати; зречення завжди супроводилося вказівками на те, що, мов, «у ставку не купався».

Досліди з астеніками справляють таке вражіння, що в них фантазія або багата й скерована в бік зорових і почуттєвих уявлень, або логічно суха й схематична (№№ 9 і 10).

Підчас аналізу цього феномену в диспластиків насамперед звертає на себе увагу *закінченість форми в окресленні теми*. Що-до кількісного виявлення, то фантазія цієї групи середньої інтенсивності, при досить широкому словесному окресленні.

Не зупиняючись довше на цьому пункті, який сам заслуговує на спеціальне вивчення, і який дуже зле в нас репрезентовано матеріалами, переходимо до читацьких особливостей груп.

Зупинімося на інтенсивності читання. З пікніків двоє репрезентовано максимальним кількісним виявленням інтенсивності, а саме — понад 60 книжок. На другому місці стоять астеніки, що дають максимально 39—42 і, нарешті, мінімум кількісного виявлення інтенсивності дає третя група, що з неї лише № 17 прочитав 30 книжок.

Мнестичні особливості груп виявлено в такому порядку. Найбільші розмахи в $\frac{0}{0}\frac{0}{0}$ активного згадування дає група диспластиків та мішаних—від 11 до 100 $\frac{0}{0}$. На другому місці стоїть група пікніків, що так само дає значні розмахи від 15 $\frac{0}{0}$ до 60 $\frac{0}{0}$. Найстабільніша є група астеніків, що дає розмахи в межах 20 $\frac{0}{0}$ —50 $\frac{0}{0}$, але вона разом дає найменший $\frac{0}{0}$ активного згадування.

Асоціативну пам'ять взагалі досить невиразно виявлено в усіх групах. Поки що у пікніків ми маємо максимальний $\frac{0}{0}$ асоціативного згадування поруч з незначним (14 $\frac{0}{0}$). Далі йдуть диспластики, що так само дають значні розмахи від 63 $\frac{0}{0}$ до 12 $\frac{0}{0}$, і, нарешті, астеніки, що загалом становлять великі $\frac{0}{0}\frac{0}{0}$ без значних розмахів (27 $\frac{0}{0}$ —64 $\frac{0}{0}$).

Зате серед цієї групи найменший відсоток амнезій, що виявлено в таких цифрах: 31, 16, 13 і 10. Пікніки ж дають такий ряд: 58, 50, 36, 26, 10 і 4, нарешті, третя група дає такий ряд: 50, 35, 30, 27, 26 і 10.

Що-до типу згадування, наші групи можна розподілити в такому порядку: перше місце посідає третя група, серед якої виявлено 4 осіб прямого типу згадування, 5 мішаного та 2 інвертивного. Друге—пікніки, що дають мішаний тип у 3 випадках та інверсію в 3-х, і нарешті, астеніки, що так само дають 3 мішаних та 1 інвертивний.

Засвоєння. — Найскладніші процеси засвоєння дають астеніки. Чотири представники цієї групи виявляють різні процеси засвоєння; при чому два вкладаються в нашу схему, а два виходять за її межі.

Досить велика частина читачів виявляє так само складні процеси в 3-й групі, де аж 4 особи репрезентують мішану форму. Слід відзначити, що всі ці особи або належать до мішаного типу, або мають елементи інших конституційних ознак. Далі, з цієї групи 4 особи дають синтетично-інтелектуальні процеси засвоєння, два синтетично-емотивні і 1 синтетичний примітив. Звертає на себе увагу той факт, що серед цієї групи немає елементів аналітичності.

Переважає більшість пікніків виявляє процеси засвоєння в синтетично-емотивній формі (4 з 6) і лише один читач цієї групи дає синтетично-інтелектуальну форму.

Що-до типу засвоєння, то з усього наявного матеріалу ми маємо лише двох читачів (№№ 9 і 12), що дають виразний шлях засвоєння за типом «сприйняття».

Перша особа належить до астенічної групи, а друга до мішаної з ознаками астенічності. Решта ж читачів, за даними протоколів, виявила тип «уявлення».

З погляду спрямування ми маємо таку шкалу для пікніків: «фабула» (№ 5), «фабула й ефектовна дія» (№ 4) «фабула й гумор, (№ 6), «фабула й загальна ідея твору» (№ 1), «загальне поверхове окреслення явищ та героїв твору» (теж, по суті, фабула—№ 2) і «характер героїв та їх переживання» (№ 3). Отже в спрямуванні цієї групи виразно домінує фабула.

Для астеніків: «соціальні процеси та роля в них особи» (№ 7), «характер осіб» (№ 8), «формальні красоти твору, гумор і психологічні моменти» (№ 9) та «характер творчості автора й вартість книжки» (№ 10).

Такі дані говорять за те, що цій групі властиве складніше спрямування та аналітичне окреслення явищ.

Третя група дає таку шкалу: 1) «соціальні дії та процеси і виявлення їх в літературі», 2) «психологічні риси та характери героїв твору», 3) «фабула»—для осіб з наявними циклотимічними рисами; 1) «характери осіб і надзвичайні епізоди», 2) «оцінка героїв», 3) «психологічні моменти типу переродження» і 4) «соціальні дії та місце в них особи»—для осіб з наявними психотимічними рисами. Решта осіб цієї групи дає таку шкалу: 1) «характеристика героїв з боку побуту, оточення», 2) «життєві процеси людини з погляду її емотивної реакції», 3) «фабула» й 4) «загальна ідея твору». Слід зазначити, що в двох останніх випадках (№№ 14 і 20) маємо наявні елементи примітивності так в охопленні твору, як і в виявленні процесів засвоєння. Взагалі третя група дає досить різноманітне й складне спрямування.

В повній залежності від спрямування стоїть і авторська шкала спрямування. Перелік творів, що на них спроектовано спрямування пікніків, досить виразно підкреслює фабульність їх. Натомість у астеніків ми маємо зовсім іншу шкалу: тут мають перевагу «твори з змістом», що виявляють або складні психологічні моменти та процеси, або соціальні дії, або формально-естетичні особливості. Третя група читачів виявляє в своїй шкалі спрямування на різну змістом літературу: тут і фабульна, і психологічна, і з соціальним змістом. Але поруч з цим звертає на себе увагу також література емотивно-збудлива, і спрямування на неї найяскравіше виявлено в осіб епілептоїдного типу.

Цей характер авторського спрямування значною мірою стверджується, коли протиставити кожній шкалі авторського спрямування амнезований літературний матеріал. Правда, в пікніків та в осіб третьої групи це не так виразно впадає в очі, хоч також можна постерігати для першої групи амнезію літератури з соціальною тематикою та психологічною аналізою, а для третьої—літературу з складним сюжетом. Зате група астеніків досить виразно демонструє амнезію т. з. фабульної літератури.

В останньому пункті нашої систематизації ми зробили спробу виявити ставлення окремих груп до наукової літератури, і в підсумках здобули такі дані: з групи пікніків—три особи зовсім наукової літератури не читає, одна особа читала одну книжку з історії літератури, решта—цікавиться й читає лише історично-літературні твори та критичну літе-

ратуру. Астеніки всі читають наукову літературу з різних галузей знання в досить значному відсотку. В третій групі 5 осіб користується науковою книжкою, як підручником, 3—читають мемуарну літературу і 3 зовсім не читає наукових книжок.

Щоб закінчити групову систематизацію, ми зупинимося ще на одному питанні, яке ми обминули й залишили на кінець, а саме на питанні про читацьку примітивність, що її було виявлено в де-яких протоколах. Це поняття ми застосували до процесів засвоєння, але ясно, що тим самим воно стосується й до всіх інших розділів.

Серед наших матеріалів маємо три досить виразних примітиви, з яких №№ 5 і 6 належать до групи пікніків і один (№ 14) до диспластиків. Всі три робітники, мають початкову освіту. У всіх трьох синтетичний тип форменної функції з спрямуванням на фавбулу; у всіх трьох не диференційовані елементи психічного змісту при засвоєнні.

Не маючи матеріалу, щоб виявити його походження, ми хочемо лише підкреслити, що не дані освіти об'єднують їх у цю групу. Доказом цього є особи, що їх виявлено в протоколах №№ 7, 9, 18, 19 і 20. Всі виявлені в цих протоколах особи так само робітники й мають початкову освіту. Але разом з тим у них досить гарно диференційовані процеси засвоєння.

Цим фактам ми надаємо особливої ваги, бо вони доводять здібність осіб без шкільної підготованості й формальних знань асоціювати художні елементи в межах своїх психічних особливостей так само, як і особи з належною підготованістю.

Оце всі ті дані, що їх виявляють наші матеріали після групової систематизації з погляду конституційного.

Групуючи матеріали за ознакою статі, ми не можемо зазначити якихось виключних особливостей, що залежали б від цієї ознаки. Єдине хіба, що впадає в очі для жінок (2 пікнічки, 1 астенічка та 3 диспластички) це—домінанта елементів емотивності в процесі засвоєння (наявні скрізь, крім № 15) та абсолютне виявлення форменної функції за даними елементів синтезу.

Цим ми й обмежуємося в систематизації матеріалів нашого дослідження. Їх можна було б поширити й поглибити, але ми ще раз зазначаємо, що не наважуємося цього робити за браком належної кількості протоколів. З цього погляду й нашу систематизацію треба вважати лише за матеріал, що на його ґрунті має зрости даліше вивчення досконаліше й численніше.

Це—в царині конституційно-психологічного вивчення читача.

Але взагалі для вивчення читача, для грубого окреслення читацького процесу ми, на підставі всього систематизованого матеріалу, можемо зробити бодай короткі попередні висновки.

Ми їх формулюємо так:

1. Більша частина читачів активно згадує лише незначну кількість літератури, що її вона прочитала. Решта ж літератури вже за короткий час (до 4 місяців) або амнезується зовсім, або з'являється в свідомості читачевій при асоціюванні назви книжки та автора.

2. При згадуванні для більшості читачів кількісну перевагу має мішаний тип, потім інвертивний і мінімум—прямий (все в межах 4-х місяців).

3. Читачі «активно» згадують здебільша літературу з «авторської шкали спрямування».

4. «Шкала авторського спрямування» значною мірою відображає «читацьке» спрямування, а це останнє, в свою чергу, стоїть у певній залежності від характеру процесів засвоєння—форменної функції та психічного змісту.

5. Більшість читачів вкладається в просту (подвійну) схему процесів засвоєння.

6. Більшості читачів—щодо засвоєння художнього матеріалу, з погляду форменної функції, властиві синтетичні елементи, а з погляду психічного змісту—емотивні.

7. Психологічні функції, що беруть участь у процесах засвоєння художньої літератури, мають певний зв'язок з конституційно-біологічними особливостями читачів по лінії перелічених трьох груп.

Користуючись нагодою, висловлюю свою сердечну подяку пр. доц-ам К.М.І.: Б. Л. Смірнову—за цінні для мене вказівки з психології, і мійому вчителеві психіятрії Е. А. Копистинському—за сердечну товариську пораду щодо аналізу протоколів, так само співробітниці Київсько-Ленінської Районової Бібліотеки ім. Жовтневої Революції В. Р. Ельберт за технічну допомогу в розробленні матеріалів.

А. В И Я С Н І В С ь К И Й.

Число Чергові	Активно згадує	Фактично брав у бібліотеці		Назва твору	Інтерпретація творів активного згадування	Дані інтерпретації асоціативного згадування
		Число Чергові	Число Чергові			
1	Кобзар	1	17/1	Келлерман. Идиот	1. Сод. Понравилсся. Больше всего «Сон» из политических, а из романт. — «Причинна». Вообще весь правится.	1. Говорено
2	Винниченко. Сонячна машина	2	20/1	Шевченко. Кобзар		2. Говорено
3	Яновський. Кров землі	3	24/1	Мат. Зубы желтого	2. Сод. легко читается. Слабо, ясно описана сама машина. Переход представляется мало возможным. Чересчур много фантазии. Читается запоем. Постановка хорошая. Интерес возбуждается от главы к главе.	3. Сод. — Совсем недавно брал. Сод. — А понравился. Даже говорил о ней с А. У.
4	Калинников	4	25/1	Брет-Гарт. Крест. поход на эксц.		
5	Лондон. Сердца трех	5	28/1	Шмидт. Теория относит.		4. Сод. —
6	Мемуары Курлова	6	29/1	Гюго. Отверженные	3. Сод. Ничего хорошего не скажу. Рисует гражд. войну в нескольких рассказах. Отдельных рассказов по названиям не помню.	5. Не для себя брал.
7	Витте	7	31/1	Родзянко. Круш. Имп.		
8	Родзянко. Круш. Импер.	8	4/II	Никольсен. Мас-сена	4. Сод. слабо помню. Совсем не по-правилось. Ничего хорошего по-читать нельзя. Читается легко и с интересом, но все-таки не нравит-ся. И вот почему — не время их сейчас писать. Надо было раньше. Теперь религия отошла от государ-ства — чего ее трогать... Хитрый монах (не помню имени), рисует тип русского простого человека по словице «русский человек зад-ним умом крепок». Типы дамочек	6. Сод. — Понравился тип арестанта. Его имя Жан Вальжан. Интересно: как на него подейство-вал священник, епископ, кажется. (Следует по-дробный рассказ об исто-рии с подсвечниками). Я считаю, что этот мо-мент переродил Ж. В. История с монетой(подр. рассказ). Гюго выводит тип человека, который, хоть у него и было пло-хое в жизни и вся его мечта была мстить об-ществу, а все таки из
9	Коряк. Іст. укр. літер.	9	7/II	Винниченко. Сол. маш.		
10	Пушкін. П. с. с.	10	12/II	Яновський. Кров землі		
			21/X	Оппенгейм. Приключ. Як. Пр.		

ДЕСЯТКОВА СИСТЕМА І КНИЖКОВІ ПАЛАТИ.

Нове, перероблене видання таблиць десяткової системи Міжнародного Бібліографічного Інституту в Брюсселі наближається до кінця. Ці таблиці, вироблені в деяких частинах більш як тридцять літ тому, з об'єктивних причин перестаріли, отже зрозуміла та нетерпеливість, з якою наші бібліографи та бібліотекарі чекають того нового видання, що має дати нам до рук певне бібліографічне знаряддя, розв'язати наші сумніви, виправити наші хитання. Наша бібліографічна та бібліотечна справи щільно зв'язані з десятковою системою, і тому цілком законні оті побоювання й сподівання, які прокидаються в кожному з нас. Бо не можна закривати очі на те, що десяткова система стала в Радянському Союзі на переломі, що вона переживає кризу, і що вихід нового видання «Манюеля» повинен справити поворот в той або той бік. З другого боку ми стоїмо перед всесоюзним бібліографічним з'їздом та бібліотечною конференцією РСФРР. Коли справа бібліографічної класифікації ставала гостро на попередніх з'їздах і в РСФРР, і в УСРР, то є всі підстави сподіватися, що найближчі з'їзди принесуть нам вкінці якісь ясні й рішучі постанови в цій справі. Ми не беремо на себе сміливості пророкувати, які саме будуть ці вирішення, однак з огляду на важливість проблеми хотілось би нам викликати дискусію й обмін думок у справі десяткової системи взагалі і особливо що-до тих завдань, які лягають на наші книжкові палати в зв'язку з виходом нового видання «Манюеля».

З огляду на ту розбіжність думок, що панує в нас і досі що-до десяткової системи, а також через те, що нам доводиться, по деякій перерві, відновляти дискусію в значно змінених обставинах, ми умисно вдержуємося від висновків в категоричній формі і надаємо нашій статті швидше форми постави питання, а не спроби його розв'язання.

Індекси десяткової системи в державній бібліографії Радянського Союзу з'являються вперше в «Книжной Летописи» 1921 року. Треба визнати, що редакція «Книжной Летописи» з перших же кроків знайшла правильну бібліографічну міру в індексах, надаючи їм компактності і виразності. Однак зрозуміло, що «Книжная Летопись» не відразу пішла ясною та простою дорогою, що вона хиталася в тому спрямуванні, яке вона хотіла взяти взагалі, та в індексації зокрема.

Про хитання в спрямуванні свідчать і заяви Державної Центральної Книжкової Палати РСФРР на сторінках «Книжной Летописи» (див., напр., заяви в ч. 1-ому 1925 року на стор. 1—3 і в ч. 17-ому 1926 року на стор. 1077—1078), і той факт, що довго «Летопись», орган державної бібліографії, що служить перш за все бібліографічним цілям, орієнтувалася в той самий час на бібліотеки, і то на всі бібліотеки взагалі, незалежно від їхнього типу, тоб-то на абстракцію, яка, на нашу думку, позбавлена майже всякого практичного значення. Отже протягом 1925 року «Летопись», крім власних індексів, друкувала в описах також іще індекси, що їх давала Головополітосвіта. Засноване Головополітосвітою Бюро Центральної Каталогізації почало з 1926 року постачати каталожні картки для масових бібліотек, і з того часу зник в «Летописи» і індекс Головополітосвіти; це внесло деяку ясність в справу того спрямування, яке слід

надавати індексації, і в ч. 17-ому 1926 року редакція оголосила, що від цього часу вона матиме на увазі потреби великих наукових бібліотек; запровадження р. 1927 друкованих карток, що могло здійснитися лише завдяки співробітництву великих бібліотек, остаточно закріпило цю основну позицію. «Літопис українського друку» (ЛУД), що його видає з 1924 року Українська Книжкова Палата, відразу завів у себе систематизацію за десятиковою системою; про ці індекси доводиться сказати, що в перші роки вони були занадто складні, переобтяжені детермінантами форми, місця і т. д., а це робило індекси не тільки непрозорими, а часто й трудно зрозумілими навіть для людини, добре обізнаної з системою; через таку свою складність індекси ставали непрактичними так в бібліографічному, як і в бібліотечному вжитку. А в тім слід визнати, що з часом цю хибу виправлено і що тепер індексація «Літопису» в основному задовольняє; проте, коли взяти нашу державну бібліографію, так само як і бібліографію РСФРР, в аспекті того ідеалу, якому вони повинні відповідати, то їм доведеться поставити дуже серйозні вимоги, про які ми будемо говорити в дальшому нашому викладі.

Коли вже вибрано те, що можна назвати спрямуванням і стилем індексації, коли індексатор усвідомив собі, для яких цілей він індексує—для бібліографічного покажчика, загального або спеціального, чи для каталога бібліотеки, будь це велика наукова, чи спеціальна, чи масова,—після того, як розв'язано це основне питання, найважливішою, на наш погляд, справою є забезпечити певну сталість та послідовність індексації; індексатор повинен зробити так, щоб однорідну літературу не розпорошувати по різних місцях, а зібрати в цілості у відповідних розділах покажчика чи каталога. В цьому напрямі і в «Книжной Летописи», і в ЛУД не все гаразд. Візьмімо, як приклад, літературу про Форда та фордизм. Такі книжки, як: Генри Форд. Моя жизнь. Мои достижения, або його ж: Сегодня и Завтра, що вийшли в кількох російських виданнях, зареєстровано в «Книжной Летописи» під індексом 338.93:92 (Форд); до того самого розділу заведено також твори: Александр Фридрих. Генри Форд; автомобильный король и владыка человеческих душ. М. 1924, та Герман Генкель. Форд и фордизм. М.-Л. 1925; але несподівано і без усякого виправдання індексатор робить скок і на книжці: А. Михайлов. Система Форда. М.-Л. 1928, зовсім подібній до попередніх змістом, ставить індекс 658:331.87 (Кн. Л. 1928, ч. 13. 400); подібне маємо і в тому випадку, коли брошура: В. П. Бабенчиков. Панорама штурма 6-го июня 1855 г. Путеводитель по картине (Севастопольское музейное объединение, Госуд. военно-историч. музей) дістає індекс: 9(47.722):75 (Кн. Л. 1928, ч. 15.069), в той час як брошура того самого автора, що торкається того само предмету, а саме: Описание войны в Севастополе (1854—1855). (Кн. Л. 1928, ч. 15.160), має індекс 355.48(47.722). Відзначимо ще, що обидві брошури зареєстровано в тому самому числі «Летописи».

Чимало прикладів розбіжності в індексах знаходимо і в картковому репертуарі ЛУД'у. Так, справоздання Харківського міського банку має індекс 332.12, а Дніпропетровського комунального банку—332.32 (ЛУД. 1928, чч. 255 і 1842); залізничний вантажообіг УСРР заіндексовано 31:656, в той час як справоздання про вивіз донецького вугілля,—що також стосується залізничного вантажообігу,—йде у відділ 385 (ЛУД. 1928, чч. 5219 і 2338). Не маючи місця для того, щоб ілюструвати непослідовність індексації обох згаданих палат більшим числом прикладів, просимо порівняти картки ЛУД'у 1928 р. чч. 4234 та 4352, а також Кн. Л. 1928 р. описи чч. 6.246 і 19.733, 15.598 і 15.965 (в останньому випадку та сама книжка в двох різних виданнях).

Нам відомо, як трудно забезпечити однаковість в індексації там, де ми маємо діло з кількома десятками тисяч книжок на рік; пам'ятний нам завжди і дотепний вислів Поля Отле, що помилки подібного роду назвав нещасливими випадками в роботі. Проте нам здається, що треба йти до такого стану, за якого б нещасливих випадків не було зовсім, і що навіть при сучасному стані таких випадків повинно би бути менше. Радикально виправити біду можна буде тільки після того, коли в розпорядженні наших книжкових палат будуть добре розроблені систематичні каталоги зареєстрованих книжок, бо лише заглядання до каталогів у всіх сумнівних та трудніших випадках зможе охоронити від помилок і забезпечити одноманітність систематизації. Як повідомляє Є. І. Шамурин,¹ Державна Центральна Книжкова Палата РСФРР розпочала вже опрацювати свою систематичну картотеку, і ми певні, що вона допоможе «Книжной Летописи» уникати тих розбіжностей в індексації, що так шкодять систематичним каталогам і покажчикам, розбиваючи їх внутрішню суцільність. Не маємо відомостей про те, як стоїть ця справа в Українській Книжковій Палаті; проте ми думаємо, що справа систематичних каталогів наших палат є справа великої практичної ваги, і радили б Українській Книжковій Палаті, коли вона досі ще не має систематичного каталога, опрацювати його як-найшвидше.

Друга річ, на яку ми хотіли б звернути увагу, є порядок, що його практикує віддавна на картках ЛУД і що з якогось часу вторував собі дорогу і в «Книжную Летопись», ставши в ній прямо таки масовим явищем (див. числа «Кн.Л.» за другу половину 1928 р.). В «Летопису» зустрічаються нерідко такі індекси, як: 619 або 636.09; 374 або 891.79, ба й навіть: 891.79—8 або 891.71—8 (на книжці Творів Л. Глібова, т. II; це неправильно і по суті, бо Л. Глібов належить безперечно до української літератури); а в «Летописи» знаходимо навіть такі дивогляди, як індекс: 333.1:34+[333.5+336.11+351.711] на книжці: Н. П. Карадже-Искров. К вопросу о праве государства на землю (Кн. Л. 1928, ч. 14.105), і ще більше: 1 (Толстой)+(17+2+301+701+901) на книжці Д. Ю. Квитко. Философия Толстого. Подібні альтернативні індекси відзначено в «Летописи» курсивом. Про цю практику мусимо сказати, що індекс показує книжці її місце в системі, а кожна взагалі система має ту властивість, що всяка дана річ може мати в ній лише одно місце. Однак бібліограф перебуває в зовсім своєрідному становищі через те, що він, систематизуючи книжки, мусить базуватися не стільки на їх матеріяльних властивостях, скільки на ідейному змісті, що буває часто дуже різнобічний; через те доводиться шукати якогось компромісу, який приводить до того, що ми або даємо перевагу певній ідейній суті в змісті книжки або спираємось на її формальні ознаки й відповідно до того добираємо якесь одно місце в системі; проте за певних умов неможна обминути того, щоб не поставити книжку в два чи три розділи системи; практична доцільність вказує як раз таку межу. Виходячи з цих міркувань, треба відкинути такий індекс, як 1 (Толстой)+[17+2+301+701+901], бо він дає книжці занадто багато місць—шість замість максимального числа три; коли ж розуміти цей індекс не як: 1 (Толстой), і 17 і 2, і т. д., а як 1 (Толстой), або 17, або 2, або т. д., то такий метод слід визнати за абсолютно недоцільний, бо дати два й більше вирішення там, де повинно бути одно, це значить не дати ніякого вирішення: бібліограф і бібліотекар

¹ Ш а м у р и н, Е в г. Организация библиографического дела в РСФСР (1917—1927 г.г.). В Збірнику: «Библиография в СССР и Книжные Палаты». [X.]. 1928. Стр. 19.

у процесі дальшої роботи з книжкою мусять переглянути її знову, заглянути до таблиць Манюеля, одним словом, проробити знов ту саму роботу, що її вже перевів індексатор книжкової палати, і прийняти якесь остаточне вирішення. Слід також сказати, що подібного роду індекси справляють неприємне вражіння, з одного боку, на систематика-педанта, а з другого—на людей, мало обізнаних з принципами бібліографічної класифікації; і той, і той, чого доброго, зійдуться на думці, що індексаторові просто бракувало знання й гостроти розуму, щоб дати собі раду в трудному становищі; дилетант до того може здобути на таких прикладах зовсім фальшиве уявлення про бібліографічні методи.

Ще гіршу практику завів ЛУД що-до кетерових знаків; ці знаки, як усім відомо, вказують місце книжки як реальному об'єктові, і це місце, очевидно, може бути тільки одно; тим часом на картках ЛУД'у ми зустрічаємо і тут часто-густо оте одіозне «або», так наче б та сама річ може займати в просторі два місця. До того всього індекс десяткової системи в кетеровому знакові часом не відповідає індексові систематичного каталога, а це знову зле, бо через те повстає розбіжність між систематичним каталогом та розміщенням книжок на полицях,—розбіжність, якої не повинно бути, якщо бібліотека має систематичне розміщення.

Коли перейти до складних індексів, що їх так ясно буває в наших органах державної бібліографії, то треба відзначити, що вони можуть мати три основні значення. В одних випадках два (чи три) індекси характеризують зміст книжки в його суті, вони рівнорядні й рівновартні, а книжку треба завести до кожного з тих розділів, що на них вказують індекси; як приклади, наведемо: Курс фізики та хемії, де книжка трактує роздільно про дві окремі дисципліни і тому повинна мати індекси: 53+54; Життя і діяльність Карла Маркса та Фридриха Енгельса, де оповідається про двох осіб, яким відповідають індекси 92 (Маркс)+92 (Енгельс). В інших, численніших, випадках книжка властиво однорідна в своєму змісті й предметі, однак є певні обставини, що надають змістові якоїсь закраски, освітлюють його з якогось боку, характеризують якоюсь рисою; як от: Жінка в кооперації—334:396; Центральне Управління освіти на транспорті—37 : 656.2; Історія мистецтва в марксистському освітленні—7(09) : 335.5. Книжки про ці предмети безперечно належать лише до розділів кооперації, народньої освіти, мистецтва і виглядали би як заволоки, потрапивши між літературу про жіноче питання, експлоатацію залізниць, марксизм. Поміж цими двома крайніми бігунами, що не викликають ніяких сумнівів, стоїть третя категорія літератури, в якій авторів погляд або спеціальний ухил набирають такого значення, що в змісті книжки стають рівновартні з предметом, а часом своїм значенням навіть переважають його; иноді переплітання ідей набирає такого характеру, що неможливо буває сказати, в чому є властиво предмет, а в чому авторів погляд; для прикладу назвемо такі твори, як: Жінка та Соціалізм А. Бебеля; Підручник фізіологічної хемії А. В. Палладина; Шевченко в світлі епохи (публіцистична розвідка) Андрія Річицького. В деяких нечисленних випадках такі сплетення сформувалися в науковій дисципліні, й тоді ми знаходимо для них установлене місце в системі, як от 612.015 для фізіологічної хемії або 34.06 для судової медицини. Однак в більшості випадків цього нема та й не може бути, бо комбінації ідей не мають меж; і тоді доводиться містити книжку до кількох розділів каталога; в названих прикладах це будуть: 335.5 : 396 для твору А. Бебеля і 32(09) (477): 891.79.09 для розвідки А. Річицького. Нам думається, що було б доцільно відзначити книжки другої категорії,—а вони у нас дуже численні, бо сюди між иншим нале-

жить література про Комсомол (329.14 : 331.3), профспілчанська (індекси типу 331.88 : 37—профспілка робітників освіти) та економічна (індекси типу 338 : 66—економіка хемічної промисловости), — таким способом, щоб було відразу видно, що другий індекс служить лише для поділу літератури під першим індексом і самостійного значення не має, тоб-то, що карток на відповідні книжки під другим індексом ставити не треба. Для цього могла би служити квадратова дужка, а індекс мав би такий вигляд: 329.1] : 331.3. Ми переконані, що через заведення такого знаку чимало спростилося б робота над складанням картотек, бо каталогізаторові не доводилось би замислюватись над тим, чи слід містити картку в обидва розділи, на які вказує складний індекс, чи лише в перший з них; а іноді мало замислитися, а ще треба заглянути в книжку, щоби правильно вирішити справу. Зрештою в нашій пропозиції нема чогось абсолютно нового, бо вживати квадратної дужки в такому власне розумінні радить Б. С. Боднарський.¹ Коли ж звернемося до самого «Манюеля», то переконуємося, що наша пропозиція не суперечить його тенденціям чи певним правилам, бо він дає квадратній дужці лише одно призначення, а саме рекомендує відділяти нею детермінанти від складного індекса в тих випадках, коли треба показати, що детермінанта стосується складного індекса, взятого в цілості, а не одної лише його частини.² Не заборонено надавати квадратній дужці також іншого призначення, пильнуючи тільки, щоб у тому була певна послідовність, що не допускала б непорозумінь. І вкінці, коли би нам довели, що таке вживання квадратної дужки, яке ми пропонуємо, може викликати якісь незручності, то ми все таки обстоювали б свою думку по суті і лише шукали б інших знаків, щоб відзначити ті індекси, що служать лише для розподілу літератури під другим (основним) індексом і мають через те допоміжне значення.

Вкажемо ще й на те, що в процесі використання літописів і друкованих карток книжкових палат не мале значення має певність, що в індексах нема помилок друку, бо така певність сильно спрощує контроль або робить його й зовсім непотрібним. На жаль, що-до цього справа могла би стояти краще, особливо в картках Української Книжкової Палати, де впадає в око неуважність друкарні до всякого роду умовних знаків, що мають, хоч як вони незначні для непосвячених, кардинальне значення: то ми бачимо крапку замість риски (тире), то риску замість знаку рівняння і т. п. Трапляються навіть цілковиті перекручування індексів, через що картка може потрапити зовсім не до тої класи, в якій їй належить бути; так, напр., запис ч. 13.751 «Книжной Летописи» за 1928 р. має індекс 356.603(47.91) замість 656.5(47.91). Ми помічали також випадки, що помилки, які є в «Книжной Летописи», виправлено на картках (Кн. Л. 1928, чч. 11.009, 11.508, 11.931), але це не поліпшує справи для тих, хто користується як раз «Летописью».

Можна нашкодити справі навіть поліпшеннями, коли переводити їх неорганізованим порядком і не застерегти тих, хто має спільний інтерес у справі, про заведення інновацій, хай вони будуть і найліпші. Ми розуміємо те, що, як видно з деяких індексів, «Книжная Летопись», — нам не пощастило знайти слідів цього в ЛУД'і, — перейшла на індексування за новим виданням «таблиць», а тим часом не попередила про

¹ Боднарский, Б. С. Библиографическая классификация (Общий обзор и десятичная система). М. 1923. Стр. 49 и 55.

² Manuel pour la formation et l'usage du répertoire bibliographique universel de la locomotion et des sports... Publication Nr. 48. Bruxelles. 1902. Notices et règles, p. 31.

це тих, хто користується її індексами. Сам головний індексатор «Книжной Летописи» зауважує, що таблиці нового видання багато де в чому відходять від старих таблиць,¹ а коли справа стоїть так, то слід би було встановити певний термін для переходу до нових таблиць, зробивши це в порозумінні з заінтересованими установами, і попередити про це заздалегідь. І бібліографічні установи, і бібліотеки мусять ужити вчасно заходів, щоб через розбіжність між старими та новими таблицями не накоїти такого лиха, що в бібліографічних покажчиках буде непоправним, а в бібліотечних каталогах вимагатиме років роботи, щоб його виправити. Час для переходу на нові таблиці ще не прийшов через те, що видання їх не закінчено; та й взагалі про цю серйозну справу треба поміркувати спільними силами, щоб виробити якийсь модус і встановити термін переходу принаймні за кілька місяців наперед; на нашу думку, найдоцільніше було би пригнати зміну до нового календарного року, коли починається новий річник літописів.

Наші уваги про індексацію в органах державної бібліографії ми закінчуємо вимогою, щоб бібліографічний матеріал оформлювано в них і що-до опису, і що-до систематичної частини (індекси десяткової системи, предметові рубрики, значники соціального призначення) так, щоб ми здобували справді надійний бібліографічний стандарт. Книжкові палати слушно виступили у нас з ідеєю, що їхні видання, особливо ж бібліографічні картки, повинні прислужитися справі раціоналізації нашої бібліографічної та бібліотечної техніки, постачаючи стандартові картки. Ми намагалися довести, що ці картки ще далекі від ідеалу стандарту. Констатуємо цей факт *sine ira et studio*, в намірі допомогти справі, що має справді першорядне значення і для бібліографії, і для бібліотек. Нам думається, що наші бібліографи та бібліотекарі можуть чимало прислужитися до поліпшення справи, коли вказуватимуть книжковим палатам на їхні огріхи і робитимуть це незалежно від тих закликів, які книжкові палати розсилають що-року установам. Це, безперечно звичай дуже корисний, але ж офіційні заклики до критики не йдуть, мабуть, далі великих установ, а тим часом справі доведення наших бібліографічних описів до значення бездоганних стандартів можуть і повинні допомагати всі заінтересовані установи й особи.

Перейдімо тепер до справ методологічного та організаційного порядку. На жаль, доводиться констатувати, що на методику індексації у нас зовсім не звертають уваги; ми звикли думати, що коли вже у нас в руках є «Манюель», який сам собою є метод, то немає потреби особливо спинятися над тим, як слід застосовувати цей метод; це, мовляв, прийде само собою. Думка глибоко помилкова, і на результати цього хибного погляду ми натрапляємо на кожному кроці. Тут ми маємо на думці вже не видання наших книжкових палат, що доручають індексацію досвідченим спеціалістам, а ті зовсім імовірні оповідання про індексацію по деяких наших бібліотеках,—відомості про надто яскраві анекдотичні випадки зустрічаємо і в літературі,—та ті «друковані» індекси, з яких аж кричать часом прикрі помилки, не зважаючи на те, що індекси поставлено иноді на виданнях дуже поважних установ. Аналіза всіх отих курйозів приводить нас до переконання, що дуже часто корня зла слід шукати не в незнанні та недбальстві, а як раз в несвідомості найелементарніших способів, якими повинен орудувати індексатор. Має рацію Бервік Сейерс, коли твердить, що не досить завести добру класифікацію,—треба мати ще й

¹ Див. рецензію Н. В. Русінова на нове видання «таблиць» в Бібліологічних Вістях. 1927. Ч. 4. Стор. 110—112.

добрих класифікаторів, і що є мало таких людей, які вміють управлятися з індексацією, не вивчивши її методів. В російській літературі методологічні вказівки дають лише Л. Б. Хавкіна та Л. Р. Коган.¹ Навіть Е. Н. Добржинський в своєму виданні таблиць присвячує мало уваги загальним вказівкам методологічним. Доводиться констатувати прямо таки різку диспропорцію між тою увагою, що її присвячують у нас в Союзі бібліографічному описові, з одного боку, і класифікації взагалі та методології індексації зокрема, з другого боку. Перший репрезентовано в літературі цілою низкою прекрасних друкованих праць,—досить нагадати лише праці Е. І. Шамуріна і Г. К. Дерман, Г. І. Іванова та Л. В. Трофімова,—правила опису розробляють цілі комісії в РСФРР і в УСРР, коло них працюють на з'їздах книжкових палат; а в той самий час методологію індексації та й бібліографічну класифікацію взагалі незаслужено відсунуто на друге місце, з великою шкодою для бібліографічної й бібліотечної практики, де книгоописування й порядкування описів становлять дві нерозривні сторони виробничого процесу. Тим часом у чужомовній літературі ми знаходимо дуже цінні, зведені в систему поради індексаторам, що їх дали такі авторитети, як Бервік Сейерс та Л. Я. Жівний у своїх широко відомих творах про бібліографічну класифікацію. Методологічні вказівки подано й у вступі до «Манюеля». На нашу думку, в кожному виданні таблиць десятикової системи неодмінно треба подавати в передмові загальні методологічні правила, як користуватися таблицями, а в увагах до класів та розділів треба віддавати методології більш уваги, ніж це роблено досі. Було би видимим перебільшенням, коли би нам спало на думку твердити, що знання методології індексації вже само собою допоможе нам виправити всі ті хиби, які всім нам добре відомі; однак ніхто, мабуть, не заперечуватиме тому, що усвідомлення потреби методології й прищеплення правильних методологічних ідей буде значним кроком наперед проти теперішнього, досить таки безрадісного стану.

Прямо таки катастрофічно стоїть справа з робочими знаряддями індексатора—таблицями десятикової системи. Єдине російське видання, придатне для бібліографа та для вжитку в наукових бібліотеках,—розуміємо опрацювання Е. Н. Добржинського,—вийшло ще 1924 року і за кілька місяців по виході стало бібліографічною рідкістю; українського видання, що опрацював Ю. О. Меженко, також давно вже в продажі немає; і до того всього ці українські таблиці непридатні до вжитку в більших бібліотеках через свою короткість, брак додержаности в якомусь певному напрямі й термінологічні хиби; утворився безпорадний стан, якому треба покласти край як-найшвидше, видавши опрацювання таблиць в новій їх редакції до вжитку бібліографів і робітників бібліотек різних типів.

Вкінці дуже важке й відповідальне завдання спадає на всіх нас у зв'язку з закінченням нового видання «таблиць». Досвід роботи індексації і аналіза того, що зробив Е. Н. Добржинський в своєму опрацюванні таблиць, ясно доводять, що в нових виданнях не можна обмежитися простим перекладом рубрик «таблиць»; надалі обов'язково треба подбати не тільки про бездоганну і всім нам зрозумілу термінологію, а й про пристосування рубрик до наших соціально-політичних явищ, щоб указати певні місця літературі про зїзди рад, центральні виконавчі

¹ Хавкіна, Л. Б. Руководство для небольших библиотек. Изд. 4-е. М.-Л. 1925. Стр. 150—155. Вказівки повторено також у п'ятому виданні, що вийшло 1928 р.—Коган, Л. Р. Десятичная классификация. [Одесса]. 1924. Введение.

комітети, комітети незаможників, місцеві адміністративні органи, трести, Комінтерн, КІМ, МОДР і т. п. Мало того, ознайомлення з тою частиною нового «Манюеля», що вже вийшла, переконує, що нам доведеться на власну руку деталізувати й пристосовувати деякі рубрики, навіть цілі розділи; назвемо, як приклади, рубрики, що стосуються комуністичних партій, професійних спілок, марксизму-ленінізму; під ними навіть у наших середніх бібліотеках загального користування збирається остільки різноманітна література, що її не можна розбити звичайними відомими «Манюелеві» способами,—це буде в основному географічний та хронологічний поділ; із розділів наведемо географічні детермінанти для Радянського Союзу та історію України, що для неї схему мусимо виробити вперше. В зв'язку з тим повстануть знову суперечки про те, чи маємо ми право робити такі пристосування, знову розпаляться темпераменти в змаганнях про інтернаціональність десяткової системи, якій суперечать всякі національні додатки й варіанти; нам здається, що наша бібліографічна думка стала настільки дозрілою, що ми легко переболіємо цю дискусію й приймемо такі вирішення, які проказує реальне ставлення до справи, бо вкінці «в нужде и закону пременение бывает», і що вільно американцям, те вільно й нам,—а стало вже фактом, що нові «таблиці» не далось погодити з американським виданням десяткової системи Дюї.¹

Тепер нам лишається ще порушити справи організаційного характеру. Обставини склалися в нас так, що книжкові палати, які вирости в авторитетні бібліографічні установи і мають відповідні фінансові можливості, несуть відповідальність за нашу бібліографічну культуру в більшій мірі, ніж інші організації й установи, що так само служать справі бібліографії. Книжкові палати завели для своєї основної класифікації десяткову систему, і їм доводиться бути її речниками й пропагаторами, бо наукове розроблення проблем десяткової системи не може знайти собі бази в великих бібліотеках Радянського Союзу вже через те одно, що з-поміж них лише одиниці завели в себе цю систему, бібліотеки ж широкого користування, хоч прийняли десяткову систему, не можуть віддавати їй відповідної уваги. Отже зрозуміло, що в даний момент, коли на порядок денний стають завдання, дуже важкі з організаційного, наукового й фінансового погляду, книжкові палати повинні взяти ініціативу до своїх рук, бо тільки вони й мають силу забезпечити успіх. Із цитованої уже статті Е. І. Шамурина (стор. 70) ми довідуємося, що, починаючи з листопада 1927 року, при Державній Центральній Книжковій Палаті РСФРР існує комісія для опрацювання десяткової системи. Нам думається, що й українські бібліографи, згуртувавшись для цієї мети під проводом Української Книжкової Палати, можуть взяти участь у роботі, розмежувавши поле діяльності в порозумінні з російськими бібліографами. Хоч як наші сили скромні, однак слід пам'ятати, що перед нами всіма стоять дуже складні проблеми, на розв'язання яких з самого характеру роботи потрібно багато сил і часу, що всяке зволікання у виданні таблиць десяткової системи для вжитку бібліографії й бібліотек Радянського Союзу дуже шкідливе і, вкінці, що сили російських бібліографів-децималістів також розмірно невеликі; а за таких умов всяка допомога бажана й цінна. Зрештою треба сказати, що та рівноправність у справах культурного будівництва, яка стала основним принципом у взаємовідносинах між окремими республіками Радянського

¹ Звістку про це знаходимо в згаданій уже рецензії Н. В. Русінова на нове видання «Манюеля».

Союзу і яка визначає також взаємовідносини книжкових палат, дає українським бібліографам і право домагатися участі в тій роботі, наслідки якої не можуть бути для них байдужі.

Закінчуючи цю статтю, ми підкреслюємо ще раз, що нами керує намір не стільки дати спробу якогось остаточного вирішення, скільки бажання поставити питання про десяткову систему, про наше до неї ставлення і про наші найближчі в зв'язку з виходом нового видання «таблиць» завдання на широке обговорення, що має підготувати справу до остаточного вирішення на бібліографічних з'їздах.

В. КОЗЛОВСЬКИЙ.

Грудень 1928 р.

ОСНОВНІ ПИТАННЯ ЗВЕДЕНОГО КАТАЛОГА ЧАСОПИСІВ У БІБЛІОТЕКАХ УКРАЇНИ.

Потребу зведених каталогів тих часописів, що є в бібліотеках певного району, звичайно обґрунтовують так: часописи мають капітальну вагу для всіх, хто віддає себе науковій роботі (чи то в ділянці теоретичного знання, чи то в практичному прикладанні його), бо саме в них міститься той активний матеріал, що його ніколи не було подано в книжковій формі, сила матеріялу надто нового, щоб його можна було знайти в монографічній літературі, проте такого, що подає саме останні наукові досягнення в різних ділянках знання; для продуктивності праці потрібні матеріяли повинні бути під рукою, щоб на здобування й розшукування їх не витратити даремно часу. Проте ні одна, навіть велика бібліотека, не може набувати всіх навіть головніших періодичних видань; так виникає потреба звертатися до різних бібліотек. Повстають майже непереможні перепони через брак належних інформацій, де й що можна знайти,—иноді може врятувати тільки щасливий випадок. Такій ненормальності можна запобігти, тільки організувавши відповідний інформаційний апарат. Звідціля походить і сама ідея зведеного каталога часописів, звідціля ж береться й енергія, що перемагає силу перепон до його здійснення.¹ Як бачимо, імпульс до створення зведених каталогів часописів має глибокі основи; що-далі потреба в них набуває примусового характеру; завдання їх ясні, спрямованість цілком життєва й суто практична. І на Заході давно відчули значення їх,—про це свідчить велика кількість таких каталогів, що їх почали складати порівняльно з давніх часів; між ними є справді монументальні підприємства.²

У нас в УСРР надзвичайне піднесення наукового інтересу, виразне напруження науково-дослідчої енергії в зв'язку з широкими потребами радянського будівництва, за особливо несприятливих умов для задовільної бібліотечної організації в дореволюційному минулому, висувують проблему зведеного каталога часописів, як невідкладне завдання. Спроби,

¹ Див., напр., передмови до *Inventaire des périodiques scientifiques des bibliothèques de Paris, dressé sous la direction de M. Alfred Lacroix, Secrétaire perpétuel de l'Académie des Sciences, par M. Léon Bultingaire*. Paris, 1924, та до *A. World List of scientific periodicals published in the years 1900—1921*. Oxford. 1925. Поп. *Druy, F. K. W. The epoch-making Union List of Serials.—The Library Journal*. New-York. 1928. Nr. 1 (January 1). P. 16.

² Немає потреби докладно спинятися на інформаціях про зведені каталоги періодичних видань, складені поза межами України, як і на загальних питаннях про зведені каталоги, після ґрунтовної праці В. О. Козловського «Спільні каталоги. Їх завдання та проблеми їх організації», вміщеної в попередніх числах «Журналу Бібліотекознавства та Бібліографії» Ч. 1. К. 1927. Стор. 14—41; ч. 2. К. 1928. Стор. 35—49 (і окремо); про зведені каталоги періодичних видань див. розд. IV: Спільні покажчики періодичних видань (ч. 1. Стор. 34—39). Додаємо тільки, що наприкінці 1927 р. вийшов «Зведений каталог серіальних видань у бібліотеках Сполучених Штатів і Канади»—*Union List of Serials in the Libraries of the United States and Canada*. New York. 1927. 1588 p., за який В. О. Козловський не міг згадати (Див. інформацію про цей каталог в «Журналі Бібліотекознавства та Бібліографії», ч. 2. Стор. 126). Вважають, що це грандіозне видання (понад 75.000 назов) становить епоху (epoch-making) в історії зведених каталогів періодики.

що їх починають переводити в Києві, Одесі й Харкові як раз по лінії періодичних видань, стверджують усвідомлену потребу не обмежуватися частковими заходами й поставити на порядок денний справу про широкі заходи в українському масштабі, за певним планом і в співробітництві всіх, принаймні, головніших бібліотечних осередків. Звичайно, це проблема складна й вимагає уважливого підготування так з боку організаційно-методологічного, як і з боку фактичного, тоб-то належного підготування фондів і каталогів окремих бібліотек. Проте наявність на Заході вже виконаних починань у грандіозних масштабах і саме зведених каталогів періодики доводить, що не може бути мови про її нездійсненність. Що за кордоном взялися складати переважно зведені каталоги саме часописів, це пояснюється не тільки тим значенням періодики, на яке звичайно посилаються, а й матеріалом, що його доводиться об'єднувати: наважуємося сказати, що організувати роботу над складанням зведеного каталога періодики легше, ніж складати зведений каталог монографічної літератури, бо в періодиці ми маємо цілі серії, самим способом видання й послідовною нумерацією наперед вирівняні в певні шерехи під тією самою назвою з більш-менш визначеним характером цілого видання. Тут, здається, легше спланувати й переведення роботи, легше дійти погодження в методах опису й системі самого каталога. Найскладніші та найважчі до розв'язання є о с н о в н і питання, в яких треба дійти найможливішої чіткості й точності.

Одно з таких питань, а саме питання про обсяг поняття «періодики», ми вже поставили на обговорення на сторінках нашого журналу.¹ Ми визначили, що з усіх питань, зв'язаних з роботою над періодичними виданнями, це питання найскладніше, і що досить тяжко дати категоричну й задовільну відповідь на нього; це твердження ми ілюстрували прикладами попередніх спроб розв'язати його. І в згаданій статті ми подали на обговорення свої міркування, не претендуючи на остаточне розв'язання або на якісь відкриття; не мали ми на увазі й подавати дефініції. Ми взяли до уваги попередні спроби висвітлити проблему, не засуджуючи їх безоглядно, як невдалі: в кожній серйозній спробі ми шукали цінних спостережень, що висвітлюють ту або ту сторону складного питання, вважаючи, що в заплутаних справах буває корисним і просте підсумування різних поглядів. За передумову до розв'язання питання ми визнаємо обов'язкове висвітлення проблеми з принципового боку, щоб знайти основу для практичного вирішення. На нашу думку, тільки такий шлях може привести до наслідків, з якими можна оперувати в бібліографічній та бібліотечній роботі. Оперування без визначеного принципу в наслідок дає цілковиту невиразність, коли до періодичних видань зараховують і таке, що не має ніякої спорідненості з періодикою. Коли тенденція на поширення непереможна, то краще зрентися й самого терміну «періодичне видання», піти за прикладом американців, що вживають дійсно широкий термін «серії»: Union List of Serials. Тому вважаємо, що взагалі це питання слід ґрунтовно продискутувати, всебічно обміркувати й на підставі визнаних принципів дійти як-найточніше формульованою погодження, щоб створити відповідну базу, бо, не визначивши, принаймні для себе, для практичної роботи над зведеним каталогом обсягу періодики, ми не зможемо зробити й перших кроків, щоб здійснити поставлене завдання.

Припустімо, що ми шляхом дискусій, на яких принципових підста-

¹ Обсяг поняття «періодика.»—Журнал Бібліотекознавства та Бібліографії. Ч. 2. К. 1928. Стор. 15-34.

вах треба розв'язувати питання про обсяг періодики, та шляхом певного погодження, що наперед припускає деякі компроміси, встановили точно, що ми вважатимемо за періодику. Та за цим повстає інше серйозне питання, які саме видання з цілої категорії визнаної періодики ми повинні заводити до свого каталога,—чи всі, чи тільки якусь частину їх, то-б то питання про обсяг і склад періодики у зведеному каталозі. Розв'язати такі питання можна, тільки точно визначивши завдання зведеного каталога, його спрямованість. Закордонні зведені каталоги періодики подають нам багатий досвід що-до методів збирання матеріалу, форм і техніки опису та систем складання каталогів; а що-до визначення обсягу й складу періодичних видань, то тут не бачимо якоїсь стандартної норми, що її слід було би визнати за обов'язкову в цій справі,—оскільки нам відомо, не можна назвати навіть двох зведених каталогів, цілком подібних один до одного, бо навіть австрійський зведений каталог, що виразно наслідує пруський зведений каталог періодики, все таки значно відрізняється від свого прототипу. Проте можна категорично сказати, що завдання й спрямування каталогів і в зв'язку з цим обсяг і склад матеріалу визначали залежно від тих потреб, що їх ставило життя, від тих вимог, що їх хотіли задовольнити. Те саме помічаємо і в тих часткових починаннях, що переводяться тепер у нас на Україні. Отже, коли підноситься питання про те, щоб скласти зведений каталог періодики у всеукраїнському масштабі, то тут повстає друге з основних питань, а саме про завдання й загальну спрямованість його.

Які ж специфічні життєві потреби визначають характер і завдання нашого зведеного каталога часописів? Звичайно, про зведений каталог часописів можна говорити, як про самостійну проблему; проте у нас цю справу вже значно ускладнено, коли піднесено й поставлено на обговорення питання про взаємовідносини між зведеним каталогом взагалі та Українським Бібліографічним Репертуаром. Отже, доводиться й питання, що його маємо тут спеціально обмірковувати, висвітлювати саме в такій перспективі. Питання складне й вимагає детальної аналізи, але не в цьому зв'язку,—ми накреслимо тільки основні лінії нашого розуміння справи. Одна потреба актуального значення й ваги полягає в тому, щоб підсумувати можливо повною мірою літературні здобутки України, як показники пройдених шляхів її культурного розвитку та сучасних досягнень, підсумувати незалежно від того, чи збереглося все написане й надруковане та де саме збереглося (звичайно, з надією розшукати його). Практичне значення такої роботи полягає в тому, що наслідки її мають становити бібліографічну основу для вивчення минулого розвитку й сучасного стану культури України в усіх її сторонах і чинниках, особливо вивчення продукційних сил, ув'язуючи роботу з спеціальним дослідженням культури українського народу. Це завдання повинен виконати Український Бібліографічний Репертуар. Друга потреба теж заслуговує на увагу, і з неї виходить спеціальне й самостійне завдання. Річ у тому, що Україна протягом довгих часів свого існування, хоч і в надто несприятливих для свого власного розвитку умовах, усе таки збрала в своїх бібліотеках значні книжні скарби—не свої тільки продукції, а переважно літературної продукції інших культур. Через цей книжковий фонд вона входить у тісний зв'язок з культурою всесвіту. Склад її бібліотечних фондів, цей справжній чинник, що впливав і впливає на всебічний розвиток нації в цілому чи в окремих частинах і верствах, виявляє інтереси, що ними ця нація жила й живе. З'ясувати фонди, що їх мають принаймні великі або й менші центральні бібліотеки, яких скарби поволі, залежно від різних обставин і громадських та політичних напря-

мів і настроїв, складалися й зростали на терені краю, значить розгорнути цілі сторінки з його минулого й одночасно виявити, як ці фонди забезпечують дальший розвиток, яка питома цих фондів вага, виявити, оскільки вони відповідають життєвим вимогам і загальному спрямуванню сучасних інтересів, щоб відповідно до потреб та загальних будівничих планів і перспектив їх поповнити. Безумовно, щоб наблизити бібліотечні фонди УСРР до сучасних наукових потреб у найширшому їх обсязі, насамперед треба зазначити, де саме певний книжковий матеріал перебуває, щоб його можна було використати без перешкод і без витрати часу на його розшукування. Ясно, що тут мова може бути тільки про повний склад бібліотечних фондів, незалежно від походження й змісту літератури. Таке завдання має виконати зведений каталог.

Отже, перед нами стоять два величезні завдання—Український Бібліографічний Репертуар і зведений каталог бібліотек УСРР. Український Бібліографічний Репертуар має свою спеціальну спрямованість і обіймає відповідний до неї бібліографічний матеріал. Зведений каталог мусить задовольнити иншу визначену потребу й має свою цільову спрямованість та своє самостійне завдання. А коли так, то й питання про взаємини між Українським Бібліографічним Репертуаром та зведеним каталогом, на нашу думку, можна розв'язати тільки таким способом: обидва почини треба чітко розмежувати; кожен з них треба переводити за спеціально для нього розробленим планом, окремими методами підготовчих робіт, опрацювання матеріалів та систематизації його. Не заперечуючи по суті потреби встановити між ними певний зв'язок, вважаємо, що не слід спрямовувати організацію роботи над ними так, щоб наперед пристосовувати її до цього зв'язку, бо, коли так підходити до справи, звичайно буває тяжко додержувати такої лінії, щоб не підпорядкувати одної роботи другій і тим не пошкодити якійсь одній, позбавивши її самостійного значення, або й обом. Можливість зв'язку повинна виходити не з наперед надуманих форм, а з самої суті справи: репертуар і зведений каталог остільки перехрещуються в об'єктах праці, що взаємини нав'яжуться, як самі по собі дані.

З наведених міркувань послідовно виходить, що й питання про обсяг матеріалу у зведеному каталозі часописів треба розв'язувати незалежно від Українського Бібліографічного Репертуару: зведений каталог часописів повинен охопити не тільки українські часописи в широкому розумінні, а взагалі періодичні видання, які є в бібліотеках УСРР, незалежно від їхньої мови, змісту й походження. Звичайно, не виключено можливості опрацювати окремі ділянки в певній послідовності і в першу чергу періодику українську, проте слід наперед добре зважити, чи доцільно в роботі над періодикою ставати на цей шлях і чи не краще разом охопити всі часописи в повному обсязі. Спокусі висунути на перше місце українські часописи життя протиставить владний коректив у иншій лінії, вимагаючи, відповідно до сучасних умов і науково-дослідчих інтересів, зведених каталогів з а к о р д о н н о ї періодики. Ясно, що зведений каталог часописів у такому обсязі, здійснюючи свої спеціальні завдання, стане у великій пригоді репертуарові, доповнюючи його бібліографічними матеріалами й показуючи, де можна знайти їх у тій частині, що її мають бібліотеки України; так само й репертуар у своїй частині може підказувати, якої літератури треба шукати в бібліотеках УСРР. Тому одночасне й рівнобіжне виконання обох на зазначених умовах треба вважати за доцільне й корисне. Складений за таким принципом зведений каталог з одного боку буде ширший за український Бібліографічний Репертуар, бо охопить ту літературу в бібліотеках, що не ввійде

до репертуару, а з другого боку і вузчий за нього як раз у тій частині матеріалів репертуару, що перебувають за межами УСРР.

Ясно, що визначаючи так широко обсяг матеріялу зведеного каталога часописів, ми ускладнюємо його здійснення. Однак до цього можна знайти корективи, доцільно обмеживши його, принаймні в деякій частині. Обмеження можемо досягти насамперед тим, що відкладемо, принаймні, на якийсь час, цілу категорію періодичних видань. Хоч як розв'язувати питання про обсяг періодики, до неї безперечно належить газета, цей найчистіший вид періодики; в ньому з особливою яскравістю й безпосередністю відбивається життя з усіма його інтересами, тенденціями, великими та дрібними подіями. Для всебічного вивчення життя в історичному аспекті газета набуває що-раз більшого значення. Заходи до збереження та обліку газет, що в ХХ столітті з такою силою виявилися в Німеччині,—ініціативу до них подали саме історики,—а так само й в інших країнах (в Сполучених Штатах Америки, в Швейцарії, Швеції та инш.), можна вважати за солідно обґрунтовані. І в цьому напрямі німці, напр., зробили вже багато, хоч і не здійснили широких планів про утворення музею преси.¹ А норвежці встигли видати р. 1924 зведений покажчик газет за рр. 1763—1920 на підставі матеріалів бібліотек, музеїв, архівів та редакцій газет. Безперечно, і з принципового погляду, і в науково-дослідчих інтересах було б дуже корисно мати відомості про те, де зберігаються та в якому стані перебувають українські газети, зараз такі потрібні для дослідів як над давноминулими часами, так особливо над революційним періодом. Проте цих планів, принаймні тепер, треба зрестися. Маємо всі підстави твердити, що газетний матеріял у тій, порівняльно невеликій частині, що їй пощастило зберегтися, мало впорядкований, і над ним треба перевести дуже складну підготовчу роботу перше, ніж заводити газети до зведеного каталога,—тепер зведений каталог періодики, що обіймав би й газети, річ нереальна. Може і взагалі доцільніше ставити питання про окремий зведений каталог газет. А все таки проблеми створити зведений каталог газет не слід спускати з очей: треба збудити інтерес до збирання й збереження газет і поволі виявляти й описувати газетні фонди в бібліотеках.—Отже, зведений каталог періодики має охопити всі інші періодичні видання, що їх позначимо загальною назвою журналів.

Доцільно припустити обмеження ще і в такому напрямі. Закордонні зведені каталоги періодики звичайно ставлять собі завдання звести наукові журнали і до участі в цих каталогах притягають бібліотеки наукових установ, університетів і под. Очевидячки, тут важко покласти ясну межу, і австрійський зведений каталог періодики включає вже й науково-популярну літературу. Таким шляхом можна піти й нам: заводити до зведеного каталога тільки наукові, науково-популярні та солідні літературні журнали. Не слід ускладнювати справи такими міркуваннями, що кожен часопис своїм змістом та особливостями може стати за об'єкт досліду: це значило б іти до безмежності й тим підризувати реальну можливість здійснити починання,—треба мати на увазі, що основне завдання зведеного каталога бути за провідника до журналів, щоб використати власне їх зміст, а не факт існування та зв'язані з їх історією дані. Вийняток робимо для українських журналів (за територіально-етнографічним принципом),—тут треба всіма способами пра-

¹ H i l s e n b e c k, Ad. Bibliotheken und Zeitungen.—Zentralblatt für Bibliothekswesen 1920 (XXXVII Jahrgang). Heft 9/10 S. 214. Німці незадоволені, що на 4.800 назов газет вони виявили на 1920 р. у 150 бібліотеках комплекти 3.000 назов. Чи пощастить нам досягти такого відсотка?

гнути вичерпливої повности, бо нам, по-перше, треба виявити й узяти на облік всі українські журнали,—цього вимагає й репертуар; по-друге, в українських журналах кожна деталь може мати науковий інтерес для вивчення минулої й сучасної української культури. Якщо в журналах неукраїнських, що їх ми відкидаємо, трапилися б українознавчі матеріяли, то їх буде заведено до бібліографічних покажчиків по іншій лінії.

Дальше питання в організації зведених каталогів таке: що саме показувати в них,—чи тільки поточні журнали, чи журнали за певний період, чи взагалі всю періодику, яка є в бібліотеках; а коли останнє, то чи показувати тільки назви журналів, чи й стан комплектів. Практика закордонних зведених каталогів не дає тут сталої норми: одні, як німецький і швейцарський каталоги, подають тільки поточні журнали, інші, як австрійський і англійський, заводять назви журналів, що їх мають бібліотеки за певний період. Та тільки поодинокі каталоги наважуються показати й стан комплектів по окремих бібліотеках (французький і лєнінградський каталог закордонної періодики). Які завдання ставити нам? Німці мають завидну певність того, що взагалі, за невеликими винятками, в німецьких бібліотеках журнали переходять в повних комплектах. А французи, складаючи зведений каталог наукової періодики (точних та природничих наук) в Паризьких бібліотеках, з подивом дізналися, що велику кількість наукових журналів бібліотеки мають тільки в уламках, що журнали розпорошилися, а іноді наче заблудилися по різних бібліотеках. У нас у Союзі неповність комплектів вважається за звичайне явище. Українські бібліотеки не становлять винятку із загального правила. За таких умов, щоб надати зведеному каталогові періодики реального практичного значення, ми мусимо прагнути повности каталогу з двох боків: а) вичерпати в ньому всі журнали (з зазначеним обмеженням), незалежно від того, коли вони припинилися, а не тільки поточні на певний термін, і б) дати не тільки назви, а й повні відомості про стан їх комплектів, бо просте зазначення назв журналів не багато допомогло б тим, кому треба розшукати певні числа.

Коли ставимо зведеному каталогові завдання якнайповніше виявити періодичні видання, що їх можна використати для наукової роботи, то цим самим розв'язуємо наперед і питання про те, чи слід обмежитися тільки деякими, великими й центральними бібліотеками, чи притягати до цієї справи якомога більше бібліотек. Завдання зведеного каталога—показати, в яких саме бібліотеках є ті або ті періодичні видання. Хоч наукову роботу тепер більш-менш централізовано у великих культурних осередках, проте вона має виразну тенденцію поширюватися й на менші центри, утворюючи нові науково-дослідчі осередки, зв'язані з широко розкинутою сіткою технікумів, виш'ів та науково-дослідчих катедр. В таких умовах і зведений каталог, ідучи за вимогами життя, повинен прямувати в гущину, втягти й провінціальні бібліотеки, наближаючи тим до наукового дослідника потрібні йому матеріяли, що перебувають по тих бібліотеках. У нас ще немає точно визначеної сітки бібліотек і належного розподілу їх між провідними центрами. Тому неможливо проводити прямі лінії й заводити обмеження за будь-якими теоретично визначеними принципами. За часів революції сталося таке величезне пересування книжкових фондів, що й тепер ще ми не можемо сказати, куди ця хвиля прибила іноді складні й цінні фонди, належного переподілу та впорядкування їх не переведено,—отож, можливі несподіванки. Можна визначити, що до участі у зведеному каталозі періодики слід притягти всі

великі публічні бібліотеки, наукові бібліотеки в округових осередках, бібліотеки наукових, адміністративних, індустріальних, промислових установ, наукових товариств, і разом з тим перевести спеціальне обслідування новоутворених бібліотек, де тільки можна сподіватися знайти потрібні матеріали. Для організації справи мусимо мати попередній список бібліотек, а сама робота виявить, що можна буде відсіяти. Боятися, що до каталога ввійде велика кількість бібліотек, немає підстав, бо, напр., німецький зведений каталог періодики охоплює майже 300 бібліотек, а зведений каталог відокремленої закордонної періодики— 367 бібліотек.

У методах збирання матеріалів у закордонних зведених каталогах часописів не спостерігаємо одноманітності. Кожен каталог складали по своєму, зважаючи на своєрідні умови в кожному випадку. Все таки чужий досвід може придатися й нам. Складаючи німецького зведеного каталога часописів (*Gesamtzeitschrift Verzeichnis*. Berlin. 1914), пішли таким шляхом. В основу покладено було друкований каталог Пруської Державної (кол. Королівської) Бібліотеки. Університетські бібліотеки Пруссії надіслали до Довідкового Бюро німецьких бібліотек (*Das Auskunftsbureau der deutschen Bibliotheken*) при Пруській Державній Бібліотеці списки тих часописів, що їх не було (*das Mehr*) в Пруській Бібліотеці. Ці дані впорядкували за абеткою й до них прилучили записи журналів, що відомості про них були у Довідкового Бюро. То була перша стадія роботи; її переведено ще тоді, коли тільки накреслювали план, і не було ніяких спеціально асигнованих коштів. Скоро перспективи з коштами почали прояснюватися, перейшли до другої стадії. Два примірники каталога Королівської Бібліотеки розрізали й титули наліпили на картки; те саме зробили й з каталогом Мюнхенської Державної Бібліотеки. Злили обидві картотеки й додали переведену на картки згадану абетку журналів пруських університетських бібліотек та картки Довідкового Бюро. Так заклали фундамент. Проте тут не було ще журналів великої кількості бібліотек Німеччини, а не включивши їх складу до рукописного каталога, не можна було розпочинати друк. Послано було циркулярного листа до тих бібліотек, що даних від них ще не було в каталозі, з проханням порівняти свій каталог журналів з каталогом Королівської Бібліотеки, зазначити *das Mehr* на картках і надіслати до Довідкового Бюро. Циркулярного листа надіслано було переважно до великих бібліотек, як Дрезденська, Дармштадська, Гамбурзька, Штутгардська, Веймарська, Бременська, Ольденбурзька й деякі інші, та до бібліотек університетів—Мюнстерського, Гейдельберзького, Тюбінгенського, Фрейбурзького, Єнського, Ростоцького.

Складаючи Паризький *Inventaire des périodiques scientifiques* (Paris 1924), використали друковані каталоги тих бібліотек, де такі каталоги були, зробили копії з рукописних каталогів, що були в бібліотеках, підохотили скласти каталоги там, де їх не було. Зібрані матеріали розписали на картки й потім злили в абетковий список. Ця робота забрала декілька років. Рукопис видруковано на машинці (на 900 аркушах). 50 примірників копій роздали головним бібліотекам, вимагаючи подати відомості не тільки про те, які в даній бібліотеці є часописи, а й про стан кожного видання, тоб-то про комплекти як повні, так і неповні. В процесі роботи первісна програма поволі ширшала: до публічних бібліотек приєднано було бібліотеки великих наукових установ, потім бібліотеки їх лабораторій і наостанку бібліотеки наукових та індустріальних товариств. Щоб прискорити роботу, до першого списку, що його було розмножено, титули часописів було занесено так, як їх подали бібліотеки.

Проте виявилось, що бібліотеки поставилися до справи не однаково старанно: де-які титули були неповні або з помилками, були й пропуски та повторювання тих самих титулів. Виявилася пильна потреба звернутися до авторитетного фахівця, щоб він зробив точну перевірку і в потрібних випадках ходив по бібліотеках, щоб зібрати відомості про стан комплектів.

Для англійського зведеного каталога періодичних видань *A World List of scientific periodicals published in the years 1900—1921* (Oxford. 1925) складено було спочатку абетковий список наукових (scientific) періодичних видань,—термін науковий вжито в тому розумінні, як і в *International Catalogue of Scientific Literature*, тоб-то в значенні природничих та точних наук. Увагу звернуто було на те, щоб це був список наукової періодичної літератури цілого світу, про яку тільки можна було зібрати відомості, а не каталог, складений на підставі тих списків, що їх подали бібліотекарі: бажали мати як найповніший список, що показував би не тільки ті періодичні видання, що їх можна використати в британських бібліотеках, а й такі, що з них може й жодного примірника в британських бібліотеках не було. Як джерела, використано національні бібліографії, списки наукової періодики, покажчики періодики окремих країн, каталоги головних бібліотек, книгарські каталоги; між иншим, використано було «Газетный Мир» і каталог бібліотеки Ленінградського Університету. Складання списку забрало цілий рік. З нього зроблено було 250 друкованих копій, копії розіслано бібліотекарям та иншим особам, які мали зазначити в ньому кожне періодичне видання, що було в їхніх бібліотеках. Після повороту їх було звірено, і з них складено єдиний список.

Складаючи австрійський зведений каталог—*Ein österreichisches Gesamtzeitschriftenverzeichnis nebst einem Bibliothekenführer*, що його видано у Відні 1923 р., з огляду на недостачу персоналу в австрійських бібліотеках, довелося відмовитися від звичайного способу збирати матеріал, щоб кожна бібліотека сама подавала списки періодичних видань своїх фондів: запис робили від бібліотеки до бібліотеки, пославши «бібліотечно освічену і в часописах обізнану даму».

«Зведений каталог серіальних видань у бібліотеках Сполучених Штатів і Канади» складали так: для основного списку об'єднано було картки періодичних видань, що були в каталогах Бібліотеки Конгресу та Бібліотеки Британського Музею, використано всі попередні зведені каталоги, а також всі такі спеціальні каталоги, як Болтонівський *Catalogue of Scientific Periodicals* та инші. Після цілорічної роботи над складанням списків титулів, видали першу частину (A—A1). По два примірники цього попереднього списку послано було до кожної з тих бібліотек, що наперед погодилися взяти участь у підприємстві. Кожна бібліотека звірила й записала томи своїх часописів в одному примірнику списку кольоровим олівцем та зазначила їх у другому, що його повернуто до редактора. Ці дані збирали й об'єднували, а тим часом послідовно, за чергою, видавали далі попередні списки. До об'єданого списку заводили також і нові титули, що їх додавали бібліотеки. Титули було перевірено, і з усякими иншими поправками попереднє видання передано було для видання остаточного.

Яким шляхом нам іти до реалізації зведеного каталога? Гадаємо, що від подорожування спеціально призначеної для збирання записів особи нам слід відмовитися, складаючи каталог в українському масштабі: в наших умовах, якщо мати на увазі ще й невпорядкованість часописів по бібліотеках, і справа затягнеться, і результатів не досягнемо. Нело-

цільно та навіть і неможливо провадити справу й так, як готували матеріял для англійського World List: англійський масштаб для нас, звичайно, надто великий і, напевне, даремно було б ставити такі широченні завдання, якщо мати на увазі склад журналів в українських бібліотеках. Очевидячки, треба виходити з наявного складу періодики в бібліотеках, як з реальної бази. Тут доводиться тільки вважати на те, що ми не маємо на Україні ні друкованих каталогів часописів, ні таких бібліотек, де б склад журналів доведено було до того стану, щоб їх каталоги можна було взяти за основу.

Перша Конференція наукових бібліотек УСРР, визнавши за своєчасне й доцільне почати утворення зведеного каталога наукових бібліотек України, накреслює такий шлях: «роботу цю провадять усі наукові бібліотеки України по районах, а централізується вся ця робота при Всенародній Бібліотеці України». ¹ Коли йти за цією думкою та прикласти її до зведеного каталога часописів, то порядок збирання матеріялів можна накреслити такий: а) всі бібліотеки України ділимо на райони,—звичайно, не такі райони, щоб відповідали теперішнім адміністративним районам, а значно ширші, що тяжіли б до таких центральних бібліотек, як ВБУ, одна з Харківських, одна з Одеських, Дніпропетровська. ВБУ, стаючи за осередок для цілого зведеного каталога, як Українська Національна Бібліотека, одночасно має й свій окремий район,—ці бібліотеки умовно назвемо краєвими бібліотеками; б) краєві бібліотеки у відповідних районах з'ясовують, які саме бібліотеки входять до сітки зведеного каталога; в) кожна бібліотека за інструкцією, що її складаємо для цілої роботи, і під організаційним проводом краєвої бібліотеки складає потрібну кількість карток на кожен журнал і надсилає свій каталог до краєвої бібліотеки, подавши в ньому всі потрібні відомості; г) краєва бібліотека перевіряє надіслані картки, виправляє, в потрібних випадках вимагає додаткових відомостей, поповнює своїми матеріялами і всі дані надсилає до ВБУ,—в краєвій бібліотеці складається зведений каталог журналів, що є в бібліотеках н а л е ж н о г о к р а ю; г) ВБУ остаточно перевіряє надіслані картотеки, доповнює даними з своїх фондів і складає центральний зведений каталог часописів у бібліотеках України.

Позитивні сторони цього плану такі: 1) звужується район, де організують роботу й стежать за її переведенням; 2) усім бібліотекам, що ввійдуть до сітки зведеного каталога, дається стимул упорядкувати свої комплекти періодичних видань і скласти для них каталоги в одноманітній формі; 3) викликається зацікавленість у роботі над зведеним каталогом цілої маси бібліотек; 4) утворюються краєві зведені каталоги, що стають одночасно за базу для об'єднання бібліотек краю взагалі, а разом з тим і бібліотек великих міст; 5) комплекти карток краєвих бібліотек у районах і цілих районів у ВБУ вже від того часу, як вступили до відповідної центральної бібліотеки, ще до повної організації зведеного каталога утворюють довідний апарат. Ясно, що всім бібліотекам доведеться відразу писати не менше, як по три картки: одну для свого каталога, другу—для краєвого зведеного каталога й третю—для центрального зведеного каталога, а бібліотекам великих міст—можливо й по чотири, бо четверта зосталася б для місцевого зведеного каталога, якби захотіли організувати його.

Треба признатися, що цей шлях, подаючи такі привабливі перспективи, складний і довгий, і коли вибирати його, то мусимо наперед пого-

¹ Бібліотечний Збірник. Ч. 1. Київ. ВБУ. 1926. Стор. 87.

дитися з тим, що багато буде зроблено паралельної роботи, а взагалі вся робота забере багато часу, особливо коли мати на увазі ще й те, що вона, звичайно, піде не так струнко, як це стоїть у викладених пунктах.

Можливий і другий варіант, за яким треба йти не знизу, а згори, тоб-то починати не від окремих місцевих бібліотек, а від ВБУ. Всенародня Бібліотека України має найбільші на Україні фонди часописів і може стати за основну базу для роботи над зведеним каталогом: вона складає каталог часописів, що є в її фондах, і на підставі його готує основний список у такій кількості примірників, щоб вистачило на всі бібліотеки, що ввійдуть до сітки зведеного каталога; кожна бібліотека, одержавши такий список, зазначає в ньому, які журнали вона має, чи повно, чи за деякі роки (за які саме), чи тільки окремі числа (які саме). Повернені списки перевіряють у ВБУ, переводять на картки з відповідними зазначеннями бібліотек, що мають той чи той журнал, і з них складають зведений каталог в остаточній формі. Здається, такий шлях простіший, організація роботи менш складна. Проте треба зважити всі організаційні хиби, що можуть виходити з такої централізації: а) на ВБУ й на неї одну спадає вся складна робота; б) район організації поширюється і разом з тим зменшується змога стежити, чи вчасно й належно буде виконано роботу на місцях; в) зацікавленість периферії в роботі стає майже теоретична й відповідно знижується енергія. Тому, здається, треба дати перевагу першому варіантсві, як що тільки можна вважати за фактично можливу енергійну підтримку з боку місцевих бібліотек.

Методи опису й складання зведеного каталога зазначаємо тільки в головних рисах,—деталі має подати докладна інструкція, що її доведеться виробити, коли буде встановлено основні тези.

1. Маючи на увазі, що зведений каталог є власне робочий апарат, на картку заносимо тільки безумовно потрібне для цілей каталога: а) повну назву журналу, точно репродукуючи її, не переставляючи слів і не скорочуючи; б) підзаголовок в разі потреби, — його можна й скорочувати, коли це не шкодить ясності; в) місце видання.

2. Як загальне правило, за незмінну ознаку часопису треба вважати його назву, зазначену на титульній сторінці. Якщо немає титульної сторінки, назву треба брати з обкладинки; коли немає й обкладинки, то з заголовка 1-ої сторінки. Коли немає титульної сторінки, а заголовок 1-ої сторінки повніший, характерніший, і журнал відоміший під заголовком, уміщеним на 1-й сторінці, запис треба робити за 1-ою сторінкою,—від заголовка обкладинки треба робити відсилку.—Так само треба описувати й періодичні видання наукових і адміністративних установ, наукових товариств, вищих шкіл та инш. Це не вирішує наперед системи впорядкування їх у алфавітному каталозі.

3. Коли назва видання мінялася, то основну картку треба писати а) для видань, що припинилися до 1917 р. і в 1917 році, на назву популярнішу й відомішу, тоб-то на назву, під якою воно найдовше виходило; б) для видань від 1917 р.—на останню назву; в обох випадках від інших форм назви писати відсилкові картки,—отже, кожна з частин журналу, що має свою назву, повинна мати й свою картку під своєю власною назвою, з належним скороченням на відсилкових картках. На основній картці зазначаємо всі зміни в назвах з термінами їх і містимо всі дані про стан комплекту за весь час існування журналу під різними назвами.

4. Коли до журналу є додатки журнального типу, то назви всіх таких додатків треба зазначити на основній картці. На кожен додаток

складаємо звичайну картку з усіма належними даними, як на самостійний журнал, з зазначенням, що це є додаток і до чого саме.

5. Якщо додаток до журналу або до газети не має власної назви і зазначений тільки, як «Літературний додаток» («Литературное приложение»), «Науковий додаток» («Научное приложение») і под., то картку пишемо на назву журналу або газети, додавши, що це є «Літературний додаток» то що.

6. На картках окремих бібліотек точно зазначаємо стан комплектів за всі роки, що їх має бібліотека, з усіма нумерними та хронологічними датами і з розподілом відомостей на три види: а) просте, але виразне й відповідальне зазначення, що бібліотека має повний комплект журналу за весь час його існування або до визначеної для зведеного каталога дати; б) у випадках, коли бібліотека має повні комплекти тільки за окремі роки, незалежно від того, за скільки років, зазначаємо точно, за які саме роки, напр., у такій формі: 1891, 1893—1902, 1904—1907, 1910—(остання риска після 1910 означає, що бібліотека має журнал у повних річних комплектах до дати складання картки); в) за які роки бібліотека має неповні комплекти, з точним зазначенням, які саме числа є. Окремо записуємо покажчики та додаткові томи, що до загальної нумерації не входять.

7. На кожній картці треба писати назву бібліотеки чи встановлену для неї сиглу або число (див. п. 8).

8. У зведеному каталозі зазначаємо всі без винятків бібліотеки, що входять до сітки, утвореної для складання зведеного каталога часописів. Кожна бібліотека має своє зазначення чи то сиглою, чи то числом, чи скороченням; літерні й числові зазначення можна й сполучати.

9. Відомості про комплекти журналів у зведеному каталозі, відповідно до зазначення на окремих картках, подаємо в такій формі: а) в першій групі перераховуємо умовним зазначенням (див. п. 8) бібліотеки, що мають повні комплекти за всі роки; б) в другій групі—бібліотеки з повними комплектами за окремі роки, зазначаючи, за які саме роки і в яких бібліотеках; в) в третій групі—бібліотеки, що мають неповні річні комплекти, з зазначенням, за які саме роки та які числа є. Ясно, що в другій та третій групах можуть траплятися назви тих самих бібліотек.

10. Для карток зведеного каталога часописів обираємо належний формат, щоб можна було вмістити всі потрібні відомості.

11. За прикладом усіх відомих нам зведених каталогів часописів, і наш зведений каталог має бути абетковий. Для складання його треба виробити докладну й точну інструкцію та передбачити вимоги того каталога, складаючи інструкцію для опису журналів.

12. До абеткового зведеного каталога, щоб полегшити його використання, треба додати систематичний каталог, складений бодай у широких розділах,—він має стати за провідника до абеткового каталога, й тому в ньому не слід повторювати відомостей про стан журналів та про бібліотеки, що мають їх.

13. Складаючи план роботи над каталогом, треба наперед визначити й засоби, як постійно тримати його на рівні складу журналів у всіх бібліотеках, що беруть участь у зведеному каталозі, щоб відразу можна було спланувати спільну роботу в цьому напрямі. Маємо на увазі картковий каталог.

Такі, на нашу думку, основні питання зведеного каталога періодичних видань у бібліотеках УСРР,—їх треба обмірковувати перш, ніж розпочинати саму організацію роботи.

А в тім, хоч як вирішено буде основні питання, підготовчі роботи

до реалізації проекту зведеного каталога можна й слід починати відразу, не відкладаючи ні на один день. Напрямок цих робіт ясний. Безперечно, успіх усіх заходів і темп їх здійснення залежить насамперед від того, якою мірою впорядковано періодику по бібліотеках та її каталоги. І тут немає чого таїтися: на жаль, виявити періодику по бібліотеках так, щоб мати точні відомості, потрібні для зведеного каталога, на даний момент не легко. Перші спроби створити зведені каталоги закордонних періодичних видань тільки за два останні роки в Києві та медичних журналів в Одесі досить ясно показали, які великі труднощі доведеться перебороти на шляху до реалізації досить складного починання. Отже, розв'язуючи основні питання зведеного каталога періодики в українському масштабі, треба, щоб кожна бібліотека УСРР взялася до серйозної підготовчої роботи над упорядкуванням своїх фондів періодики й каталогів,—тоді розв'язання організаційних та методологічних питань спиратиметься на фактичні можливості.

МИК. САГАРДА.

АРХІВНІ МЕТОДИ В БІБЛІОТЕЧНІЙ РОБОТІ.¹

Архів і бібліотеку звичайно протиставляють один одній. Часто їх навіть сприймають, як поняття ворожі. І справді, історичний розвиток бібліотеки проходив значною мірою по лінії перемагання «архівності». Тепер завдання архіву й бібліотеки ніби чітко розмежовано; відповідно до цього, по суті й принципово вони вживають відмінних методів роботи.

Коли основне призначення архіву полягає в тому, щоб зберігати документ, то бібліотека ставить собі завдання—збирати книгу.¹

В цьому загальному визначенні, що, видима річ, не викликає заперечень, ми протиставляємо: по-перше, об'єкти—документ і книгу, по-друге, цілі: зберігання й збирання. На цьому треба спинитись. Отже, архів зберігає документи. До цього треба нагадати, що архіви ніколи не ставили собі завдання зберігати всі документи, чисто всі без винятку діловодні фонди. Архівна теорія й практика виробила низку методів, щоб за їх допомогою встановити, яку частину документів вважати за варту «безсмертя» й «зберігати довічно», яку зберігати лише тимчасово, щоб знищити її через певне число літ, а якої й зовсім не брати до архіву. Не до речі було б тут розводитися про те, чи завжди практика розподілу архівних фондів на такі, що мають наукове значення, й такі, що його не мають, спиралась на досить чіткі ознаки; нам важливо тут нагадати інше: архівісти завжди вважали за конче потрібне—наперед обмежити своє завдання: по-перше, що-до обсягу того, що зберігається, й, по-друге, (почасти) що-до часу зберігання. І ще другий важливий принцип. Кожен окремий документ є, по суті, річ глибоко індивідуальна, що, як правило, не повторюється, річ унікальна. Але за одиницю виміру описування, зберігання й т. и. архів завжди бере не подинчий документ, а якусь довільно встановлену їх сукупність: «папку», «справу», «пачку» то що. Окремі документи втрачають свою індивідуальність, їх опрацьовують сумарно, об'єднують до купи за різними, завжди штучними, ознаками.

Яке це все неподібне до практики бібліотечної! Бібліотека—теоретично, принципово повинна зберігати кожну, без усякого винятку, книгу довічно. Для неї всі книги—рівноправні: брошура, що не має жодного загального інтересу, і найповажніша наукова праця—джерело. Усі вони зазнають однакових процедур, забирають однакове місце на полиці, в каталозі й т. и. Об'єднувати кілька видань в одно штучне ціле—річ цілком неприпустима; це суперечить основним правилам бібліотеки.

Так ставитись до книги примушує нас її значення, як культурно-історичної пам'ятки, що ніколи не повторюється, і той заслужений шітет, що його нарешті—після тяжкої боротьби—книга здобула. Але чи можна цілком виправдати ту непримиренну розбіжність між методами бібліотечної й архівної роботи, що в усіх випадках переводиться?

¹ Цю доповідь прочитано на Засіданні Бібліографічного Семінару Одеської Центральної Наукової Бібліотеки.

² У цій статті ми маємо на оці бібліотеку-книгосховище «академічного» типу.

Тепер досить часто буває трудно покласти межу між книгою й документом. Раніш, ще зовсім недавно, застосування друкарського способу було достатньою ознакою, що відрізняла книгу.

Тепер, як відомо, становище дуже змінилось. Друкується, й щодалі, то все частіше, багато такого, що завжди було типовим документом. Траплялось зрідка це й давніш. Але тоді можна було казати: ось цікава пам'ятка друкарської справи, ось цікаве культурно-історичне свідoctво і т. и. І цього оправдання бібліотеці було досить, щоб документ повернути на книгу. А тепер, коли таких «свідoct» і «пам'яток» що-року друкуються тисячі, треба над цим питанням серйозно замислитись.

Співробітники сучасної великої бібліотеки, особливо ті, що опрацьовують «обов'язковий примірник», добре знають, яка маса проходить через їхні руки «документально-відомчої» літератури.¹

Поміж цілою низкою довідників, статистичних збірників та інших видань типу безперечно книжкового (внутрішнім змістом), вони натрапляють на такі «книги» (за формальними ознаками), як—кошториси, списки службовців, колективні угоди, навіть розподільчі відомості та инше. Як би їх не було видруковано, а тільки намножено на машинці до писання—як це, на щастя, здебільша ще робиться з їх товаришами—то їх зберігали б в одному примірнику в діловодчому архіві установи, а потім, в залежності від інтересу та ваги, може передали б до історичного архіву. А в архіві їх би зберігали—знову таки в залежності від їхньої ваги—певне число літ або довічно, підшивши разом з аналогічними паперами в одну «справу». Коли ж цю угоду, кошторис і т. и. чомусь надруковано, то їх чекає зовсім инша доля. Їхнього права на довічне збереження ніхто не заперечуватиме, і їх збережуть у великому числі примірників, на них виготують окремі картки, дадуть їм їх власний шифр і т. и.

Чи справедливо ж це?

Довга історія варварського поводження з книгою й документом дуже вже нас налякала, щоб ми зважились рекомендувати яку-небудь частину друкованої продукції позбавити права на збереження. Видима річ, трудно бібліотекареві йти за слідом архівіста, який знаходить у собі мужність сказати, що той або той фонд, ті або ті документи можна знищити. Але ж, маючи перед собою фонди документальної літератури, бібліотекар рад-не-рад замислиться, чи не можна застосовувати до них деякі спеціально архівні методи опрацьовання. Насамперед, чи не можна сумарно опрацьовувати документальні видання, що їх одно з одним в'яже чи хронологія, чи відомство, чи зміст. Коли бібліотекар готує картку такого приблизно змісту: «Колективна угода між робітниками й службовцями Одеського Харчотресту на 1927—28 рік», то, хоч яка буйна в нього фантазія, йому трудно уявити собі читача, який шукатиме саме цю книгу. Якщо коли-небудь комусь така книга взагалі буде потрібна, то лише особі, що бажає дослідити умови праці в Одесі 1927 р., становище харчової промисловости то-що. Такому читачеві, звичайно, буде багато зручніше, коли ця книга перебуватиме в пачці або в папці з таким

¹ У Германії вважають, що так звані Privatdrucke становлять 50% цілої книжкової продукції. — Див. D. Deutsche Bücherei, Lpzg. 1925 р. 178. В УСРР «відомства» видають 29% книжкової продукції. Але сюди ще треба залічити документально-відомчі видання державних, кооперативних, професійних, громадських та инш. под. організацій. Видима річ, у нас % відомчо-документальних видань не менший, ніж у Германії. Пор. А. К о з а ч е н к о. Книжкова продукція УСРР.—«Бібліолог. Вісті» 1927. № 2, с. 26.

приблизно написом: «Видання Одеського Харчотресту за 1927 р.» або «Колективні угоди за 1927 рік в Одесі», тощо.

Якщо ж уявити собі гіпотетично читача, якому буде потрібне саме це видання, то він, звичайно, без особливих труднощів знайде його, переглянувши відповідну папку. Це відбере йому мало що більше часу, ніж вимагають його звичайні розшуки закаталогізованої книги. Треба думати, що розшукати папку, де перебуває потрібне видання, зовсім не тяжче, ніж знайти книгу за системою «колективного авторства». Ця система—її тепер так сильно пропагують, бо й має вона безперечно свої резони—вимагає від читача, що звертається по довідку до каталога, аналогічних міркувань. Відшукуючи книгу, читач повинен домислитись, під якою саме авторською рубрикою вона мусить бути в каталозі. Отже, він шукатиме в каталозі не «Колективна угода», а «Одеса. Державний Трест Харчосмакової Промисловости», щоб знайти потрібну йому «Колективну угоду» між масою карток під цією спільною—з бібліотечно-бібліографічного погляду штучною—рубрикою. За системи ж архівної тому читачеві доведеться вимагати усю папку видань Одеського Харчотресту, щоб самому розшукати потрібну йому книгу. Отже, ця система деякою мірою поширює далі принципи «колективного авторства», переносячи його методи з каталога також і на бібліотечні полиці.

Звичайно, таку систему треба наперед серйозно проробити. Насамперед треба встановити, які саме види друкованої продукції можна опрацювати сумарно. Потім у всіх деталях продумати схему таких «папок». Тепер можна накреслити лише основні лінії, бо, видима річ, установити догматичним способом наперед усі деталі і неможливо і навряд чи потрібно. Треба дати бібліотекареві деяку волю вибирати. Сумарного опрацювання вимагатиме відомча література та інші види Privatdrucke не вся й не за зовнішньою ознакою її приналежності до цієї категорії друкованої продукції, а тільки та досить велика частина, що своїм змістом належить до яскраво-визначених документальних видань, без усякого загального інтересу.

Метод розподілу цих видань на групи повинен мати в своїй основі комбінацію таких ознак: топологічної, хронологічної, відомчої й тематичної. Отже призначені до сумарного опрацювання друки треба насамперед розподілити за місцем видання, а потім за роками видання.

Напридатнішим і найлегшим для розподілу критерієм, як ознака цілком чітка, є саме рік і місце видання. Але в межах цієї ясно визначеної групи можливі що-до методів розподілу деякі вагання. Розподіляючи видання за ознакою відомчою або тематичною, бібліотекар керуватиметься принципами зручності й доцільності. Коли ясно визначиться певна група видань, що їх об'єднує певне відомство, бібліотекар складе їх до спільної папки.

Наркомати, Окрвідділи, Трести, Профспілки—й т. и.—це папки неминучі. Вони ростимуть рік-у-рік. В розподілі треба додержувати одноманітності й наступства. Видання дрібних установ, окремих осіб, так звані «Manuskriptdrucke» й т. и. треба розподілити тематично. Схема таких «тем» ясно визначиться, коли розглядатимемо живий матеріал. Звичайно, й тут бажано зберегти можливу однастайність. Між ознаками тематичною й відомчою неминуче повстануть конфлікти. Завжди буде спокуса зібрати до купи, наприклад, усі «колективні угоди», не зважаючи на те, що частина їх повинна відійти до відомчої групи. Видима річ, мусимо наперед задекларувати, який критерій добору повинен домінувати, бо зберегти одність принципу обов'язково треба.

Цими основними увагами ми тепер і обмежимося. Після їх обмірку-

вання й перевірки на практиці, природня річ, їх буде далі розгорнуто й деталізовано.

Треба здати собі ясно справу з того, що спрощення й раціоналізації методів бібліотечної роботи вимагають не тільки міркування теоретичні, цього невідкладно вимагає саме життя. Ні для кого не тайна, що великі сучасні бібліотеки не мають спромоги впоратися з книжковим потоком, який росте день-у-день. Поруч з неопрацьованими фондами старих видань (що так катастрофічно зросли за роки громадянської війни) почали збиратися завали нових книг, що не встигають пройти через каталогізацію. Силою обставин бібліотеки мусять тепер робити добір, мусять устанавляти, які видання опрацьовувати в першу чергу, а які можуть чекати... І треба бути надто великим оптимістом, щоб уявити собі, що настане такий час, коли бібліотеки, цілком упоравшись з поповненням поточним, матимуть змогу вернутись до старих завалів, щоб звичайними методами їх опрацьовувати. До речі нагадати, що «Deutsche Bücherei», єдина з світових бібліотек, що поставила собі виразно обмежені завдання (вона збирає саму тільки сучасну друковану продукцію лише німецькою мовою, тим часом як наші бібліотеки принципово повинні збирати книги всякого змісту, усіх часів, усіма мовами)—теж позбавлена змови проводити, через каталоги цілком усі прибування. «Deutsche Bücherei» не збирає газет, а з відомчої й документальної літератури—тільки найважливіше.¹

Треба, щоб сучасний бібліотекар виробив собі «чуття прийдешнього». Треба собі усвідомити, що, коли книга мала велике минуле, то перед нею ще величніше майбутнє. Книжковий потік ростиме невпинно, можливо, в прогресії геометричній. Коли тепер у СРСР виходить за рік близько 30 тис. назов (р. 1913—34 тис., р. 1925—27 тис.),² і наш Союз розміром друкованої продукції стоїть на другому місці (в Германії 1925 року—31 тис.), то нам усе таки є ще «куди рости». Данія з населенням у 3 міл. р. 1925-го випустила 3752 назви.³ Отже, щоб дійти «данського рівня», нам треба вшестеро збільшити свою книжкову продукцію. І ми не маємо права не вірити, що такого рівня ми все таки дійдемо, і в нас немає підстав думати, що цей рівень увесь час не буде підвищуватись.

Тут ми переходимо до другої проблеми, надзвичайно серйозної й складної. Уже забезпечити поповнення самою тільки «житловою площею»—завдання виключно трудне. Щоб знайти місце для нових книг, велика бібліотека, що одержує бодай один національний обов'язковий примірник, мусять увесь час будуватись. Треба шукати якихось інших шляхів, щоб радикально полегшити справу. І тут знову доводиться згадати про архівні методи, а саме про так звану *Archivtechnische Behandlung* (архівне опрацьовання), що його останніми роками так красномовно й переконально пропагує Р. Ladewig, дуже цікавий бібліотечний письменник сучасності.

Лядевіг заперечує основний догмат бібліотекаря: принцип рівноправності книг. Він звертає увагу на те, що статистика німецьких наукових бібліотек устанавила, що 90% вимог припадає на видання останніх десяти років, він вважає за цілком неприпустиме таке становище, коли бібліотечні комори завалено старими фондами, яких читачі сливе не використовують, а для книг нових не лишається місця. Він думає, що ті бібліотечні фонди, на які попит є невеликий (старі видання, приблизно старші від пересічного людського віку, окремі види продукції сучас-

¹ Die Deutsche Bücherei. Leipzig. 1925. p. 78.

² P o r s c h n e w S. Das Buchwesen in der U. d. S.S.R. Moskau. 1927. P. 46, 139.

³ Bibliographie de la France. 1927. I.

ної) треба розміщувати в книгосховищі ощадно, по архівному. Їх не слід розставляти на полицях навстойки, «фронтально», а треба складати штабелями (стосами) в кілька рядів, звичайно, додержуючи строгого порядку. Природньо, відшукати таку книжку буде справа складніша, ніж ту, що стоїть на полиці, але таким способом ми заощадимо дуже багато місця. Зважаючи на те, що на таку «архівно-опрацьовану» літературу попиту дуже мало, бібліотека особливих труднощів не зазнаватиме. Лядевіг посилається на приклад Landesbibliothek у Ганновері, що його проект цілком виправдує.

Але Лядевіг гадає, що настав час зважитися й на заходи ще радикальніші—«Треба зрестися безглузлого культу друкованого паперу!» Треба по архівному регулярно, через певне число літ (приблизно, кожні 30 років) переглядати книгосховище, без жалю відбираючи роковану на знищення макулатуру (masulieren). Він цілком свідомий того, що за такої бібліотечної Archivrevision є деякий ризик знищити цінні матеріали, але Лядевіг певен, що є ще більше шансів, що й тоді зберігатиметься зовсім нікому не потрібний папір.¹ Погодитися з таким радикальним проектом і трудно, і боязко. Можна заперечувати його й принципово. Як ми зазначали раніш, ми не зважуємось підняти пропозицію, що частину книжкової продукції засуджує на страту. Але нам дуже важливо відзначити цей план бібліотекаря з дуже розвиненим чуттям сучасності, як ознаку часу.

Його план що-до Archivtechnische Behandlung, звичайно, може викликати далеко менше заперечень. Це, як ми уявляємо собі, питання не так принципове, як практичне, і обмірковувати його слід в площині суто практичній.²

Розглядаючи проблему архіву й бібліотеки, ми повинні замислитися ще над одним питанням. Ми вже казали про те, що тепер часто буває не легко покласти межу поміж книгою й документом, що верстак друкарський що-далі, то більше втискається в сферу писаря-канцеляриста, раніш монопольного технічного виконавця документів. Так само ми відзначили величезний зріст відомчої літератури, що їй у книжковій продукції сучасних держав належить дуже помітне місце. Разом з тим ростуть і так звані Privat-і Manuskript-Drucke, видання характеру зовсім приватного, родинного то-що. Може, природне місце для всіх цих видів літератури зовсім не бібліотека, а архів? І тоді більше до речі було б гово-

¹ L a d e w i g, P. Politik der Bücherei. Leipzig. 1917. P. 360. В ін же. Bibliothek der Gegenwart. Leipzig. 1925. p. 118—120.

² Про потребу переглянути книжковий склад великих бібліотек, щоб відділити з них окремі фонди старих «мертвих» книг, говорив ще р. 1909 відомий французький археолог С. Р е й н а к . Щоб розмістити таких «мерців» (libri sepulti), Рейнак пропонував улаштувати окремі сутеренові приміщення, опоряджені з найбільшою ощадністю що-до місця, забезпечені світлом і захищені від вогкості («Revue Archéologique», 1909, 11, 264—270). Р. 1913 в Оксфорді було споруджено таке сутеренове книгосховище на 100 тис. томів, і Рейнак оповіщав про це, як про перемогу своєї ідеї (Rev. Arch. 1913. 11, 416). На міжнародньому бібліотечному конгресі в Парижі 1923 р. Рейнак знову виступив з доповіддю на тему про «підземні бібліотеки»; щоб виділити «мертві» книги, він пропонував утворити окремі комісії («Congrès international des bibliothécaires et des bibliophiles tenu à Paris du 3 au 9 avril 1923». Paris 1925. P. 347—349). Після жвавого обміну думками його пропозиції прийнято з великими обмеженнями. Конгрес ухвалив, що центральні бібліотеки повинні зберігати тільки перші й останні видання тих книг, що перевидавались без змін; усі інші видання тих книг треба зберігати разом із збірками афіш та провінційальних газет у окремих коморах (р. 79). Як бачимо, конгрес дуже обмежив і строго регламентував склад «кладовищ».

рити не так про архівні методи в бібліотечній справі, як про бібліотечні методи в архівній.

Тут ми тільки порушили це питання, не зважуючись ще дати відповідь на нього. Але для нас незаперечна істина, що проблему бібліотеки й архіву владно ставить тепер на порядок денний само життя. Разом з цим воно невідступно вимагає обміркувати й розв'язати те питання, що було за тему цього нарису—про застосування деяких методів архівної практики в бібліотечній роботі.

С. БОРОВИЙ.

РЕЗОЛЮЦІЯ НАУКОВО-ДОСЛІДЧОЇ КОМІСІЇ ЦЕНТРАЛЬНОЇ НАУКОВОЇ БІБЛІОТЕКИ м. ОДЕСИ НА ДОПОВІДЬ С. Я. БОРОВОГО «АРХІВНІ МЕТОДИ БІБЛІОТЕЧНОЇ РОБОТИ».

I. Про архівні методи опису.

1. Серед сучасної поліграфічної продукції є значна кількість видань документального типу, щон аближаються до архівних матеріалів, від яких вони відрізняються лише формально, оскільки їм надано характеру друкованого видання.

2. В зв'язку з цим, як з метою скорочення опису, так і в інтересах раціоналізації його, себ-то відповідности опису самому характерові матеріялу, що описується,—Комісія вважає за доцільне що-до документальних видань вузького призначення, так само для книжкових видань тимчасового спрямування вживати методів архівного опису. (Відповідні видання можна групувати за локальною ознакою—для провінціальних видань документально-відомчого типу—і тематичною—для центральних видань та книжкових видань тимчасового спрямування). Ці види літератури доцільно групувати так само, як і архівні матеріяли, за фондами та справами. Опис такого штучного комплексу може звестись до зазначення назов установи, а також тем, себ-то бути дуже скороченим по бібліотеках, що є в першу чергу не державними книжковими архівами, а науковими бібліотеками, і повинен бути як-найдрібнішим по книгосховищах—держ. книжкових архівах, число яких в Союзі має бути дуже обмеженим, і які повинні звертати спеціальну увагу на відомчу літературу та найдетальнішим способом її описувати.

II. Про архівні методи зберігання.

3. Комісія, беручи на увагу, що для наукової бібліотеки кожна книжка має значення, як пам'ятка коли не актуальна, то культурно-історична, визнає, що думка Лядевіга про періодичне обертання на макулатуру та знищення інвентарної наявности основних бібліотек не відповідає культурним інтересам будівництва Союзу й є цілком неприпустима.

4. Пропозиції, що їх висунули деякі автори, виділити в бібліотеках архівні фонди є доцільні, на думку Комісії, для політ-освітніх бібліотек, що мають обслуговувати актуальний попит широкого читача. Для цього, не переобтяжуючись зайвим для їхніх потреб матеріялом, який обмежив би їхню рухливість, вони повинні мати виключно актуальну літературу. Неактуальну літературу з цих бібліотек треба передавати до центральних книгосховищ міста або краю.

5. В наукових бібліотеках архівні методи зберігання мають прикладатись до друкованих матеріялів, які вище зачислено до категорії архівної (див. п. 2). Відповідно до їхнього архівного опису, вони й у книгосховищах мають зберігатись як справи в теках або палітурках. Далі, цілком припустиме є виділення такого роду матеріялів, а також деяких обмежених та суворо регламентованих категорій видань, наприклад, літератури тимчасового призначення (в зв'язку з кампаніями, «ударними» завданнями й т. и.),—до запасного книгосховища, щоб уникнути переобтяження найбільш близької до абонементажу площі мало ходовими матеріялами. Науково-дослідча Комісія приєднується також до постанови міжнародного з'їзду бібліотекарів у Парижі р. 1923, який ухвалив, що в спеціальних архівних сховищах бібліотек треба зберігати видання, крім першого та останнього, книжок, передрукованих без значних змін, разом з афішами, провінціальними часописами

й т. и. (Див. Congrès International des bibliothécaires et des bibliophiles. Paris. 1925, p. 79).

6. Одночасно з цим Комісія засперігає проти вульгаризованого поняття (що спостерігається в літературі) архівного зберігання книжок, що може обернути бібліотеки в справжні книжкові кладовища. А саме, зберігання книжок штабелями, в скриньках та ин. має бути визнане за цілком недоцільне, оскільки воно, значно утруднюючи користування, дає незначну економію місця, порівнюючи з форматним розміщенням книжок.

7. Поширене тлумачення та використання ідеї архівного книгосховища в наукових бібліотеках (пропозиція Рейнака й практика Оксфордського Університету) є засіб подиктований гострою потребою й розпачем великих старовинних бібліотек Заходу, що задихаються від маси матеріялів, і ні в якому разі не може бути засобом нормального бібліотечного будівництва.

МОСКОВСЬКІ РУБРИКИ ПРЕДМЕТОВОГО КАТАЛОГА.

А. Покровский и Е. Шамшева. Система рубрик и ссылок предметного каталога. «Бюро Центр. Каталогизации ГПП», М., 1928, стр. 141, ц. 2 руб.

Кожна нова книга про предметовий каталог тепер бажана й потрібна, бо тою або тою мірою вона допомагає встановити основні принципи цього каталога, допомагає запровадити його в бібліотеках усіх типів. Є тут чимало спірних питань, які можна правильно розв'язати лише в процесі практичної роботи: саме життя підказує так, а не инакше розв'язати питання, дати собі ту або ту раду в прикрому стані. Книга, А. Покровського й Е. Шамшевої, складана як наслідок праці в бібліотеці, подає якраз той матеріал, на якому й слід би перевірити правильність різних способів і методів праці, бо тут є змога оперувати не загальними міркуваннями, а конкретними даними—сумою рубрик і відсилачів. Але раніш скажемо скількись слів з приводу вступних уваг і правил, поданих перед списком рубрик. Автори заявляють, що вони проминули ті рубрики, які «сами собою зрозумілі, які не трудно поставити кожному бібліотекареві, коли з даного питання з'явиться книга». Ми заперечуємо це твердження, бо зовсім не думаємо, що завжди потрібні такі вузькі рубрики, щоб з приводу кожної книги їх можна було творити. В цьому й лежить корінь питання про вузькі й широкі рубрики, про самостійні дрібні рубрики або про систему підрубрик. Ми думаємо, що список предметових рубрик повинен покласти межі для поділів і рубрикацій, та що не слід віддавати це на волю кожному рядовому бібліотекареві. Між иншим, практика рубрикації БЦК переконує нас у тому, що розв'язувати це питання треба не ad hoc, в залежності не від книги, а від основного до цього питання підходу.

Далі, ми дозволяємо собі висловити сумнів, чи доцільні инші скорочення й пропуски, що їх практикує піддослідна книга, оскільки мова мовиться про принцип, а не про рубрики випадкові, недороблені. Ми думаємо, що потрібні й підрубрики місця та часу, бо в противному разі недосвідчений бібліотекар натворить багато зайвих рубрик. Слід було б давати й імена власні, бо такі рубрики показували б, оскільки дана особа є визначна в своїй справі, а з другого боку, допомогли б бібліотекареві покласти потрібній рубрикації межю. За велику незручність вважаємо й те, що в списку не дано відсилачів від предметів, від назов питань і наук до імен тих авторів, що в цих галузях працюють. Звичайно, не даючи рубрик імен власних, не доводиться давати й відсилачів; але ж при рубриці «литература русская» (або «русская литература», як рубрикують наші автори) конче потрібно, в читачевих інтересах, дати відсилача: «см. также Пушкин, Гоголь, Тургенев, Толстой, Горький» і т. ин. Те саме доводиться сказати про кожен предметову рубрику—з царини політики, мистецтва, економіки та й усіх инших.

Торкаючись «основних правил» предметового каталога, слід спинитися на двох пунктах. В параграфі другому сказано, що, як загальне правило, «предметове слово повинно точно визначати конкретний зміст книги, хоч який він буде спеціальний, а не заміняти його поняттям шир-

шим». Але тут таки, в примітці до того самого параграфу другого, пунктами 2, 3, і 4—дозволяється дублювати книгу і під загальною рубрикою і під окремою, дозволяється збирати під загальнішою рубрикою окремі часткові, нарешті, заміняти окремі рубрики загальнішими. А в кінці книги, в «Додатку» («Приложении»), ніби в післямові, ми читаємо таке:

«Тим бібліотекам, що в деяких випадках хотять вузькі рубрики заміняти ширшими, БЦК для зручності пропонує робити так: 1. Частіше вживати предметових рубрик в формі «рубрики с подрубрикою»; наприклад, книзі «Детская гигиена» давати предметове визначення: «Дети—гигиена»; книзі «Оплата командировок по советскому законодательству»—предметове визначення «Командировки—оплата—законы СССР». В цих випадках, відкидаючи підрубрики, бібліотеки можуть брати рубрики ширші».

Видима суперечність між правилами основними та всіма дальшими «сенатськими роз'ясненнями» обертає в нівець пункт другий, що не дозволяє вживати поняттів ширших. Що А. А. Покровський де в чому здає свої позиції, це треба пояснити тими дискусіями, які останнього часу точилися навколо питання про рубрики вузькі та «рубрики с подрубриками» і які відбувалися й на конференціях московських. Проте становище бібліотекаря вийшло досить безпорадне, бо користуючись цією книгою, він так і не знатиме, чому над чим дати перевагу і що, кінець-кінцем, робити з поняттями вузькими. Треба сказати, що, виявляючи готовість перейти до «рубрик з подрубриками», БЦК робить перший крок на шляху до того, щоб правильно, на нашу думку, розв'язати суперечку про поняття широкі та вузькі: адже трудний буває лише перший крок.

Далі, в § 5 правил говориться, що «збірники, зібрання творів (не белетристичних), журнали й т. и. заводяться до предметового каталога під одною або кількома рубриками, які визначають їх основний або переважний зміст». Ми думаємо, що треба розписувати окремі статті з збірників, журналів і зібрання творів і давати кожній статті (на окремій картці) рубрики відповідно до її змісту. Не можна підходити до питання формально й не виділяти, можливо, цінної праці тільки тому, що її видруковано не окремою брошурою, а журнальною статтею або в зібранні творів. Дуже часто така стаття окремою книжкою й не виходить, отже, пропадає для читача; з другого боку, найсвіжіший матеріал, часто єдиний, подає саме журнальна стаття, що швидше, ніж монографія, поспіває за темпом життя. Розписувати статті в журналах, збірниках та зібраннях творів треба і великій бібліотеці і малій, бо не завжди остання має досить багато книг і монографій з окремих питань. Отже, на нашу думку, пункт п'ятий слід було б зредагувати инакше, пропонуючи розписувати окремі, найцінніші статті. А втім, наприкінці «Правил», в передостанньому параграфі вісімнадцятому, сказано, що «до предметового каталога можна заводити окремі томи, частини або розділи книг під рубриками, відповідними до змісту цих частин або розділів, коли це доцільно, згідно з характером бібліотеки». Доводиться пожалкувати, що цей параграф відірвано від § 5, що до нього не заведено журналів і збірників: питання про так звані часткові (або аналітичні) картки треба поставити ясно й чітко. Окремі статті треба розписувати самостійно; труднощі, які створює БЦК, даючи тепер рубрикацію лише на основну картку, треба буде усунути якимось инакше (у цій справі де-який досвід має американський бібліотечний центр).

Починаючи розгляд самих рубрик, ми насамперед натрапляємо на питання, яке місце належить у самій системі речівникам і прикметникам.

Чому дати перевагу? Виявляється, що це питання безпосередньо зв'язано з проблемою вузьких чи широких понять, з тими чи іншими принципами предметової рубрикації. Ми особисто даємо перевагу прикметникові й ставимо його на перше місце лише тоді, коли він є основним словом, що характеризує дане поняття: напр., «детский сад», «половой вопрос», «кустарное дело» то що. Перевага, яку дають прикметникові А. Покровський і Е. Шамшева, приводить до дрібної рубрикації, до вузьких понять, до надзвичайного роздрібнювання. Ми бачимо мало розроблену рубрику «библиотека» і поруч з цим «клубные библиотеки», «рабочие библиотеки», «передвижные библиотеки», «сельские библиотеки», «школьные библиотеки», «детские библиотеки», «красноармейские библиотеки».

Бажаючи вивчити бібліотечну справу, читач муситиме в десятих місцях шукати матеріяли, до того далеко не завжди можна встановити різницю між бібліотеками робітничими, клубними й, скажімо, пересувними. Чи не краще ставити все під словом «библиотеки», а всі оті підрозділи мати, як підрубрики? Коли б якійсь бібліотеці ті дрібні підрубрики стали непотрібні, то нема нічого легшого, як звести їх до рубрик широких: адже бібліотекареві легше зробити це, ніж вигадувати рубрики дрібні. Речівник, якому дається перше місце, стягує до купи одностайні поняття і тим самим допомагає читачеві й бібліотекареві розшукувати матеріял; прикметник, як підрубрика, дає підрозділи дрібні, якщо вони потрібні. Далі, ми знаходимо окремо: «классификация книг», «десятичная классификация», «каталогизация», «предметный каталог» і все це ні місцем, ні повними відсилачами не зв'язане з рубрикою «библиотеки». Є рубрика «клубы» з 7 підрубриками, і також окремо «комсомольские клубы», «пионерские клубы», «детские клубы», «школьные клубы». Чи не краще б дати «клубы» з відповідними підрубриками: тоді, може, не довелось би мати окремо клуби дитячі, піонерські, шкільні? Відсилкові рубрики можна зробити де хочете й скільки схочете, а самий матеріял не годилось би так розпорошувати. Те ж саме й з рубрикою «школа», що має 12 підрубрик: окремо знаходимо «лесная школа», «трудовая школа», «летняя школа», «сельская школа». Далі: «птицы», «певчие птицы», «перелетные птицы»; «октябрьская революция 1917 г.», «февральская революция 1917», «Россия—история революции 1917 г.», «гражданская война СССР», «партизанство СССР»; «ветряные двигатели», «двигатели», «водяные двигатели», «тепловые двигатели», «электрические двигатели», «двигатели внутреннего сгорания»; «деньги», «бумажные деньги»; «рыбы», «пресноводные рыбы»; «полярные страны», «северо-полярные страны»; «южно-полярные страны»; «война», «газовая война», «химическая война», «отравляющие вещества» (хим. война); «болезни», а потім окремо, під прикметником, «детские, женские, носовые, ушные, заразные, кожные, нервные, венерические болезни»; «материализм», «диалектический материализм», «исторический материализм». Є рубрики: «химия», «химия физическая», «химия органическая», «химия неорганическая», і несподівано, вже не під речівником—«биологическая химия», «сельско-хозяйственная химия». Є рубрика «война», а потім «воздушная война», «война 1914—1918 гг.», «руско-японская война»; «профинтерн», а далі «Амстердамский интернационал профсоюзов» — чи не краще б поставити під руб-

рику «профінтерн» з підрубриками? Ми навели стільки прикладів саме тому, що тут суперечка принципова, і справа зовсім не в тій або іншій помилці; і думається нам, що всі ці конкретні приклади промовляють за те, що речівникові в предметовому каталозі треба приділити перше місце, а, з другого боку, інтереси практичної роботи вимагають застосовувати ширші рубрики з відповідними до них підрубриками.

Проте автори книги свого принципу до кінця не додержують. То ми бачимо поділ з нашого погляду правильний: «капитал промышленный», «капитал торговый», «капитал финансовый»; то натрапляємо на такого відсилача: «внешняя торговля см. торговля внешняя». Знаходимо й таке: «художественное рассказывание см. рассказы художественное» (правильно!); але тут таки, поруч—«художественное чтение». Чим «чтение» гірше за «рассказывание» і чому їх треба було роз'єднати—одно під речівником, друге під прикметником? Ми вже бачили, що «библиотеки» було розпорошено по багатьох рубриках (за прикметником), але «детей» чомусь зібрано під один дах, в один комплекс з 25 підрубриками: тут і «театр», і «творчество», «преступность», «труд», «беспризорность» та інше. Одно з двох: або таке об'єднання правильне, тоді воно правильне й щодо «библиотек», і «клубов», і «болезней», і «химии»; або воно незручне, а зручні прикметники, тоді їх треба б уживати так само і в інших випадках.

Ще один приклад недодержаности рубрик: «День книги см. книга—пропаганда» (правильно!); але поруч з цим зостаються незаймані рубрики: «день леса», «день урожая». Навряд чи хто шукатиме матеріялу під словом «день», і певна річ, слід було і в даному разі підвести матеріял під рубрики «лес — пропаганда» та «урожай — пропаганда».

Переходимо до другої низки рубрик—рубрик надто дрібних та рубрик—синонімів: останні особливо небажані, тому що той самий матеріял розподіляється між кількома рубриками чи, правдивіше, між рубриками з різними назвами, але з однаковим змістом.

До рубрик надто дрібних ми зачислили б такі. Оскільки ввесь час мова мовиться не про бібліотеку вузько-спеціальну, а про бібліотеку універсальну й навіть масову, навряд чи потрібно поруч з рубрикою «астрономия» мати також рубрики «луна», «солнце», «солнечная система», «звезды», «планеты». Далі. Є рубрика «человек», є й «первообытный человек», є «человек—происхождение», «человек—анатомия и физиология», є й «человек—органы чувств»; чи зуміє ж бібліотекар правильно використати всі ці підрозділи і чи не заплутається в них читач? Є «культура», потім «первообытная культура», «каменный век», «железный век», «первообытный человек», «иероглифы», «письмена». Ще: «русский язык», «русский язык—грамматика», «русский язык—правописание», «русский язык—синтаксис». Трудно визначити, яка відміна між рубриками «правописание» й «грамматика», між рубриками «грамматика» й «синтаксис» (хіба до грамматики належить тільки етимологія?); з другого боку, немає таких рубрик, як «русский язык—диалектология», «русский язык—методика».

Є рубрики «игры» і «подвижные игры», а, крім того, також «футбол», «баскетбол», «теннис», «мяч (игры)». Чи не забагато? Є «жизнь», «жизнь—происхождение», «биология», є й «смерть». Гадаємо, що нема потреби в окремії рубриці «жизнь», коли є «биология», якщо ж залишити рубрику «жизнь», то нема потреби в протилежній: «смерть»—адже і там і тут будуть ті самі матеріяли. Є рубрики «труд—законы», і «труд—охрана», навіщо ж тоді рубрика «наем рабочих и служащих»? Ще: є

рубрики: «спиртные напитки», «алкоголизм», але є також «самогон», «винокурение», «виноделие»—ніби вже й багато!

Зазначимо далі ще кілька спірних тверджень. Є рубрика «спорт», але є також «водный спорт», «зимний спорт», «парусный спорт», «гребля». Є рубрика «арифметика», але є також «дробь (арифм.)» і «дробь десятичные»; ми гадаємо, що рубрика «дробь» та ще з підрубриками—зовсім не потрібна, бо тоді чому ж не взяти рубрик «именованные числа», «сложение» й т. и.? Досить було б рубрики «арифметика». Те саме становище й з рубрикою «геометрия»: немає потреби ще в рубриках «стереометрия» і «планиметрия» (правда, останню рубрику зазначено лише в відсилачі до слова «геометрия», й на місці її не виявлено).

Коли є рубрика «грызуны», навряд чи потрібні ще «крысы» та «мыши»; якщо є рубрика «времена года», навряд чи треба ще мати окремо «весна», «зима», «лето», і «осень». Коли є «птицеводство», «куроводство», «кролиководство», то зайвими здаються рубрики «гуси», «утки». Зайвим накопиченням здається нам така низка рубрик: «религия», «атеизм», «религия и наука», «библия и наука», «бог». У книжці є рубрика «радио» без усяких підрозділів, зате є окремо «антенны», «громкоговорители», «детекторы», «катодные лампы»; є «артели» й окремо «трудовые артели»; є «балет» і окремо «танцы». Далі, є рубрика «воздухоплавание» і окремо «авиация»; нехай між ними і є деяка різниця, але навряд чи раціонально, в інтересах практичних, давати обидві рубрики в бібліотеках масового користування. Є рубрика «рефлексология» і окремо «условные рефлексы», є «общественные знания» і «обществоведение».

Трапляються рубрики—синоніми. Коли є рубрика «гинекология» і є «акушерство», навіщо ж іще «женские болезни»? Є «брак и семья—законодательство», але, поруч з цим, бачимо також «алименты», «загс», «развод». Знаходимо рубрики «типографское дело», «полиграфическое производство», «наборное дело»; «инспекция труда», «труд—охрана» і «фабричная инспекция»; «смычка с деревней» і «рабочий класс и крестьянство СССР»; «одежда» і «костюм»; «работники просвещения», «политпросветработники», «учительство».

Не можемо ми погодитися з тим, як розроблено рубрику СССР. Автори дають 25 підрубрик до рубрики СССР («административное деление», «быт и нравы», «география», «законы», «климат», «политика» й т. и.)—таким чином, маємо не предметовий каталог, а ніби краєзнавчий. Але чому ж тоді, поруч з цим, ми знаходимо: «флот СССР», «право СССР», «финансы СССР», «молодежь СССР», «рабочий класс СССР», «концессии иностранные в СССР», «партизанство СССР», «гражданская война СССР»? В предметовому каталозі матеріял треба збирати насамперед за предметами, а потім уже, в підрубриках, і за ознакою географічною (напр. «школа СССР», «школа за границей» і т. и.). В противному разі ми мали б стільки окремих каталогів, скільки країн є в нашому Союзі й за кордоном, і, щоб дослідити якесь одно питання, довелось б підшукувати потрібний матеріял у багатьох місцях. Географічну назву ми практикуємо, як підрубрику до предметового поняття, при чому всі чужі країни об'єднуємо під словами «заграничн.». З другого боку, щоб вивчати окремі найбільші країни, ми дублетові картки розміщаємо під рубрикою даної країни, даючи тут таки 8 підрубрик (напр., «Англия—госуд. и обществ. строй, искусство и музыка, история, международные отношения, народн. образование, общий обзор, рабочее и социалистическое движение, эконо-

мика»). В підослідній книзі СРСР розбито на 25 рубрик, хоч питань є багато більше, і всі їх, на наш погляд, треба ставити під предметом; Англія має ж, наприклад, такі рубрики: «Англия—история», «Англия—история—революционное движение», «Английский язык» (і тільки!).

Рубрики «биография» зовсім немає; а в тім навряд чи є рація приділяти окрему рубрику випадковій біографічній книжці, як це А. Покровський і Є. Шамшева роблять. Чи не краще б на такі випадки мати загальну рубрику «биография», де й розставляти картки за абеткою прізвищ тих, про кого мовиться мова?

Не скрізь є потрібні відсилачі. Так, немає відсилачів між рубриками «трамвай» і «метрополитэн». Від рубрики «поэтика» дано відсилача до рубрики «литература», але рівнобіжно є рубрика «стихосложение», до того без відсилачів. Не зовсім вдалі також відсилачі: «белый террор, см. название отдельных государств с подрубрикой «реакция», напр.: Германия—реакция» (а рубрики «Германия—реакция» як раз і немає).

Із рубрик дивовижних зазначимо: «делегаты» (в «профсоюзах и др. учреждениях»), р. «бессознательное», р. «простейшие», р. «душа», р. «знаки препинания».

В своїому огляді ми зазначили тільки частину тих спірних рубрик і відсилачів, які нам впали в очі. Проте, коли прикладів наведено багато, то це зроблено тому, що справа рубрикації предметового каталога—є справа нова: велика сила конкретних матеріалів може швидше переконати, як правильно підійти до справи, допоможе найближчого часу прийти до деякої одностайности, до погодження між тими, хто тепер став до цієї нелегкої, та дуже вдячної роботи. Сподіваємось, що А. Покровський і Є. Шамшева саме так і поставляться до нашого огляду і не поремствують на велике число прикладів, що допомагає нам обстоювати свої «предметові» позиції. В процесі дальшого будування предметових рубрик, певне, доведеться ще провадити ділові змагання, але це не пошкодить нам разом працювати на користь справі.

Наприкінці, нам хотілося б нагадати, що в основному питанні—про поняття ширші або вужчі—слід було б мати на увазі ті принципи, що на них збудовано складання енциклопедичних словників. Так само, як і в словниках, можуть існувати збірки з тисячі рубрик, з десятків тисяч, і з сотень тисяч. Адже енциклопедичний словник лишається енциклопедичним незалежно від того, чи він обіймає один том, чи двадцять, чи 86 томів,—вся справа в тому, оскільки він повний і яким цілям він має служити—звідси й вужчі або ширші поняття. Що ж до питання про рубрики з підрубриками або про самостійні розпорошені підрубрики, тут усе залежить від технічної зручності, від потреб бібліотеки та її читачів.

Б. О. БОРОВИЧ.

В СПРАВІ ПІДГОТУВАННЯ НАУКОВОГО БІБЛІОТЕЧНОГО ПЕРСОНАЛУ.

Справа підготування наукового персоналу для бібліотек—справа нова, мало з'ясована в теорії, не досить випробована й досліджена на практиці. Тому кожна нова спроба в цьому напрямі привертає до себе особливу увагу.

Допіру надруковано (Zentrbl. f. Bibwesen, 1928, 11, s. 695—700) нові правила підготування наукових бібліотечних робітників Прусії, що набули сили з 1-го жовтня 1928 року. Організуючи інститут бібліотечної аспірантури, Україна пішла в значній мірі новими, не битими шляхами. І ось цікаво порівняти українську постанову про аспірантів 1925 р. з тою, що виробила в цій справі німецька бібліотечна думка 1928 р.

Звичайно, деякі елементи пруських правил покликано до життя специфічними властивостями організації освітньої справи в Німеччині, або загальним буржуазним ладом країни, і на них я спинятися не буду. Однак, пруські правила заслуговують на увагу тим, що в низці пунктів вони збігаються з нашою постановою про аспірантури (напр., вимога закінченої вищої освіти, остаточне затвердження кандидатів міністерством, письмовий та усний іспит, коли скінчиться підготування, нарешті—ув'язка підготування з бібліотекою), а в одному місці подають здорову й практичну думку. Однак, переходжу до самих правил.

Правила призначають на підготування 2 роки (для наших аспірантів—3 р.), термін може й достатній для Німеччини, де кандидат на наукового робітника може мати деяке бібліотечне підготування і раніш. Перший рік призначається переважно на те, щоб ввести волонтера в бібліотечну практику шляхом безпосередньої роботи в бібліотеці університету або одної з вищих технічних шкіл. Крім цієї роботи, волонтер є зобов'язаний відвідувати ті лекції й брати участь у тих університетських практикумах, що стосуються його майбутнього фаху, як бібліотекаря. Отже, перший рік підготування волонтера переважно практичний, бо університетські лекції з бібліотекознавства, очевидно, не зважатимуть на ці додаткові й дуже нечисленні кадри нових слухачів і тому дадуть їм не багато.

Другого року волонтер також є зв'язаний з бібліотекою, однак уже не за власним вибором: він повинен працювати при пруській державній бібліотеці, а, крім того, міняється й характер його роботи. Цей рік призначається перш за все на теоретичне підготування в (заснованім щойно при Берлінському Університеті на чолі з Milkau) інституті бібліотекознавства. Тут волонтер повинен прослухати такі дисципліни: загальну історію мови, історію письма, історію освіти, організацію наук, латинську палеографію, манускриптознавство, історію книжкового мalarства, історію й техніку книжкової ілюстрації, історію друкарства, історію книжкової торгівлі, бібліотечне право, історію й теорію бібліографії, історію й техніку оправи, історію бібліотек. Аналізувати цю програму детально я не буду, тим більше що вона—здається мені—найслабша частина всього закону. Однак, деякі короткі зауваження до них подати треба. Звичайно, склад програми зорієнтовано на індивідуальні потреби німецьких бібліотек. Цим пояснюється, напр., запровадження до дисцип-

лін, що їх повинен простудіювати бібліотекар, таких наук, як латинська палеографія або манускриптознавство. Очевидячки, для українських бібліотекарів, беручи на увагу склад та обсяг рукописних фондів українських бібліотек, латинська палеографія майже не потрібна, а вивчати детально «манускриптознавство» можна дозволити дуже небагатьом аспірантам. Однак, навіть залишаючи на боці український підхід до програм, вони викликають інші заперечення. Так, цілком зрозуміло, що бібліотекар, працюючи над книгою та за допомогою книги, повинен знати саму книгу, тоб-то знати ті елементи, з яких складається книга (напр. історію письма, друку, оправи то що); однак, навряд чи треба цю сторону справи поширювати так далеко, щоб зобов'язувати бібліотекаря вивчати загальну історію мови. Взагалі, в пруській програмі забагато уваги присвячено книжній справі й надто мало — бібліотечній; пропорція повинна б бути протилежна. По-друге, цілком визнаючи значення історичного підходу для серйозного та всебічного студіювання питання, повинен зазначити засилля в пруських програмах історії; сучасність якось зовсім випала з складу цих програм.— Великим плюсом програми є запровадження до складу програм «історії освіти» та «організації науки»; час уже віджити погляд на одірваність бібліотечної роботи від освітньої роботи взагалі (цю думку й проводять аспіранські плани ВБУ); зокрема, для того, щоб обслуговувати бібліотечною роботою науку, треба знати, як організовано науку і чого саме вимагає від бібліотеки дана організація науки; на цей момент слід звернути увагу і в наших планах підготування аспірантів.

Однак, багато важливіша друга сторона пруських правил: і другого року навчання, призначеного переважно на теоретичне підготування, продовжуються й практичні справи. Половину робочого часу, заведеного в бібліотеці (значить, мінімум три години щодня!), волонтер приділяє поглибленому засвоєнню тих сторін бібліотечної практики, що з ними він не ознайомився, або не досить ознайомився протягом першого року навчання, перебуваючи при вишівській бібліотеці. Тут він знайомиться практично з усіма сторонами роботи пруської державної бібліотеки; причому, практичні справи попереджують короткі вступні (орієнтовні) лекції завідувачів відповідними відділами:

Отже, за пруськими правилами практичні бібліотечні справи волонтера йдуть без перерви через увесь період його підготування. Цю думку я вважаю за надзвичайно влучну й здорову. Дійсно, бібліотекознавство свою основу має в практиці й нерозривно зв'язане з нею; факти щоденної роботи, щоденного досвіду дають матеріал для наукових побудов; плідотворчість теоретичних дослідів з галузи бібліотекознавства—не виключаючи навіть праць історичного характеру—значною мірою залежить від широти й різноманітності практичного бібліотечного досвіду. З цього погляду бібліотекознавство цілком подібне до так званих прикладних наук. Як для наукової роботи медика, архітектора, техніка величезну вагу має практична робота, іноді не так лабораторна праця, як справжня робота на виробництві, так і для наукової роботи бібліотекаря тверду базу і справжній матеріал дає практичний досвід. На цій підставі практичні справи техніка набувають тим ширшого обсягу, що ближче він підходить до часу самостійної праці на виробництві. Аналогічно до цього й підготування бібліотечних робітників треба організувати так, щоб зробити непомітним, вирівняти перехід від школи до життя, від теорії й практичних справ до справжньої праці на виробництві, відповідно до фаху. Тому треба одверто визнати, що наша постанова про бібліотечну аспірантуру має один недогляд. Після ознайом-

лення з різними стадіями бібліотечної роботи протягом першого року (§ 4 постанови) аспірант на цілий рік відходить від бібліотечної практики, від виробництва, працює теоретично, тільки третього року підготування «аспірантові доручається виконувати практичні завдання з обсягу його майбутньої діяльності» (§ 11). Навряд чи цю перерву можна визнати за доцільну й правильну з педагогічного погляду, особливо маючи на увазі основне спрямування в підготуванні наукових бібліотечних робітників. Нам потрібен не той науковий дослідник, що ширяє десь високо в небі, далеко від землі та її потреб; майже кожен аспірант у майбутньому не тільки тямучий теоретик, а й високо кваліфікований практик, інструктор, організатор, адміністратор, що не тільки теоретично знає, як треба перевести той або інший робочий процес, а в разі потреби й сам може сісти за роботу й на ділі показати техніку цього процесу; значить, аспірант повинен знати не тільки теорію бібліотечної справи, не тільки в загальних рисах засвоїти її, а й твердо знати техніку, повинен, як то кажуть, «набити руку» на технічних процесах.

Маючи все це на увазі, треба: 1) усунути перерву в практичних вправах аспірантів з бібліотекознавства й розкласти ці вправи на всі три роки підготування: постійний, безпосередній, безупинний зв'язок з виробництвом це—основа, *conditio sine qua non* правильного та плідного підготування бібліотекаря; 2) уточнити, відповідно до ваги практичної роботи аспіранта, ті пакти «постанови», що говорять про цю роботу; 3) переглянути загальний план аспірантського підготування, щоб а) приділити в ньому відповідне місце для практичних вправ; б) поступово поширювати й поглиблювати ці вправи в міру того, як підготування наближатиметься до кінця.

В. ІВАНИЦЬКИЙ.

БІБЛІОГРАФІЯ НА РАДЯНСЬКІЙ УКРАЇНІ 1927 Р.

Говорячи про бібліографію, ми ставимо собі завдання подати відомості про головні заклади, що навколо них на Україні зростає бібліографічна робота, а також підсумувати праці теоретичного характеру й бібліографічні показники. Проте, з нашого погляду не буде зайве подати тут матеріал, який свідчить про деякі заходи адміністративного порядку, що їх викликали потреби української бібліографії.

Згадаємо, напр., урядові накази, що регулюють надсилання обов'язкових примірників від друкарень до УКП,¹ а потім відповідні накази, зв'язані з складанням показника літератури, що вийшла на Україні за десять років, починаючи з 1917 року. Над цією справою працювала спеціальна комісія,² до участі в роботі було закликано різні установи,³ складено інструкцію⁴ й ин. Урядові органи спиняли також свою увагу на таких фактах бібліографічного порядку, як рецензування книжок,⁵ поширення серед бібліотек видання УКП «Літопису Українського Друку»⁶ й ин. Серед урядових заходів, що мають прислужитись і українській бібліографії, ми ставимо також справу утворення при УКП Центрального бюро книгообміну з закордоном⁷.

І. БІБЛІОГРАФІЧНІ ЗАКЛАДИ.

Бібліографічна Комісія ВУАН. Р. 1927 фактично зорганізовано Бібліографічну Комісію ВУАН. 11—14 квітня відбувся в Києві перший її Пленум.⁸ Пленум докооптував до складу Комісії декількох членів і визначив основний склад Президії, обравши на голову акад. М. В. Птуху, на заступника голови С. П. Постернака; на члена Ю. О. Меженка, на вченого секретаря М. І. Сагарду й, крім того, обрав на правах членів Президії: М. А. Годкевича й проф. С. Л. Рубінштейна. На Пленумі було прочитано доповіді на такі теми: 1) стан бібліографії на Україні (М. Ясинський), 2) завдання бібліографії на Україні (М. Годкевич; Ю. Меженко), 3) український бібліографічний репертуар (М. Сагарда), 4) рекомендаційна бібліографія (Д. Балика), 5) план діяльності Бібліогр. Комісії та її Президії (С. Постернак), 6) анкета для первісного обліку бібліограф. роботи на Україні й про Україну (С. Постернак), 7) організаційні форми роботи Бібліограф. Комісії (С. Постернак). У своїх резолюціях Пленум визнав, що українська бібліографія з її надбаннями за попередній час не може

¹ Бюлетень Н.К.О. 1927. №№ 2, 4, 17, 36.

² Агітація й Пропаганда. Х. 1927. № 1. С. 110—111.

³ Бюлетень Н.К.О. 1927. № 13.

⁴ Бюлетень Всеукр. Ком. при ВУЦВК по підготовці й перев. святк. 10-річчя Жовтн. рев. Х. 1927. № 1. С. 38.

⁵ Наук.-метод. діяльність Наркомоса 1926—27 р. К. 1927. С. 34.

⁶ Бюлетень Н.К.О. Х. 1927. № 7; ЛУД. Х. 1927. С. 263.

⁷ Бюлетень Н.К.О. Х. 1927. № 50; М. Годкевич. В справі книгообміну України з закордоном.—Культура й Побут. Х. 1927. № 38.

⁸ Бібліот. Зб. К.ВБУ. 1927. ч. 3. С. 38—42; ЛУД. Х. 1927. № 15. С. 300—303; М. Сагарда. Організація бібліографії на Україні.—Журн. Бібліот.-ва та Біб-фіі. К. ВБУ. 1927. № 1. С. 1—13; Ів. М. Перший Пленум Бібл. Ком. УАН. Бібліолог. Вісті. К. УНІК. 1927. № 2. С. 108—109.

достатньою мірою задовольнити вимоги сучасного культурного будівництва на Україні й треба вжити категоричних заходів, щоб піднести укр. бібліографію на відповідну височінь. Пленум визначив першорядні бібліографічні проблеми, намітив цілу низку організаційних заходів, зокрема визнав за конче потрібне скликати 1928—29 р. в Києві бібліографічний з'їзд.

Тими ж днями в Києві відбувся перший Пленум Каталогграфічної Комісії, що її утворено 1926 р. за ухвалою Упрнауки,¹ і згідно з постановою 1-ої Конференції Наукових Бібліотек УСРР 1925 р.²

Всенародня Бібліотека України. За статутом Бібліографічна Комісія ВУАН «в своїй роботі спирається на Всенародню Бібліотеку України».³ Через це ВБУ, навкреслюючи план своєї роботи на 1927—1928 р., поставила перед своєю Науково-дослідчою комісією бібліотекознавства та бібліографії завдання розробити низку питань і окремих тем, що природньо повстали в зв'язку з постановами пленумів Бібліографічної та Каталогграфічної Комісії. Утворено було навіть спеціальну Бібліографічну Секцію. Головніші проблеми: бібліографічна термінологія, основні засади бібліографування, бібліографія української бібліографії, спільний каталог наукових бібліотек України в зв'язку з українським бібліографічним репертуаром, питання критичної й рекомендаційної бібліографії.⁴ В наслідок цього маємо нині низку розвідок, надрукованих почасти в виданнях ВБУ, почасти в виданнях Бібліографічної Комісії ВУАН.

Українська Книжкова Палата. Організаційні заходи Бібліографічної Комісії ВУАН і науково-дослідча робота ВБУ заповнювали лише порівняльно невелику ділянку бібліографічної роботи на Радянській Україні. Другу значно більшу частину складають роботи практичного значення, тоб-то бібліографічні покажчики. Практична бібліографія охоплювала поточну книжкову продукцію, спинялась і на темах ретроспективного характеру. УКП, як орган державної української бібліографії, свою увагу природньо спрямовує на те, щоб уточнити свої завдання,⁵ удосконалити методи й форми документації та публікації книжкової продукції УРСР.⁶ Р. 1927 до цього матеріалу приєднано ті видання українською мовою, що вийшли за межами СРСР,⁷ а також видання, незалежно від мови, що їх українські видавництва видали в РСФРР й на Білорусі.⁸ Над друкарнями встановлено контроль через місцеві філії. Літопис Українського Друку, замість що-два тижні, почав з 1927 р. виходити що-тижня. Додержання в описові мови книги свідчить про увагу до особливостей умов, в яких доводиться працювати УКП.

Крім документаційної, УКП переводить статистично-облікову роботу. Особливість її в тому, що за основну базу для неї стають контрольні списки видавництв, обліки переводяться по-квартально й так само по-квартально опубліковуються в ЛУД.⁹

¹ Козловський, В. Перший пленум Каталогграф. Комісії.—Журн. Б-ва та Б-фії. К. ВБУ. 1927. № 1. С. 129—131; Комісія для складання укр. каталогграф. інструкції.—Бібліолог. Вісті. К. УНІК. 1927. № 2. С. 109.

² Бібліот. Зб. К. ВБУ. 1926. № 1. С. 128.

³ Бібліот. Зб. К. ВБУ. 1927. № 3. С. 37.

⁴ Іванченко, М. Наук.-Дослідча Ком. Б-ва та Б-фії ВБУ. Журн. Б-ва та Б-фії. К. ВБУ. 1927. № 2. С. 123—125.

⁵ Наука на Україні. X. 1927. № 2—4. С. 290—292.

⁶ ЛУД. X. 1927. № 1—2. С. 1—5. Каталогграф. правила «Літ. Укр. Др.».—ЛУД. X. 1927. № 7—8. С. 109—116; Б. Борович. До заведення предм. рубрик в ЛУД.—ЛУД. X. 1927. № 41. С. 784—785.

⁷ ЛУД. X. 1927. № 33. С. 1.

⁸ Библиография в СССР и Кн. Палаты. X. 1928. С. 107.

⁹ Б-фия в СССР... С. 113.

Нам цінна також інформаційна роля УКП. ЛУД містить досить рясні повідомлення про бібліограф. роботу на Україні, в Союзі й за кордоном.

До обсягу своєї роботи УКП завела з 1927 р. також видання карткових репертуарів на книжкову продукцію, задокументовану в ЛУД.

«Україна». Крім УКП, є дуже мало осередків на Україні, що переводять бібліографію виключно поточної літератури. Принаймні ми маємо відомості тільки про Бібліографічний гурток при ред. журн. «Україна», органі Істор. Секції ВУАН. Гурток, починаючи з 1927 р., складає картотеку на поточну українознавчу літературу монографічну, журнальну, навіть головнішу газетну, незалежно від мови й місця видання, з галузей: статистики, економіки, етнографії, мови, мистецтва, історії, літератури, критики, історії, археології, географії й біографії. Огляди й реєстри, що складаються на підставі цієї картотеки, частково друкуються в ж. «Україна».¹

ВУАН. Значно більше є осередків, де проводиться бібліографія ретроспективна. В Києві, напр., працює Бібліографічна підкомісія Комісії для вивчення звичаєвого права України при ВУАН, далі Бібліографічний Кабінет катедри єврейської культури при ВУАН, що почав складати бібліографію друкарської продукції єврейською мовою, яка вийшла в Союзі за роки 1917—1927.² В деяких комісіях ВУАН немає спеціальних бібліографічних осередків, проте бібліографічна робота проводиться систематично. Так справу поставлено в Етнографічній Комісії, яка ще р. 1926 мала 6.000 карточок,³ в Комісії для складання біографічного словника діячів України, що склала картотеку з понад 12.000 карточок⁴ та инш.

СГНКУ. Р. 1927 існував ще в Харкові Сільсько-господарський науковий Комітет України. В численних його філіях систематично переводилась бібліографія с.-г. літератури. Всю цю роботу об'єднувало Бібліографічно-бібліотечне бюро, що склало картотеку з 6.000 карточок⁵ і частину наслідків своєї роботи опублікувало.

Крім філій СГНКУ, систематичну бібліографічну роботу переводили різні його заклади, хоч там і не було спеціально-бібліографічного осередка, напр., Бюро бур'янів та инш.⁶

У Харкові ж таки працює Бібліографічна комісія при науково-дослідчій кафедрі історії української культури ім. акад. Багалія, яка на підставі матеріялів УКП складає покажчик праць з історії української культури, що вийшли протягом 1917—1927 рр.⁷

Маємо також деякі відомості про бібліотечно-бібліографічну Комісію при Президії Харківського Наук. товариства при ВУАН,⁸ про Бібліографічне Бюро українського марксівського інституту в Харкові, про бібліографічні завдання, які ставить собі Семінар бібліотекознавства

¹ Грушевський, М. Вступ. до Бібліогр. огляду наук.-дослід. і наук.-видавничого руху Рад. України в 1926 р. — Україна. К. 1927. № 3. С. 145—146.

² Шапіро, М. Виставка євр. друк. прод. СРСР за рр. 1917—1927. — Бібліол. Вісті. К. УНІК. 1927. № 4. С. 126—127.

³ Звідомлення Комісії. — Етнограф. Вісн. К. 1927. № 3. С. 181.

⁴ Зап. Іст.-філ. Від. ВУАН. К. 1927. № XV. С. 283.

⁵ Дубняк, К. С.-г. бібліографія на Україні. — Культура й Поб. Х. 1927. № 34; його ж: Бібліогр.-бібліот. Бюро СГНКУ. — Бібліолог. Вісті. К. УНІК. 1927. № 1. С. 112—113.

⁶ Труды с.-г. ботаніки. Х. 1927. № 1, в. 3. С. 176; Нарис діяльності Ботанічн. Секції СГНКУ. Х. 1927. С. 182.

⁷ Культура й Побут. Х. 1928. № . С. 6.

⁸ Звіт про діяльність Х. Н. Т-ва за 1924—1926 р. Х. 1927. С. 23.

7) Вона не існує тільки укр. науки в загальній бібліографії, зокрема прикладно, — Вісник Харківського ун-ту, 1927.
 43-11

центральної науково-публічної бібліотеки Харкова, що працює під керівництвом К. І. Рубінського, ¹ нарешті про Бібліографічний Кабінет Шевченківського Інституту. ²

ОЦНБ. Дуже помітне пожвавлення бібліографічної роботи почалося останніми роками в Одесі, цьому порівняльно давньому бібліографічному центрі України. Насамперед поширилась робота Бібліографічного Семінару при Одеській Центральній Науковій Бібліотеці. З тих праць, що їх за певним планом ³ видали члени Семінару, видно, що Семінар має широко розгорнути свою роботу. Помітно також виразний українознавчий ухил у цій роботі, природній у найбільшому культурному місті півдня України. Однак широко накреслена програма правдиво надає Семінарові характеру скоріше бібліологічного осередка.

Крім ОЦНБ, бібліографічну роботу в Одесі переводить Науково-дослідча Комісія бібліотекознавства, бібліографії та книгознавства Одеської державної публічної бібліотеки, що встигла вже видати низку цінних бібліографічних праць, зокрема з історії революційного руху на Одещині, а також Українське Бібліографічне Товариство, що особливу увагу віддає бібліографії Одещини та Степової України. ⁴

Кабінет виучування Поділля Вінницької Філії ВБУ. З інших міст Радянської України особливо виразно зазначилась і систематично переводиться бібліографічна робота в Вінниці. За головний бібліографічний осередок стає тут бібліографічна секція Кабінету виучування Поділля Вінницької філії ВБУ при ВУАН. Комісія поставила собі й поступово виконує таке завдання: скласти бібліографію Поділля, включаючи й Галицьку його частину та охоплюючи друковані видання, що на цій території вийшли, так само й ті, що вийшли по-за нею, проте своїм змістом належать їй. Методологічні й організаційні особливості бібліографічної роботи в Кабінеті виучування Поділля заслуговують на увагу ще й через те, що Кабінет репрезентує певний погляд на шляхи й методи складання української національної бібліографії. За цим поглядом, українську національну бібліографію можна створити тільки шляхом складання краєвих бібліографій. ⁵

Робота, що її спостерігаємо в Вінниці, на жаль, ще не встигла помітно поширитись на інші подібні міста України. Поки що можемо згадати Черкаси, де при Окрмузеї існує Кабінет виучування Шевченківщини, що має провадити регулярну бібліографічну роботу.

Крім названих осередків, що провадять бібліографічну роботу систематично, існують деякі, що дають бібліографічну продукцію тільки спорадично. До таких ми зачисляємо в першу чергу Український Науковий Інститут Книгознавства. В його складі існує Бібліографічна Комісія, а в його органі «Бібліологічні Вісті» друкуються бібліографічні покажчики, статті й численні інформації про бібліографічну роботу України, Союзу й закордону. ⁶

Окремо слід назвати ті осередки, де переводилася бібліографічно-

¹ Наука на Україні. X. 1927. № 2—4. С. 304—310.

² Розмова з проф. Айзенштоком. — Пролетар. Правда. К. 1927. № 61; Д. Багалій, акад. Інститут Г. Шевченка. — Культура й Поб. X. 1928. № 10. С. 1—2.

³ Рубінштейн. С. Одес. Центр. наук. б-ка. — Праці ОЦНБ. 1927. № 1. С. 1—16.

⁴ Записки Укр. бібліогр. Т-ва в Одесі. 1928. № 1. Від редакції.

⁵ Звіт Він. Філії ВБУ... Наука на Україні. X. 1927. № 2—4. С. 302—304.

⁶ Ів. М. Укр. Науково-Дослід. Інст. Книгозн. 1927 р. — Бібліолог. Вісті. К. 1927. № 4. С. 118—120; Наука на Україні. X. 1927. № 2—4. С. 292—298.

консультативна робота. Відомості про них випадкові, й ми можемо подати лише декілька окремих фактів. Відомо, наприклад, що в Києві, крім консультативних осередків при ВБУ, при публічній округовій бібліотеці й инш., існував бібліографічний гурток при клубі «Робос». ¹ У Харкові існувало бібліографічно-консультативне Бюро при книго-торговельному відділі ДВУ, подібний осередок існував при видавництвах «Укр. Робітник», «Радянський Селянин» та инш. У Полтаві при центрально-науковій бібліотеці існувало Досвідно-Консультаційне Бюро та Бібліографічна Рада книжкового колектора. Слід відзначити також ті бібліографічні роботи, що їх виконувано в певному ударному порядку. Напр., бібліотека Київського Кооперативного Інституту склала спільний каталог кооперативної літератури головніших бібліотек Києва; ² б-ка Київського інституту нар. освіти складала покажчик творів М. Драгоманова, ³ Київська Єврейська державна бібліотека склала бібліографію єврейського друку за 1917—1927 р.; ⁴ ВБУ склала спільний каталог чужомовної періодичної літератури бібліотек Києва й инш.

Бібліографічну роботу окремих закладів доповнюють праці окремих бібліографів.

II. ТЕОРЕТИЧНА БІБЛІОГРАФІЯ.

Під цією назвою об'єднуємо ті бібліографічні праці, в яких розглядаються бібліографічні теми порівняльно ширшого значення, оскільки матеріал про роботу окремих установ ми старались підсумувати в попередньому розділі.

Організація бібліогр. роботи. Допіру з початком революції поставлено проблему правильно організувати бібліографічну роботу в масштабі цілої України. Р. 1927 процес шукання можливо придатніших організаційних форм виявився також у цілій низці праць. Подаються відомості про організаційний стан сучасної української бібліографії, про теми й напрями науково-дослідчої бібліографічної роботи, про заклади, де цю роботу зосереджено. ⁵ Робиться спроба визначити розмір і характер здобутків української бібліографії в минулому ⁶ й сучасному. ⁷ Головне тут полегшити організаційну роботу. Тому самому завданню присвячено статті М. Куфаєва ⁸ й Л. Живного. ⁹ В першій показано етапи, через які проходить кожна наука, збираючи матеріал, описуючи його, систематизуючи й вивчаючи, вказано також на потребу створити різні книгознавчі наукові заклади, як інститути, музеї та инш. У другій—завдання й методи роботи саме бібліографічних інститутів.

Український бібліограф. репертуар. Можна не вагаючись сказати, що центральне питання, над яким нині неослабно працює бібліографічна думка, є питання про український бібліографічний репертуар, про його мету, обсяг матеріялу й методи складання. Навіть названі праці

¹ Культработник. X. 1927. № 2. С. 40—41.

² Зап. Київ. Кооперат. Інст-ту. 1927. № 1. С. 99.

³ Бібліолог. Вісті. К. 1927. № 4. С. 123—124.

⁴ Бібліолог. Вісті. К. 1927. № 4. С. 126.

⁵ Постернак, С. Бібліографія на Україні.—Бібліот. Зб. К. ВБУ. 1927. № 3. С. 3—7.

⁶ Ясинський, М. Головні моменти з історії української бібліографії.—Бібліот. Зб. К. ВБУ. 1927. № 3. С. 8—34.

⁷ Ясинський, М. Бібліограф. робота на Рад. Україні в 1926 р.—Журн. Біб-ва та Б-фії. К. 1927. № 1. С. 64—72.

⁸ Куфаєв, М. Наукові та організаційні проблеми книговивчення.—Бібліолог. Вісті. К. 1927. № 2. С. 5—14.

⁹ Живний, Л. Бібліографія й завдання бібліограф. інститутів.—Бібліолог. Вісті. К. 1927. № 4. С. 5—8.

організаційного характеру з'явилися, значною мірою, як засіб полегшити розв'язання головної проблеми нашого часу, проблеми репертуару. Зауважимо, що на Україні ще не розвинулась дискусійна робота над питаннями бібліографії. Тим характерніше, що р. 1927 на сторінках преси відбулась, хоч у прихованій формі, а все ж дискусія, й саме на тему про український бібліографічний репертуар. Визначилось два погляди: за одним, український бібліографічний репертуар повинен охопити продукцію писану й друковану українською мовою, а також ту, що, незалежно від мови, вийшла на території України, або хоч вийшла за межами України, проте своїм змістом належить їй. Репертуар цей повинен бути вичерпний і стати за джерело для спеціальних бібліографій. Складати його слід за єдиним планом.¹ За другим поглядом, репертуар повинен охопити тільки ту літературу, що змістом торкається України, тоб-то українознавчу. Складати його слід за галузями. Створені таким чином спеціальні репертуари дадуть в сумі український бібліографічний репертуар.²

Трудно заперечувати першорядну вагу, а через те й потребу українознавчої бібліографії, проте цілком очевидний є той факт, що самою українознавчою бібліографією задовольнитись не можна. Через те природньо виникає думка, що обсяг українського бібліографічного репертуару повинен бути значно ширший. Це ускладнює роботу. Однак слід відрізнити питання потреби від питань практичних можливостей, матеріальних та інших ресурсів то що.

Здається, слід обережно поставитися тільки до ідеї вичерпності, особливо в застосуванні її до українознавчої ділянки репертуару. Нам пригадується погляд чеського бібліографа Л. Живного, який визнає, що загальні бібліографічні репертуари повинні бути подібні до загальних енциклопедій, тоб-то в них слід подавати тільки основну літературу. Детально розробляти бібліографічні теми то є завдання спеціальних бібліографій.³

Про принципи запровадження до репертуару видань XVI—XVIII століть говорить проф. С. І. Маслов. Автор обстоює ту думку, щоб для вказаних століть репертуар обмежувався тільки тими виданнями, що вийшли на території України.⁴

В зв'язку з репертуаром повстало дуже важливе, а разом і надзвичайно трудне до остаточного розв'язання питання про етнографічні межі української території.⁵ Справа ще потребує багатьох спеціальних дослідів. Однак для складання репертуару маємо, здається, достатній матеріал.

Зовсім природньо виникла також потреба з'ясувати справу складання спільного каталога наукових бібліотек України. Зрозуміло, що можливість полегшити таким шляхом складання репертуару дуже приваблює. Цій темі присвятив свою розвідку В. О. Козловський, подавши в ній також матеріал про дотеперішню практику складання спільних каталогів за кордоном, у Росії та на Україні⁶.

¹ Сагарда, М. Основні проблеми укр. бібліограф. репертуару.— Бібліот. Зб. К. 1927. № 3. С. 43—59.

² Меженко, Ю. Актуальні питання української бібліографії.— Життя й Революція. К. 1927. № 9. С. 284—287.

³ Živný, L. Bibliografie cizí, a česká. Praha. 1919. S. 21—23. За Л. Бивнівським. Замітки про чеську бібліографію. Подєбради. 1927. С. 22.

⁴ Маслов, С. Обсяг та план укр. бібліогр. репертуару XVI—XVIII в. Бібліот. Зб. К. 1927. № 3. С. 60—64.

⁵ Максименко, Ф. Межі етнограф. території укр. народу.— Бібліот. Зб. К. 1927. № 3. С. 64—93.

⁶ Козловський, В. Спільні каталоги.— Журн. Б-ва та Б-фії. К. ВБУ. 1927, № 1. С. 14—41; № 2. С. 35—49.

Про спільні каталоги, правда, без звязку з репертуаром, з'явилися ще статті: акад. В. М. Перетца¹ і М. Т. Хохла.²

Краєва бібліографія. Потреба краєвої бібліографії ясна й вага її очевидна, проте цій ділянці приділяють на Україні порівняльно мало уваги. Можливо, є певна закономірність у тому, що бібліографічна думка нашого часу спиняється як-раз на питанні про цілу національну бібліографію.

На тему краєвої бібліографії можемо назвати тільки статтю проф. О. В. Ветухова про потребу виявити літературу краєвого значіння, що є в бібліотеках України,³ та ст. А. Козаченка, що подає мало спопуляризовані в наших низових краєзнавчих осередках основні відомості про обсяг краєвої літератури та про методи її опису.⁴

Спеціальна бібліографія. Ширший теоретичний інтерес помітно до питань спеціальної бібліографії. В статтях на цю тему більше піднесення, більше категоричности, й виразніше накреслюються організаційні заходи, що їх треба вжити, щоб задовольнити відповідні вимоги життя. З цього погляду слід особливо відзначити праці невідомого пропагатора цієї справи проф. С. Рубінштейна,⁵ замітки Я. Росіної,⁶ М. Мгебрової⁷ та статтю проф. Ф. Некрасова.⁸

Бібліографування. Методика й техніка бібліографування мають особливу вагу в наших умовах через те, що як-раз підготовляються матеріали для загальної української каталографічної інструкції. Тому варті уваги часом навіть дрібні спроби унормувати цю роботу тепер, до часу видання інструкції. Р. 1927 з'явилися статті: С. Борового про описування метеликів-листівок,⁹ Євг. Шамурина про колективне авторство,¹⁰ К. Дубняка¹¹ і скільки разів Д. Балики¹² про активізований опис, К. Дубняка¹³ й А. Козаченка¹⁴ про справу індексації з організаційного погляду,

¹ Перетц, В. До питання про опис рукописів, що переховуються в книгосховищах м. Києва.—Зап. Іст. філ. Від. ВУАН. К. 1927. № XII. С. 273—277.

² Хохол, М. До питання про зведені каталоги в спец.-наук. бібліотеках.—Журнал. Б-ва та Б-фії. К. 1927. № 1. С. 42—44.

³ Ветухов, О. До питання про «толкову» бібліографію по вивченню краю.—Наук. Зб. Харк. наук.-дослід. кат. іст. укр. культури. 1927. № VII. С. 141—147.

⁴ Козаченко, А. Організація бібліографічної роботи в краєзнавчих осередках.—Краєзнавство. Х. 1927. № 3. С. 11—15.

⁵ Рубінштейн, С. Основні завдання наукової бібліографії в СРСР.—Праці Одеськ. Центр. Наук. Б-ки. 1927. № 1. С. 121—136; Організація спеціальної наук. б-фії в УСРР.—Бібліот. Зб. К. 1927. № 3. С. 115—117.

⁶ Росіна, Я. О библиограф. указателе медиц. литературы.—Врачебное Дело. Х. 1927. № 11. С. 861—862.

⁷ Мгеброва, М. О необходимости создания центр. реферативн. и библиографич. медицинского журнала.—Врачебное Дело. Х. 1927. № 16. С. 1183—1184.

⁸ Некрасов, Ф. Очерки по библиографии землеустройства.—Зап. Волинськ. землеустр. техникуму. Житом. 1927. № 3. С. 231—247.

⁹ Боровий, С. Volantia в Одесі. 1917—1921.—До питання про бібліографування листівок-метеликів. Додаток: інструкція...—Праці ОЦНБ. 1927. № 1. С. 181—191.

¹⁰ Шамурин, Євг. Колект. авторство.—Бібліолог. Вісті. К. 1927. № 2. С. 15—22.

¹¹ Дубняк, К. Важлива, але занедбана справа.—Культура й Побут. Х. 1927. № 28. С. 2—3.

¹² Балика, Д. Про рекомендаційну бібліографію.—Бібліот. Зб. К. 1927. № 3. С. 94—114; Про класифікацію друків за соціальним призначенням.—Бібліолог. Вісті. К. 1927. № 1. С. 1—36; Орієнтовочний перегляд книг бібліотекарем.—Журн. Б-ва та Б-фії. К. 1927. № 1. С. 45—63.

¹³ Дубняк К. Індєксація книжок.—Культура й Поб. Х. 1927. № 33. С. 7.

¹⁴ Козаченко, А. Деякі висновки в питанні про індексацію книжок в УСРР.—Культура й Поб. Х. 1927. № 35. С. 7.

С. Кондри про бібліометр,¹ Ф. Галайби про рецензування² та інструкцію для рецензентів.³

Бібліографічна освіта. Організувати й успішно провадити бібліографічну роботу, відповідно до сучасних вимог, можна тільки тоді, коли є відповідні кадри підготовлених бібліографів. На Україні це підготування ще не налагоджено. Спорадично читаються курси,⁴ однак потрібних наслідків самим цим шляхом дійти не можна. Через це особливо слід вітати статтю В. Козловського про підготування середнього бібліографічного персоналу⁵ й статтю В. Іваницького про підготування наукових бібліографів.⁶ У цих статтях категорично ставиться питання про невідкладну потребу організувати бібліотекознавчу, а разом і бібліографічну освіту. До цього часу маємо тільки одно певне й важливе досягнення—аспірантуру в галузі книгознавства й бібліотекознавства, що забезпечує підготування наукових робітників і для бібліографії.

Друкований бібліографічний орган. На Україні існують друковані органи, що до деякої міри обслуговують і потреби бібліографії. Теоретичні розвідки, рецензії й інформації знаходимо в «Журналі Бібліотекознавства та Бібліографії», в «Бібліологічних Вістях» та инш. Крім того, маємо органи практичної бібліографії, як «Літопис Українського Друку», як Бюлетені різних видавництв то що. Однак, починаючи з 1-ої Конференції наук бібліотек УСРР, тоб-то з 1925 року, незмінно й що-далі все категоричніше підносяться голоси про потребу мати бібліографічний орган. Р. 1927 з'явилось також декілька статтів на цю тему. Мова йде про утворення двох органів практичної бібліографії. Один для наукових робітників України й закордону, щоб вони могли регулярно знайомитися з науковою продукцією УСРР, а другий, щоб обслуговувати ширші освічені кола. Про науковий бібліографічний орган говорилось на Пленумі Бібліографічної Комісії, його має на увазі УКП, коли заходжується видавати «Bibliographie de la science ukrainienne»,⁷ про те саме скільки разів підносить голос проф. С. Рубінштейн,⁸ власне до тієї ж мети простує й редакція журн. «Україна», бібліографуючи українознавчу поточну літературу.

Той же таки Пленум Бібліографічної Комісії висловився й за орган рекомендаційної бібліографії. Про те саме говорять ще Ю. Меженко,⁹ М. Биковець¹⁰ і К. Довгань.¹¹

¹ Кондра, С. Бібліометр або книгомір.—Бібліолог. Вісті. К. 1927. № 4. С. 97—99.

² Галайба, Ф. Про рецензії та рецензентів с.-г. літератури на Україні.—Укр. Агроном. Х. 1927. № 4. С. 43—44.

³ Схема рецензії підручників.—Бюлетень Кам'янецьк. інспектури нар. освіти. 1927. № 1—2. С. 42—43.

⁴ Бібліологічні Вісті. К. 1927. № 3. С. 141—145; О. Карпінська й Д. Баліка. Однорічні бібліотечні курси ВБУ в 1926—27 р.—Журн. Б-ва та Б-фії. К. 1927. № 1. С. 102—110. Коган, Л. Досягнення та перспективи бібліотечної справи на Україні. Політосвіта. Х. 1927. Збірник шостий. С. 34—35.

⁵ Козловський В. Підготування, та перепідготування середнього персоналу наук. бібліотек УСРР.—Бібліот. Зб. К. 1927. № 2. С. 106—113.

⁶ Іваницький, В. Підготування наукових бібліотекарів і взагалі наукових робітників у галузі бібліотекознавства та бібліографії.—Бібліот. Зб. К. 1927. № 2. С. 93—102.

⁷ Годкевич, М. В справі книгообміну з закордоном.—Культура й Поб. Х. 1927. № 38.

⁸ Рубінштейн, Н. С. Організація спец. наук. б-фії в УСРР.—Бібліот. Зб. К. 1927. № 3. С. 115—117.

⁹ Меженко, Ю. Українська книжка часу велик. революції.—Життя й Рев. К. 1927. № 10—11.

¹⁰ Биковець, М. Потрібний бібліограф. журнал.—Культура й Поб. Х. 1927. № 34. С. 6.

¹¹ Довгань, К. Пролетар. Правда. К. 1927. № 257.

Історія бібліографії. Потреби організації сучасної бібліографічної роботи, справи методології, освіти й инш. забирають мало не всю увагу того нечисленного на Україні кадру бібліографів, що працює не над самою тільки практичною бібліографією. Цим до деякої міри пояснюється той факт, що, напр., історія укр. бібліографії майже не розробляється. Вся робота тут обмежується збиранням матеріялу. Починають, правда, з'являтися окремі досліді, однак їхня роля не більша за фрагменти до справжньої історії. Тим часом потреба уявити собі участь бібліографії в цілому процесі творення української культури очевидна.

З історично-бібліографічної ділянки за 1927 р. маємо: опубліковані списки видань Чернігівської друкарні початку ХІХ ст.,¹ відомості про каталоги бібліотеки колишнього Кременецького Ліцею² та інтересний факт з історії поширення відомої праці Я. Головацького: Дополнение к очерку славяно-русской библиографии В. Ундольского.³

В праці М. Возняка зведено частково вказівки на джерела для характеристики М. Ф. Комарова, як українського бібліографа, а також подано листи Комарова до різних осіб.⁴

Дуже цінні додатки до відомої праці Б. Грінченка: Литература украинского фольклора подав О. Андрієвський.⁵

Бібліографічні матеріяли з часів революції, особливо про перші бібліографічні осередки на Україні, зокрема про Головну Книжкову Палату в Києві, знаходимо в праці Ю. Меженка.⁶ Відомості про шляхи с.-г. бібліографії на Україні за часи революції подав В. Дубняк.⁷

Інформації. Попередню групу матеріялів доповнюють різні повідомлення, інформації й инш. про факти бібліографічної сучасності: про Всесоюзну Наряду Книжкових палат, що відбулася 14—17 березня 1927 р. в Харкові,⁸ про перший з'їзд бібліотечних робітників України, що відбувся 1—6 червня 1926 року в Харкові,⁹ про двадцятип'ятилітній ювілей проф. С. І. Маслова,¹⁰ та про сорокалітній ювілей педагогічної й бібліотечної діяльності К. І. Рубінського.¹¹

Дуже мало матеріялів маємо про бібліографічне життя на Західній Україні. Р. 1927 в зв'язку з смертю Ів. Калиновича з'явилась стаття В. Дорошенка¹² та ще двоє повідомлень про те саме.¹³

¹ Дубровський, В. Нариси з історії Чернігівської Троїцько-Іллінської друкарні в першій половині ХІХ ст.—Бібліолог. Вісті К. 1927. № 3. С. 113, 114, 124—125.

² Оглоблін, О. Бібліотека Волинського Ліцею.—Бібліолог. Вісті. К. 1927. № 4. С. 56. Прим. 6.

³ Зап. істор.-філол. Від. ВУАН. К. 1927. № ХІІІ—ХІV. С. 198—199.

⁴ Возняк, М. До діяльності Комарова.—Бібліолог. Вісті. К. 1927. № 4. С. 12—46.

⁵ Андрієвський, О. До історії видання «Литературы укр. фольклора»-Б. Д. Грінченка.—Етнограф. Вісник. К. 1926. № 2. С. 131—135; 1927. № 4. С. 135—141.

⁶ Меженко, Ю. Укр. книжка часу великої революції.—Життя й Революц. К. 1927. № 10—11. С. 107—121; № 12. С. 307—322.

⁷ Дубняк, К. С.-г. бібліографія на Україні.—Культура й Поб. Х. 1927. № 34.

⁸ Всесоюзна нарада Кн. Палат.—ЛУД. Х. 1927. № 12. С. 221—23; Ів. М. Всесоюзна Нар. Кн. Пал.—Бібліолог. Вісті. К. 1927. № 2. С. 109—112.

⁹ Резолюції та постанови першого з'їзду бібліот. робітн. Х. 1927. С. 77—78.

¹⁰ Ів. М. ХХV ліття наук.-літ. діяльн. проф. С. І. Маслова.—Бібліолог. Вісті. К. 1927 № 4. С. 120—121.

¹¹ Наука на Україні. Х. 1927. № 2—4. С. 314—318.

¹² Дорошенко, В. Іван Калинович.—Бібліолог. Вісті. К. 1927. № 4. С. 99—104.

¹³ Іван Калинович.—ЛУД. Х. 1927. № 50. С. 957—958. Ясинський М. Іван Калинович.—Зоря. Дніпропетровське. 1927. № 12. С. 21.

З бібліографічного життя Росії з'явилися інформації про другий бібліографічний з'їзд,¹ про бібліографічне товариство при Московському Університеті в 1926 р.,² про А. Д. Торопова³ й про П. К. Сімоні.⁴

З життя Польщі: про другий з'їзд польських бібліографів у Варшаві 31/X—1926 р.,⁵ про перший з'їзд польських бібліотекарів, зокрема про його бібліографічну секцію,⁶ про польську бібліографію взагалі.⁷

З життя інших країн: про бібліотеку Конгресу, про VI міжнародню Конференцію бібліографії та документації, про МБІ,⁸ та стаття М. Сагарди про бібліографію в ролі міжнароднього чинника.⁹

III. ПРАКТИЧНА БІБЛІОГРАФІЯ.

З цієї ділянки на Радянській Україні видано: часописів, що обслуговували й бібліографічні потреби,—13, каталогів видавництв—28, покажчиків з різних галузей—388 на 2502 стор., що становить 156 аркушів друку, бібліографічних оглядів з різних галузей—232, покажчиків до часописів—55, оглядів часописів—6, рецензій на бібліографічні видання—34. Разом—756 праць.

До показаної кількості спец. покажчиків увійшли тільки ті, що їх видано, як самостійні праці. Окремо їх вийшло—17 на 900 стор. Разом з небібліограф. працями—162 на 689 стор. В періодичних виданнях—209 на 913 стор. Українознавчих покажчиків—98 (25%) на 984 стор. (39%), наукових—137 (36%). Найбільшу кількість становлять покажчики з галузи біографії—72 (18%), далі йдуть: освіта й політика по 41, кооперація—36, красне письменство—25, медицина—24, історія й природа по 22. З інших галузей вийшло менше. Сторінки розподіляються так: біографія—468 (14%), красне письменство—343, сільське господарство—301, освіта—278, політика—192, медицина—169, право—163, природа—129, кооперація—102. Найбільший розміром, визначний і з методологічного боку є покажчик з сільського господарства: Матеріали с.-г. бібліографії України. Т. I. в. I. Вид. Бібліограф.-Бібліот. Бюро СГНКУ. 234 стор.

Крім покажчиків, ми згадали ще бібліографічні огляди з різних галузей. В підсумках бібліографічної роботи, здається, було б помилкою обминати їх, як і праці з історії різних наук. Автори таких праць дають часто критичну оцінку матеріалу й тим допомагають рекомендаційній бібліографії, яка ще не встигла розвинутися належною мірою. Зокрема українознавчих бібліографічних оглядів вийшло 1927 р.—143 (61%) на 8080 стор. (83%). Надто мало вийшло покажчиків і оглядів до часописів. Тільки 10 з них видано окремо. Більшість, як додатки, а то й просто в періодичних виданнях, що, звичайно, утруднює користування ними.

З погляду методу помітно загальний поступ. Це треба сказати й про

¹ Годкевич, М. II всерос. бібліограф. з'їзд.—Шлях Освіти. X. 1927. № 1. С. 188—197.

² Бібліолог. Вісті. К. 1927. № 1. С. 109.

³ К. М. А. Д. Торопов.—Бібліолог. Вісті. К. 1927. № 2. С. 112—114.

⁴ Малєїн, О. П. К. Сімоні.—Бібліолог. Вісті. К. 1927. № 1. С. 108—109.

⁵ Заглада, Н. Другий з'їзд бібліофілів польських...—Бібліол. Вісті. К. 1927. № 2. С. 106—108.

⁶ К. С. Перший з'їзд польськ. бібліотекарів.—Бібліол. Вісті. К. 1927. № 4. С. 125—126.

⁷ Ургель-Верчинський, С. Про польську бібліографію.—Бібліол. Вісті. К. 1927. № 4. С. 9—11.

⁸ Бібліол. Вісті. К. 1927. № 2. С. 114.

⁹ Сагарда, М. Бібліографія на службі західньо-европ. імперіалізму.—Журн. Б-ва та Б-фіі. К. 1927. № 1. С. 131—135.

бюлетені й про видавничі каталоги, хоч не про всі. Коли в одних форми бібліографування наближаються до певної норми, виявлено уважність до вимог сучасної бібліографії (предметова рубрикація, соціальне призначення), обережність у справі анстації (переважає інформаційний тип) і инш., то в других не помітно навіть тенденції до сталого методу. Відзначаються позитивними ознаками окремо видані бібліографічні праці. Зокрема поступово вдосконалюється їх структура. Часто ми знаходимо тут вступні уваги про завдання, обсяг, метод роботи й инш. Зате в інших працях надто багато випадковостей і в складі елементів опису, і в їх розміщенні, в виборі розподілу матеріалу й ин. Зокрема, міжнародня децимальна система застосовувалася 1927 р. тільки в окремих, дуже нечисленних випадках. Методи, за якими складались покажчики до часописів, дуже різноманітні; на наш погляд, їх треба було б звести до певних типів.

IV. ВИСНОВКИ.

Подавши переважно факти, що з них складалась бібліографічна робота на Україні в 1927 р., спробуємо коротко їх схарактеризувати. Природньо було б порівняти роботу 1927 року з роботою інших років, однак, на жаль, підсуків за попередні роки майже не робилося.¹ Замість того буде доцільно розглянути бібліографічну роботу 1927 р. на тлі тих завдань, що взагалі стоять перед українською бібліографією, зокрема перед бібліографією на Рад. Україні.

Завдання української бібліографії однаково важні як у ділянці теорії, так і практики. Особливо потрібна в можливо швидший час докладно розроблена й до деталей продумана бібліографічна методологія, а далі робота над складанням бібліографічних покажчиків різного призначення, обсягу, характеру, Українська практична бібліографія не має ще ні загального підсумку продукції українською мовою, ні зведення українознавчої літератури, ні зведення продукції з території України, не має також достатньою мірою розроблених спеціальних тем з різних галузей, нарешті, перед нею, як перед засобом освіти широких мас, стоять численні завдання рекомендаційні та инші.

Всю цю колосальну роботу треба організувати й виконати. Організаційний центр маємо. Це Бібліографічна Комісія ВУАН. Щоб полегшити роботу організації, потрібні відповідні засоби, зокрема відповідно налагоджена інформація, зручний обмін думками, колективне обговорення чергових питань і цілої справи. А щоб успішно зреалізувати робочі плани, перш за все потрібні відповідно підготовлені кадри бібліографів. 1927-й рік, з погляду накреслених потреб, дав безсумнівні позитивні наслідки, поперше, організаційного значення. Нагадаємо роботу Першого Пленуму Бібліографічної Комісії ВУАН, що організаційно ув'язала центр з головними містами, намітила чергові роботи, визнала потребу скликати бібліографічний з'їзд і видавати бібліографічний орган, почала збирати відомості шляхом анкети про поточну бібліографічну роботу установ, окремих бібліографів та инш.

На науково-дослідчій ділянці пророблено також значну й плідну роботу. Головне те, що основну її частину виконано в порядку зреалізування уваг Пленуму Бібліографічної Комісії.

Треба сказати, що пророблено більше, ніж встигло з'явитися друком. Зокрема робота над українською каталографічною інструкцією потребує для свого закінчення довшого часу. Інститут аспірантури дає

¹ Журн. Б-ва та Б-фії. К. 1927. № 1.

підстави сподіватися на дальше зміцнення науково-дослідчої роботи. 1927 року з'явилися нові періодичні й неперіодичні видання, що обслуговують потреби широкої бібліографічної інформації, підносять для обговорення важливіші питання з обсягу чергових наших бібліографічних завдань і инш. Не всі ці видання однаково виразно встигли визначити свої спеціальні завдання, однак усі вони помітно поширили бібліографічні інтереси й поглибили засоби їх задоволення. Однак проблема бібліографічного органу зостається не розв'язана. Не задовольняє також стан підготування бібліографів виконавців; ми не маємо школи, що випускала б бібліографів з фаховою освітою. Практична бібліографічна робота кількісно досить значна, велика частина її виконується з спрямованістю на інтереси ширших мас, часом складаються першорядної ваги бібліографічні показники й т. д. Однак, коли взяти всі складені за рік показники, маємо враження, що дуже велика їх частина з'явилась якось принагідно, без ув'язки з якимсь ширшим планом. Ми сказали б: не почуввається в виконаних роботах, за деякими винятками, перспективи. Отже, ті завдання, що ми їх напочатку накреслили, в 1927 році в ширшому масштабі виконувалися тільки частково. Потрібні ще великі колективні зусилля, щоб їх зреалізувати цілком.

М. ЯСИНСЬКИЙ.

БІБЛІОГРАФІЯ БІБЛІОГРАФІЧНИХ ПОКАЖЧИКІВ ЗА 1927 РІК.

Реєстр складено на підставі матеріалів Всенародньої Бібліотеки України, яка, як відомо, одержує в обов'язковому порядку примірники всіх видань УСРР. Подається з деяким скороченням дрібнішого матеріалу.

Р у б р и к и:

- I. Часописи.
- II. Каталоги видавництв.
- III. Спеціальна бібліографія.

Бібліографія бібліографії.
Бібліотеки і бібліотечна справа.
Біобібліографія:
а) Колективна.
б) Індивідуальна.
Військова справа.
Географія.
Дитяча література.
Діти. Піонери.
Дніпрельстан.
Економіка.
Етнографія й фольклор.
Жовтнева Революція.
Історія та археологія:
а) Загальна.
б) Українська.
Комсомол.
Кооперація.
Краєзнавство.
Красне письменство й його історія.

Математика.
Медицина.
Мистецтво.
Мова.
Наука на Західній Україні.
Ноп.
Освіта.
Партія комуністична.
Перше травня.
Політосвіта.
Право.
Преса. Книга. Часописи.
Природознавство.
Профрух.
Радянське будівництво.
Релігія.
Сільське господарство.
Техніка.
Червоний Хрест.

IV. Показчики до часописів.

V. Рецензії на бібліографічні видання.

В межах рубрики показчики від оглядів відокремлено рисою. Показчики, що їх доводилось повторити, вдруге не нумерувались. Коло таких поставлено зірку.

Опис переведено за правилами, що їх виробила Бібліографічна Секція Науково-Дослідчої Комісії бібліотекознавства та бібліографії ВБУ.¹

Вжито деяких скорочень. Потрібують пояснення:

ВБУ—Всенар. Бібліотека України.

К.—Київ.

ЛУД—Літопис Укр. Друку.

УКП—Укр. Книжкова Палата.

УНІК—Укр. Наук. Інститут Книгознавства.

Х.—Харків.

¹ Українська бібліографія. Вип. I. Методологічний Збірник. К. Вид. Бібліографічної Комісії ВУАН. 1928. Стор. 124—138.

I. ЧАСОПИСИ.

1. Бібліологічні Вісті. К. УНІК. 1927. № 1. 128 стор.; № 2. 124 стор.; № 3. 146 стор.; № 4. 135 стор.
2. Бібліотечний Збірник Ч. 2. На науково-бібліотечному фронті УСРР. К. ВБУ. 127 стор.
3. Бібліотечний Збірник Ч. 3. Бібліографія на Україні. К. ВБУ. 1927. 125 стор.
4. Бюлетень всеукраїнського робітничого кооперативного видавництва ВУРПС — Український Робітник. Х. 1927. № 1. 16 стор.; № 2. 16 стор.; № 3. 16 стор.; № 4. 16 стор.; № 5. 16 стор.
5. Бюлетень всеукраїнської кооперативної книготорговельної та видавничої сітки Книгоспілки. Х. 1927. № 4—5. 24 стор.; № 6. 32 стор.; № 7—8. 56 стор.; № 9—10. 36 стор.; № 11—12. 32 стор.
6. Бюлетень рекомендованих книг для бібліотек. Х. Окрполитпросвет и кооперативн. изд-во «Пролетарій». 1927. № 1. 8 стр.; № 2. 8 стр.; № 3. 8 стр.; № 4. 8 стр.; № 5. 8 стр.; № 6. 6 стр.; № 7. 8 стр.; № 8. 8 стр.; № 9. 8 стр.
7. Журнал Бібліотекознавства та Бібліографії. К. ВБУ. 1927. № 1. VIII. +168 стор.
8. Літопис Українського Друку. Орган державної бібліографії УСРР. Х. Книжкова Палата. 1927. №№ 1—2, 3—4, 5—6, 7—8, 9, 10, 11, 12, 13—Періодичні видання, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21—Періодичні видання, — 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, додаток до № 33—[видання] укр. мовою, що виходять поза межами УСРР,—34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, додаток до № 47—[видання] укр. мовою, що виходять поза межами УСРР,—48-49, 50, 51, 52. Пагінація єдина. Разом 1032 стор.+29 стор. додаткових, на яких подано реєстр видань укр. мовою поза межами УСРР.
9. Літопис Українського Друку. Орган державної бібліографії У. С. Р. Р. Х. Видання Української книжкової палати. 1924. Ч. 8. 42+3 нenum. стор.; Ч. 9. 40+4 нenum. стор.; Ч. 10—12. 164 стор.
10. Праці Одеської Центральної Наукової Бібліотеки. Одеса. ОЦНБ. 1927. № 1. 6+200 стор.
11. Технично-Библіографический Бюлетень. Х. Всеукр. асоціація інженерів. 1927. № 1—2. 16 с.; № 3—4. 16 с.; № 5—6. 16 с.; № 7—8. 16 с.; № 9—10. 16 стр.
12. Щомісячний Бюлетень нових книжок державного видавництва України. Х. ДВУ. 1927. № 1—2. 32 стор.
13. Що читати. Безплатний додаток

до «Робітничої газети Пролетар», № 299. Х. 1927. 4 нenum. стор.

II. КАТАЛОГИ ВИДАВНИЦТВ.

1) ДВУ.

14. Інструкція до розповсюдження періодичних видань ДВУ. Х. 1927. 37+3 нenum. стор.
- Бібліографія: [Список період. видань].
15. Каталог Красного письменства. Х. ДВУ. 1927. 29+7 нenum. стор.
16. Каталог музичних видань. Х. ДВУ. 1927. 139+5 нenum. стор.
17. Каталог педагогічної літератури. Х. ДВУ. 1927. 48 стор.
18. Каталог підручників для шкіл профосвіти й політосвіти. Х. ДВУ. 1927. 52 стор.
19. Каталог популярної літератури. Х. ДВУ. 1927. 29+3 нenum. стор.
22. Каталог юнацької та дитячої літератури. Х. ДВУ. 1927. 48 стор.
21. Каталог сільсько-господарської літератури. Х. (ДВУ). 1927. 22+2 нenum. стор.
20. Підручники для шкіл Соцвиху на 1927/28 навчальний рік. Х. ДВУ. 1927. 32 стор.
23. Проспект періодичних видань державного видавництва України. Х. 1927. 24 стор.

2) Книгоспілка.

24. Каталог видань Книгоспілки. Х. Книгосп. 1927. 52 стор.
25. Каталог видань Книгоспілки 1/Х 1925—1/Х 1927. Х. Книгосп. 1927. 32 стор.

3) Інші: а) Харків.

26. «Передплачуйте за 1928 рік» [Х.]. В-во Н. К. Ю. УСРР. 1927. 16 стор.
27. Проспект изданий всеукраїнського медичного видавництва «Научная Мысль». Х. 1927. 16 стор.
28. Каталог изданий кооперативних видавств «Начатки знань» и «Жизнь и знание» именуемых на складе [Харк.] областной конторы. Х. 1927. 71 стор.
29. Всеукраїнське пайове с.-г. видавництво «Радянський Селянин». Список книжок, що зараз друкуються. [Х.]. 1927. 22 стор.
30. Каталог видань «Рад. Селянин». Х. 1927. 83+13 нenum. стор.
31. Каталог видань 1926—1927 р. і проспекти періодичних видань на 1928 рік. Х. Рад. Селян. 1927. 83+18 нenum. стор.
32. Проспект видань 1926—1927 р.

(до 1-го вересня). Х. Рад. Селян. 1927. 12+4 нenum. стор.

33. Каталог книг по НОТ, техніке, счетоводству. Х. Центр. кн. склад «Техническая книга» 1926/1927. 144 стр.

34. Каталог. Власні видання. Х. Укр. Робітник. 1927. 14 нenum. стор.

б) Київ.

35. Каталог издательства Исполбюро Пролетстуда Киевского Политехнического института. К. 1927. 2 стор.

36. Каталог детских книг на русском и украинском языках. К. «Культура» 1927. 16 стр.

37. Каталог Книжкеспеда видавництва «Радянське Село». К. Рад. Село. 1927. 22+2 нenum. стор.

38. Каталог видавництва «Слово». К. Слово. 1927. 8 стор.

39. Каталог видавництва «Сяйво» на 1928 рік. К. Сяйво. 1927. 12 нenum. стор.

40. Каталог книжної комори Київського видавництва Цукротресту». К. 1927. Видання нове. 45+2 нenum. стор.

в) Одеса.

41. Каталог собственных и складочных изданий книг-ва «Свeтoч». Одесса. 1927. 16 стор.

III. СПЕЦІАЛЬНА БІБЛІОГРАФІЯ.

БІБЛІОГРАФІЯ БІБЛІОГРАФІИ.

42. Ясинський, М. І. Бібліографія бібліографічних покажчиків за 1926 рік.—Журн. Бібліотекознавства та Бібліографії. К. ВБУ. 1927. № 1. Стор. 72—92.

43. Ясинський, М. І. Бібліографічна робота на Радянській Україні в 1926 році.—Журн. Б-ва та Б-фії. К. 1927. № 1. Стор. 64—72.

БІБЛІОТЕКА Й БІБЛІОТЕЧНА СПРАВА.

44. Балака, Д. А. Книгокористування.—Бібліот. Збірник. К. ВБУ. 1927. № 2.

Бібліографія: «Книгокористування». Стор. 84—92.

45. Бібліотекознавча література ук. і рос. мовами.—Журн. Б-ва та Б-фії. К. 1927. № 1. Стор. 149—157.

46. Бібліотекознавча література чужими мовами.—Журн. Б-ва та Б-фії. К. 1927. № 1. Стор. 157—164.

47. Ганчель, В. Г. Список журналів та газет, що передплачуються Київським Кооперативним інститутом на 1928 р.—Зап. Київ. Кооп. Інст. 1927. Т. I. Стор. 231—234.

48. Головніша література про Центральну наукову бібліотеку м. Одеси та про книжкові фонди, що є в її складі.—Праці ОЦНБ. Одеса. 1927. № 1. Стор. 192—194.

49. Кондра, С. В справі використання геодезичної літератури. Бібліографічні нотатки.—Зап. Київ. Землевпорядк. технікуму. 1927 В. I.

Бібліографія: «(Показник... тієї літератури, що є в Київ. бібліотеках)». Стор. 148—153.

50. Лобода, А. М. акад. З життя на Україні 20—30-х років XIX в.—Юбил. Зб. на пошану акад. Д. Й. Багалія. К. УАН. 1927.

Бібліографія: «Списокъ книгъ, находящимся въ бібліотекахъ помѣщика порутчика Семена Задорожного. 1826 г. Окт. 20 дня». Стор. 95—98.

51. Перетц, Вол. акад. Археологічна подорож до Пскова 1926. VI. 13—18.—Зап. Істор. філол. Від. УАН. К. 1927. Кн. X.

Бібліографія: «Стародруки Псковского історично-археологічного музею». Стор. 284—287.

52. Петрунь, Ф. Рукописна збірка В. І. Григоровича.—Праці ОЦНБ. Одеса. 1927. № 1. Стор. 137—163.

53. Російська та чужоземна періодична література, що одержується науковими бібліотеками м. Харкова.—Бюлетень Харк. наук. т-ва. 1927. № 2. Стор. 16—19; № 2—3 (!). Стор. 19—21.

54. Список журналів, виписуванихся и получаемых фундаментальной библиотекой ИНО с 1922 по 1927 год. Иностранные, русские и украинские. Див. Питання та Замітки Дніпропетр. інст-ту нар. освіти. 1927. Стор. 50—58.

55. Список № 5 книг, поступивших в техническую библиотеку правления южных жел. дорог в период февраль—декабрь 1926 г. и январь—март 1927 г. и периодических изданий [украинской], русской и иностранной технической литературы на 1927г. X. 1927. 50 стр.

56. Фас, І. Інкунабули Одеської центральної наукової бібліотеки.—Бібліолог. Вісті. К. 1927. № 2. Стор. 69—90.

57. Білецький, О. І. Симеон Полоцький та українське письменство XVII віку.—Юбил. Зб. на пошану ак. Д. Й. Багалія. К. УАН. 1927.

Бібліографія: «(Книги з власноручними записами Симеона)» Стор. 643—648.

58. Дзбанівський, О. Матеріяли музичної старовини в Жито-

мирському музеї.—Музика. К. 1927. № 5—6. Стор. 49—51.

59. Т ю н е є в а, О. Музей книги Одеської публічної бібліотеки.—Бібліол. Вісті. 1927. № 2. Стор. 46-60.

БІОБІБЛІОГРАФІЯ.

а) К о л е к т и в н а.

60. Бібліографія присвячених Західній Україні творів членів літорганізації «Західня Україна». Див. Західня Україна. Ілюстр. літ. мистец. та громад.-політ. зшиток. К. 1927. Стор. 61—62.

61. Бібліографія членів «Молодняка»,—Молодняк. Х. 1927. № 11. Стор. 120—122; № 12. Стор. 118—119.

62. Б о г у с л а в с к и й, А. М. Наши писатели. Что читать по современной русской художественной литературе (1917. 10 лет советской худож. лит. 1927). Одесса. «БИП». 1927. 115+1 нenum. стор.

63. Видання Одеської Крайової с.-г. досвідної станції.—Степовий Досвідник. Одеса. 1927. № 1—2. Стор. 47—48.

64. Видання Укрмету.—Декадний Бюлетень Укрмету. К. 1927. ч. 30. Стор. 696—697.

65. Друковані праці Білоцерківської Селекційної станції. Див. Савицький, В. Ф. К методике полевого опыта. Біла Церква. 1927. Обкладинка.

66. Друковані праці Миронівської дослідно-Селекційної станції цукротресту. Див. Миронівська дослідно-селекц. станція, її завдання та праця за матеріялами роботи... з 1912—1927. Миронівка. 1927. Стор. 52—53.

67. Друковані праці професорів та викладачів Київського інституту народнього господарства за 10 років (1917—1927).—Наук. Зап. Київ. інституту нар. госп. 1927. Т. VIII. Стор. XXIII—XXVII.

68. К р а в ч у к, М. Наукові праці катедри математики та варіаційної статистики за р.р. 1923—1927. Відбитка з III тому «Зап. Київ. с.-г. інст. К. 1927.

69. Л е в ч е н к о, М. Бібліографія писаннів співробітників історично-філологічного Відділу [ВУАН], що друкувалися року 1926—1927.—Зап. іст.-філол. Від. УАН. К. 1927. Кн. XV. Стор. 301—318.

70. М е л ь н и к і в - Р а з в е д е н к і в, М. Ф. акад. Звіт українського патолого-анатомічного інституту за його діяльність з 1/XI 1925 до 1/VII 1927 року. Х. 1927.

Б і б л і о г р а ф і я: «Праці... співробітників». Стор. 6—11.

71. Науково-дослідчі й науково-підготовчі досягнення [Н.-Д. катедри

історії України в Києві] в 1926 р.—Україна. К. 1927. № 6. Стор. 196—198.

72. Научный Институт Селекции. Отчет... за период 1922—1926 г. К. Сахаротрест. 1927.

Б і б л і о г р а ф і я: «Список напечатанных трудов научного института селекции». Стр. 91—92.

73. Нові українські письменники за 1920—1921 р.—Життя й Рев. К. 1927. № 4. Стор. 135—144; № 5. 276—280; № 6. 445—450; № 7—8. 191—204. [Складено групою співроб. ВБУ за проводом її Виставочно-Консульта-тивн. Відділу].

74. П о п о в, П а в л о. Матеріяли до словника українських граверів. Додаток I.—Бібліологічні Вісті. К. 1927. № 3. Стор. 81—110.

75. Спис друкованих праць Білоцерківської станції за 1922—1925 р.—Труди Білоцерк. Селекц. станції. К. 1927. Т. I. Стор. 5—6.

76. Список окремих видань творів членів плуга (!) видань ДВУ на 1/IV—1927 р. (Художня й критична література).—Плуг. Збірник третій. [X]. ДВУ. 1927. Стор. 549—551.

77. Список напечатанных научных трудов, вышедших из патолого-анатомического института за время заведывания проф. М. М. Тизенгаузена. 1921—1927.—Одесский Медицинский Журнал. 1927. № 1—6. Стр. X—XII.

78. Список печатных работ, вышедших из отдела фитопатологии Харьковской областной с.-х. опытной станции [1915—1926]. Див. М а с л о в с к и й, А. и Д о в г о п о л ы й, А. Г. Отчет о работах Красноградского наблюдательного пункта по болезням растений за 1926 год. Красноград. 1927. Стор. 28—30 нenum.

79. Ukrainisches psychoneurologisches Staatsinstitut. Fünf Jahre (1921—1926).

Б і б л і о г р а ф і я: «Wissenschaftliche Berichte des staatlichen psychoneurologischen Institutes der Ukraine». S. 47—59.

80. В а ш е т к о, М. Історія катедри патологічної фізіології Київського медичного інституту.—Укр. Медичні Вісті. К. 1927. № 6—7. Стор. 145—149.

81. Галицька та Буковинська поезія XIX віку. Редакція і вступна стаття Б. Якубського. К. Книгоспілка. 1927. «Примітки та пояснення». Стор. I—XXI.

82. Заслужені для української науки й українознавства діячі, що померли в р.р. 1926—1927.—Україна. К. 1927. № 3. Стор. 208—215.

83. Л а н и н, Л. Научные достижения советских ученых Днепропетровска.—Мартен. Днепропетровск. 1927. № 11. Стор. 14—15.

84. Некрологія.—Україна. К. 1927. № 6. Стор. 209—214.

85. П л е в а к о, М. Хрестоматія нової української літератури. Від початку 80 років XIX ст. до останніх часів. Х. Книгоспілка. 1927⁵. 4 нenum. + 528 стор.

86. П л е в а к о М. Хрестоматія нової української літератури від поч. 80-х років XIX ст. до останніх часів. Х. Рух. 1927⁵. 4+528 стор.

87. Т р е п л е в. Творчество поэтов и писателей союза «Забой».—Забой. Артемовск. 1927. № 14. Стор. 24—26.

88. Ч а п л я, В. Н-Д. катедра українознавства в м. Дніпропетровськ. Становище її та діяльність за р. 1925—26.—Україна. К. 1927. № 1—2. Стор. 223—225.

б) І н д и в і д у а л ь н а.

89. А н и щ е н к о, К. Баланс. Оповідання. Х. ДВУ. 1927.

Б і б л і о г р а ф і я: «Твори К. А. Анищенка в перекладі російською мовою». Стор. нenum.

90. (Б а г а л і й). [Багалій, Д. Ів.] Систематична бібліографія праць академіка Дм. Ів. Багалія за 50 років. (1878—1927). (Неповна).—Юб. Збірник на пошану акад. Д. І. Багалія. К. УАН. 1927. Стор. 147—163.

91. Барвінський, В. Академик Д. І. Багалій.—(З нагоди 50-ти річчя наук. діяльності).—Культура і Побут. Х. 1927. № 43. Стор. 3—4.

92. (Б а к у н і н). Розенцвейг, І. Чужоземна література про Бакуніна М. А. та про 1-й інтернаціонал. До 50-ліття з дня смерті Бакуніна та розпуску 1-го інтернаціоналу.—Прапор Марксизму. Х. 1927. № 1. Ст. 251—257.

93. (Б е т х о в е н). Людвіг Ван Бетховен (1770—1827). За ред. П. Козицького. Х. Концертне Бюро при управлінні держ. акад. театрами. 1927.

Б і б л і о г р а ф і я: «Нові книжки про Бетховена. I. Руською мовою. II. Українською мовою. III. Твори Бетховена українською мовою». Ст. 31.

94. Алексеев, М. П. и Берман, Я. З. Бетховен. Матеріали для бібліографічного указателя русской литературы о нем. Одесса. Госуд. публичн. библиотека. 1927. 35 стр.

95. (В а с и л ь к і в с ь к и й). Ніколаєв, О. Сергій Васильківський. Життя й творчість. Х. Музей Слоб. України ім. Г. Сковороди. 1927.

Б і б л і о г р а ф і я: «Деяка бібліографія про С. І. Васильківського». Стор. 25—26.

96. (В е р г а р н). Бібліографічний покажчик [творів]. Див. Вергарн, Еміль. Поеми. К. ДВУ. 1927. С. 121—123.

97. (Г л і б о в). [Плевако, М.]:

Примітки й варіанти [до 1-го тому творів Л. Глібова]. Див. Глібов, Леонід. Твори. Том перший за ред. Ів. Капустянського та А. Плевака. Х. ДВУ. 1927. Стор. 417—507.

98. (Г н а т ю к). Дем'янчук, Вас. Автобіографія Вол. Гнатюка [з реєстр. його друк. праць]. Подав Вас. Дем'янчук.—Зап. Іст.-Ф. Від. УАН. К. 1927. Кн. X. Стор. 216—218.

99. (Г о г о л ь). Гіляровська, Н. 1. Народні (лубочні) видання Гоголя. 2. Видання для народу.—Бібліол. Вісті. К. 1927. № 3. Стор. 54—56.

100. Дорошенко, Вол. Гоголь українською мовою.—Бібліол. Вісті. К. 1927. № 3. Стор. 57—63.

101. Д-ський, В. Гоголь українською мовою.—Червоний Шлях. Х. 1927. № 7—8. Стор. 335—346.

102. Єрофеїв, Ів. У додаток до покажчика літератури про «Гоголя укр. мовою». В. Д-ського.—Черв. Ш. Х. 1927. № 7—8. Стор. 346—347.

103. Еттінгер, П. Гоголь в чужоземних і закордонних ілюстрованих виданнях останнього десятиліття.—Бібліол. Вісті. К. 1927. № 2.

Б і б л і о г р а ф і я: «Бібліографія». Стор. 40—41.

104. Іванова-Артюхова, А. Ілюстратори М. В. Гоголя.—Бібліол. Вісті. К. 1927. № 3. Стор. 7—34.

105. Лобода, А. акад. Гоголеві риси у Квітки.—Зоря. Дніпропетровськ. 1927. № 4—5. Стор. 29—30.

106. Головченко, А. П. Транспортна справа. Ч. перша. Х. ДВУ. 1927.

Б і б л і о г р а ф і я: «[Праці] того самого автора». 2 стор. нenum.

107. (Г о л о в ь я н к о). Ільїнський, А. Дарницька лісова досвідна станція. Див. Листок боротьби з шкідниками. К. 1927.

Б і б л і о г р а ф і я: «З кінця 1924 року зав. станцією З. С. Голов'яно надруковано слідуєчі праці». Стор. нenum.

108. (Г о л ь п а й н). Ернст, Федір. Портретист Гольпайн. К. 1927.

Б і б л і о г р а ф і я: «Спис... творів Гольпайна». Стор. 24—26 (Відбиток із Зб. «Укр. Музей», в. I).

109. (Г р у ш е в с ь к и й). Багалій, Д. І. Академик М. С. Грушевський і його місце в українській історіографії.—Черв. Ш. 1927. № 1. Стор. 160—217.

110. (Г у л а к - А р т е м о в с ь к и й). Айзеншток, І. П. Гулак-Артемовський. Матеріали до біографії та історично-літературної оцінки. Х. 1927. 94 стор. (Відбиток з «Творів» П. Гулака-Артемовського).

111. (Г у с ь к о в). Перечень научных трудов В. А. Гуськова [проф. Дніпропетр. Гірничного Інст-ту]. —

- Инженерный Работник. Днепроп. 1927. № 10. Стр. 4—5.
112. (Загул). Яскульська, З. [і] Атаманюк, В. Бібліографія творів Дмитра Загула (Липень 1906—Травень 1927 р.). Див. Загул, Дмитро Мотиви. Поезій збірка IV. К. ДВУ. 1927. Стор. 153—182.
113. (Калинович). Дорошенко, Вол. Спис важніших праць Івана Калиновича.—Бібліол. Вісті. К. 1927. № 4. Стор. 103—104.
114. (Котляревський). Айзеншток, Ярема. Студії над текстом І. Котляревського.—Зап. іст.-філол. Від. УАН. К. 1927. Кн. X.
- Бібліографія: «Коротенький перелік статтів та заміток про Котляревського, котрі в справу його вивчення вносять де-що нове». Стор. 76. Примітка 2.
115. Филипович, П. П. Переклад Котляревського із Сапфо.—Зап. іст.-філол. Від. УАН. К. 1927. Кн. XIII—XIV. Стор. 51—56.
116. Красновский, А. В. Геологический очерк Брацлавщины. Кам'янець на Под. 1927.
- Бібліографія: «Другие работы того-же автора, отн. к изуч. Подолии». Обклад.
117. (Куліш). Ткаченко, Ів. П. О. Куліш. Критично-біографічний нарис. X. Книгоспілка. 1927.
- Бібліографія: «Головна література про П. Куліша». Стор. 69—71.
118. (Лазаревський). Ткаченко, Микола. Список праць О. М. Лазаревського і праць про нього.—Український Археографічний Збірник. К. Археогр. Комісія УАН. 1927. Т. другий. Стор. LI—LXXX.
119. (Лащевський). Маслов, С. І. Етюди з історії стародруків. IX—X.—Юб. Зб. на пошану ак. Д. Й. Багалія. К. 1927.
- Бібліографія: «Літературна спадщина Лащевського» [вихованця й проф. Київ. Дух. Акад. 1704—1774]. Стор. 718—719.
120. (Левицький-Нечуй). Кравців, Сергій. Іван Левицький-Нечуй. (Спроба критично-бібліографічного огляду).—Плужанин. X. 1927. № 7. Стор. 49—54.
121. Ніковський, А. Дати життя та літературної діяльності Ів. Левицького. Див. НечуйЛевицький І. Микола Джеря. Повість. К. Книгоспілка. 1927². Стор. XLVI—XLVII.
122. (Ленін). До роковин смерті Леніна.—Бюлетень Книгоспілки. X. 1927. № 11—12. Стор. 16—19.
123. К. А. Твори В. І. Леніна українською мовою. [за останні роки].—Культ. і Поб. X. 1927. № 3. Стор. 3.
124. Керженцев, П. Избранные работы Ленина (по собранию сочинений). Див. Крайний, В. и Беспалов, М. Ленин. Составили... К. Пролетарий. 1927³. Стр. 379—385.
125. Ленінові твори українською мовою. Про Леніна. Див. Ленінська хрестоматія. К. ДВУ. 1927. Стор. 623—626.
126. Ленінська бібліографія—Червоні Квіти. X. 1927. № 2. Обкладинка.
127. Показчик творів Леніна з аграрного питання (за В. Бистрянським). Див. Дубко, Г. Аграрна політика. Впорядкував Г. Дубко. X. Радянський Селянин. 1927. Стор. 397—410.
128. (Лесков). Рейснер, Соломон. Лесков та українська культура. Зап. іст.-філол. Від. УАН. К. 1927. Кн. XIII—XIV. Стор. 200—211.
129. (Лисенко). Каталог виставки, присвяченої Миколі Лисенкові з нагоди 85-ліття з дня його народження і 15-ліття з дня смерті. 1842—1912—1927. К. УАН. 1927. 40 стор.
130. (Максимович). Бернацький, М. М. О. Максимович. (До 100-літнього ювілею збірника «Малоросійские песни, изданные Максимовичем»).—Бюлетень округ. комісії самоосвіти при Шевченк. окр. філії спілки Робос. Черкаси. 1927. № 5.
- Бібліографія: «Бібліографія про М. О. Максимовича». Стор. 16.
131. Століття «малоросійських п'єсенъ» М. О. Максимовича. К. УАН. 1927.
- Бібліографія: «Важливіші статті [про Максимовича]». Стор. не нум.
132. Яната, Олександр. Михайло Максимович (з нагоди сторіччя наук. діяльності).—Вісник природознавства. X. 1927. № 3—4. Стор. 1—15.
133. Яната, Олександр. Список праць Михайла Максимовича з природознавства.—Вісник природознавства. X. 1927. № 3—4. Стор. 16—22.
134. (Маркевич). Коваленко, Гр. Г. І. Маркевич, полтавський видавець і друкар.—Зап. іст.-філол. Від. УАН. К. 1927. Кн. XIII—XIV. Стор. 206—212.
135. (Маслов). Стешенко, Яр. Реєстр праць С. І. Маслова (1902—1927). Див. Сергій Маслов. 1902. 1927. К. УНІК. 1927. Стор. 37—48 + 1 ненум.
136. Матвеев, Ф. К. казуистике беременности. К. 1927.
- Бібліографія: «Научные труды того же автора». Обклад.
137. (Мечников). Любарский, В. и Тогунова, А. Исследования И. И. Мечникова в области туберкулеза.—Врачебное дело. X. 1927. № 8. Стр. 563—568.
138. (Мирный). Бібліографія

Панаса Мирного. І. Твори. II. Література. Див. Мирний, П.—Білик, І. Хіба ревуть воли, як ясла повні? Ред. та вступна стаття Б. В. Якубського. К. Книгоспілка. 1927². Стор. 459-462.

139. (Н о с). Білий, Володимир. Судова справа С. Д. Носа за матеріялами «III отдѣлення».—Зап. іст.-філол. Від. УАН. К. 1927. Кн. X.

Б і б л і о г р а ф і я: Стор. I. Примітка 3.

140. (Н ь ю т о н). Орленко, М. И. Исаак Ньютон. Биограф. очерк. Сталин. 1927.

Б і б л і о г р а ф і я: «Издания [Вибрані]». Стор. 58—60.

141. (О п п о к о в). Краткий обзор работ профессора К. П. И. и К. С. Х. И. Е. В. Оппокова в области гидрологии и мелиорации с 1894 по 1924 г. и список печатных трудов с 1889 по 1926 г. К. 1927. 22 стр.

142. (П е р е т ц). Список друкованих наукових праць акад. В. М. Перетца.—Зап. іст.-філол. Від. УАН. К. 1927. Кн. XII. Стор. 265—272.

143. (П е с т а л о ц ц і). Старинкевич, Е. Огляд літератури про Песталоцці. Літературна творчість Песталоцці. Огляд літератури про Песталоцці українською та російською мовами. Огляд чужоземної літератури про Песталоцці.—Шлях Освіти. X. 1927. №№ 1. Стор. 221—237.

144. (П у ш к і н). Матеріали для біографічного словаря Одесских знакомых Пушкина. Составлено кружком Одесских пушкинистов. Див. Пушкин: Статьи и материалы под ред. М. П. Алексеева. Одесса. Дом ученых. Пушк. комиссия. 1927. Стр. 21—96+1 ненум.

145. Филипович, П. Пушкин в українській літературі. Див. Пушкин, А. Вибрані твори. Редакція і вступна стаття П. Филиповича. К. Книгоспілка. 1927. Стор. V — XXXIX+1 ненум.

146. (Р е в у ц ь к и й). Грінченко, М. Список творів Л. Ревуцького.—Музика. К. 1927. № 2. Стор. 20.

147. Р у д а н с ь к и й, С. Поезії. Вибір і стаття В. Герасименка. К. Книгоспілка. 1927.

Б і б л і о г р а ф і я: «Бібліографія. I. Окремі збірки творів. 2. Література». Додаток II. Стор. VII—XIII.

148. С в и д н и ц ь к и й, А. Оповідання. Вступна стаття і примітки. М. Зерова. К. Книгоспілка. 1927.

Б і б л і о г р а ф і я: «Оповідання А. П. Свидницького, друковані в «Киевлянині». Додатки. Стор. XIX.

149. (С о к а л ь с ь к и й). Лісовський, Л. Реєстр усіх праць П. П. Сокальського за хронологічним порядком.—Музика. К. 1927. № 3. Стор. 11—14.

150. (С т е п о в и ч). Левченко, Микола. Андронік Оникієвич Степович. (До 50-ліття наук. діяльн.) Зап. іст.-філ. Від. УАН. К. 1927. Кн. X.

Б і б л і о г р а ф і я: «Найбільші й найголовніші праці». Стор. 261—262.

151. (С у д к о в с ь к и й). Лагута, Н. Д. Забытый художник. Руфим Гаврилович Судковский (1850—1885).—Записки Николаївського інституту нар. освіти. 1927. Кн. I. Стор. 89—121.

152. (Т а н ф і л ь е в). Список главнейших печатных работ проф. Г. И. Танфильева.—Степовий Досвідник. Одеса. 1927. № 3—4. Стор. 8—9.

153. (Т ю н е н). Іванушкин, В. М. Г. Тюнен в російській економічній літературі.—Наук. Записки Київ. інституту нар. господарства. 1927. Т. VIII. Стор. 189—213.

154. (Ф е д ь к о в и ч). Короткий покажчик літератури до біографії Федьковича. Див. Федькович, О. Твори. За ред. Д. Загула. К. ДВУ. 1927. Стор. 41—43.

155. Короткий покажчик окремих видань творів О. Федьковича від перших публікацій до наших днів. (1861—1925). Див. Федькович, О. Твори. За ред. Д. Загула. К. ДВУ. 1927. Стор. 44—52.

156. (Ф р а н к о). Лизанівський, Ів. Уваги [бібліографічні]. Див. Франко, Іван. Твори. X. Рух. 1927. Т. VIII. Стор. 323—324; Т. IX. Стор. 249—251; Т. XI. Стор. 155; Т. XVI. Стор. 429; Т. XVII. Стор. 168; Т. XXII. Стор. 273; Т. XXIII. Стор. 235—236.

157. (Ш е в ч е н к о). Арасимович, Любов. Т. Г. Шевченко в польських перекладах.—Зап. іст.-філ. Від. УАН. К. 1927. Кн. XII. Стор. 101—102.

158. Коментарій до Шевченкового Журналу. Див. Шевченко, Тарас. Повне зібрання творів під ред. акад. Сергія Єфремова. Том четвертий. Щоденні записки. (Журнал). К. УАН. 1927. Стор. 211—764. [Джерело до бібліографії Шевченкознавства].

159. Сірий, Дорош. Матеріяли для вечірки в день Шевченкових роковин, та як з них користати.—Сільський Театр. X. 1927. № 2. Стор. 45—46.

160. Шевченко, Т. Поезія. Том перший. Під ред. акад. С. Єфремова і М. Новицького. К. УАН. 1927.

Б і б л і о г р а ф і я: «Примітки». Стор. 445—474. [Джерело до бібліографії Шевченкознавства].

161. Шевченко, Т. Поезія. Том другий. Під ред. акад. С. Єфремова і М. Новицького. К. УАН. 1927.

Б і б л і о г р а ф і я: «Примітки». Стор. 429—469.

162. Шевченківська література.—Радянська Освіта. X. 1927. № 2. Стор. 78—82.

163. Я-к. Т. Шевченко. (Загально-

культурне та ідеологічне обличчя). —Знання. X. 1927. № 5. Стор. 29.

164. Ш и м о н о в и ч, І. Сільсько-господарська промисловість на українських північно-західніх землях у Польщі. К. Наук.-дослід. Катедра с.-г. економії. 1927.

Б і б л і о г р а ф і я: «[Праці] того ж автора». Стор. 23.

165. (Щ е п к і н). Систематический список научных трудов Е. Н. Щепкина. Див. Памяти проф. Евгения Николаевича Щепкина. (13/V 1860—12/XI. 1920). Одесса. Секция научн. раб. и дом уч. 1927. Стор. 17—19.

ВІЙСЬКОВА СПРАВА.

166. Військова політична література. Красне письменство з життя Червоної Армії та громадянської війни.— Інформаційно-метод. Бюлетень Всеукраїнського ТСО авіохему. X. 1927. № 1. Стор. 15.

167. Г р и н б е р г, М. Текущие вопросы международной политики (Указатель литературы). III. Угроза новой войны.— Агітатор. X. 1927. № 11-12. Стор. 91—92.

168. Література по вопросам военного дела и обороны.—Вестник осовавиохима. Днепроп. 1927. № 1. Стор. 20.

169. Показчик нотной литературы до дня Червоної армії.—Культработник (X). 1927. № 2. Стор. 26.

170. Список книжок для роботи по обороні.—Культработник. X. 1927. № 17. Стор. 33.

171. Указатель литературы и наглядных пособий для кружков военных занятий и военных уголков.—Культработник. X. 1927. № 15-16. Стор. 20—24.

172. Література для военной работы серед населення.— Інформаційно-Метод. Бюлетень Всеукради ТСО-Авіохему. X. 1927. № 9-10. Стор. 21—22.

ГЕОГРАФІЯ.

173. К і с т я к о в с ь к и й, В. В. Порадник до робочої книжки з географії. К. ДВУ. 1927.

Б і б л і о г р а ф і я: «Бібліографічні вказівки [на книжки й ст. з методики початкової географії та літератури з краєзнавства]». Стор. 46—50.

174. М а к с и м е н к о, Ф. П. Межі етнографічної території Українського народу.—Бібліот. Зб. К. 1927. № 3.

Б і б л і о г р а ф і я: «Головніша література». Стор. 90—93.

175. Р у д н и ц ь к и й, Степан. Землезнання, як самостійна наука. X. 1927.

Б і б л і о г р а ф і я: «Література». Стор. 13—14 (Відб. з «Вістн. природозн-ва». 1927. № I—VII).

176. П е т р у н ь, Ф. Московські

переробки західньо-європейських мап.—Юб. Зб. на пошану ак. Д. Й. Багалія. К. УАН. 1927. Стор. 625—635.

177. С и н я в с ь к и й, А. С. Бібліографія методології й методики економ-географії.—Бюлетень методичного консульт. бюро при Київ. інст. нар. освіти. 1927. ч. 3. Стор. 10—17.

ДИТЯЧА ЛІТЕРАТУРА.

178. Б і б л і о т е к а р і. Огляд [реєстр] дитячих книжок, що вийшли за останній час.—Черв. Шлях. X. 1927. № 1. Стор. 328.

ДІТИ. ПІОНЕРИ.

179. А р о н и, М. А. Дети и половой вопрос. Житомир. Космос. 1927. Б і б л і о г р а ф і я: «Література вопроса». 1 Стр. нenum.

180. Л о з и н с ь к и й, С. Нариси з соціальної педології. Одеса. ДВУ. 1927.

Б і б л і о г р а ф і я: «Бібліографія (Дитина й оточення. Дитячі колективи)» Стор. 87—93.

181. П о к р о в с ь к а, А. Література Відділу дитячого виховання інституту метод. позашкільної роботи (в Москві).—Бібліол. Вісті. 1927. № 1. Стор. 112.

182. В е л е ц ь к а, Н. Огляд літератури в справі соціально-правової охорони неповнолітніх.—Шлях Освіти. X. 1927. № 10. Стор. 248—251.

183. Г. Г. Провідна література по Комдитруху на Україні за п'ять років.—Дит. Рух. X. 1927. № 7—8. Стор. 58—60.

184. З а л у ж н и й, О. Огляд літератури з педології дитини й дитячого колективу.—Шлях Осв. X. 1927. № 10. Стор. 242—244.

ДНІПРЕЛЬСТАН.

185. Ф и л и п п о в, В. и Черников, И. Пропаганда Днепро-строю в профсоюзной культурботе. X. Укр. Рабочий. 1927.

Б і б л і о г р а ф і я: «Рекомендат. список книг, газет и журналов по Днепро-строю». Стор. 121—124.

186. Ч е р н я в с ь к и й, Д. Ф. Дніпрельстан та бібліографія про нього.—Життя й Революція. К. 1927. № 9. Стор. 230—240.

ЕКОНОМІКА.

187. Д и т я к и н, В. Сільське господарство французьких колоній за війни та по ній.—Юб. Зб. на пошану акад. Д. Й. Багалія. К. УАН. 1927.

Б і б л і о г р а ф і я: «Основна література». Стор. 1113.

188. К о ч е д ж и-Ш а п о в а л о в, М. В. Задачи по организации торговли. X. Изд. автора. 1927.

*Морі, З. Марійшова, З. Український
Огляд дитячої літератури
1927. № 1. Стор. 328.*

Б і б л і о г р а ф і я: «Література»
Стр. 60—64.

189. К р и в ч е н к о, Г. О. Нариси світового господарства. Огляд господарчого стану головних частин світу. К. Книгоспілка. 1927.

Б і б л і о г р а ф і я: «Декілька зауважень до систематичного студювання світового господарства». Додаток II. Стр. VIII—X.

190. К л и м е н к о, Ів. П. Критична аналіза сучасних аграрно-літературних поглядів (До вивчення теорії сільсько-господ. економії з організацією господарства).—Зап. Волинськ. землеустр. технікуму. Житомир. 1927. кн. 3. Стр. 67—69.

191. К у х а р е н к о, И. А. Систематический обзор польской литературы по сахарной промышленности за период 1914—1926 г. г.—Научн. Зап. госуд. эксперим. инст-та сах. пром. К. 1927. Т. IV. Вып. VI. Стр. 202—206; VII. 238—249; IX. 298—308; XII. 379—396. Т. V. Вып. II. Стр. 73—80; III. 110—112.

192. П о п о в, О. Економіка.—Україна. К. 1927. № 4. Стр. 157—164.

193. С т а ш е в с ь к и й, Є. Д. Розуміння «землевпорядкування» та огляд учень про землевпорядкування.—Зап. Київ. землевпор. технікуму. 1927. В. I. Стр. 11—45.

ЕТНОГРАФІЯ Й ФОЛЬКЛОР.

*М а к с и м е н к о, Ф. П. Межі етнографічної території Українського народу.—Бібліот. Зб. К. 1927. № 3.

Б і б л і о г р а ф і я: «Головніша література». Стр. 90—93.

194. Г р у ш е в с ь к а, К а т е р и н а. Збирання і видавання дум в XIX в. і в початках XX віку. Див. Українські народні думи. Т. перший корпусу. Тексти №№ 1—13 і вступ Катерини Грушевської. К. Іст. Секція УАН. Комісія іст. пісенности. 1927. Стр. XIII—ССXX.

195. К а г а р о в, Є в г е н. Нарис історії етнографії.—Етнограф. Вісник. К. 1927. Кн. 3. Стр. 7—46.

196. К р и м с ь к и й, А. Є. акад. «Волосова борода». З учено-кабінетної мітології XIX віку.—Юб. Зб. на пошану ак. Д. Й. Багалія. К. УАН. 1927. Стр. 74—91.

197. С а в ч е н к о, Ф е д і р. Фольклор і етнографія.—Україна. К. 1927. № 3. Стр. 159—162.

ЖОВТНЕВА РЕВОЛЮЦІЯ.

198. Б у т и н и н. 10 лет Октября в художественной литературе.—Комсомолец Агитатор. X. 1927. № 8. Стр. 31—35.

199. Жовтень у клубі. Збірка матеріалів. За ред. І. С. Розенгауза. X. 1927.

Б і б л і о г р а ф і я: «Бібліографія». Стр. 227—233.

200. К 10-летию октябрьской революции. Список рекомендательной литературы.—Спутник Парработника. Днепропетр. 1927. № 47—48. Стр. 78—80.

201. Книжка з української художньої літератури до жовтневих свят. Політосвіта. X. 1927. Зб. шостий. Стр. 105—107.

202. Література про Жовтень. Красне письменство (укр.).—Культура і Поб. X. 1927. № 41. Стр. 7—8.

203. Научно-политическая литература к 10-летию октябрьской революции.—Культработник. X. 1927. № 20. Стр. 6—9.

204. Т а р н о п о л ь с ь к и й, Л. і Ф е д у л к і н, С. Жовтень на Вінничині. (Істор. нарис). Вінниця. Ювілейна Комісія по перевед. 10-річчя жовтн. рев. 1927.

Б і б л і о г р а ф і я: «Показчик літератури, матеріалів та джерел для вивчення історії жовтн. перевороту на Вінничині». I Стр. нenum.

205. Г е п п е н е р, Ю. Жовтень в історично-революційній літературі.—Шлях Освіти. X. 1927. № 10. Стр. 229—233; № 11. Стр. 253—256.

206. Г л е з е р м н, Г. Література про жовтневу революцію.—Більшовик України. X. 1927. № 11. Стр. 102—106.

207. К а р п е н к о, О. Огляд літератури до жовтня на Україні.—Літопис Революції. X. 1927. № 5—6. Стр. 409—417.

208. Л. А. Жовтень в західній літературі.—Культ. і Побут. 1927. № 43. Стр. 2—3.

ІСТОРІЯ Й АРХЕОЛОГІЯ.

а) Загальна.

209. Б а р в і н о к, В. Балканські Слов'яни в історії Візантії за IV хрестового походу.—Юб. Зб. на пошану Д. Й. Багалія. К. УАН. 1927.

Б і б л і о г р а ф і я: «Найцінніші праці [про IV хрест. похід] й найважливіші першоджерела для історії IV хрест. походу та заволодіння Царгороду од Латин». Стр. 1176—1177 [Примітки].

210. Г р и н б е р г, М. І. Международный женский день. II. Что читать о февральской революции. III. Что читать о Парижской коммуне.—Агитатор. X. 1927. № 4. Стр. 92—94.

211. Д о б р о в о л ь с к и й, Л. П. Що читати з археології.—Бюлетень метод. консульт. Бюро при КІНО. 1927. Ч. 2. Стр. 66.

212. М о н о с о в, С. История революционных движений. X. «Пролетарий». 1927.

Бібліографія: «Література для желающих подробнее ознакомиться с вопросом». Стр. 181—182.

213. Федоровський, О. Література з практики й техніки археологічного дослідження. Див. Охорона пам'яток культури на Україні. 1927. Стр. 142—144.

214. Бузескул, В. акад. Открития й научные достижения за последние годы в области изучения древнего Востока. X. 1927. 18 стр. (Отг. из «Восточ. Мира». 1927. № 1).

215. Кримський, Агат. ак. Історія Туреччини та її письменства. Т. другий, вип. 2-й. К. УАН. 1927. VIII+65+124 стор.

216. Ю. М. Юбилей февральской революции в журнальной литературе. —Летопись Революции. X. 1927. № 3. Стр. 243—250.

б) Українська.

217. Антипович, К. Е. Київська міська печатка.—Юб. Зб. на пош. ак. Д. Й. Багалія. К. УАН. 1927.

Бібліографія: «[Література про укр. сфрагістику]». Стр. 826. [Примітки].

218. Головніша література про Одеський державний історично-археологічний музей, як установу. Див. Відчит про діяльність Одеського держ. істор. арх. Музею за 1926 рік. Одеса. 1927. Стр. 15.

219. Десять лет советской власти на Украине. Тезисы для докладов. Днепропетр. 1927.

Бібліографія: «Указатель литературы к докладам на тему 10 лет совет. власти на Украине». Стр. 19.

220. Добровольський, Л. П. Що читати про реврух на Україні та Заході.—Бюлетень метод. конс. Бюра при КІНО. 1927. Ч. 2. Стр. 65—66.

221. Дубровський, В. Список джерел [на підставі яких автор склав Нариси з іст. Чернігів. Троїцько-Іллін. друкарні в першій половині XIX ст.], що переховуються в Черніг. Краєв. іст. архівові (фонд-архів Черніг. архієр. дому).—Бібліол. Вісті. 1927. № 4. Стр. 76—77.

222. Эрде, Д. Революция на Украине. От Керенщины до немецкой оккупации. X. Пролетарий. 1927.

Бібліографія: «Література» Стр. 267—273.

223. Материалы к библиографии революционного движения в Одессе. Вып. I. Одесса. [Держ. губ. бібліотека]. 1927. XII+86 стр.

224. Огієнко, І. І. «Руські» переклади в Херсонесі в 860 році.—Юб. Зб. на пошану ак. Д. Й. Багалія. К. УАН. 1927.

Бібліографія: «Джерела й література». Стр. 377—378.

225. Сіцинський, Євтим. Нариси з історії Поділля. Частина перша. Вінниця. Філія ВБУ. 1927.

Бібліографія: «Література». Стр. 20—21.

226. Слабченко, М. Е. Матеріяли до економічно-соціальної історії України XIX ст. Т. другий. К. ДВУ. 1927.

Бібліографія: «Література» Стр. 267—274.

227. Спичин, А. А. Південно-руський неоліт.—Юб. Зб. на пошану ак. Д. Й. Багалія. К. УАН. 1927.

Бібліографія: «Найважливіша література». Стр. 263.

*Тарнопольський, Л. і Федулкін, С. Жовтень на Вінничині (істор. нарис). Вінниця. Ювіл. Комісія по перев. 10 річчя жовтн. рев. 1927.

Бібліографія: «Показчик літератури...» Стр. 65.

228. Бузескул, В. акад. Изучение древностей северного побережья Черного моря и их значение с точки зрения греческой и мировой истории. К. УАН. 1927. 24 стор.

229. В. В. Екскурси з бібліографії архівної справи. I. Головніші підручники.—Архівна справа. X. 1927. Кн. 2—3. Стр. 108—11. II. Головні підручні праці про організацію архівної справи в Європі. III. Найголовніші праці з історії архівної справи на Україні та в Росії.—Арх. справа. X. 1927. Кн. 4. Стр. 103—107.

230. Гермайзе, О. Історична література.—Україна. К. 1927. № 3. Стр. 146—152.

231. Добровольський, Л. П. Desembriana. (До підсумків юбилейної літератури про південний декабризм).—Юб. Зб. на пошану ак. Д. Й. Багалія. К. УАН. 1927. Стр. 901—921.

232. Карачківський, А. Архівна спадщина Київських цехів.—Зап. іст.-філол. Від. УАН. К. 1927. Кн. XI. Стр. 262—286.

*Карпенко, О. Огляд літератури до Жовтня на Україні.—Літ. Революції. X. 1927. № 5—6. Стр. 409—417.

233. Клепацький, П. Нариси з історії Диканського маєтку Кочубеїв, від полов. XVII до пол. XIX ст.—Зап. Полтав. інст-ту нар. освіти. 1927. Т. IV.

Бібліографія: «Огляд джерел Диканського архіву». Стр. 7—11.

234. Романовський, Віктор. Нариси з архівознавства. Історія архівної справи на Україні та принципи порядкування в архівах. X. Центр. арх. управління. 1927.

Бібліографія: «Важливіші праці з архівознавства». Стор. 163—168.

КОМСОМОЛ.

235. Самоосвітня робота партії та комсомолу влітку. Збірка. Х. Агітпроп. ЦК КП(б)У, ЦК ЛКСМУ та Управління Політосвіти. 1927.

Бібліографія: «Круги читання та бібліографія». Стор. 31—83.

236. Філіпов, О. Комсомольна преса на Україні.—Молодняк. Х. 1927. № 3. Стор. 117—119.

КООПЕРАЦІЯ.

237. Кустарна промисловість та кустарно-промислова кооперація УСРР. Х. Книгоспілка. 1927.

Бібліографія: «Показчик літератури про кустарну промисловість та кустарно-промислову кооперацію УСРР». Стор. 196—200.

238. Лозовий, А. Курс Кооперации. Очерк истории и теории Кооперации. Х. Пролетарий. 1927.

Бібліографія: «Список літератури». Стр. 303—306.

239. Марков, В. Початки кооперативної грамоти.—Елемент. курс спож. кооперації Х. Книгоспілка. (1927²).

Бібліографія: «Показчик літератури з кооперації». Стор. 176—187.

240. Вин. Кооперативна література до 10-річчя жовтневої революції.—Кооперація Сумщини. Суми. 1927. № 9. Стор. 30.

241. Нечаєв, М. П'ять років видавничої та книготоргівельної роботи кооперації.—Червона Преса. Х. 1927. № 10. Стор. 17—21.

242. Токаревський, М. Д. Всеукраїнський центральний кооперативний музей.—Зап. Київ. Кооперат. Інституту. 1927. Т. I.

Бібліографія: «Історичний розвиток кооперативної преси УРСР за галузями. Геогр. розподіл. кооп. преси за роками. Якою мовою друкув. коопер. преса». Стор. 224—225.

Див. також № 28.

КРАЄЗНАВСТВО.

243. Загоровський, Н. А. Матеріали к физико-географическому описанию лиманов северного Причерноморья. Див. Украинский Бальнеологический Сборник. II—III. Х. Изд. УКРКУРУПР'а. 1927.

Бібліографія: «Література». Стор. 141—142.

244. Клоков, М. Кам'яні могили [Маріупольщина]. (Загальний начерк рослинності). Х. 1927.

Бібліографія: «Рослинність і флору Кам'яних могил згадується в таких розвідках». Стор. 8.

245. Козаченко, А. Бібліотечка для початкуючого краєзнавця.—Краєзнавство. Х. 1927. № 1. Стор. 32—34.

246. Копержинський, К. Бібліографічні уваги до історії української книги в Одесі 80—90-х років XIX століття.—Праці ОЦНБ. Одеса. 1927. Т. I. Стор. 165—171.

247. Лавренко, Е. Опис сфагнових та гіпновоосокових болот колишньої Харківщини. Х. Укр. Комітет охорони пам'яток природи на Україні. 1927.

Бібліографія: «Література» Стор. 13—14.

*Матеріали к библиографии революционного движения в Одесе. Вып. I. Одесса. (Держ. публ. бібліотека). 1927. XII+86 стр.

248. Махов, Г. Г. Мапа ґрунтів України в 25 верст. масштабі (пояснюючий текст до мапи). Х. СГНК. Секція ґрунтознавства. 1927.

Бібліографія: «Список главнейшей литературы». Стр. 61—62.

249. Махов, Г. Г. Почвенная карта Украины в 25 верстном масштабе (об'яснит. текст к карте). Х. Секция почвоведения СГНКУ. 1927.

Бібліографія: «Список главнейшей литературы». Стр. 63—64.

250. Потапенко, Г. И. Вопросы экскурсионной практики. Библиографические заметки. 1925 г., 1926 г., 1927 г.—по преимуществу.—Зап. Одеськ. інст-ту нар. освіти. 1927. Т. I. Стор. 394—416.

251. Потапенко, Г. I. Хаджібейський лиман. Одеса. Окрметодком. 1927.

Бібліографія: «Показчик літератури». Стор. 45—53.

252. Провідник по Харькову. Х. Наук. Т-во. 1927.

Бібліографія: «Газети. Журнали».—Стор. 47—48.

*Сіцінський, Євтим. Нариси з історії Поділля. Частина перша. Вінниця. Філія ВБУ.

Бібліографія: «Література» Стор. 20—21.

*Гарнопольський, Л. і Федулкін, С. Жовтень на Вінничині. Вінниця. Ювіл. Комісія по перевод. 10-річчя жовтн. рев. 1927.

Бібліографія: «Показчик літератури...». Стор. 65.

253. Уманщина. Краєзнавчий Збірник. Умань. Окр. ІНО. 1927.

Бібліографія: «Бібліографічний показчик». Стор. 207—208.

254. Шарлемань, М. Про сучасне поширення бобра (*Castor fiber* L.) на Україні та про заходи до його охорони. Див. Охорона пам'яток природи на Україні. Збірник I. Х. Укр. Комі-

тет Охорони пам'яток природи на Україні. 1927.

Бібліографія: «Література про сучасне поширення бобра на Україні». Стор. 32—33.

255. Ялі, С. До справи вивчення грецького населення на Україні.—Краєзнавство. Х. 1927. № 2. Стор. 30—32.

256. Атаманюк, В. Література Західної України.—Глобус. К. 1927. № 6. Стор. 93—95.

257. Боровий, С. Книга в Одесі в 1917—1921 рр.—Праці ОЦНБ. Одеса. 1927. № 1. Стор. 172—176.

258. [Красний.] Газета на Мелітопольщині. [За роки революції]. Радянський Степ. Мелітополь. 1927. [Ювілейне число]. Стор. 37—39.

259. Піддубний, Г. Преса на Буковині. Матеріали до історії української преси.—Черв. Преса. Х. 1927. № 6. Стор. 25—30.

260. Романовський, Д. Періодичні видання в Одесі р.р. 1917—1921.—Праці ОЦНБ. Одеса. 1927. № 1. Стор. 177—180.

261. Сенгалевиц, Федір. Періодична преса на Київщині на початку революції. З споминів редактора.—Бібл. Вісті. К. 1927. № 2. Стор. 66—68.

КРАСНЕ ПИСЬМЕНСТВО ТА ЙОГО ІСТОРІЯ.

262. Білецький, О. І. Читач, письменник, література.—Плужанин. Х. 1927. № 6.

Бібліографія: «Бібліографічна нотатка». Стор. 48.

263. Дорошкевич, Ол. Підручник історії української літератури. К. Книгоспілка. 1927.

Бібліографія: «Що читати». Стор. 328—334.

264. Дорошкевич, Ол. Що читати з критики на сучасну українську літературу.—Бюлетень метод. Консулт. Бюра при КІНО. 1927. ч. 2. Стор. 65.

265. Калишевський, Григорій. Що читати з нового українського красного письменства.—Голос Українознавця. К. 1927. ч. 3. Стор. 77—84.

*Нові українські письменники за 1920—1926 р.—Життя й Революція. К. 1927. № 4. Стор. 135—144; № 5. 276—280; № 6. 445—450; № 7—8. 191—204.

266. Плеський, Мик. Список № 3 п'ес українського репертуару, що їх дозволив до вистави вищій репертуарний Комітет УПО НКО УСРР.—Сільск. Театр. Х. 1927. № 6. Стор. 43—44.

267. Сухов, Г. Ф. Указатель

рецензій на художественную прозу русскую й переводную, вышедшую в 1926 году. К. Изд. составителя. 1927. 63 стр.

268. Шаровольський, І. В. Показчик літератури з історії все-світнього письменства (Для самоосвіти).—Бюлетень метод. консулт. Бюра при КІНО. 1927. ч. 2. Стор. 69—70.

269. Яшек, М. Боротьба за шляхи української літератури (До літературної дискусії).—Знання. Х. 1927. № 2. Стор. 25—26.

270. Яшек, М. Літературна дискусія (р. р. 1925—27). Бібліографічний дослід. Див. Плуг. Літ. Альманах. ДВУ. 1927. Зб. третій. Стор. 473—548.

271. Гора, Йозеф. Сьогодні чеської літератури.—Молодняк. Х. 1927. № 12. Стор. 84—89.

272. Доленго, М. Післяжовтнева українська література.—Черв. Шлях. Х. 1927. № 11. Стор. 154—172.

273. Єфремов, С. О. акад. Безхліба. Проблема голоду в українському письменстві.—Юб. Зб. на пошану акад. Д. Й. Багалія. К. УАН. 1927. Стор. 53—73.

274. Капустянський, І. Нова перекладна література.—Плужанин. Х. 1927. № 5. Стор. 39—41.

275. Копержинський, Кость. Українське літературознавство (1926).—Україна. К. 1927. № 3. Стор. 152—159.

276. Коряк, В. Перше десятиріччя (утворення української радянської літератури).—Більшовик України. Х. 1927. № 14. Стор. 39—48.

277. Коряк, В. Сьогочасна українська література.—Молодняк. Х. 1927. № 2. Стор. 45—52.

278. Кримський, А. акад. Із історії турецького письменства XIV в.—Зап. іст.-філол. Від. УАН. К. 1927. Кн. Х. Стор. 313—327.

*Кримський, Агат. акад. Історія Туреччини та її письменства. Т. другий, вип. 2-й. К. УАН. 1927. VIII+65+124 стор.

279. Марусик, Мих. Дещо про вірменську літературу.—Плужанин. Х. 1927. № 9. Стор. 61—62.

280. Машбіц-Веров, І. Сучасна руська література. 1917—1927.—Черв. Шлях. Х. 1927. № 11. Стор. 173—195.

281. Музичка, А. Журнальна українська лірика 1926 року.—Черв. Шлях. Х. 1927. № 2. Стор. 156—184.

282. Олексієв, М. П. Українські козаки, як їх змальовує французький поет XVIII в.—Юб. Зб. на пошану ак. Д. Й. Багалія. К. УАН. 1927. Стор. 617—618.

283. Павлюк, Антип. Нова

Чеська поезія.—Валліте. X. 1927. № 2. Стор. 171—179; № 3. 179—187.

284. Селивановський, А. Художественная література в 1926 г. [в Росії].—Забой. Артемовск. 1927. № 1—2. Стор. 31—32.

285. Смолич, Ю. Драматичне письменство наших днів.—Черв.Шлях. X. 1927. № 4. Стор. 153—169.

286. Т-ев. Современная англійська література.—Забой. Артемовск. 1927. № 13. Стр. 31.

287. Фрекман. Новіша американська література.—Молодняк. X. 1927. № 2. Стор. 59—62.

288. Якубський, Б. Нові досягнення марксизму в літературознавстві.—Гарт. X. 1927. № 4—5. Стр. 84—96.

289. Якубський, Б. Українська література за десять років революції.—Гарт. X. 1927. № 6—7. Стор. 124—141.

МАТЕМАТИКА.

290. Збірник рецензій на підручники з математики для шкіл професійної освіти. Випуск другий. X. Держ. Наук. Комітет. 1927. 20 стор.

291. Шумаков, В. Математична бібліографія.—Самоосвіта. X. 1927. № 5 — 6. Стор. 98 — 99; № 78. Стор. 118.

292. Щербина, К. М. Обзор литературы для занятий в математических кружках.—Зап. Одес. Инст-ту нар. осв. 1927. Т. I. Стор. 416—441.

293. Астряб, О. М. Методика техніки викладання «формальних» знань з математики.—Бюлетень мет. консульт. Бюра при КІНО. 1927. ч. 2. Стор. 48—49.

294. Астряб, О. М. Як збільшити знання з математики, які потрібно викладати у трудовій школі.—Бюлетень мет. консульт. Бюра при КІНО. 1927. ч. 2. Стор. 49—51.

295. Астряб, М. О. Як працювати над мет дикою виклада ня математики в молодшому концентрі трудшколи за комплексною системою.—Бюлетень мет.-консульт. Бюра при КІНО. 1927. ч. 2. Стор. 46—48.

296. Голубенко, М. П. Огляд методичної та підручної літератури з математики. Див. Математика в школі. Методичний Збірник. Одеса. ДВУ. 1927. Стор. 194—199.

297. Калинович, Ф. Вища математика.—Україна. К. 1927. № 6. Стор. 146—148.

298. Михайловський, М. Математичні підручники для шкіл робітничої освіти.—Робітнича Освіта. X. 1927. № 5—6. Стор. 93—94.

МЕДИЦИНА.

299. Каменко, Л. Б. Клітина та тканина. Дніпропетр. ДВУ. 1927. Бібліографія: «Список літератури для ширшого ознайомлення з гістологією». 1 стор. нenum.

300. Кудрицький, М. Здорове й хворе людське тіло К. Книгоспілка. 1927.

Бібліографія: «Книги, що в них учні знайдуть перші відомості про людське тіло». Стор. 209—210.

301. Линденбаум, Л. Літературний указатель [змісту германських, французьких, швайцар. і окремих рос. медичних журналів 1927 р.].—Одонтологія. X. 1927. № 2. Стор. 85—86; № 3. 75—77; № 4. 74—76; № 6. 90—93.

302. Материалы для санитарно-просветительнй работы на транспорте. В. I. (Друк. в Києві). 1927.

Бібліографія: «Література по охране материнства и младенчества для врачей и среднего персонала». Стор. 121—123.

303. Мельників-Розведенків, М. Історичний нарис розвитку патології на Україні.—Український Медичний Архів. X. 1927. Т. I. Зош. I.

Бібліографія: «Харківські науково-медичні журнали [починаючи з 1896 р.]» Стор. 30—33.

305. Перечень фармацевтических периодических изданий, издаваемых за границей.—Химико-фармацевт. Вестник. Одесса. 1927. № 1—2. Стор. 33—35.

304. По журналам и периодическим изданиям у нас и за границей.—Архив криминологии и судебной медицины. X. 1927. Т. I. Кн. 2—3. Стр. 947—972; Кн. 4—5. Стр. 1477—1526.

306. Російська бібліографія [по вивченню кров'яних угруповань. 1923—1927.]—Бюлетень постійної комісії вивчення кров'яних угруповань. X. 1927. Т. I. Кн. I. Стор. 74—78.

307. Сербинов, П. И. Терапия глистных заболеваний. X. Научн. Мысль. 1927.

Бібліографія: «Літературний указатель». Стр. 39.

308. Собкевич, А. I. Наука про харчування та їжу (дієтетика). К. ДВУ. 1927.

Бібліографія: «Література». Стор. 395—397.

309. Терновський, С. Д. Русская ортопедическая библиография за 1926 год.—Ортопедия и Травматология. X. 1927. № 5—6. Стр. 175—178.

310. Терновський, С. Д. Русская хирургическая печать за 1928 год.—Новый Хирургический Архив. Днепропетр. 1927. № 2. Стр. 120—123; № 3. 283—286; № 4. 486—490; № 8. 461—465.

311. Черняхівський, О. Укра-

їнська медична бібліографія за 1926 рік.—Українські Медичні Вісті. К. 1927. № 5. Стор. 89—92.

312. Шпаківський, М. Издания, вышедшие за период 1923—27 год по вопросам, связанным с невропатологией, психиатрией и др. пограничными областями медицины.—Современная Психоневрология. К. 1927. Апрель. Стр. 399.

313. Жбанков, Д. Н. Материалы к истории русской медицинской прессы в 1792—1924 г.г. Х. Научн. Мысль. 1927. 26 стр. [От. из ж. «Врач. Дело». 1927. № 23—24].

314. Зильберберг, И. М. Опыт строительства и достижения медицинского издательства на Украине. Профилактик. Медицина. Х. 1927. № 10. Стр. 189—193.

315. Опыт строительства и достижения медицинского издательства на Украине. Х. Научная Мысль. 1927. 15 стр.

316. Ульянов, Л. Д. Русская медицинская периодическая печать в 1926 году.—Профилактик. Мед. Х. 1927. № 1. Стр. 183—186.

317. Черняхівський, О. Гігієна і медицина [1926].—Україна. К. 1927. № 4. Стор. 175—181.

318. Шульман, Е. Обзор статей и рефератов по пищевому вопросу American J. of Public Health за 1926—1927 г.—Профилактик. Мед. Х. 1927. № 5. Стр. 165—166.

319. Шульман, Е. Обзор статей по общему и специальному медицинскому образованию American J. of Publ. Health за 1926 и 1927 г. г. и The J. of the Amer. Med. Association за январь-апрель 1927.—Профилактик. Мед. Х. 1927. № 6. Стр. 173—175.

320. Шульман, Е. С. Обзор статей по организации здравоохранения, деятельности его органов и мед. статистике из XVI-го тома Amer. J. of Publ. Health за 1926 г.—Профилактик. Мед. Х. 1927. № 2. Стр. 159—162.

321. Шульман, Е. Рефераты статей по санитарному надзору и санитарной технике из Amer. J. of Publ. Health за 1926 р.—Профилактик. Мед. Х. 1927. № 4. Стр. 165—168.

МИСТЕЦТВО.

322. Г. М. Український музичний матеріал останнього [1926] року.—Музика. К. 1927. № 1. Стор. 74—78.

323. В. Б. Українські сюжети в європейському мистецтві.—Глобус. К. 1927. № 9. Стор. 138—139.

324. Г. М. Новини музичної літератури.—Музика. К. 1927. № 2. Стор. 46—48; № 3. 51—53; № 4. 51—53.

*Дзбановський, О. Матеріали музичної старовини в Житомирському музеї.—Музика. К. 1927. № 5—6. Стор. 49—51.

325. Зінківський, В. Закордонна музична журналістика за 1-ше півріччя 1926 року.—Музика. К. 1927. № 1. Стор. 57—64; № 2. 27—34.

326. С. В. Видання з українського пластичного мистецтва за 10 років (1917—1927).—Бібліолог. Вісті. К. № 2. 1927. Стор. 115—120.

327. Січинський, В. Графічні часописи в Чехословаччині.—Бібліол. Вісті. К. 1927. № 4. Стор. 112—114.

328. Ткаченко, Юрій. Стан музичного видавництва на Україні.—Музика. К. 1927. № 4. Стор. 20—25.

М О В А.

329. Булаховський, Л. Вступ до порівняної граматики слов'янських мов. Фонетика праслав'янської мови. Х. ІНО. 1927.

Бібліографія: «Література, що її рекомендується». Стор. 82.

330. Волевич, Я. В. Международный язык Эсперанто. Х. ГИЗ. 1927.

Бібліографія: «Література». Стр. 122.

331. Сулима, М. З історії української мови. Х. РУХ. 1927.

Бібліографія: «Бібліографічні вказівки». Стор. 22—23.

332. Сулима, М. Короткий бібліографічний поради́к учите́леві української мови.—Рад. Освіта. Х. 1927. № 3. Стор. 71—73.

333. Бузук, П. Нарис історії української мови. К. УАН. 1927.

Бібліографія: «Історія студіювання української мови. Джерела для студіювання української мови. Бібліографія». Стор. 11—25.

334. Галюн, Іван. Як досліджувано українські діфтонги. III.—Зап.іст.-філол. Від. УАН. К. 1927. Кн. X. Стор. 99—115. Кн. XII. 12—39.

НАУКА НА ЗАХІДНІЙ УКРАЇНІ.

335. Дорошенко, Володимир. Огляд українського наукового руху по-за межами УСРР [за 1926 р.].—Україна. К. 1927. № 5. Стор. 131—150.

Н О П.

336. Косаткин, С. С. Указатель журнальных статей по вопросам делопроизводства. Див. Вопросы теории и практики НОТ. К. Оксфорд. 1927. Стр. 313—316.

ОСВІТА.

337. Блонський, П. Основи педагогіки. Переклад. К. ДВУ. 1927.
Бібліографія: «Основна література». 1 стор. нenum.
338. Видання всеукраїнської надзвичайної Комісії ліквідації неписьменности при Управлінні Політосвіти Наркомосу УСРР. Див. Ройтман, В. Кожний письменний може навчати грамоти. Одеса. Т-во «Геть неписьмен.» 1927. Стор. 27—29.
339. Волобуєв, В. [і ин.]. Сільськогосподарський ухил у трудшкoлі. Х. ДВУ. 1927.
Бібліографія: «Бібліографія». Стор. 167—175.
340. Кагаров, Е. и Саплиц, Т. П. Новости педагогической литературы.—Рад. Школа. Луганськ. 1927. № 4—5. Стор. 107—117.
341. Кагаров, Е. Новости педагогической литературы. I. Педoлoгiя. II. Вопросы соц. воспитания. III. Воспитание детей, отклоняющихся от нормы. IV. Школьная гигиена и физкультура.—Рад. Школа. Луганськ. 1927. № 6. Стор. 117—121.
342. Мандрика, А. Вимір шкільної успішности. Переклад. Х. ДВУ. 1927.
Бібліографія: «Список літератури». Стор. 262—263.
343. Пасіка, Т. та Третяков, М. Методика та практика тестового дослідження. К. Педол. Станція. 1927.
Бібліографія: «Бібліографія». Стор. 46—47.
344. Підручники Соцвиху на 1927—1928 навчальний рік. Див. Обіжний Лист ч. 3 (6) Полтав. Окрінспектури нарoсвіти. 1927. Стор. 21—24.
345. Пинкевич, А. П. Краткий очерк истории педагогики. Х. Пролетарий. 1927.
Бібліографія: «Общая сводка основной литературы». Стр. 299.
346. Ряппо, Я. П. Короткий нарис розвитку української системи народньої освіти. Х. ДВУ. 1927.
Бібліографія: «Література про українську систему освіти». Стор. 39—40.
347. Спис літератури, що її методом та інспектура нар. освіти рекомендують педробітникам установ соцвиху для самоосвіти.—Бюлетень Миколаївськ. окр. інспектури нар. освіти 1927. № 2. Стор. 29—30.
348. [Список важнейших книг по рабочему образованию, вышедших за последнее время].—Робітнича Освіта. Х. 1927. № 1. Стор. 104.
349. Список педагогічної і методичної літератури для самоосвіти і підвищення кваліфікації вчительства.—Бюлетень Черніг. окр. інспектури нар. осв. 1927. ч. 2. Стор. 55—56.
350. Список підручників на 1928—29 рік, що підлягають рецензії.—Бюлетень Кам'янецької інспектури нар. освіти. 1927. ч. 1—2. Стор. 43—44.
351. Школа за кордоном. Що про неї читати.—Черв. Квіти. Х. 1927. № 11. Стор. 16.
352. Яновська, Е. [і ин.] Дошкільне виховання. Х. Книгоспілка. 1927.
Бібліографія: «Показчик літератури». Стор. 182—184.
353. Александровський, Г. В. Що читати про облік шкільної праці.—Бюлетень метод. консульт. Бюра при Київ. Інст-ті нар. осв. 1927. ч. 3. Стор. 44—47.
354. Альбовський, Волод. Українська література в питаннях загальної педагогіки та метод. шкільної роботи.—Шлях Осв. Х. 1927. № 10. Стор. 239—242.
355. Бобров, Х. Огляд літератури з фабзавучу на Україні.—Шлях Осв. Х. 1927. № 10. Стор. 254—257.
356. Гендрихівська, А. Десять років дошкільництва. Шлях Осв. Х. 1927. № 10. Стор. 244—248.
357. Головченко, А. П. Українська література з професійної освіти.—Шлях Осв. Х. 1927. № 10. Стор. 251—254.
358. Готалов-Готлиб, А. Г. О хрестоматиях по истории педагогики.—Зап. Одеськ. Інст-ту нар. осв. 1927. Т. I. Стор. 262—281.
359. Добровольський, Л. П. Суспільствознавча педагогічного змісту література 1926 року.—Бюлетень метод. консульт. Бюра при КІНО. 1927. ч. 2. Стор. 39—45.
360. Журавківський, Г. Е. Самоврядування в сучасній школі (огляд літератури).—Бюлетень метод. Консульт. Бюра КІНО. 1927. ч. 3. Стор. 43—44.
361. Зільберфарб, Й. Література до історії соціалістичного виховознавства.—Шлях Осв. Х. 1927. № 10. Стор. 234—238.
362. Кагаров, Е. Педагогический журнал за границей.—Рад. Школа. Луганськ. 1927. № 1. Стор. 3—13.
363. Кизилев, Г. Обзор литературы по производственному обучению.—Робітн. Освіта. Х. 1927. № 10—11. Стор. 132—136.
364. Полницький, О. Огляд нових методичних книжок для вчителя соцвиху.—Освіта на Харківщині. Х. 1927. № 1. Стор. 83—85.
365. Ряппо, Я. П. Народня освіта на Україні за десять років революції. Х. ДВУ. 1927.

Б і б л і о г р а ф і я: «Друк (книжки й часописи)». Стор. 96—103.

366. С а м б р о с, Ю. [і ин.]. Літературні джерела до проробки кущових тем по перепідготовці вчительства.—Наша Освіта. Суми. 1927. № 6. Стор. 32—34; № 7. 35—38; № 8-9. 33—35; № 12. 46—47.

367. С т а р и н к е в и ч, Е. Огляд американської періодичної літератури з педагогіки й психології за січень—лютий 1927 р.—Шлях Осв. Х. 1927. № 4. Стор. 164—167.

368. С т а р и н к е в и ч, Е. Огляд американських педагогічних журналів за березень—липень 1927 р.—Шлях Осв. Х. 1927. № 8—9. Стор. 217—222.

369. С т а р и н к е в и ч, Е. Огляд західньо-європейської педагогічної періодики за січень—лютий—березень 1927 р.—Шлях Осв. Х. № 5. Стор. 268—273.

370. С т а р и н к е в и ч, Е. Огляд західньо-європейської педагогічної періодики за квітень—вересень 1927 р.—Шлях Осв. Х. 1927. № 12. Стор. 178—184.

371. С т а р и н к е в и ч, Е. Обзор западно-европейской периодической литературы по педагогике за октябрь, ноябрь, декабрь 1926 г.—Шлях Осв. 1927. № 2—3. Стор. 155—161.

372. Т а р а н, В. Українська педагогічна періодика до 10-х роковин Жовтня.—Шлях Осв. Х. 1927. № 10. Стор. 260—262.

ПАРТІЯ КОМУНІСТИЧНА.

373. К. Н. М. Докладний показчик матеріалів із питань середпартійних розходжень та матеріалів, виданих до X всеукр. та XV всесоюзного парт. з'їздів.—Агітація й Пропаганда. Х. 1927. № 5. Стор. 97—109.

374. К 15 всесоюзному с'езду партії.—Спутник Партработника. Днепропетр. 1927. № 50. Стр. 55—56.

375. По вопросам XV с'езда партии.—Спутник Партработника. Днепропетр. 1927. № 51. Стр. 54—55.

376. С а м у э л и, С т. Система и организация массового партпросвещения. Одесса. Б. И. П. 1927.

Б і б л і о г р а ф і я: «Рекомендательный список литературы по вопросам организации партийного просвещения». Приложение 2-ое. Стр. 52—55.

377. Указатель газетных и журнальных статей по вопросу об оппозиции.—Спутник партработника. Днепропетр. 1927. № 46. Стр. 46—48.

378. Н. Н. К проработке решений XV партконференции.—Вестник профдвижения Украины. Х. 1927. № 2. Стр. 87—88.

379. Преса й книжка до X з'їзду КП(б)У. I. Підсумки й досягнення.

Известия ЦК КП(б)У. Х. 1927. № 6—7. Стор. 27—33.

ПЕРШЕ ТРАВНЯ.

380. Г р и н б е р г, М. Первое мая. (Краткий указатель литературы).—Агітатор. Х. 1927. Стор. 75—76.

ПОЛІТОСВІТА.

381. К вопросу об антисемитизме.—Спутник Партработника. Днепропетр. 1927. № 36. Стр. 48.

382. К і н г і, В. та К о н с т а н т и н і в с ь к и й, А. Бібліографічний показчик політосвітлітератури. Вип. перший. Х. Управління політосвіти НКЮ. 1927. 91+5 ненум. стор.

383. Порадник політосвітньої роботи. Ч. перша—загальна. Х. ДВУ. 1927.

Б і б л і о г р а ф і я: «Бібліографія (загальні питання політосвітроботи)». Стор. 264—266.

384. П. М. Політосвітня література на Україні за десять років.—Шлях Осв. Х. 1927. № 10. Стор. 257—260.

П Р А В О.

385. Г р и г о р і і в, В. [та инш.]. Меліоративне законодавство. Х. ДВУ. 1927.

Б і б л і о г р а ф і я: «Література, що її радимо читати». Стор. 43—44.

386. К а ц е н е л ь с о н, Ю. Систематический указатель к действующему законодательству УСРР. 1919—1926. Одесса. 1927. 80 стр.

387. Л а н д к а ф, С. Н. Проблема развития современного права. Х. НКЮ. 1927.

Б і б л і о г р а ф і я: «Указатель литературы». Стр. 97—101.

388. М а с л е н и к і в, М. В. Вступ до теорії публічного контролю. К. 1927.

Б і б л і о г р а ф і я: «Джерела до вивчення теорії публічного права». Стор. 24—25.

389. Оглав наказів та обіжників ВРНГ УСРР за жовтень 1926—1927 опер. року. Без м. і без р. вид. 3 стор.; за листопад 3 стор.; за грудень 4 стор.; за січень 4 стор.; за лютий 4 стор.; за серпень 4 стор.; за вересень 4 стор.

390. Огляд радянського законодавства від 15 січня до 11 листопада 1927. № 3—4. Стор. 117—124; № 5—6. 91—96; № 7—8. 109—112; № 10—11. 83—97.

391. Огляд радянського законодавства.—Червоне Право. Х. 1927. № 1. Стор. 30—34; № 2. 85—87; № 3—4. 155—157; № 5. 228—231; № 6. 282—285; № 7. 239—242; № 8. 393—396; № 9—10. 475—477; № 11. 549—550; № 12. 601—604; № 13. 661—663; № 14. 704—706; № 15—16. 754—759; № 17. 812—815; № 18. 856—857; № 19. 904—

907; № 22. 1019—1022; № 23. 1073—1077; № 24. 1120—1121.

392. Перелік узаконень та розпоряджень урядів СРСР та УСРР, що стосуються сільського господарства та яких оголошено від 1 січня по 1 липня 1927 р.—Бюлетень НКЗС. X. 1927. ч. 29. Додаток. Стор. I—X.

393. Указатель важнейших циркуляров и директив высших органов за период май—июнь с. г.—Бюлетень всеукр. комитета союза работников искусств. X. 1927. № 6—7. Стор. 20—22.

394. Цагарели, К. С. Алфавитный, предметный, подекретный и постатейный указатель к полному собранию определений гражд. кассац. коллегии верховного суда УССР за 1924 г. X. НКЮ. 1927. 31 стр.

395. Крістер, Арнольд. Українська цивілістична література [1926].—Україна. К. 1927. № 3. Стор. 168—171.

396. Ландау, Борис. Журнальна література про міжнародне право за роки 1925 і 1926 (Огляд чужоземн. часописів).—Зап. Соц.економ. Від. УАН. К. 1927. Т. V—VI. Стор. 452—459.

397. Максимейко, М. Про досягнення в науці історії українського права за минуле десятиріччя жовтневої революції.—Черв. Право. X. 1927. № 24. Стор. 1110—1112.

398. Маліновський, О. ак. Юридична література.—Україна. К. 1927. № 3. Стор. 163—168.

399. Матвієвський, М. Огляд найголовніших законів та актів радянського уряду України про радянське державне будівництво й судоустрій за час 1917—1927 рік.—Черв. Право. X. 1927. № 20—21. Стор. 964—973.

400. Шебалін, О. Земельне законодавство за десять років революції.—Український Землепорадник. X. 1927. № 10—11. Стор. 65—82.

401. Яновський, З. Міжнародне право на сторінках «Вестника Советской Юстиции».—Україна. К. 1927. № 6. Стор. 160—163.

ПРЕСА. КНИГА. ПЕРІОДИЧНІ ВИДАННЯ.

402. Каталог периодических изданий на 1927 год. X. Газ.—пocht. Бюро Харк. Окр. Контроля Связи. 1927. 19+1 нenum. стр.

*Копержинський, Кость. Бібліографічні уваги до історії української книги в Одесі 80—90-х років ХІХ стліття.—Праці ОЦНБ. Одеса 1927. № 1. Стор. 165—171.

403. Література ко дню печати.—Массовик. Сталин. 1927. № 9. Стор. 31.

404. Література по вопросу о ра-

бочей печати.—Спутник Парработника. Днепропетр. 1927. № 36. Стор. 48.

405. Що читати з питань преси.—Черв.Преса. X. 1927. № 2. Стор. 72—75.

*Боровий, С. Книга в Одесі в 1917—1921 р.р.—Праці ОЦНБ. Одеса. 1927. № 1. Стор. 172—176.

406. Вітик, С. Журнали на Радянській Україні.—Культура й Поб. X. 1927. № 30. Стор. 2—4; № 31. 6—8.

407. Вольфовський, О. Студентська преса і студкорівський рух на Україні. Див. Студпресса и Студкоровское движение. X. Пролетарий. 1927. Стор. 30—41.

408. Гартевельд, Михаил. Допровская печать.—Голос В'язня. К. 1927. № 2. Стор. 17—18.

409. Довбищенко, Як. П'ять років нашого журналу. [Сільськ. господар.]—Коопероване Село. X. 1927. № 19. Стор. 56—58.

410. Другий рік «Вісника».—Вісник Ц. К. Черв. Хр. УСРР. X. 1927. № 11—12. Стор. 106—110.

411. К. Н. Видавнича та книготорговельна робота «Книгоспілки» за 5-ть років (1922—1927).—Бюлетень Книгоспілки. X. 1927. № 9—10. Стор. 3—4.

412. К п'ятилетію журналу «Ветеринарне Діло».—Ветер. Діло. X. 1927. № 9. Стор. 44—46.

413. Кагаров, Е. Педагогический журнал за границей.—Радянська Школа. Луганськ. 1927. № 1. Стор. 3—13.

414. Книжкова продукція УСРР в I-му кварталі 1926—1927 операц. року.—Літопис Укр. Друку. X. 1927. № 20. Стор. 398—403.

415. Книжкова продукція УСРР в II кварталі 1926—27 операц. року.—ЛУД. X. 1927. № 28. Стор. 547—551.

416. Книжкова продукція УСРР в III кварталі 1926—27 операц. року.—ЛУД. X. 1927. № 43. Стор. 833—837.

417. К. [озаченко], Ант. Друковане слово на Україні за 10 літ революції. Див. Виставка. Книга і преса на Україні. X. 1927. Стор. 3—10.

418. Козаченко, Ант. Друковане слово на Україні за 10 років революції.—Культ. і Поб. X. 1927. № 45—46. Стор. 6—7.

419. Козаченко, А. Книжкова продукція УСРР. 1923—1926. К. УНІК. 1927. 24 стор. [Відб. з «Бібліол. В.» К. 1927. № 2].

420. Козаченко, Ант. Шлях за половину. (Етап з історії розвитку української радянської книжки).—Культ. і Поб. X. 1927. № 27. Стор. 1.

421. [Красний]. Газета на Мелітопольщині.—Радянський Степ. Ме-

літополь. 1927. [Ювілейне число].
Стор. 37—39.

422. Кулик, І. Ю. Робітнича преса в Америці.—Черв. Преса. К. 1927. № 5. Стор. 39—45; № 7. 78—82.

423а. Лакіза, П. Газета й книжка за рік.—Черв. Преса. Х. 1927. № 2. Стор. 6—12.

423. Лакіза, Петро. Преса УСРР. Див. Студпреса и студкордовское движение. Х. Пролетарий. 1927. Стр. 143—153.

424. Манілов, В. З історії більшовицької преси на Україні.—Черв. Преса. Х. 1927. № 3—4. Стор. 61—66; № 5. 46—56; № 8—9. 44—49.

425. Ординський, В. Приватні видавництва на Україні.—Черв. Преса. Х. 1927. № 3—4. Стор. 71—74.

426. Пилипенко, С. Видавнича справа на Україні (Де-які конспективні підсумки).—Культ. і Поб. Х. 1927. № 38. Стор. 2—6.

427. Преса на Україні.—Життя й Рев. К. 1927. № 6. Стор. 422—423.

428. Продукція книжки українською мовою за кордоном у р. 1926.—ЛУД. Х. 1927. № 29. Стор. 571—573.

429. Романов, П. Преса (УСРР) до X роковин Жовтня.—Друкар. Х. 1927. № 7. Стор. 3.

430. Савин, А. Преса ССРСР. Див. Студпреса и студкордовское движение. Х. Пролетарий. 1927. Стр. 154—163.

431. Советская печать за 10 лет.—Массовик. Сталин. 1927. № 9. Стр. 27—29.

432. Туган-Барановський, М. Студенческа емигрантска преса за границей. Див. Студпреса и студкордовское движение. Х. Пролетарий. 1927. Стр. 57—65.

433. Ч. В. Українські літературні часописи й альманахи за 10 років—Зоря. Дніпропетр. 1927. № 10—11. Стор. 56—60.

434. Ц-ин, Я. Книговидавнича і книготорговельна справа в першій половині 1926—27 р.—Черв. Преса. Х. 1927. № 6. Стор. 50—58.

435. Цванкин, Я. Книговидавнича справа по десятих роковинах Жовтня.—Черв. Преса. Х. 1927. № 8—9. Стор. 35—40.

436. Шабанов. Студпечать РСФСР. Див. Студпреса й студкордовское движение. Х. Пролетарий. 1927. Стр. 49—56.

ПРИРОДОЗНАВСТВО.

437. Вовк, Н., та Дехтярьов, М. Як збирати комах для колекцій. Х. Рад. Селянин. 1927.

Бібліографія: «Як визначати комах та підручна література, щоб визначити їх». Стор. 83—85.

438. Лавренко, Е. Рослин-

ність України. Х. 1927. [Відб. з Вісн. Природозн. 1927. № 1, 2].

Бібліографія: «Література» Стор. 39—41.

439. Мигулін, О. Шкідні та корисні звірі України. Х. Рад. Селянин. 1927.

Бібліографія: «Головніша література, що до боротьби зі шкідниками... на Україні». Стор. 160—164.

440. Оппоков, Е. В. Краткий обзор литературы по гидрологии Украины за 1918—1927 г.—Вісті наук.-дослід. інст-ту водного господарства України. К. 1927. Т. I. Стор. 215—243.

441. Палладін, А. В. Підсумки дослідів з біомехмії живлення за десять років (1917—1927).—Наук. Зап. Укр. біохем. інст. Х. 1927. Т. II.

Бібліографія: «Література» Стор. 15—16.

442. Фінн, В. Список книжок та журналів з ботаніки, що їх можна рекомендувати вчителям трудової школи для самоосвіти.—Бюлетень метод.-консульт. Бюра при КІНО. К. 1927. ч. 2. Стор. 67—68.

443. Чорний, С. Ф. Література для самоосвіти в галузі астрономії.—Бюлетень метод. консульт. Бюра. при КІНО. К. 1927. ч. 2. Стор. 70.

444. Що читати про походження життя.—Самоосвіта. Х. 1927. № 4. С. 75.

445. Орпроков, Е. Kurze Uebersicht der Hydrologischen Literatur der Ukraine für die J. 1918—1927.—Вісті наук.—дослід. інст-ту водн. господар. України. К. 1927. Т. I. Стор. 244—248.

446. Артоболовський, В. М. Новини української та російської літератури в методиці шкільного природознавства за 1926 р.—Бюлетень метод.-консульт. Бюра при КІНО. К. 1927. ч. 2. Стор. 32—38.

447. Артоболовський, В. М. Що читати з біології.—Бюлетень метод.-консульт. Бюра при КІНО. К. 1927. ч. 2. Стор. 54—56.

448. Белінг, Дмитро. Робота зоологів України.—Україна. К. 1927. № 6. Стор. 148—155.

449. Зеров, Д. Ботаніка [1926]. Україна. К. 1927. № 5. Стор. 128—129.

450. Лічков, Б. Л. Як працювати над самоосвітою в галузі геології. Бюлетень метод.-консульт. Бюра при КІНО. К. 1927. ч. 2. Стор. 56—63.

451. Тутківський, Павло акад. Геологія [1926].—Україна. К. 1927. № 5. Стор. 126—127.

452. Шарлемань, М. Короткий огляд фавністичної літератури на Україні за 1926 рік.—Вісник приро-

дознавства. Х. 1927. № 1. Стр. 59—61.

453. Шарлемань, Микола. Охорона природи.—Україна. К. 1927. № 5. С. 129—130.

ПРОФРУХ.

454. Айзенберг, Т. Черняк, А. Спутник кассы взаємодопомоги. Одесса. БИП. 1927³.

Бібліографія: «Література о касах взаємодопомоги». Стр. 71.

455. Лейзеров, М. Что должна знать культкомиссия [фабрично-заводских и местных комитетов]. Х. Укр. Рабочий. 1927.

Бібліографія: «Указатель литературы». Прилож. II. Стр. 115—122.

456. Лесниченко. Указатель статей о юридической работе профсоюзов.—Вестник профдвиж. Украины. Х. 1927. № 23. Стр. 80; № 24. 87—88.

457. О местной культурной работе профсоюзов. К. окр. сов. профсоюзов. 1927.

Бібліографія: «Список литературы». Стр. 44—46.

458. Список книг по практике профдвижения для членов фабзавместкомов и Комиссий. — Культработник. Х. 1927. № 8. Стр. 48—50.

459. Профлитература на украинском языке.—Вестник профдвижения Украины. Х. 1927. № 2. Стр. 87.

РАДЯНСЬКЕ БУДІВНИЦТВО.

460. Г. П. Преса в перевиборній кампанії 1927 року.—Червона Преса. Х. 1927. № 5. Стр. 57—60.

461. Показчик газетних статей.—Агітатор. Х. 1927. № 1. Стр. 88—90; № 2. 96—98; № 3. 111—112; № 4. 95—96; № 5. 94—96; № 6. 78—80; № 7. 79—81; № 8. 93—95; № 9—10. 77—80; № 11—12. 93—96; № 13. 78—80; № 14. 77—80; № 15. 78—81; № 16. Обклад.; № 17. 61—62; № 18. 63—64.

462. Провідні статті в справах радянського будівництва за грудень 1926 року.—Рад. Україна. Х. 1927. № 1—2. Стр. 93—94.

463. Указатель газетных статей по важнейшим вопросам. — Комсомолец-Агітатор. Х. 1927. № 1. Стр. 64; № 2. 62—63; № 3. 68—69; № 4. 46—47; № 5. 47—48; № 6. 46—48; № 7. 46—48; № 8. 44—46; № 9. 46—47; № 10. 47—48; № 11. 48—49.

РЕЛІГІЯ.

464. Що читати в питаннях Релігії—знаряддя світової реакції.—Безвірник. Х. 1927. № 3. Стр. 60; № 4. 58—59.

465. З українських релігійних часописів [за корд.]—Церква й життя. К. 1927. № 1. Стр. 116—118.

466. Моторин, И. Пятидесятилетний юбилей русской библии.—Евангелист. Х. 1927. № 2. Стр. 2—3.

СІЛЬСЬКЕ ГОСПОДАРСТВО.

467. Артюх, Е. Пасічна українська література.—Вісник пасічництва. К. 1927. ч. I. Стр. 27—28.

468. Бертенсон, В. Практичне шовківництво. Х. Рад. Селянин. 1927. Бібліографія: «Література». Стр. 93—95.

469. Грюнер, М. Н. Семеноводство важнейших хлебных растений и сахарной свеклы. К. Сахаротрест. 1927.

Бібліографія: «Список книг и журнальных статей по вопросам, затронутым в этой книге». Стр. 263—272.

470. Дубняк, К. Новини книжкового ринку для агронома.—Укр. Агроном. Х. 1927. № 1. Стр. 53—56; № 3. 53—54; № 4. 43—47; № 5—6. 66—69; № 7—8. 78—83; № 9. 54—55; № 10—11. 40—43.

471. Колодницький, І. Генетика та розпліджування свійських тварин. Х. ДВУ. 1927.

Бібліографія: «Літературний показчик». Стр. 276—281.

472. Куперман-Шульгина. Що читати вчителю Харківщини в галузі сільського господарства.—Освіта на Харківщині. Х. 1927. № 2—3. Стр. 107—109.

473. Матеріали сільсько-господарської бібліографії України. 1925 рік. Т. I. вип. I-й. Упорядкував К. Дубняк. Х. СГНКУ. Бібліогр.-бібліот. Бюро. 1927. VIII. + 226 стор.

474. Могилянський, М. Овоче та ягідне виноробство. Х. Книгоспілка. 1927.

Бібліографія: «Список літератури». Стр. 168—171.

475. Список потрібної для округ літератури з меліоративних питань. Див. Положення про порядок затвердження проектів меліоративних работ. Х. Рад. Селянин. 1927. Стр. 9—10.

476. Топачевський, А. Яри та піски. Як їх зміцнювати та використовувати. Х. Рад. Селянин. 1927.

Бібліографія: «Література та підручники в справі пісково-яружних меліорацій». Стр. 105—107.

477. Усовський, Б. Городництво за кордоном. Х. Рад. Селянин. 1927.

Бібліографія: «Література про місцеві особливості різних країн та стан городництва». Стр. 88—89.

478. Щербина, Матвій. Садівництво плодове та ягідне. К. ДВУ. 1927.

Бібліографія: «Показчик головної, переважно нової літера-

тури з садівництва на Україні». Стор. 288—290.

479. Д у б н я к, К. Сільське господарство [1926]—Україна. К. 1927. № 4. Стор. 162—165.

480. М е л ь н и к, О. С. Критичний огляд головніших розвідок зокрема праці Кельнера відносно витрат енергії на продукцію молока.—Зап. С.-Г. інст-ту в Кам'янці на Поділлію. 1927. № 4. Стор. 12—15.

481. Я н а т а, О. Десятиріччя Жовтня на полі с.-г. науки.—Укр. Агроном. Х. 1927. ч. 10—11. Стор. 26—40.

ТЕХНІКА.

482. Б у д н и к о в, П. П. Керамическая технология. Днепропетр. Космос. 1927.

Б і б л і о г р а ф і я: «Література». Стор. 350—352.

483. Г у с ь к о в, Вл. Обзор статей, помещенных в журн. «Colliery Guardian» за 1926 г. т. 131. С 1 янв. по 30 июня.—Инженерный Работник. Днепропетр. 1927. № 2—3. Стор. 149—156; № 4. 82—91; № 6. 93—95; № 8. 88—93.

484. Д л у г а ч, Л. С. Современные методы испытаний качества металлов и их сплавов. Х. НТ. Упр. ВСНХ. УССР. 1927.

Б и б л і о г р а ф і я: «Література за 1922—1926 годы». Стор. 175—188.

485. З у е в, М. Д. Топливо и топливосжигание К. Сахаротр. 1927.

Б і б л і о г р а ф і я: «Література» Стор. XV—XIX.

486. К у х а р е н к о, И. А. [та ин.). Активные угли и их применение в сахарной промышленности. К. Институт сах. пром. 1927.

Б і б л і о г р а ф і я: «Література» Стор. 207—213.

487. М а й е р, Е. Краткий обзор ж. «Elektrizität im Bergbau» за вторую половину 1926 г. и за первую половину 1927 г.—Инженерн. Работн. Днепропетров. 1927. № 9. Стор. 96; № 10. Стор. 89—95.

488. М а й е р, Е. Краткий обзор ж. «Glückauf» за 1927 г.—Инжен. Работн. Днепропетр. 1927. № 5. Стор. 91—95; № 6. 88—93; № 7. 88—96; № 8. 77—87.

489. Обзор иностранной технической литературы по металлу за июль—сентябрь 1926 г.—Уголь и железо. 1927. № 16. Стор. 109—116.

490. Обзор иностр. техн. лит. по металлу за январь—март 1927 г.—Уголь и железо. 1927. № 22. Стор. 103—116.

491. Обзор иностранной технической литературы по углю за ноябрь 1926 года.—Уголь и железо. 1927 № 16. Стор. 98—108; за декабрь. № 17.

Стор. 104—114; за январь 1927. № 18. Стор. 121—128; за февраль. № 19. Стор. 116—125; за март №20. Стор. 110—119; за апрель № 21. Стор. 114—123; за май № 22. Стор. 94—102; за июнь. № 23—24. Стор. 145—155; за июль и август. № 25. Стор. 115—128; за сентябрь № 26. Стор. 123—130; за октябрь № 27. Стор. 105—112.

492. С и м і н с ь к и й, К. акад. Техніка [1926].—Україна. К. 1927. № 4. Стор. 165—175.

493. С и н е у ц к и й, В. В. Конструирование двигателей внутреннего сгорания. К. Исполбюро КПИ. 1927.

Б і б л і о г р а ф і я: «Краткий список пособий для расчета и конструирования двигателей внутр. сгорания». Стор. 175—176.

ЧЕРВОНИЙ ХРЕСТ.

494. П е т р о в и ч, Радянська преса про український червоний хрест підчас «тижня оборони» 10—24—VII—27 р. Вісник ЦК Черв. Хреста. Х. 1927. № 8. Стор. 39—41.

495. Г о р д і є в и ч, К. Радянська преса про червоний хрест на маневрах.—Вісник ЦК Черв. Хр. Х. 1927. № 9—10. Стор. 159—163.

IV. ПОКАЖЧИКИ ДО ЧАСОПИСІВ.

496. (А г і т а т о р.). Указатель статей и материалов, помещенных в журнале...—Агітатор. Х. 1927. № 7. Стор. 76—78.

497. (Б е з в і р н и к.). Зміст журналу... № 11—12 за 1926 р. та за 1927 р.—Безвірник. Х. 1927. № 12. Стор. 61—64.

498. (Б ю л е т е н ь ВУК'у М е д с а н т р у д). Показчик змісту... за 1927 р.—Бюл. всеукр. спілки медсантруд. Х. 1927. № 36. Стор. 26—37.

499. (Б ю л е т е н ь НКЗС УСРР). Хронологічний показчик обіжників, інструкцій, положень та інших розпоряджень по НКЗС УСРР, що друкувалися в... з 1-го січня до 1-го липня.—Бюлетень Нарком ЗС. 1927. № 29. Додаток. Стор. XI—XX.

500. (Б ю л е т е н ь Н а р о д н ь о г о К о м і с а р і я т у О с в і т и). Показчик змісту за 1924—26 р. р. (чч. 1—24 року—12/30—26 року). Х. стор. 74.

501. (Б ю л е т е н ь НКЮ). Абетково-предметовий показчик до... за 1926 рік. Х. Юр. Вид-во Наркомюсту УСРР. 1927. 54 стр.

502. (Б ю л е т е н ь Ц. П. с п і л к и м е д с а н т р у д). Указчик обіжників та пояснень ЦП медсантруд, що оголошено в Бюлетенях ЦП за

- 1926 рік.—Бюл. всеукр. центр. правління спілки медсантруд. X. 1927. № 1. Стор. 1—10.
503. (Бюлетень южн. жезн. дорог). Алфавитно-предметний указатель приказов, циркуляров и др. распоряжений, об'явленных в ... и изданных отдельными оттисками за 1925 год. X. Изд. Бюро № 1. Правления Ю. Ж. Д. 57 стр.
504. Те ж за 1926 г. 73 стр.
505. (Ветеринарне Діло). Алфавитный предметный указатель к материалу, напечатанному в журнале ... за пять лет (IX. 1922—IX. 1927 г.; №№ 1—45). —Ветер. Діло. X. 1927. № 10. Стор. 54—64; № 11—12. 83—100.
506. (Ветеринарне Діло). Алфавитный указатель авторов с перечислением их работ, напечатанных в журнале... в течение пяти лет. IX—1922 г.—IX-1927 г.—Ветер. Діло. X. 1927. № 10. Додаток. Стор. 45—53.
507. (Вісник). Показчик статтів, що друкувались у... за 1926 рік.—Вісник Ц. К. Черв. Хреста УСРР. X. 1927. ч. 1—2. Стор. 56—62.
508. (Вісник). У 1927 році «Вісник» друкував...—Вісник Ц. К. Черв. Хреста. X. 1927. № 11—12. Стор. 111—114.
509. (Всесвіт).. Зміст... за 1927 рік.—Всесвіт. X. 1927. № 52. 2 нум. стор.
510. (Дитячий Рух). Показчик статей, що вміщені в журналі... за час від I—X 1925 року до 1—I 1928 р.—Дит. Рух. X. 1927. № 12. Стор. 49—56.
511. (Жилищная Кооперация Украины). Содержание материалов в №№ 1—6 журнала... за 1926 г.—Жилищн. Коопер. Укр. X. 1927. № 1. С. 64—69.
512. (Жилищная Кооперация Украины). Систематический указатель статей и материалов, помещенных в №№ 1—6 журнала... за 1927 год.—Жилищн. Коопер. Укр. X. 1927. № 8. Стор. 51—56.
513. (Збірник узаконень та розпоряджень робітничо-селянського уряду України). Абетково-Предметовий показчик до відділу першого й другого ... за 1927 р. (До ч.ч. 1—28 відділу 1-го, до ч.ч. 1—22 відділу 2-го). X. 1927. Стор. 1—35 + той же показчик рос. мовою. Стор. 37—73.
514. (Землемерное Дело). Перелік статей з обсягу землевпорядної техніки, бонітування ґрунтів та міського й залізничного землемірного діла, надрукованих у журналі... за роки 1908—1926.—Укр. Землевпорядник. X. 1927. № 9. Стор. 59—61.
515. (Зоря). Що друковано в... за 1927 рік.—Зоря. Дніпропетр. 1927 № 12. Стор. 37—40.
516. (Инженерный Работник). Оглавление статей, помещенных в журнале... за 1927 год.—Инж. Работ. Днепропетр. 1927. № 11—12. Стор. 179—184.
517. (Коопероване Село). Зміст журналу... за 1927. Коопер. Село. X. 1927. № 24. Стор. I—XV.
518. (Культработник). Содержание... за 1927 год.—Культработник. X. 1927. № 24. Стор. 48—53.
519. (Культура і Побут). Показчик статей, оповідань і нарисів, друкованих у додатку до газети «Вісти»... за 1927 рік.—Культура і Побут. X. 1927. № 49. Стор. 7—8.
520. (Летопись Революции). Дополнительный указатель имен, упоминавшихся в... за 1926 г. (окремый додаток до «Лет. Рев.» № 4. 13+10 стор.).
521. (Музыка). Зміст журналу... за 1927 год. (!).—Музыка. К. 1927. № 5/6. Стор. 82—85.
522. (Научово-Технический Вісник). Зміст... за 1926 рік (Найголовніші статті). [Окремий аркуш, вклад. до «Наук. Техн. Вісн.», № 1. за 1927 р.]
523. (Научные Записки Государственного Экспериментального Института Сахарной Промышленности). Содержание четвертого тома... К. 1927. 8 стр. [Дод. до «Н. З.» Т. IV. В. XII].
524. (Нова Громада). Зміст за 1927 рік.—Нова Гром. X. 1927 рік. № 24. стор. 29—32.
525. (Нове Мистецтво). Що друковано в журналі... за 1926 р.—Нове Мистец. X. 1927. № 1. Стор. 17—18.
526. (Одесский Медицинский Журнал 1927 р.). Оглавление...—Одес. Медич. Ж. 1927. № 8—9. Стор. 97—100.
527. (Ортопедия и Травматология). Указатель статей, помещенных в журнале... за 1927 год.—Ортоп. и Травм. X. 1927. № 5—6. Стор. 179—180.
528. (Офіційний Бюлетень НКФ УСРР). Абетковий прикметний показчик до... за I півріччя 1926—27 року. (№№ 1—48). X. НКФ. УСРР. 1927. 130 стор.
529. (Офіційний Бюлетень НКФ УСРР). Баташов, І. Н. Абетковий прикметний показчик до... за II півріччя 1926—27 року (№№ 49—96). X. Вид. укр. філії фінвид-ва НКФ. СРСР. 1927. 104 стор.
530. (Плужанин). Зміст журналу... за 1927 р.—Плужанин. X. 1927. № 11—12. Стор. 115—120.

531. (П о г о д а й Ж и т т я). Показчик змісту журналу... за 1927 рік.—Пог. й Ж. Х. 1927. ч. 11—12. Стор. 187—190.
532. (П о л т а в с ь к и й С е л я н и н). Зміст... 1927 рік.—Полт. Селян. 1927. №24. [Додаток]. Стор. 1—7.
533. (П р о ф и л а к т и ч е с ь к а я М е д и ц и н а). Перечень статей і заметок наукового і общественного характера.—Профилат. Мед. Х. 1927. № 12. [Додаток]. Стр. I—VIII.
534. (Р а д я н с ь к а О с в і т а). Показчик статей, уміщених у... за 1926 рік. Окр. додаток до «Рад. Осв.» за 1927 р. № 1. Без м. і р. вид. 8 ст.
535. (Р а д я н с ь к а У к р а ї н а). Провідні статті, вміщені в журналі... Х. 1927. № 1—2. Стор. 95—96.
536. (Р а д я н с ь к а Ш к о л а). Указатель статей, помещенных в ж... в 1927 году.—Рад. Шк. Луганськ. 1927. № 12. Стор. 106—111.
537. (С а м о о с в і т а). Зміст журналу... за січень-листопад 1927 року.—Самоосв. Х. 1927. № 12. Ст. 82—84.
538. (С б о р н и к С а н и т а р н а я О х р а н а Т р у д а). Предметный указатель и Алфавитный список статей, помещенных в I—VI выпусках... [Окремий додаток до в. VI]. Х. Вопросы Труда. 1927. 9 стр.
539. (С е л ь к о р У к р а ї н и). Список головніших статтів та відділів, що було вміщено в... з листопада 1926 р. по січень 1928 р.—Селькор Укр. Х. 1927. № 11—12. Обкладинка.
540. (С е л я н с ь к и й Б у д и н о к). Зміст журналу... за 1927 рік Селян. буд. Х. 1927. № 12. С. 80—87.
541. (С і л ь с ь к и й Т е а т р). Зміст журналу... за 1926 р. №№ 1—10.—Сільськ. Театр. Х. 1927. № 1. Стор. 43—45.
542. (С і л ь с ь к и й Т е а т р). Зміст журналу... за 1927 р.—Сільськ. Театр. Х. № 12. Стор. 47—49.
543. (У г о л ь и Ж е л е з о). Содержание вышедших в 1925—26 и 1926—27 годах №№ журнала... (Октябрь 1925 г.—Сентябрь 1927 г.). Без м. і р. вид. 6 ненум. стор.
544. (У к р а ї н с ь к и й А г р о н о м). Що надруковано в журналі... за 1927 рік.—Укр. Агр. Х. 1927. № 12. Стор. 63—67.
545. (У к р а ї н с ь к и й З е м л е в п о р я д н и к). Перелік статей, надрукованих у головних розділах журналу... на протязі 1927 року.—Укр. Землевпор. Х. № 12. Ст. 62—64.
546. (У к р а ї н с ь к и й Л і с о в о д). Загальний зміст матеріалу, надрукованого в журналі... протягом 1926—27 року.—Укр. Лісов. Х. 1927. № 1. [Додаток]. Стор. 1—7.
547. (Ф и н а н с о в ы й Б ю л л е т е н ь Н К Ф У С С Р). Алфавитный предметный указатель к официальной части... за 1925—1926 г. X. Изд. НКФ. УССР. 1927. 173 стор.
548. (Ч е р в о н е П р а в о). Показчик до журналу... за 1927—Черв. Пр. Х. 1927. № 24. Стор. 1130—1144.
549. (Ч е р в о н и й Ш л я х). Зміст місячника... за 1926 рік.—Черв. Шлях. Х. 1927. № 5. [Додаток]. 8 стор.
550. (Ш л я х О с в і т и). Тематичний показчик статей журналу... за 1927 рік. Без м. і р. вид. XIX стор.
551. С а г а р д а, М. Україніка в російських журналах за 1926 рік. Україна. К. 1927. № 6. Стор. 155—160.
552. К а л и н о в и ч, І в а н. Україніка в старих часописах [німец.]. Україна. К. 1927. № 3. С. 199—202.
553. Л о з і ї в, П а в л о. Україна в сучасній турецькій пресі («Хаят», журнал-тижневик з шабата 1927 р. ч. 10 та ч. 11 од 10 шабата 1927 р. Ангора—Туреччина).—Зап. Іст.-філол. Від. УАН. К. 1927. кн. XV. Стор. 276—277.
554. Л о з и н с ь к и й, С. «Шлях Освіти». №№ 1—12. 26 рік.—Рад. Освіта. Х. 1927. № 5. Стор. 84—91.
555. П а в л и ш і н, С. «Культура», журнал культурного, суспільного й політичного життя. Рік видання IV. Львів, січень—грудень. 1926—Більшовик України. Х. 1927. № 1. Стор. 121—126.
556. Щ е р б и н а, В о л о д и м и р. Atheneum Wilenskie, czasopismo naukowe, poswicone badaniom przeschosci ziem W. K. Litewskiego. Rok I. 1923. № 1—4; rok II. 1924. № 5—8. Україна. К. 1927. Стор. 203—208.

V. РЕЦЕНЗІЇ НА БІБЛІОГРАФІЧНІ ПРАЦІ.

557. Б а л и к а, Д. Про класифікацію друків за соціальним призначенням. К. УНІК. 1927. 36 стор.
- Р е ц. М. Г о д к е в и ч.—Шлях Освіти. Х. 1927. № 6—7. Стор. 192.
558. Библиографическое Дело. Сб. под ред. Н. Ф. Яницкого. М. ГИЗ. 1927. 163 стор.
- Р е ц. М. П.—Шлях Освіти. Х. 1927. № 11. Стор. 241—242.
559. Библиологічні Вісті. 350 років укр. друку 1574—1924. К. УНІК. 1925. Січень—березень. 182 стор.
- Р е ц. Н. Ф о м и н.—Укр. православний Благовісник. Х. 1927. № 11. Стор. 180—181. П. Ф о м і н.—Рідна Церква. Х. 1927. № 6. Стор. 7—8.
560. Библиологічні Вісті. К. УНІК. 1926. № 3. 96 стор.
- Р е ц. М. Я.—Черв. Шлях. Х. 1927. № 2. Стор. 262—263.

561. Бібліологічні Вісті. К. УНІК. 1927. № 1. 128 стор.
Рец. Ант. Козаченко.—
Культура і Поб. Х. 1927. № 23. Стор. 8.
562. Бібліотечний Збірник. На науково-бібліотечному фронті. К. ВБУ. 1927. ч. 2. 128 стор.
Рец. Ан. Козаченко.—
Культура і Поб. Х. 1927. № 37. Стор. 6—7.
563. Библиотечное Обозрение. Ленинград. Госуд. публичн. библиотека. 1927. Кн. 1—2. 358+1 нум. стр.
Рец. В. К.—Журнал Бібліотекозн. та Б-фіі. К. ВБУ. 1917. ч. 1. Стор. 147—148.
564. Біднов, В. Аполон Скальковський, як історик степової України.—Наук. юв. зб. укр. університету в Празі. 1925. ч. 1. Стор. 291—356.
Рец. Оксман, Емануїл.—
Наука на Україні. Х. 1927. № 2—4. Стор. 361—366.
565. Большая советская энциклопедия. М. 1926—27. Т. Т. I, II, III, IV, V.
Рец. Мик. Новицький.—Черв. Шлях. Х. 1927. № 3. Стор. 198—202.
566. Голос Українатора. Бюлетень Колективу викладачів українознавства по радустановах м. Києва. 1927. ч. 2.
Рец. К. Д.—Культура і Поб. Х. 1927. № 33. Стор. 7.
567. Гринченко, Б. Д. Литература українського фольклора 1770—1900. Черниговь. 1900.
Рец. О. Андрієвський.
До історії видання «Литератури українського фольклора» Б. Д. Гринченка.—Етнограф. Вісник. К. 1926. № 2. Стор. 133—135; 1927. № 4. Стор. 135—141.
568. Здобнов, Н. В. Основы краевой библиографии. Ленинград. Колос. 1925.
Рец. К. Дубняк.—Бібліол. Вісті. К. 1927. № 2. Стор. 101—102.
569. Книголюб. Прага. 1927. Кн. I.
Рец. М. Ів.—Бібліолог. Вісті. 1927. № 2. Стор. 105—106.
570. Книжник. Львів. 1927. ч. I.
Рец.—Бібліологіч. Вісті. К. 1927. № 2. Стор. 109.
571. Кордт, В. Чужоземні подорожі по Східній Європі до 1700 р. К. УАН. 1926. 208 стор.
Рец. Б. Курц.—Україна. К. 1927. № 1—2. Стор. 206—209.
572. Кревецкий, Ів. Перша газета на Україні. К. УНІК. 1927. 15 стор.
Рец. Ів. Єрофєєв.—Черв. Шлях. Х. 1927. № 3. Стор. 209—210.
573. Лебідь, Ан. Рильський, М. За 25 літ. Літературна хрестоматія. Х. Час. 1926. 442 стор.
Рец. Б. Коваленко.—Молодняк. Х. 1927. № 1. Стор. 104—106.
574. Матеріали сільсько-господарської бібліографії України. Т. I. В. I. 1925 р. Упорядкував К. Дубняк. Х. СГНКУ. 1927. VIII+226 стор.
Рец. М. Ясинський.—Журн. Бібліотекозн. та Б-фіі. К. 1927. ч. I. Стор. 146—147.
575. Огієнко, Ів. Історія українського друкарства. Т. I. Львів. 1925.
Рец. С. Маслов.—Бібліолог. Вісті. К. 1927. № 2. Стор. 97—101.
576. Перетц, В. Н. Исследования и материалы по истории старинной украинской литературы XVI—XVIII веков. I. Ленинград. 1926. 176 стор.
Рец. І. Айзеншток.—Черв. Шлях. Х. 1927. № 4. Стор. 246—247.
М. Марковський.—Україна. К. 1927. № 6. Стор. 175—180.
577. Перетц, В. Н. К изучению «Слова о Полку Игореве». Ленинград. 1926. 149 стор.
Рец. В. Ржіга.—Україна. К. 1927. № 3. Стор. 180—183. [Додаток до бібліографії].
578. Плевако, М. Хрестоматія нової української літератури. Т. I-й. Перша половина XIX століття. 1. Дрібно-панська передшевченківська література. 2. Шевченко. Х. ДВУ. 1926. 591 стор.
Рец. О. Білецький.—Черв. Шлях. Х. 1927. № 1. Стор. 316—318.
Ол. Дорошкевич.—Життя й Рев. К. 1927. № 1. Стор. 122—123.
П. Єфремов.—Зоря. Дніпропетровськ. 1927. № 1. Стор. 35—36.
579. Плевако, М. Хрестоматія нової української літератури від початку вісімдесятих років XIX століття до останніх часів. Підручна книга. Х. РУХ. 1926. 528 стор.
Рец. Ів. Капустянський.—Самоосвіта. Х. 1927. № 1. Стор. 90—91.
580. Праці Одеської Центральної наукової бібліотеки. Одеса. 1927. Т. I. VI+ 200 стор.
Рец. В. К.—Журн. Бібліотекозн. та Б-фіі. К. 1927. ч. I. Стор. 148.
581. Пучковский, А. Указатель русской литературы по ото-ларингологии. Вып. I по 1890 г. К. 1926.
Рец. Л. Н. Натансон. К библиографии русской ото-ларингологии.—Журн. ушных, носов. и горлов. болезней. Днепропетровск. 1927. № 5—6. Стор. 484—490.
582. Российский, Д. М. Систематический указатель русской литературы по эндокринологии и органотерапии с 1860 до 1926 г. М. ГИЗ. 1926.

- Рец. А. Фохт.—Врачебн. Дело Х. 1927. № 1. Стор. 56.
583. Свенцицкий Иларіон Початки книгопечатаня на землях України. Жовква. 1924.
- Рец. С. Маслов. Нові роботи з історії українського друкарства.—Бібліолог. Вісті. К. 1927. № 2. Стор. 97—101.
584. Слабченко, М. Е. Матеріяли до економічно-соціальної історії України ХІХ століття. Т. II. Х. ДВУ. 1927. 278 стор.
- Рец. К. Антипович.—Життя й Рев. К. 1927. № 3. Стор. 393—94. (Про підбрану бібліографію).
585. Соколов, В. В. Систематический указатель юридической литературы. М. НКЮ РСФСР. 1926². 324 стр.
- Рец. Сухоплюев. — Черв. Право. Х. 1927. № 3—4. Стор. 191—192.
586. Chwalewik, Edward. Zbiory Polskie. Archiwa, Biblioteki, Gabinety, Galerje, Muzea i inne Zbiory pamjatek przeszłości w ojczyźnie i na obczyźnie. T. I, II, Warszawa—Kra-ków. 1926. 1 : IX+49 s; II : 554 s.
- Рец. М. Я.—Журн. Бібліотекознавства та Б-фіі. К. 1927. ч. I. Стор. 148—149.
587. Kirjath Sepher. Бібліографічний трьохмісячник єврейської національної та університетської бібліотеки в Єрусалимі.
- Рец. С. Б.—Бібліолог. Вісті. К. 1927. № 2. Стор. 102—103.
588. La classification décimale universel. S. l., a. et p.
- Рец. М. Русинов. Нове видання децимальної системи. Бібліолог. Вісті. К. 1927. № 4. Стор. 110—112.
589. Machal Jan. Slowanské Literatury. Dil. I—II. Прага. 1925. 320 i 606 str.
- Рец. А. Степович—Україна. К. 1927. № 1—2. Стор. 209—213.
590. Spragn Enrique. Las bibliotecas con cien y más incunables y su distribucion geografica sobre la Tierra. Cordoba. 1927.
- Рец. Б. Зданевич.—Бібліол. Вісті. К. 1927. № 4. 114—116.

М. ЯСИНСЬКИЙ.

Х Р О Н І К А.

ВСЕНАРОДНЯ БІБЛІОТЕКА УКРАЇНИ ПРИ ВУАН ЗА 1927/28 Р.

1927/28 операційний рік закінчує собою перше десятиліття існування Всенародньої Бібліотеки України, період стихійного зростання її фондів, нагромадження книжкового багатства, що завершилося переданням до ВБУ добре укомплектованої фундаментальної бібліотеки кол. Київського Університету. Ці університетські фонди, з усіх майже галузей знання, підводять міцний фундамент під молоду національну й академічну бібліотеку України. Щось із 1/2 мільйона книжок чималої наукової вартости в додаток до збірок ВБУ та нової літератури, що її дістає Бібліотека шляхом обов'язкового примірника цілого Союзу, обміном та купівлею в Союзі і закордоном, утворюють з ВБУ справжню головну базу для роботи наукових дослідників і висококваліфікованих практиків.

Разом з фундаментальною бібліотекою кол. Університету Наркомос УСРР передав Всенародній Бібліотеці також і ще не зовсім закінчений спеціальний бібліотечний будинок, що його почали ще перед імперіялістичною війною будувати для університетської бібліотеки. Наркомос УСРР забезпечив Бібліотеку й належними коштами на закінчення будови. Р. 1929-го в основному будинок буде закінчено, і це дасть ВБУ змогу утворити й зовнішні сприятливі умови і для належного обслуговування читача науковою книгою, і для раціональної організації ВБУ, залежно від потреб бібліотеки та відповідно до сучасних вимог бібліотечної теорії та практики.

Книжковий фонд свій ВБУ р. 1927/28 збільшувала, як і минулого року, головним чином шляхом повного комплекту обов'язкового примірника СРСР. Крім того, чимало книжок Бібліотека одержала в подарунок від різних установ та окремих осіб. Так, ВУАН передала Бібліотеці 5015 кн. од., профспілка радторгслужбовців у Києві—5713, Правління Київського Соробкопу—1580, Архівне Управління в Полтаві—621, Рос. Технічне Т-во в Ленінграді—621, Київський С.-Г. Інститут—209, Укрмет—200, Еспанське Т-во в Америці—111, Київське Статбюро—86, Вокс—79, Прилуцьке Арх. Управління—63, Чернігівський Істор. Архів—52 і т. д. Від приватних осіб найбільші подарунки Бібліотека дістала від І. К. Пазенка (292), акад. В. Пфейфера (266), С. П. Пастернака (194), М. З. Левченка (184), Ю. П. та П. В. Тесленків-Приходьків (155), М. В. Шарлеманя (102), П. Є. Горянського (100), С. І. Колесника, Г. П. Рибалки і Ф. І. Чорного. Порівняльно незначну кількість Бібліотека одержала шляхом обміну та купівлею.

З окремих прибувань Рукописного відділу та відділу Стародруків варто відзначити старовинні збірки нот Ол. Розумовського та инш., латинський нотний обіход XVII ст., листи П. Куліша до М. Костомарова, різних осіб до Русової і т. д., невеличку колекцію книг Бантиш-Каменського та перше видання Почаївського «Богогласника».

Всього за звідомний період вступило в книжкових одиницях:

	Всього	Безплатно		Купівлею	Обміном
		Обов. прим.	Подар.		
Книг та брошур	58 134	48 041	9 642	350	101
Журналів	31 094	25 452	3 007	2 486	149
Стародруків	38	—	22	16	—
Разом	86 266	73 493	12 671	2 852	250
Рукописів	253	—	250	3	—
Графіки та мап	6 885	6 481	394	—	10
Нот	2 055	1 992	63	—	—
Газет №№	108 407	100 170	5 268	2 298	671
	— 4	—	+ 4		
Волянція	КОМПЛ. 13 768	КОМПЛ. 11 905	КОМПЛ. 1 791	53	19

До цього підрахунку не входить фундаментальна бібліотека кол. Київського Університета, що в ній нараховується до 455 000 кн. од., 115 назов газет та 55 900 рукописних одиниць.

Всього на 1/X 1928 р. ВБУ мала в Києві:

в основній бібліотеці	по-над 1 188 000	кн. од.
в Університ. відділі	до 500 000	» »
в Подільському відділі	по-над 164 000	» »
у Лаврському, Михайл. та Софіївському відділах	по-над 52 000	» »
Разом	по-над 1 905 000	кн. од.
газет	по-над 1 000 000	» »
волянція	щось із 213 000	» »

Крім цього, ВБУ має в своєму розпорядженні бібліотеки Секції Наукових Робітників, акад. М. Н. Крилова та Товариства Природників, що разом становлять 54 847 кн. од.

Оправлено за рік всього 5 886 кн. од. та 34 річних комплекти газет в 2 756 оправ.

Всі фонди основної бібліотеки ВБУ поділялися між органічними відділами бібліотеки, де провадилася й опрацювання нових прибувань. Всього по всій бібліотеці за звітний рік виготовлено 54 161 картку, вліто до каталогів—83 569 карт. та заіндексовано 7 035 кн. од. Крім того, Рукописний відділ описав 890 рук. од., заінвентаризував 832 рук. од. та заніс на картки до покажчиків 49 рук. книг і 1 322 листи.

Книгокористування матеріалами ВБУ було зосереджено в загальній та наукових читальнях бібліотеки, але матеріалами б-ки читачі користувалися, крім того, також і в кабінетах при деяких відділах ВБУ. В центрі уваги стояв науковий читач, бібліотека задовольняла потреби в книзі наукового дослідника та кваліфікованого практика. Головна наукова читальня функціонувала 302 дні, шість разів на тиждень по 11½ год. на день. В науковій читальні систематично влаштовували виставки новин з чужомовної періодики, наукові читачі мали вільний доступ до полиць з закордонною періодикою останніх двох років, з книжками Секції Наукових Робітників та довідної бібліотеки.

Що-до загальної читальні, то , через брак потрібного штату, довелося піти на деякі обмеження категорій читачів, що мають право користуватися бібліотекою. Загальна читальня функціонувала 237 днів з 11 до 7½ год. що дня, крім днів відпочинку та щось із двох місяців літом підчас ремонту.

Роботу ВБУ що-до обслуговування читача можуть характеризувати такі цифрові дані:

	Одвідування за рік	Подано вимог	Незадов. вимог	Видано книжок
Загальна читальня	115 556	225 707	47 475	249 682
Наукові читальні	14 678	37 148	6 606	94 849
Разом	130 234	252 855	54 081	344 531

Найбільше незадоволено було вимог на книжки з підручної бібліотеки заг. читальні-на книжки, що їх уже було видано читачам (34 770); в науковій читальні—на книжки, що їх немає в бібліотеці (4 760), причому половина цих вимог (2 000) припадає на періодику.

Всього читачів в бібліотеці було зареєстровано 7 680, з них 76% чоловік та 24% жінок. Головний читач загальної читальні—студент ВИШ'у (73%). Що до попиту масового читача, то на першому місці стоять часописи. Як і попередніми роками, масовий читач найбільше працює над питаннями з фізико-математичних та соц-економічних наук.

Крім обслуговування читача на місці, ВБУ певним категоріям наукових робітників видає книги на абонемент до дому. За 1927/28 р. було видано 277 індивід. абонентам та 17 колективним—32 859 кн. од., в тому числі (установам) 10 рукописів та 18 стародруків.

За межі Києва, на правах міжбібліотечного абонементу, ВБУ видала 286 кн. од. та одержала для своїх читачів з інших (гол. чин. Ленінградських та Московських) бібліотек 127 кн. од.

У тісному зв'язку з читальнями працює Консультативно-виставочний відділ Бібліотеки. За звітний період відділ улаштував у загальній читальні 17 виставок (4 поточної літератури і 13 тематичних) з 7 244 експонатами; в науковій читальні—20 виставок з 1 542 експонатами та для Ради і Відділів ВУАН—13 виставок нової чужомовної періодики, де виставив разом 1 400 од. Найзначнішою виставкою минулого року була виставка з нагоди 10-ліття Жовтневої Революції на тему «Наука на Україні» (3 615 кн. од.), під час якої було організовано кілька доповідів та лекцій з оглядом літератури революційного десятиліття. З решти виставок треба відзначити виставки: «М. О. Максимович» (232 експ.), «Д. І. Багалій» (419 експ.), «М. Коцюбинський» (213 експ.), «Червона Армія» (286 експ.), «Шевченкознавство за 10 років» (235 експ.).

Консультативна робота відділу полягала виключно в бібліографічній інформації. Всього було видано 2 459 довідок, з них 204 (8,3%) науковим робітникам, решта — читачам загальної читальні ВБУ. В міру можливості наукового читача обслуговували своєю консультацією також і інші відділи бібліотеки: рукописний, бібліотекознавства, стародруків, періодика, україніка.

Свою наукову роботу Бібліотека зосередила переважно в науково-дослідчій комісії бібліотекознавства та бібліографії (НДКБ). Комісія об'єднувала всіх наукових робітників Бібліотеки, і не було, мабуть, такого питання наукового характеру, що повстало під час поточної роботи, щоб воно в тій або іншій мірі не проходило через колективну думку Комісії. Докладні відомості про роботу НДКБ подано в попередньому числі журналу. Там таки, в замітці Н. В. Піскорської, дано й звіт про роботу ВБУ в справі підготовки бібліотечного персоналу наукових бібліотек. Підготуванням наукового персоналу керувала спеціальна колегія, що провадила роботу з 5 аспірантами бібліотеки. Але, звичайно, наукова робота Бібліотеки не обмежувалася тільки НДКБ. Вона в різних формах провадилася мало не по всіх відділах Бібліотеки. Так, наприклад, каталожний відділ перевів низку робіт бібліографічного характеру, щоб удосконалити алфавітний каталог бібліотеки, а в роботах над систематичним каталогом перевіряв та деталізував окремі розділи його. В Консультативно-виставочному відділі йшла робота над рубрикацією книг підручної бібліотеки читальної залі. Відділ Періодика провадив далі роботу над складанням зведеного каталогу чужомовної періодики в наукових бібліотеках Києва та в справі бібліографічного репертуару укр. періодики. Відділ Україніка працював над викриттям псевдонімів укр. авторів, над особливостями опису своїх матеріалів та з'ясовував прогалини в своїх фондах. У відділах Рукописному та Стародруків провадилася робота над вивченням і описом рукописів, інкунабул та рідких українських видань XVI—XVIII ст. Відділи Консультативний та Книгокористування продовжували вивчати читача ВБУ та складати бібліографічні покажчики, видрукувавши їх у журналі «Життя й Революція» і т. д. Крім того, низка співробітників Бібліотеки провадила свої індивідуальні роботи.

Видавнича діяльність ВБУ за 1927/28 р. виявилася в закінченні № 1 «Журналу Бібліотекознавства та Бібліографії» та надрукованні № 2 того «Журналу». Десять статей з цих чисел (разом 13 друк. арк.) видано також окремими відбитками з тиражем од 50 до 150 прим. Видання журналу дало Бібліотеці можливість поширити та поглибити свої зв'язки з іншими установами, організаціями та науковими діячами з Союзу і з закордону. Розсилаючи журнал, Бібліотека навязувала живі зв'язки з низкою закладів, а друкуючи резюме статей одною з чужоземних мов, популяризувала за-кордоном досягнення української бібліографії та бібліотекознавства. Розвиткові зв'язків сприяв також обмін мультиплетами. Цей обмін тільки почався, але можна сподіватися, що він дасть бажані наслідки, збільшуючи фонди ВБУ та постачаючи й збагачуючи українські матеріали в закордонних бібліотеках.

Персонал Бібліотеки, в зв'язку з переходом до ВБУ частини бібліотекарів Інституту Народної Освіти, що обслуговували кол. фундаментальну бібліотеку Київського Університету, збільшився до 86 співробітників; 15 з них виконували адм.-господарчі обов'язки. На чолі Бібліотеки стояли Директор С. П. Постернак та Рада, до якої входили представники трьох відділів Академії Наук, відповідальні співробітники Бібліотеки, представники Місцевому ВБУ та від тих співробітників, що не належали до складу Ради. Рада ВБУ розглядала найважливіші принципові й організаційні питання бібліотечного життя. Питання наукового й педагогічного характеру належали до компетенції Президії НДКБ. Крім того, для попереднього обміркування окремих

питаннів Рада або Президія НДКБ утворювала окремі комісії; відомості про роботу де-яких з них також подано в згаданій замітці про НДКБ.

Треба ще додати, що цього року відбулося святкування 40-літнього ювілею літературної, наукової та громадської діяльності зав. від рукописів Ігн. П. Житецького і 25-літнього ювілею літературної та наукової діяльності зав. від Стародруків С. І. Маслова. Всенародня Бібліотека України взяла активну участь у вшануванні юбілярів.

М. ІВАНЧЕНКО.

УКРАЇНСЬКА КНИЖКОВА ПАЛАТА.

Укр. Книжкова Палата вирішила реорганізувати свої видання так, щоб вони як найбільш задовольняли практичні потреби широкого кола бібліотек. Новий план Палати такий: 1) Картковий репертуар. Окремі картки мають поширюватися через колектори і править за знаряддя до раціоналізації бібліотечних каталогів. В цих, так зв. твердих картках, Палата вирішила запровадити деяке спрощення запису, а саме: великий індекс децимальної класифікації з карток викидається; залишається індексація в межах 3 знаків, в формі дробу з кетерівським знаком; подаватиметься предметова рубрика, не така вузька, як на картках Б.Ц.К.; заводиться тематична рубрикація красного письменства; виключається анотації, які можна замінити предметовими рубриками. Ці картки Палата гадає випускати не менш як двічі на тиждень, щоб бібліотеки могли їх одержувати разом з книжками. Передбачається також видання здешевлених карткових репертуарів, друкованих на звичайному папері, або в формі великих афіш для розрізування й наліплювання—з коректи карткового репертуару.

2) Картковий репертуар офіц.-документ. видань і тих видань, що не входять до першого репертуару (релігійна, рекламна, довідкова література). Цей репертуар призначається тільки для невеликого числа наукових книгосховищ, утворюючи разом з першим повну бібліографію республіканської книжкової продукції.

3) Оскільки «Літопис Українського Друку» має ту саму інформаційну мету, що й картковий репертуар, і не може виконувати функції довідника, Палата вважає, що видавати щотижневий Літопис, при наявності карткового репертуару і видавничих бюлетенів, з практичного боку недоцільно. Для широкої інформації про найактивнішу частину книжок, що їх випускає або поширює радянсько-партійний сектор видавничої промисловости, Книжкова Палата вважає за найкраще об'єднати в один бюлетень всі видавничі бюлетені. Про це є вже позитивні висновки відповідних політичних інституцій.

Такий бюлетень можна буде поширювати безплатно або за надзвичайно низьку передплату в тисячах примірників замість невеликого тиражу «Літопису».

4) Як довідковий матеріал під назвою «Літопис Українського Друку», Палата гадає видавати щоквартальні показники (систематичні або предметові) з тим, щоб матеріал останнього кварталу заводити безпосередньо до щорічника.

5) Разом з цим Українська Книжкова Палата, що весь час намагається перейти до безпосереднього обслуговування масових бібліотек, вважає за потрібне видавати, в погодженні з УПО та культвідділом ВУРПС'у, м'які картки з рецензіями на найпотрібніші для масової бібліотеки українські книжки (з красного письменства, соціально-економічних знань, техніки).

Палата передбачає випускати до 1 200 таких карток на рік і розсилати їх щотижня або двічі на місяць.

Текст рецензій Палата гадає використати для утворення сторінок «Що читати» в наших центральних робітничих і селянських газетах («Пролетар», «Радянське Село»), на що є вже принципова згода обох редакцій.

Спеціальна нарада в справі ув'язки видань Укр. Книжк. Палати з потребами масових бібліотек, що її скликала Палата 3 січня ц. р., визнала цю реорганізацію за доцільну, і частину своїх планів Палата вже перевела в життя.

ХАРКІВСЬКА НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНА БІБЛІОТЕКА.

Науково-Педагогічна Бібліотека існує з 1891 р. Організувало її «Общество грамотности» м. Харкова й до 1917 р. книжковий фонд б-ки складався тільки з 8 645 примірників. З 1917 р. до неї приєднуються сливе всі значні педагогічні міські бібліотеки (земства, потім округи, округових курсів). Шлях, що пройшла бібліотека за 11 років революції, дуже барвистий. Р. 1918 бібліотека являла собою інформаційно-консультаційне бюро, інтенсивно виконувала функції консультаційні, даючи відповіді переважно педагогічного характеру, також і загального. 1919 року громадські та кооперативні організації харківські

перетворили її в «Центральну бібліотеку народної освіти», але забезпечують бібліотеку недостатньо, даючи можливість існувати лише у латентному стані. За 1920—21 рік бібліотека переходить до Губнаросвіти, перетворившись у Центральну педагогічну бібліотеку Харків. відділу Губнаросвіти, і перебуває у важкому стані анабіозу.

Допіру з 1922 року уважне ставлення НКОсвіти до б-ки, призначення штату робітників з 8 осіб дає можливість розпочати бібліотечну роботу коло опрацювання тих книжкових фондів, що їх передано б-ці під час революції. Поруч з тим 1922 рік у житті б-ки відзначається ще початком і розгортанням роботи внутрішньої: починається організація книжкових виставок, провадиться значна бібліографічна праця, утворюється спеціальн. дитяч. відділ, що має завдання вивчати дитину та дитячу книжку, переводити розмови з читачем-дитиною, улаштовувати художні розповіді. Але й за цей час кошторис бібліотеки, що перетворюється на відділ Харківської Центрально-Наукової Бібліотеки, дуже мізерний, доходючи щось близько 25 карб. на місяць.

Досить цікаво спинитися на її праці за цей час. Навіть і за таких несприятливих умов бібліотека через свою життєздатність зуміла стати гарячим та жвавим організмом. Насамперед бібліотека робиться пунктом опори для НКОсвіти під час перепідготування вчительства, допомагаючи в цьому своїми виставками (одна з них числить близько 10 000 відвідувачів), бібліографічною працею з актуальних педагогічних питань, організацією інформаційно-консультаційної скриньки, що чимало відповідей надсилає до різних ведміжих закутків України. Крім того, бібліотека виступає ще й як пропатор Ленінізму, влаштовуючи спеціальну пересувну виставку книжок та поширюючи серед освітянських мас Ленінські заповіді й гасла в справі Наросвіти. Бібліотека притягає до себе «друзів бібліотеки», поволі стаючи за осередок бібосвіти. Читачі, знайомлючись з внутрішньою роботою бібліотеки, втягаються в неї, виникають та розвиваються гуртки: розповідачів, суспільнознавчий, літературний, самоосвіти. Гасло Н. К. Крупської «кожен учитель повинен бути краєзнавцем» теж не минає бібліотеки. Ідучи назустріч широкій краєзнавчій роботі, бібліотека утворює в своїх стінах краєзнавчий куток, стежить за літературою питання, складає бібліографічний покажчик у справі шкільного краєзнавства.

Бібліотека влаштовує низку лекцій, за допомогою НКО на різні педагогічні теми.

Активність бібліотеки притягає матеріальну допомогу й з боку заінтересованих установ.

До цього саме часу можна застосувати початок науково-дослідчої роботи б-ки. Бібліотека активно досліджує питання наукової організації праці в бібліотечній роботі, стежить за процесами біброботи, перевіряє їх та вивчає їх науково (див. доповідь Ф. Лісник «Бібліотечний Збірник» ч. I. 1926 р. «НОП у наукових бібліотеках»).

Педагогічна бібліотека ще з 1925 р. уперто обстоює перед НКО своє право існувати як окремій організації й можливість звільнитися від зайвого тягара Центрально-Наукової б-ки, і р. 1926 з пропозиції Укрнауки Педагогічна бібліотека приєднується до Українського Наукового Дослідчого Інституту Педагогіки, що саме тоді зорганізувався. Основні завдання бібліотеки сформулювались у статуті б-ки, що його Укрнаука затвердила, а саме вона має завдання:

а) збирати літературу УСРР та інших Республік ССРР з усіх галузів освіти й педагогіки, як також і головнішу закордонну педагогічну літературу
б) обслуговувати науково-дослідчі й науково-педагогічні потреби Інституту;

в) обслуговувати в своїй галузі наукових робітників й педагогів, як м Харкова безпосередньо, так і тих, що перебувають в інших місцевостях УСРР

г) провадити наукову бібліографію в галузі педагогіки й освіти;

д) організувати спільний каталог педагогічної літератури всіх наукових бібліотек УСРР.

По затвердженні статуту починається нова доба в житті бібліотеки. З одного боку, бібліотека переходить на новий шлях поширеної та поглибленої роботи, маючи за основне завдання обслуговувати високо-кваліфікованого фахівця-педагога, з другого боку, починається час, так би мовити, «ходіння бібліотеки по муках». Бібліотека втрачає матеріальну допомогу деяких установ, скорочується її площа, й штат, повстає ціла низка явищ, що перешкоджають творчій праці. Починають зменшуватись відвідування читачів, бо бібліотека суворо додержується принципу не видавати нікому додому, а залі-читальні її позбавлено.

В той самий час книжковий фонд бібліотеки де-далі значно зростає. Останнім доповненням до основного її фонду була передача їй бібліотеки Кабінету Політосвіти УПО, що влила до її відділів нову літературу з питань агітаційно-

пропагандистських, методології навчання дорослих то що. Одночасно з тим б-ці пощастило придбати невеличкий цінний фонд закордонної періодики. Увесь час іде інтенсивна внутрішня праця бібліотеки. Опрацьовуються матеріали книжкові та періодичні, складається бібліографічний репертуар, що в де-яких своїх частинах набирає цілком опрацьованого, майже вичерпного характеру й відзначається пресою (газета «Народний учитель», ж. «Шлях освіти», «Укр. Вісник експеримент. педагогіки та рефлексології, «Дитячий рух».).

Взагалі на протязі двох останніх років досить вичерпно переведено бібліографічну працю з різних питань актуальної педагогіки охорони дитинства, а саме: з пропозиції ЦБКДР складено бібліографію з питань дитячого руху та позашкільної роботи з дітьми; з пропозиції Укр. Наук. Досл. Інституту педагогіки теж опрацьовано бібліографію дитячої книжки, що подає літературу за 100 років. Для бібліографії використано матеріали Науково-Педагогічної б-ки, також і бібліографічну працю Харківських та Московських бібліотек.

Тепер найактуальніша робота б-ки це опрацьовання закордонної літератури.

Друга важлива теперішня робота б-ки це робота над предметним каталогом. Доки не існує певної методики для цього типу каталогів, б-ка досліджує цю роботу і, складаючи каталог, керується власним щоденним досвідом.

Бібліотека налагоджує книжковий обмін з науковими установами нашого Союзу шляхом обміну на журнал Укр. Вісник експеримент. педагогіки та рефлексології. Так само через «Бюро культурної зв'язи з заграницею» б-ка зміцнює зв'язок з педагогічними установами Заходу та Америки, маючи на меті книжковий обмін. Починається також бібліографічний обмін з науковими установами Союзу та з закордонними.

Б-ці уже пропонують такий обмін де-які наукові установи (Інститут підготовки, Інститут ім. Крупської та інші), так само вона нав'язує взаємовідносини з такими закордонними установами як Institut de la protection de l'enfance, що надіслав бібліотеці бібліографію з питання дитячих читацьких інтересів, з Американською б-кою та іншими.

Елементи виставочної роботи, як форма поглибленої роботи та як наслідок внутрішньої роботи б-ки, знайшли собі місце в бібліотеці як в самостійних виставках НПБ, так і в виставках спільних з педагогічними установами. Так, б-ка підчас X роковин спільно з педагогічними установами влаштувала виставку радянського українського підручника за 10 років і виставку Освіта та Жовтень у стінах самої б-ки (плакати, книжки, бібліографія).

Підчас святкування 100-річчя Песталоцці та урочистого засідання Інституту в приміщенні Держ-бібліотеки, б-ка влаштувала виставку творів Песталоцці та літератури про нього, а також дала монтажний плакат творів про нього чужоземними мовами. Так само, коли відбувалась конференція про дитячу книжку, б-ка, об'єднавшись з дитячою бібліотекою ім. Короленка, організувала виставку дитячої книжки. Виставка, що до неї переводиться інтенсивна підготовча праця в 1929 році, ставить завдання педагогізувати населення і матиме пересувний характер. Друга виставка буде інтернаціонального характеру і в ній б-ка прийматиме участь поруч з педагогічними установами.

33 роки існування зробили Науково-Педагогічну бібліотеку цікавим і цінним спеціальним книгосховищем з фондом—45 000 книг та з кількістю читачів 750. Ідучи на зустріч усім поточним вимогам, що їх висуває життя, бібліотека тепер має абонентів не тільки в Харкові, а й по інших місцях, як Київ, Одеса, то що. Видача книжок що-року—30 000. Складаючи значні бібліографічні репертуари, бібліотека відіграє не малу роль не тільки в житті Наук. Досл. Інституту Педагогіки, але й досвідних педагогічних установ та в житті педагогічної періодики (власною бібліографічною працею та підбиранням матеріалу для бібліографічного відділу. Обмеженість можливостей широкої політосвітньої роботи викликає нездоволення в де-яких колах освітників, що зжилися з бібліотекою, як з органічною частиною свого життя. Це примушене скорочення роботи вони вважають за чинник, що декваліфікує вчительство. Але інтенсивна внутрішня повсякденна праця б-ки свідчить за те, що б-ка живе, що це справді є своєрідна наукова лабораторія, досить цінна як науковому робітникові, так і масовому.

Актуальніше завдання бібліотеки—це здобути відповідне приміщення та устаткування, а також поширити штат бібліотеки та забезпечити його нормальною оплатою.

Своїм книгосховищем та своєрідною науковою роботою Науково-Педагогічна бібліотека являє собою майже єдине книгосховище такого типу на Україні, а може й у Союзі (Москва такого об'єданого книгосховища не має). Цією сторо-

ною вона безумовно заслуговує на уважне ставлення педагогічного громадянства та НКОсу, бо за часів, коли педагогіка зростає та міцніє як наука, б-ці спеціальній повинно належати майбутнє.

Ф. Л.

ЗВЕДЕНИЙ КАТАЛОГ ЧУЖОМОВНОЇ НАУКОВОЇ ПЕРІОДИКИ, ЩО ЗНАХОДИТЬСЯ В БІБЛІОТЕКАХ М. ОДЕСИ.

Важливість зведених каталогів що-раз більше усвідомлюють собі робітники наукових бібліотек.

Зведені каталоги, понад усякий сумнів, мають відіграти роль одного з найсерйозніших чинників раціоналізації бібліотечного будівництва. Утворення їх буде одним з найкорисніших заходів у справі організації наукової роботи.

Як перша умова правильного функціонування Міжбібліотечного Абонементу, який може стати в пригоді науковим робітникам тільки в тому разі, коли їм буде відомо—завдяки зведеним каталогам,—де й що можна знайти,—зведені каталоги є одним з головних засобів до того, щоб справді здійснити однієї державного книжкового фонду наукових бібліотек країни. В цьому й полягає їх основне значення.

Через те, що швидкий та грандіозний зріст книжкової продукції не дає ніякої змоги одній бібліотеці, так на Заході, як і в нас, цілком охопити її,—питання про зведені каталоги набуває особливої актуальності. В першу чергу, звичайно, його треба поставити що до періодичної літератури взагалі і що до чужомовної літератури зокрема; в галузі останньої особливо відчувається потреба в інформації, й тут одній бібліотеці не сила охопити всі важливіші видання.

В галузі зведених каталогів на Заході і в РСФРР є низка великих починів.¹

В УСРР Харківська Центральна Наукова Бібліотека видала зведений каталог періодики за 1928 рік, що її передплачують бібліотеки м. Харкова. Це є, звичайно, почин корисний, але порівняльно скромний розмірами, оскільки охоплює періодику лише за один рік.²

Згідно з заміткою, що вміщено в «Журналі Бібліотекознавства та Бібліографії» № 2 робота над складанням зведеного каталога періодики провадиться також і в Києві.³

В Одесі до складання зведеного каталога медичної літератури стала спочатку Бібліотека Медін'у, яка склала зведений каталог періодики з медицини та суміжних з нею наукових галузей.⁴—Ініціатива, що її виявила бібліотека Медін'у з її маленьким штатом, без усякого сумніву, заслуговує на всіляке визнання. Але завдання скласти Зведений каталог по бібліотеках м. Одеси не може обмежитись на цьому. Конче треба охопити літературу з усіх фахів. Каталог, що склала бібліотека Медін'у, вимагає доповнення насамперед у тих галузях, які він мав на меті охопити; бо намагаючись обійняти всі дисципліни, що викладаються в Медін'і, в тому числі, наприклад, біологію, цей каталог крім двох великих бібліотек—Центр. Наук. Бібліотеки та Держ. Публічн. Б-ки, охопив лише медичні бібліотеки й не охопив інших спеціальних бібліотек, що так само мають біологічну літературу, як, наприклад, бібліотеки Од. Сільсько-Госп. Інституту та де-яких Кабінетів ІНО. Отже конче треба, в інтересах раціонального використання літератури по всіх бібліотеках Одеси науковими робітниками, поставити як найширше питання про те, щоб скласти повний зведений каталог чужомовної наукової періодики. Перевести цю роботу по м. Одесі взяла на себе Центральна Наукова Бібліотека. Згідно з виробленим Науково-Дослідчою Комісією ЦНБ планом, до зведеного каталога належить завести періодичні видання в широкому розумінні цього слова, тоб то не тільки тижневики або місячники, але й річники та інші видання, що виходять друком регулярно в певні інтервали часу (Fortschritte, Ergebnisse); до каталога має бути заведено також праці наукових товариств та наукових установ. Описуються видання за всі роки, за які вони є по даних бібліотеках, при чому зазначається, в якій бібліотеці які томи та за які роки знаходяться, а також, чи повні комплекти, чи ні. Опис складається з назви видання, підзаголовка, як що він потрібний для характеристики видання, місця видання, томів та років виходу друком і шифрів відповідної бібліотеки. В основу зведеного каталога покла-

¹ Див. «Журнал Бібліотекознавства та Бібліографії». 1927. № 1. Стор. 14—41.

² «Зводний каталог періодичної закордонної наукової літератури по бібліотеках Харкова в 1928 р.».

³ Оксідюк, М. «Зведений каталог нової чужоземної періодики в бібліотеках м. Києва». Стор. 115—118.

⁴ Див. Фонарев, Д. Зведений каталог періодики м. Одеси з медицини та суміжних з нею наукових галузей.—Журнал Бібліотекознавства та Бібліографії № 2. Стор. 118—119.

дено збірки 71 бібліотеки, що мають науковий характер (Центральна Наукова Бібліотека, Державна Публічна Бібліотека, Українська Бібліотека, Єврейська Акад. Бібліотека, бібліотеки всіх наукових установ м. Одеси, бібліотеки всіх ВИШ'ів, так центральні, як і бібліотеки окремих кабінетів, клінік, лабораторій, а також де-яких установ виробничого характеру, що мають великі бібліотеки). Опис провадять de visu співробітники Центр. Наук. Бібліотеки. Роботу цю ще не закінчено; крім редагування зведеного каталога, лишається списати де-яку частину видань, але праця наближається до кінця, і де-які наслідки, через неповну закінченість роботи поки-що приблизні, можна вже подати. Різних назов періодики по М. Одесі є 3 500—4 000.

За центральне місце, де зосереджено найбільшу частину чужомовної наукової періодики, яка тільки є в м. Одесі, стала, як цього й треба було сподіватися,—Центральна Наукова Бібліотека. У ній є коло 3 000 назов, при тому значна частина їх це великі комплекти. Друга за нею Державна Публічна Бібліотека має вже тільки приблизно 400 назов. Робота над складанням зведеного каталога виявила далі надзвичайно незадовільний стан поповнення чужомовною науковою літературою всіх Одеських наукових бібліотек за час війни та за часи післявоєнні. За період з 1915 року по всіх бібліотеках Одеси передплачено в круглих цифрах 1 000 назов проти 4 719 назов за той самий час, в бібліотеках Ленінграду. Цілком катастрофічним є становище з поточним поповненням. Періодичних видань за 1927 рік по всіх бібліотеках м. Одеси передплачено 386 в той час, як у Києві ми маємо 832 (Див. «Журнал Бібліотекознавства та Бібліографії» № 2. Стор. 117), а в Харкові—900 (Див. «Зводний каталог період. наук. закордон. літерат. по бібл. Харкова в 1928 р.»).

Отже доводиться констатувати, що поповнення періодичною чужомовною літературою м. Одеси дуже відстає від Харкова та Києва, а всі найбільші осередки України не менше відстають від великих осередків РСФРР. З цього факту Українській Наркомосвіті належало б зробити відповідні висновки, коли вона обмірковуватиме майбутні валютні асигнування та встановлятиме норми дальшого поповнення чужомовною науковою літературою бібліотек найбільших наукових осередків. УСРР.

Хоч які малі наші поповнення чужомовною науковою літературою, все ж таки весь фонд, що мають у своєму розпорядженні бібліотеки України, коли брати до уваги комплекти за минулі роки, є досить великий; навіть сама бідність України на нову чужомовну наукову літературу править ще за один аргумент в бік якомога раціональнішого використання того, що ми маємо. І тут складання зведеного каталога повинно відіграти чималу роль. Тому треба вітати той факт, що робота над складанням зведених каталогів провадиться по всіх великих центрах УСРР, а саме в Одесі, Києві, Харкові.

Наприкінці треба висловити 2 побажання: 1) щоб Харків не обмежився 1928 роком, а Київ 1926, 1927 роками, щоб у Харкові та Києві зведений каталог охопив періодичні видання за всі роки, за які вони є в бібліотеках даного міста, а також 2) щоб усі ці каталоги було видано.

Виконавши ці два побажання, ми створимо базу для Міжбібліотечного Абонементу й зробимо приступним для наукових робітників, що працюють на території УСРР, увесь книжковий фонд, який є в бібліотеках УСРР: одність державного книжкового фонду, який знаходиться в бібліотеках України, з декларативної тези перетворюється на реальний факт, що має велике значення для наукової роботи в УСРР.

С. Л. РУБІНШТЕЙН.

ПРО ЗВЕДЕНИЙ КАТАЛОГ МУЗИЧНОЇ ЛІТЕРАТУРИ ОДЕСЬКИХ БІБЛІОТЕК.

Що-раз частіше з'являються в нашій пресі статті про зведені каталоги. Нарешті, це питання, висвітлене в західньо-європейській і почасти в нашій літературі (див. цікаву працю В. Козловського в «Журналі Бібліотекознавства та Бібліографії» за 1928 р.), почали переводити в наше бібліотечне життя.

Одночасно і в РСФРР і на Україні зроблено перші кроки, щоб скласти зведені каталоги чужомовної періодики. Державна Публічна Бібліотека в Ленінграді поточного року видала прекрасну працю—«Сводний каталог иностранных периодических изданий за время с I. VIII. 1914 по 1. I. 1928, имеющих в 70 библиотеках г. Ленинграда». Перед каталогом подано цікаву статтю В. Е. Банка.

Мало не одночасно аналогічну працю розпочали Всенародня Бібліотека України в Києві та Центральна Наукова Бібліотека в Одесі. Складати зведені каталоги почали саме з чужомовної періодики з причин цілком природних. Дорожнеча чужомовних журналів, труднощі в їх одержанні примушують

бібліотеки піти найобережнішим шляхом взаємного ознайомлення з передплатою чужомовних журналів по різних бібліотеках, щоб усунути паралелізм. З другого боку, потреба дати читачеві певні й точні матеріали, поставити його в найкращі до користування журналами умови прискорила процес розвитку зведених каталогів. Державна Одеська Публічна Бібліотека почала складати зведений каталог в іншій галузі, не так нагальній, але поставила питання на всю широчінь. Починаючи з 1927 року, співробітники Бібліотеки, що працюють над музичною бібліографією, у постійних розшуках музичних журналів безпосередньо відчули всі мінуси відсутності зведеного каталога.

Це примусило їх, за допомогою людей, відданих бібліотеці, скласти зведений каталог музичної літератури Одеських бібліотек. Описано книги, що переходять в 12 Одеських бібліотеках: Державній Одеській Публічній Бібліотеці, Центральній Науковій Бібліотеці м. Одеси, Українській Бібліотеці ім. Шевченка, Єврейській Академічній Бібліотеці, Бібліотеці Одеського Державного Історично-Археологічного Музею, Центральній Округовій Робітничо-Селянській Бібліотеці, I-й Міській Бібліотеці ім. Франка, II-й Міській Бібліотеці, IV-й Міській Бібліотеці, Бібліотеці Місцевкому Муздрамін'у ім. Л. Бетговена, Бібліотеці при клубі профспілки Всербмис та Бібліотеці Дому Освіти при спілці Робітос.

Вся описана музична література розпадається на кілька розділів: 1) монографічна література українською, російською, білоруською та сербською мовами; 2) періодика українською та російською мовами; 3) лібрето українською й російською мовами; 4) чужомовна література—розділ, що обіймає монографії, періодику та лібрето.

Підчас перегляду книг та складання каталога з'ясовано, що низка книг, які мають безпосередній зв'язок з музикою, знаходиться в різних розділах; так, напр., книги про хвороби голосу в співців, хвороби рук у піаністів та інші заведено до розділу медицини; книги з питань техніки виробництва струментів—до розділу технічного; книги, присвячені музичній бібліографії—до розділу бібліографії; книги з музичного виховання й освіти—до розділу педагогіки, книги з музичної акустики так само не заведено до музичного відділу, і праць з історії музики часто доводиться шукати в розділах історії культури та літератури.

Загальне число монографій українською, російською та іншими мовами становить 937 назов (1748 томів), з того числа Державна Одеська Публічна Бібліотека має 751 назву (919 томів), отже посідає перше місце. Найбільше поповнено бібліотеку за революційні роки різними старими виданнями та обов'язковим примірником, що їй надсилають Книжкові Палати. Ці книги здебільша знаходяться в розділі теорії та історії мистецтв—511 назов (624 т.). В Публічній Бібліотеці серед музичної літератури вирізняються видання, що вийшли в Одесі та взагалі на Україні. З цікавих примірників, що є в тій бібліотеці, слід назвати, наприклад, книгу: «Музыка, понятная для всехъ, или краткое изложение всего нужнаго, чтобы судить и говорить объ искусствѣ семъ, не учившись оному. Сочиненіе Фетиса, издателя журнала «Revue Musicale». Перевелъ съ французскаго П. Бѣликовъ. С. Петербургъ. 1833». Друге місце числом книг посідають Центр. Окр. Роб.-Сел. Бібліотека та Бібліотека Муздрамін'у ім. Л. Бетговена. Остання, що налічує 190 назов (186 т.),—єдина в Одесі спеціально-музична бібліотека, знаходиться при Місцевкомі Інституту й приступна тільки викладачам його та науковим робітникам. Тут є досить цікаві книги з теорії та історії музики. Число книг—167 назов (193 т.). Центральна Наукова Бібліотека не може претендувати на перше місце, але цінністю своїх книг (між ними є низка дуже цікавих видань початку XIX в.) безумовно вона стоїть безпосередньо після Публічної Бібліотеки. Далі йдуть II-а Міська Бібліотека—67 назов (57 томів) та Українська Бібліотека ім. Шевченка. Українська бібліотека вигідно визначається між усіма іншими Одеськими бібліотеками збіркою книг, що стосуються виключно української музики, та книг з музики українською мовою. Серед цієї збірки особливу мають цінність розвідки в царині української народної музики, видані у Львові, коли через російські цензурні умови українських книг не можна було друкувати в царській Росії.

Переходимо до огляду української й російської періодики в одеських бібліотеках. Тут так само по всій справедливості перше місце належить Державній Одеській Публічній Бібліотеці—100 назов (261 річний комплект). Можна гадати, що серед широкого добору періодики з усіх галузей знання в Публічній Бібліотеці досить повно репрезентовано й музичну періодичну пресу. З 1923 року Бібліотека одержує всі періодичні видання, що виходять в Союзі. З періодичної преси, яка є в Одеській Публічній Бібліотеці, слід відзначити рідкі комплекти: «Репертуара и Пантеона», «Артиста», «Ежегодника Имп. Театров» та

інші. Далі йде Центральна Наукова Бібліотека, що має 27 назов (45 річних комплектів).

Розділ, що обіймає українські й російські лібрето, налічує 320 назов (401 т.). В Одеській Публічній Бібліотеці є 309 назов (323 томи) лібрето; гарно добрані, вони мають певний інтерес. Лібрето Центральної Наукової Бібліотеки (66 назов) знаходяться в окремому розділі музичних лібрето, а почасти в Воронцовському фонді та інших відділах Бібліотеки. Воронцовський фонд має цінні видання кінця XVIII віку.

Збірку театральних п'єс відомого в Одесі аматора театру Д. В. Ширяєва р. 1891-го, завдяки Г. Г. Маразлі, придбала Одеська Публічна Бібліотека й виділила в окремий розділ. Ширяївська театральна колекція складається з друкованих та рукописних п'єс і посідає одно з перших місць поміж збірками театральних п'єс на Україні.¹ Ця колекція має також великий інтерес і для історії українського театру.

Перелічені вище групи української, російської та іншої музичної літератури можна розглянути ще з того погляду, яке саме число видань є тільки в одній бібліотеці. Таких видань в Одеській Публічній Бібліотеці є 305 назов книг, 63 назви журналів та 246 назов лібрето; в Центральній Науковій—50 назов книг, 4 назви журналів і 24 назви лібрето; в Українській Державній—30 назов книг, 2 назви журналів та 1 назва лібрето.

Переходимо до чужомовної літератури. З загального числа книг—794 назви (1 090 томів) Державна Одеська Публічна Бібліотека має 394 назви (618 томів). Збірку чужоземних книг Публічної Бібліотеки значно поповнено після Жовтневої Революції. У цьому поповненні знаходимо низку авторитетних монографій про Бетговена, Вагнера, Шумана, Берліоза, Баха і инш.; збірку музичних словників, енциклопедій, творів теоретичних та історичних то що. Особливо треба відзначити цікаву збірку книг з історії музики польської, зокрема книг про Шопена. З старих книг зазначимо, наприклад, книгу Martini, G. Storia della musica. Vol. 1—3. Bologna. 1757—1781—та инші. Далі йде Центральна Наукова Бібліотека з 302 назвами (371 том). Цінні видання кінця XVIII й початку XIX віків тут подано з фондів Строгановського—57 назов (74 томи)—(Фондові Строганова, цікавому добором книг, належить перше місце в Центральній Науковій Бібліотеці), Воронцовського та инш. відділів бібліотеки. Ця збірка заслуговує на особливу увагу істориків музики.

Багатий матеріал з історії стародавньої музики—72 назви (72 томи) є в Бібліотеці Історично-Археологічного Музею. Тут переховується частина бібліотеки відомого Київського історика стародавньої музики В. І. Петра.

Літературу про єврейську музику та єврейську народню пісню можна знайти в Єврейській Академічній Бібліотеці—10 назов (10 томів).

Між книжками, що є в II-й Міській Бібліотеці, слід відзначити одну цінну з історії музики в Індії, Ueber die Musik der Indien. Eine Abhandlung des Sir William Jones. Uebersetzt von F. H. v. Dalberg. Erfurt, 1802.

Музична чужомовна періодика є в Публічній Бібліотеці—13 назов (26 річних комплектів) та в Центральній Науковій Бібліотеці—2 назви (18 річних комплектів). Здебільша це журнали—старі, а з післявоєнних є тільки 2 назви, обидві в Публічній Бібліотеці: «Allgemeine Musikzeitung». Berlin. 1927—1928. та Musikblätter des Anbruch. Monatsschrift für moderne Musik». Wien, 1928.

Чужомовних лібрето в Публічній Бібліотеці є 74 назви (74 томи) та в Центральній Науковій 66 назов (66 т.).

Огляд чужомовної літератури дає таку картину видань, що їх має тільки одна бібліотека: в Публічній Бібліотеці—294 назви книг, 13 назов журналів та 75 назов лібрето, в Центральній Науковій Бібліотеці—283 назви книг, 2 назви журналів та 63 назви лібрето; в Бібліотеці Історично-Археологічного Музею—71 назва книг; в Єврейській Академічній Бібліотеці—8 назов книг.

Завершенням цілої праці, всіх частин зведеного каталога повинна стати, на нашу думку, частина, яка міститиме в собі зведений каталог нот. Складаючи останню частину, треба буде додатково ознайомитися з книгосховищами де-яких спеціальних бібліотек, як от Державного Одеського Академічного Оперового театру ім. Луначарського та иншими.

Потреба в зведеному каталозі та його позитивна сторона вже виявили себе на ділі. В рукописному вигляді він уже править за посібник, корисний і потрібний музичним працівникам. Недавні річніці (Бетговена, Дебюсі, Гріга, Чайковського), дні Шуберта й инші довели цінність цих матеріалів. Місцевий

¹ Див. М. П. Алексеев. «Ширяевская театральная библиотека» в журн. «Театр» Одесса. 1921 г., № 3, стор. 4—5; його ж Этюды о Марлинском. Иркутск. 1928. Стр. 52 (про драматичні переробки повістей Марлінського) та «Русский Филологический Вестник» 1911 № 2, стр. 331—338, ст. Д а н и л о в а (про драматичні переробки повістей Гоголя).

Музичний Інститут ім. Бетговена, ознайомившись із працею, дав згоду взяти участь у матеріяльних витратах на видання каталога. Принципово цю роботу підтримує й ВУТОРМ.

Я. БЕРМАН і М. ВИННИК.

УКРАЇНСЬКИЙ ВІДДІЛ ОДЕСЬКОЇ ЦЕНТРАЛЬНОЇ НАУКОВОЇ БІБЛІОТЕКИ.

В роботі Одеської Центральної Наукової Бібліотеки одно з центральних місць займає її Український Відділ.

За український фонд Бібліотеки вважаються всі книжки й рукописи, друковані й писані українською мовою, та книжки й рукописи іншими мовами, які містять у собі дані, що належать до Усгаїса.

Загальна кількість книжок українського фонду за приблизним обчисленням—50 тис. одиниць, 25 тис. назов.

Фонд Усгаїса що до старих книжок (до 1923 р.) базується на основній книжковій збірці Бібліотеки, в якому літературу Усгаїса репрезентовано досить добре.

Старий фонд Бібліотеки містить у собі великі серіяльні видання різних товариств та поодинокі видання. Бібліотека має більшість видань «Наукового Товариства ім. Т. Г. Шевченка» у Львові (як от «Записки», «Етнограф. Збірник», «Матеріяли до Українськ. етнології», «Збірник істор.-філософ. секції», «Збірник математ.-природ.-лікарської секції», «Пам'ятки укр.-рус. мови й літератури», «Укр.-Рус. Архів»). З інших видань є, напр.: «Руска істор. Бібліотека» підъ ред. Олександра Барв'ньського (I—XXIV), «Літературно-Науковий Вістник» (Львів), «Основа», «Слово» (Львів) (1873—86), «Галичанинъ» «Літературн. сб., издаваемый Я. Головацкимъ и Б. Дѣдицкимъ» (кн. 1—4 1862—1863), Драгоманівська «Громада» (Женева) і т. д. З російських журналів та серіяльних видань, цікавих з погляду українознавства, варто відзначити такі, як «Кіев. Старина», «Арх. Ю.З. Росіи», «Акты Ю. и З. Росіи», Труды этнограф. статист. экспедиции въ З.-Рус. край» (I—VII) і велику кількість інших.

В рукописному фонді бібліотеки є цінні старо-українські рукописи. Серед них зазначимо лише «Краткіє житія святихъ» приблизно XVI ст. з цікавим записом в українській мові рукою XVIII ст. (див. Праці Од. ЦНБ» т. I, стаття проф. Бузука), та «Соборникъ»—рукопис 1662 р., з села Хоружівки Полтавськ. губ., що є цікавим зразком укр. літературної мови XVII ст. (уривки з рукопису заведено до історичної хрестоматії укр. мови проф. Бузука). З новіших рукописів найбільший інтерес мають рукописи з економ. історії України, зокрема степової України (фонд Строганова).¹

Окремо треба згадати про цінну колекцію рукописних мап України XVII—XIX ст. ст.

Історію української книги репрезентує низка цінних видань (Острозькі, Львівські, Київські та інші стародруки, які в Музеї Книги ЦНБ виділено до окремої групи).—Поодинокі галузі науки досить задовільно забезпечено джерелами та студіями.

В галузі бібліографії є велика колекція описів стародруків та рукописних збірок, низка бібліографічних журналів та видань. Зазначимо зокрема «Галицко-Рус. Бібліографію» та «Матеріяли до українськ. бібліографії» Левицького, покажчики М. Комарова («Шевченка» і инш.), Б. Грінченка («Література укр. фольклора»), покажчики до цікавих з погляду українознавства журналів («Кіевская Старина», до видань «Временной Комиссии для разбора др. актовъ при Кіевск., Подольск. и Волынск. ген. губерн.»), до «Записокъ Импер. Одесскаго Об-ва Истории и Древностей», до «Херс. Губернск. Вѣд.»), бібліограф. праці, як от праці Сопікова, Мезьєр, Владиславлева і инш., словники письменників («Рус. Біограф. Словарь», «Словарь» митроп. Євгенія і инш.), бібліограф. праці з журналістики, каталоги бібліотек України й т. и.

В галузі історії України та археології є видання старих літописів, козацьких літописів (Величка, Самовидця то-що), хронографів, хронік, мемуарів і т. и. Зокрема відзначити треба низку праць чужоземними мовами, що стосуються історії козаччини (як от Lesur, M. Histoire des Cosaques, 1814; Erckert, R. Der Ursprung der Kosaken, 1882 і т. и.).

Добре забезпечено джерелами та студіями історію Одеси та Степової України. Є низка газет, альманахів, студій з історії м. Одеси, що друкувалися в часи минулих ювілеїв і т. и.

¹ Див. «Бібліологічні Вісті», 1925, № 1—2, О. Л. В а й н ш т е й н. Збірка гр. Строганова, та «Праці Од. ЦНБ» т. I, М. Е. С л а б ч е н к о, Два топографічні описи Полтавщини й Харківщини.

В фонді проф. А. Маркевича є рукописні й друковані (різними мовами) матеріали й рідкі книги, корисні для історії м. Одеси й Херсонщини.

Що до етнографії та краєзнавства України, є збірки пісень, етнографічних записів українською, польською й російською мовою, цікаві для укр. етнографа видання, як *Materialy antropol., archeol. i etnograficzne* (Kraków) і низка інших польських видань, праці Чубинського, Гнатюка, Я. Головацького, Метлинського й ин.

В фонді проф. Маркевича є чимало невикористаних ще записів нар. пісень, надісланих від кореспондентів з різних місцевостей України.

В галузі українського письменства є загального характеру студії, як от, Огоновського, Петрова, Єфремова, де-які старі видання творів укр. письменників (Котляревського, Гребінки, Шевченка, Куліша й ин.).

Відзначимо зокрема: «Русалка Дністровая», Будим. 1837; Дідичий Богдань, Буй-Турь Всеволодъ князь Курскій, повість, Львовъ, 1860; «Маруся», пов. Од. 1834; Згарскій, Евг., Маруся-Богуславка, поема, Львовъ 1862; Згарскій, Евг. Святий вечер, поема, Львов 1882; Кулишъ, Дівоче серце, Львовъ 1862; Кулишъ, Хуторна поезія, Львов 1882; Пельбецькій, О. Добра жінка и Лихого Чоловѣка переробить, Львовъ 1861; Сочиненія въ стихахъ и прозѣ, Ник. Венгера (Од. 1835), одеські альманахи то-що.

В галузі мови та історії мови є велика колекція укр.-рос. словників та філологічні студії переважно російською мовою.

Поповнення Українського відділу забезпечується обов'язковим укр. примірником, що його Бібліотека одержує з 1923р. Завдяки обов'язковому примірникові Український Відділ Од. ЦНБ має в своєму розпорядженні всю радянську українську книгу. Поруч із цим іде поповнення Українського Відділу також українськими виданнями, що виходять за кордоном. Це останнє провадиться, головне, шляхом обмінних операцій. Таким чином, Український Відділ одержує видання Наукового Товариства ім. Шевченка у Львові, «Літературно-Науковий Вісник», «Культура», «Нова культура», «Книголюб», що видається в Празі Укр. Товариством Прихильників Книги, видання Укр. Наук. Інституту в Берліні, а саме: «Mitteilungen des Ukrainischen Wissenschaftlichen Institutes in Berlin», та «Abteilungen des Ukrainischen Wissenschaftlichen Institutes in Berlin».

Спираючись на цей книжковий фонд, Український Відділ ЦНБ провадить свою роботу в галузі *Ucrainica*. З цією метою Українськ. Відділ організував предметний каталог, що налічує приблизно 5 тис. карток. Цей каталог є основою для консультаційної роботи, при тому не тільки для рядового читача, але й для наукового робітника. Значну увагу звернено на науково-бібліографічну роботу. В цьому напрямі Український Відділ склав велику картотеку з українського літературознавства, що охоплює десятирічний період (1917—1927). До її складу увійшли всі українські видання, що вийшли друком в УСРР, а також, по змозі, і видання, що виходять за кордоном. Картотека налічує в сучасний момент понад 2 000 номерів. Всю картотеку, що має виявити увесь літературознавчий доробок України за роки революції, остаточно впорядковано й виготовлено до друку. Крім того, розпочато складання бібліографії української бібліографії (в галузі літератури, те три та етнографії).

Проблеми української бібліографії посідали також видатне місце в роботі Бібліографічного Семінару Од. ЦНБ. В засіданнях Семінару заслухано низку доповідей; так, за останні часи заслухано такі доповіді: «Укр. літературознавство 1926 р.» (проф. К. О. Копержинський), «Укр. літературознавство 1927 р.» (проф. К. О. Копержинський); обидві надруковано в «Україні» (1927, 3; 1928, 3); «Огляд літератури про Шевченка за 1927 р.» (проф. К. О. Копержинський). Над бібліографією Котляревського та Коцюбинського працювали проф. К. О. Копержинський та аспірант ЦНБ О. М. Горецький. ЦНБ взагалі взяла широку участь в ювілеї М. Коцюбинського, вона видала до ювілею, як I вип. II тому її «Праць»: М. Коцюбинський. Бібліографія за 10 років» (склав О. М. Горецький). Всю літературу про М. Коцюбинського—ювілейну й ту, що виходить друком в сучасний момент, бібліографується й буде видано до 65 річного ювілею народження М. Коцюбинського, що має бути наступного 1929 року. Низку робіт українознавчого характеру, зокрема з *Odessica* видано також у I томі «Праць ЦНБ».

Український Відділ Од. ЦНБ передбачає й надалі розгортати свою роботу як у галузі бібліотечній, що до обслуговування українською книгою має читачів взагалі, і зокрема наукових її кол., так і наукову роботу в галузі *Ucrainica*, утворюючи таким чином бібліотечну та бібліографічну базу для розвитку української культури на Одещині.

УКРАЇНСЬКА ДЕРЖАВНА БІБЛІОТЕКА ІМ. Т. ШЕВЧЕНКА В ОДЕСІ (УДБ) ЗА ОСТАННІ 4 РОКИ (1925—1928).

1-го липня пот. року УДБ вступила в 9-й рік свого існування. Про заснування б-ки та про життя її до 1925 р. див. ст. Б. Комарова: «Українська Державна Бібліотека ім. Т. Шевченка в Одесі» («Бібліол. Вісті», р. 1925, ч. 1—2, стор. 75—81).

Важливою подією в житті б-ки за останні чотири роки було перенесення б-ки до нового приміщення: спочатку (в кінці 1925 р.) до буд. ч. 5 в зав. Юних Піонерів, а потім (у літку 1926 р.)—до буд. ч. 15 на вул. Гоголя, де б-ка міститься й тепер. В наслідок цих перенесень б-ка дістала більш-менш порядне приміщення, що правда, дуже невелике площею, та проте з певними перспективами на поширення його шляхом відремонтування великого й сухого сутеренового поверху.

Друга визначна подія в житті УДБ припадає на 15 листопада 1925 р., коли б-ка урочисто відсвяткувала п'ятиріччя свого існування. Свято відвідало понад 400 душ. Б-ку вітали Наросвіта, Бібліотечне об'єднання, всі більші бібліотеки Одеси, Бібліографічне Т-во, Науково-методична комісія, філії «Гарту», «Плугу», Державне Видавництво, «Книгоспілка», студенти-політемігранти з Галичини, «Червоний Степ», старша й молодша генерація читачів та інші. Після офіційної частини відбувся концерт «Української Капели ім. Лисенка» під орудою Яциневича.

Стан б-ки на початку цього року такий. На 1 жовтня 1928 року б-ка має на своїх полицях 22 964 заведених до каталогів бібліотечних одиниць, не рахуючи газет, а з книжками вимінного фонду та книжками неоформленими 29 000 бібл. од. (приблизно). Року 1920 б-ка починала свою працю з 3 335 книжками, тож кількість заведених до інвентаря книжок зросла за 8 років мало не всемеро. За нечисленими винятками, весь книжковий фонд б-ки складається з «Українця», з них українською мовою 73%. Досить цінний газетний фонд б-ки, в якому багато газет революційних часів. Газети впорядковано, закаталогізовано і з минулого року їх видають для наукової праці. Чимала й збірка відозв, афіш, прокламацій та інших дрібнодруків. Б-ка розпочала р. 1928 впорядковувати ці дрібнодруки і тепер найважливішими з них можна користуватися для наукової праці.

На жаль, б-ка не одержує обов'язкового примірника і має обмежені кошти, тож і поповнення її книжкового фонду відстає від її потреб. За рік б-ка набуває пересічно 3 000 книжок і передплачує 120 періодичних видань. На купівлю книжок, передплату часописів та на оправу книжок б-ка одержує з місцевого бюджету на рік 2 400 карб. Крім того, з спецкоштів (платня за читання у відділі видачі до дому) витрачається на книжки до 800 карб. щорічно.

Б-ка поділяється на два відділи: а) основний, книжки з якого читають у читальні, а до дому видають лише науковим робітникам, і б) відділ видачі до дому, де книжки видаються до дому за плату (30 коп. місячно з членів профспілок, 20 коп.—з учнів). До цього відділу вступають лише дублети, перші примірники переходять в основному відділі. Б-ка має сім пересувних бібліотек.

За останні роки б-ка звернула особливу увагу на опрацювання різних спеціальних каталогів. Крім алфавітного й систематичного (за децимальною системою) каталогів книжок, в б-ці заведено каталог Жовтневої революції (історія революції та радянського будівництва), предметовий каталог журнальних статей, каталог Sewčenkiana, Frankiana, літературознавства й бібліографічний.

Читачів у б-ці за останній рік (1927/8) було 2 451. (Року 1920 їх було 140, р. 1924—1 298, р. 1925/6—1 996). Головну масу читачів—понад 75%—становлять учні різних типів шкіл, почавши з ВИШ'ів і до трудшкіл включно. Друге місце займають службовці (здебільшого вчителі)—до 20%, третє (поминаючи читачів пересувних бібліотек)—робітники—3%. В основному відділі є 84 абоненти—наукові робітники. Що до національності читачів, то більшість з них українці—65%, далі йдуть євреї—17%, потім росіяни—14%. Пересічна кількість відвідувань за день доходила р. 1927/28—120 душ (р. 1920—3 души, р. 1925—63 души). Кількість виданих книжок р. 1927/8 дорівнювала 47 368 (р. 1920—553 ви, р. 1925—21 823).

Увесь час б-ка влаштовувала виставки книжок. За рік 1927/8 таких виставок було 14. З виставок за останні роки найбільшими були: 1) виставка української книги (разом з Центр. Наук. Б-кою в приміщенні цієї б-ки), 2) виставка, присвячена 10-річчю з дня смерті Ів. Франка (понад 400 експонатів), 3) виставка, присвячена 15-тиріччю з дня смерті М. Коцюбинського (понад 300 експонатів, в тому числі, крім книжок, листи М. Коцюбинського до В. Боровика та М.

Комарова, численні фотографії М. Коцюбинського, також речі, що належали йому).

Дуже малий штат б-ки—7 душ, з них 2 техробітники, не дозволяє провадити систематичнішої бібліографічної праці. Що правда, б-ка вважає за своє безпосереднє завдання всебічне й повне розкриття своїх книжкових скарбів за допомогою спеціальних каталогів та покажчиків, а бібліографічну працю над позабібліотечними джерелами ставить у другу чергу. Але й для цього не вистачає сил і складання каталогів посувається геть повільніше, ніж того вимагає справа.

З цього року УДБ розпочала видавати стінний «Бібліографічний Бюлетень УДБ»; що має виходити двічі на місяць. «Бібліогр. Бюлетень» подає бібліографічні покажчики на різні теми, містить новини з бібліотечного й бібліографічного життя Одеси та провадить листування з читачами.

З наукових організацій УДБ підтримує особливо тісний контакт з Українським Бібліографічним Товариством. Засідання цього Т-ва відбуваються здебільшого в приміщенні УДБ, а доповіді опрацьовуються переважно на підставі книжкового фонду б-ки.

Цього 1928/9 р. УДБ стоїть перед такими перспективами: сутереновий поверх б-ки ремонтується, й туди переноситься книгосховище; площу, що через це звільняється, буде використано на поширення читальні й організацію бібліографічного кабінету імені М. Комарова. На жаль, збільшення персоналу наступного року не передбачається.

Б. КОМАРОВ.

СИСТЕМАТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НІМЕЧЧИНИ ЗАКОРДОННОЮ ЖУРНАЛЬНОЮ ЛІТЕРАТУРОЮ.

Питання про забезпечення новою закордонною літературою, журнальною зокрема й особливо, стоїть у нас надзвичайно гостро; наукові робітники, на чолі з академіками, криком кричать, що в сучасних умовах неможливо провадити науково-дослідчу працю. І це цілком справедливо: та невелика кількість закордонних журналів, що їх можуть передплачувати бібліотеки, включаючи й Національну Бібліотеку, бібліотеки відділів Академії Наук, Комісій, кафедр, кабінетів, не дає змоги охопити науковий рух і наукові досягнення всесвіту і тільки дратує якимись уламками широко розвинутого закордоном видання журналів та інформаціями в них про жваву роботу в різних спеціальних наукових ділянках. Становище погіршує ще й те, що брак потрібної закордонної літератури триває вже цілих п'ятнадцять років, починаючи від літа 1914 р. Всі спроби вийти з цього стану натикаються на непереможну в сучасних обставинах перешкоду—кошти й валюту. Проте наше лихо полягає не тільки в цьому,—ми не можемо дати ладу навіть і тому, що маємо і що можемо мати: в нас немає організованості, твердо й невідхильно спрямованої на те, щоб усунути усвідомлену ненормальність. Замість теоретичних міркувань на цю пекучу тему вважаємо за корисніше подати відомості про чужу працю в подібних умовах, як конкретний матеріал для відповідних планів і заходів. Маємо на увазі вперту роботу німців, як її стисло окреслено в статті Ad. Jürgens'a Die Systematische Sicherung der ausländischen Zeitschriftenliteratur für Deutschland (Minerva—Zs. Jg. 5. H. I. S. 8—10. Berlin, Januar 1929). Ад. Юргенс, керівник (Geschäftsführer) бібліотечного бюро відомого Notgemeinschaft der Deutschen Wissenschaft, звичайно, подає фактично точні відомості.

Рішучі заходи в справі систематизованого поповнення німецьких бібліотек закордонною літературою і в першу чергу закордонними журналами в межах цілої сітки німецьких бібліотек переводяться в тісному зв'язку з організованою роботою Notgemeinschaft der Deutschen Wissenschaft. Ад. Юргенс повідомляє, що ця «Спілка допомоги німецькій науці» вже в своїй попередній діяльності поступово йшла до здійснення мети—систематично поповнювати фонди німецьких бібліотек закордонною літературою. Почавши з одноразового поповнення важливішими закордонними журналами однієї або двох німецьких бібліотек, вона приступила до постачання поточних важливіших закордонних журналів безпосередньо дослідникам; розпочато поповнення прогалин за час війни й по війні в тих бібліотеках, що раніш одержували певні журнали. Ад. Юргенс може сказати: систематичною роботою досягнуто стільки, що нині наукова праця знову стала можлива. Що правда, прогалини навіть в університетських бібліотеках ще не зовсім заповнено; нічого вже казати про інститутські бібліотеки, де до роботи тільки приступили, хоч саме для дослідників—природознавців журнали становлять конче потрібне знаряддя. Далі, Спілка дбає про те, щоб до обох державних бібліотек

у Пруссії й Баварії надходили також й менш важливі закордонні журнали, оскільки вони раніш там були; крім того, вона зобов'язала вісім інших бібліотек збирати з найможливішою повністю менш важливі журнали певних національних культур разом з монографіями про ці культури або й певні журнали та праці з окремих наукових галузей. Слід додати, що складаються ще стандартні списки найважливіших закордонних монографій,—таких списків тепер уже є десять, і вони становлять результат спільної роботи великих німецьких бібліотек і численних професорів; за цими списками німецькі наукові бібліотеки переводять свої закупи. Для окремих культурних ділянок запрошено особливих національних дорадників. Так, завдяки Notgemeinschaft в Німеччині—в єдиній країні в світі—забезпечено систематичне охоплення наукової закордонної продукції.

Однак центр наукового дослідження тепер, як і раніш, лежить у наукових журналах. Поступ науки саме в ділянці природознавства здавна відбувається майже виключно в журнальній літературі. Тому «Спілка допомоги німецькій науці» від самого початку своєї діяльності постійно використовувала всякі вказівки на журнали, що їх бракує Німеччині, щоб здобувати зразкові числа і, встановивши їх наукову цінність, набувати їх і передавати до окремих бібліотек, обов'язково повідомляючи про це Довідне Бюро (Auskunftsbureau) німецьких бібліотек. Нав'язавши зносини з Рокдеслерівським закладом, вона систематично звертає увагу німецьких бібліотек на американські природознавчі й медичні журнали, що в значному числі повстали незадовго перед війною та в наступні роки й майже невідомі в Німеччині,—вона зробила їх великою мірою приступними для німецьких бібліотек. Вона поширює серед відповідних німецьких бібліотек нові покажчики російських журналів і виявляє з свого боку готовість здобувати важливіші з цих журналів на обмін. Відомі численні випадки, коли через посередництво Notgemeinschaft шляхом обміну ставали приступні німецьким бібліотекам такі журнали, яких до цього часу в Німеччині не було.

Однак до недавнього часу не було переведено систематичної розробки складу журналів у світовому масштабі і порівняння з наявними фондами журналів у Німеччині. Нині стала робота і в цьому напрямі. Ад. Юргенс подає відомості і про таку працю, про її стадії та досягнення.

Постійною грошовою допомогою Notgemeinschaft насамперед уможливила виготовлення зведеного каталога закордонних журналів у бібліотеках Німеччини, що його видало Довідкове Бюро Німецьких бібліотек,—цим утворено основу для систематичного дослідження журнальних фондів у Німеччині. Далі Notgemeinschaft звернула увагу на англійський World List of Periodicals, що вийшов 1925 р. і становить власне бібліографічний покажчик природознавчих журналів цілого світу за період від 1900 до 1922 р.; в ньому тільки в додатковому томі показано наявний склад приблизно 150 англійських бібліотек. Одержавши томи цього каталога, в Німеччині відразу поставили питання, як використати його в справі поповнення німецьких бібліотек закордонними журналами. Президія «Спілки допомоги німецькій науці» перш за все вирішила встановити за допомогою бібліотечних сил, яких із названих у World List of Periodicals журналів всесвіту немає в Німеччині, виходячи в роботі з того засновка, що всі німецькі бібліотеки, що одержували певні журнали, безумовно забезпечують набування їх й надалі. Порівняння дало такі наслідки: з 24 000 журналів, зазначених у World List, в німецьких бібліотеках немає 13, 000. На пропозицію керівника бібліотечним бюро Notgemeinschaft вирішено було з маси цих журналів систематично обслідувати з наукового й бібліотечного погляду групи назов, що починаються словом Journal. Таку роботу нині переводять.

Для обслідування окремих журналів із World List Ад. Юргенс між іншим визначає такий критерій, щоб з'ясувати більшу чи меншу важливість окремих журналів: як що не-англійський журнал в Англії одержують різні спеціальні бібліотеки, то вже на підставі цього факту можна робити висновок про певну наукову цінність тих журналів. Цей критерій він радить застосувати саме до низки тих закордонних журналів, що почали виходити після 1910 р., тоб-то перед світовою війною: непевні того, що існування цих журналів стало, німецькі бібліотеки тоді утримувалися передплачувати їх; тепер журнали вже виявили свою життєздатність і набули значення в науковому житті. Ад. Юргенс вважає за потрібне виразно підкреслити, що всі заходи в дослідженні журналів ні в якому разі неможна переводити в першу чергу з бібліотечного погляду: тут справа йде про те, щоб визначити наукову цінне, потрібне для дальшого розвитку науки. Велика кількість друзів—професорів Німеччини й закордону вже й тепер ладні співробітничати в першій науковій оцінці, а наслідки вже й тепер показують, що можна сподіватися на задовільні результати. В процесі цієї роботи використовують усі

засоби, що можуть стати на допомогу; так, напр., для італійських журналів використано покажчика найважливіших природознавчих журналів, що їх нещодавно склав Consiglio degli Ricerche.

Notgemeinschaft встановляє такий порядок роботи в справі забезпечення Німеччини закордонними журналами.

Окремі назви журналів в World List of Periodicals підлягають першій оцінці з боку фахівців зв'язаних з Notgemeinschaft,—вони виділяють не-нажливе від важливого; великою мірою забезпечено допомогу в цьому й закордонних друзів із спеціальними знаннями. Йдучи за їхніми висновками, здобувають зразкові числа відповідних журналів і остаточно вирішують потребу забезпечити їх для Німеччини: зрозуміло, що Notgemeinschaft неспроможна придбати на свої кошти навіть тільки частини тих журналів, що їх визнано буде за безперечно потрібні. Тому для забезпечення журналами доволиться найбільшою мірою вдаватись до обміну. Назустріч цій потребі радо пішло Зенненбергове Товариство у Франкфурті над Майном із своїми журналами. Тут слід особливо підкреслити, що німці, зважаючи на поєднаність бібліотечної справи в Німеччині, а також на налагоджений міжбібліотечний обмін, задовольняються тим, щоб журнал взагалі був у Німеччині, і не надають значення тому, в якому місті та в якій бібліотеці він зберігається. Notgemeinschaft покладає велику надію на вдосконалену техніку обміну Зенненбергового Товариства й сподівається здобути значну частину журналів шляхом обміну.

Над цим німецьким досвідом та впертою німецькою роботою слід добре помірковувати. На жаль, ми неспроможні створити свою Notgemeinschaft, проте якось треба організувати передплату потрібної літератури. Як видно з інформації Ад. Юргенса, тут треба поставити вимоги не до тих тільки, хто повинен постачати закордонні журнали, а й до тих, хто їх потребує і з них користається.

МИК. САГАРДА.

З ЖИТТЯ ЗАКОРДОННИХ БІБЛІОТЕК.

—Міжнародна Комісія Бібліотекознавства та Бібліографії. 31 березня 1928 р. в Римі відбувся перший пленум виконавчого комітету міжнародної комісії бібліотекознавства та бібліографії (див. ЖББ, 2, 1928). На чолі Комітету став директор Королівської бібліотеки в Стокгольмі Isaak Colijn, як представник Швеції. На першого віце-президента обрано представника Італії проф. Fago, а на другого—представника С. Ш. А. Бішопа. На місце секретаря намічено було Sevenma, дир. бібліотеки ліги націй; однак, коли він поставив деякі спеціальні вимоги, ухвалено було відкласти цю справу до Конгресу. Конгрес відбудеться в Римі, 15—20 червня 1929 р.— Виконавчий комітет ужив кількох заходів організаційного характеру, ухвалив кілька резолюцій, але в роботі його чувається якась невиразність: чи то через брак певного плану, відсутність твердої організаційної руки, чи то через деяке підводне каміння, яке доводиться обминати Комітетові, а може й через те й друге разом. У всякому разі характерно, що Комітет спіткнувся вже на виборі секретаря і сам не зважився вирішити цю справу.

Комітет ухвалив:

I. До програми майбутнього Конгресу включити тільки а) питання міжнародного характеру, тоб-то такі, що стосуються міжнародних зносин

бібліотек та міжнародної бібліографії, б) питання загального характеру, цікаві для бібліотекарів усіх країн; спеціальні доповіді припустити тільки як вступні пояснення до огляду членами Конгресу певних бібліотек.

II. Обговорити на Конгресі: а) бажання й пропозиції, що їх подасть виконавчий комітет або національні комітети, б) індивідуальні пропозиції тільки тоді, коли їх ухвалить ці комітети. Всі ці пропозиції й побажання треба заздалегідь розіслати для ознайомлення з ними національних комітетів.

III. До програми майбутнього Конгресу комітет ухвалив включити: а) звідомлення міжнародної комісії інтелектуального співробітництва, б) звідомлення МБІ та інформацію про бібліографічний конгрес, що він організував.

Далі з пропозиції Milam'a (секретаря А. Л. А.) комітет ухвалив організувати 6 підкомісій: класифікаційних систем для міжнародного вжитку, міжнародних каталогізаційних правил, поточної бібліографії та міжнародного зводу бібліографічних скорочень, міжнародних стипендій, членства, а також обміну бібліотекарями та помічниками бібліотекарів, підготування бібліотекарів, статутної комісії для вироблення додаткових до Единбурзької резолюції постанов.

Нарешті, Комітет розглянув дві індивідуальних пропозиції: а) про

видання зведеного каталога рукописів, б) про організацію міжнародної бібліотеки з бібліотекознавства, щоб обслуговувати шляхом абонементу всіх бібліотекарів. В першій справі Комітет визнав, що він не має змоги вжити заходів для реалізації цього проекту; а другу пропозицію відхилив як непотрібну.

На останній Конференції А. Л. А. ухвалено було запропонувати Виконавчому Комітетові Міжнародної Комісії Бібліотекознавства та Бібліографії як місце для міжнародного конгресу бібліотекарів 1933 р.—Чикаго, де буде в той час всесвітня виставка.

—Міжнародний Інститут Інтелектуального Співробітництва. На зборах Інституту 27—31/I—28 р. в Парижі ухвалено дві резолюції: а) В справі координації бібліотек: I. При національних або центральних бібліотеках кожної країни організувати інформаційний центр, звідки наукові робітники могли б одержувати відомості про ті б-ки, фонди або спеціальні установи, де вони могли б знайти потрібні їм книжки, журнали, рукописи, мапи й т. и.; II. Ці центри повинні мати відповідний персонал, кредити та все потрібне для їхньої інформаційної роботи (каталоги різних б-к, зведені каталоги, бібліографії, біографії й т. и.); III. Різні національні центри повинні нав'язати тісний зв'язок один з одним, щоб взаємно полегшувати роботу. Крім національних центрів, треба організувати ще центр інтернаціональний при секції наукових зносин міжнародн. інституту. б) В справі збереження рукописів та виробів друку збори ухвалили між іншим: важливіші документи та книжки друкувати на ганчір'яному папері, уникати в виробництві шкідливих фарб та кислот, встановити певні стандарти міцності паперу, відзначати такий папір водяними знаками фабрики та зазначати його спеціфікацію; висловлено було побажання що-до якості атраменту, друкарських стрічок, копіювального паперу; висловлено побажання, щоб певна частина тиражу друкувалася на ганчір'яному папері. Що-до збереження існуючих рукописів та книжок, звернено було увагу на потребу охорони їх від жару, світла, вогкості, сухості, шкідників і т. и. В зв'язку з цим підкреслено було шкідливість перманентних виставок (Детальніше R. d. V., 1928, 4-5, Chronique, p. 72—78).

В зв'язку з вимогою комітету експертів при Міжнародн. Інстит. Інтелект. співроб. організовано довідну картотеку на фонди французьких біб-

ліотек; інструкція (надрукована в R. d. V. 1928, В т. 4-5 Chronique. p. 79—82) звертає увагу на фонди та спеціальні колекції чи збірки, з яких історично утворилася б-ка, на видатніші екземпляри серед рукописів (з палеографічного, художнього, автографічного боку), книжок (найцінніші інкунабули, перші видання, раритети, люксові видання, автографи), оправ, нот (старовинні), гравюр, малюнків, та медалів (всюди—найцікавіше й найцінніше), на місцевий фонд б-ки та на спеціальність б-ки (напр., спеціальний добір книжок з магії, нумізматики, середньовічної літератури то що).

АМЕРИКА.

—Бібліотечна конференція в Вест-Бадені. Після бурхливих, курних та задушних міст остання конференція А. Л. А. відбулася (28/V—2/VI) в маленькому ідиличному і навіть американцям мало відомому Вест-Бадені (шт. Індіана). Вест-Баденська конференція—також ювілейна, бо вона є п'ятидесятою конференцією А. Л. А. (1878 та 1884 р. конференцій не було). Однак, не має сумніву, що хвиля захоплення з'їздами вже починає спадати, і тому В.-Баденська Конференція зібрала тільки (!) коло 1 400 членів (проти 2 244—1926 р. та 2 000—1927 р.).

Визначити вагу цієї конференції, одмити її характерні властивості, встановити її місце серед інших конференцій важко через те, що частину прочитаних доповідів зовсім не надруковано, з другої частини подано тільки витяги, а доповіді, надруковані повно, розкидано по різних, іноді зовсім неприступних журналах. Тому нашій або німецькій практиці—скупчувати в одному місці всю роботу даного з'їзду—треба, безумовно, дати перевагу. Правда, в бібліотечній літературі вже з'явилося кілька звідомлень про з'їзд, однак усі вони надто панегіричні: «програми надзвичайно вдалі та інтересні, всі доповіді гарні; взагалі, конференція—одна з найприємніших, найцікавіших та найвидатніших з усякого погляду». Нарешті, ми маємо кілька вражень від конференції її учасників в формі листів до редакції *Libraries*. Ці листи дуже вражають своєю наївністю: «я була надзвичайно схвильовна, побачивши стільки осіб, про роботу яких я знала багато, а про обличчя їхні нічого. Я рада сказати, що вони не розчарували мене, хоч де-хто з них не такий старий, як я гадала... ці прізвища я давно знала, але хвилюючися дивилась на їхні обличчя... це моя перша А. Л. А. конференція і, я сподіваюся, не остання».

Ясно, що такі вражіння характеризують не так саму конференцію, як авторів цих листів. Інші автори скаржаться на те, що програми занадто довгі та переобтяжені доповідями (разом на загальних зборах та секціях було прочитано коло 100 доповідів), теми доповідів—широкі, а самі доповіді—надміру просторі; до того забагато уваги приділено було минулому в порівнанні з сучасним та майбутнім. Однак, ні звідомлення, ні надруковані доповіді на читача, що навик до німецької *Gründlichkeit*, зовсім такого вражіння не справляють. Доповіді короткі (найбільша доповідь Петмена про бібліотеку Конгресу не більша, як 9 сторінок формату Ж. Б. Б.), прості, здебільша обмежуються з'ясуванням якоїсь однієї сторони питання, а часто зовсім елементарні. Очевидячки, рівень загального розвитку бібліотекарів по різних країнах дуже різний.—Звідомлення про конференцію відзначають силу різноманітних та дуже вдало організованих виставок, а також—різні розваги, в тому числі костюмований вечір з призами за найкращі вбрання.

Коли залишити в стороні звідомлення й суб'єктивні вражіння учасників та базуватися на сировому матеріалі (*Papers and Proceedings* конференції займають цілком 9 число *Bulletin of the A. L. A.*, р. 279—511), тоді в В-Баденській конференції треба відзначити три основних риси, а разом із тим і теми: політичний характер її, інтерес до питання про журнальні фонди б-к, проблема підготовки бібліотекарів.

В першому відношенні слід відзначити участь у роботах конференції шости представників мексиканських б-к, відряджених сюди від міністерства народньої освіти. Ця явно афішована візита (нагадуємо, що візита мексиканських бібліотекарів попередила відвідування представниками А. Л. А. з'їзду мексиканських бібліотекарів у квітні 1928 р.) стоїть безумовно в зв'язку з напрямком міжнародньої політики Сполучених Штатів та невідхильним посуванням їх на південь. Очевидно, Мексика потроху й різними шляхами, але невідхильно втягається в сферу культурно-політичного впливу Сполучених Штатів. Перед Конференцією мексиканські делегати зробили два бібліотечних турне по Америці (коштом фонду Карнегі на міжнародній мир), на одному з загальних зборів їх урочисто відрекомендували асоціації, на кількох секціях (а також на засіданнях бібліографічного товариства та бібліотечного інституту) делегати виступили з низ-

кою доповідів (з постійними компліментами на адресу А. Л. А.) про стан бібліотечної та бібліографічної справи у Мексиці, і, крім того, з участю мексиканців було організовано спеціальні збори членів виконавчого комітету А. Л. А., комісії бібліотечного співробітництва з народами еспанської культури та комісії міжнародніх зносин. В резолюції, що її ухвалили збори, крім звичайних за останній час шляхів міжнароднього зв'язку б-к (обмін бібліотечним персоналом, бібліографічними інформаціями, публікаціями і т. ин.) виступає низка таких побажань, як, напр., прилучення мексиканських б-к до списку «спеціальних колекцій» б-ки Конгресу, уніфікація каталографічних правил обох країн, обмін виставками, що ілюструють культурний розвиток Америки та Мексики, сприяння всіма способами перекладові еспанською мовою американських праць з бібліотекознавства, корисних для країн еспанської культури, виготовлення для еспанських бібліотек та для перекладів еспанською мовою коротких списків американської дитячої літератури, сприяння розвиткові відділу, присвяченого Америці в національній б-ці Мексики, участь мексиканських бібліотекарів, як членів А. Л. А., в роботах асоціації. Кінець кінцем, нарада висловила надію, що наступна конференція відбудеться з участю представників від бібліотек усієї Америки; а в кулуарах точилися розмови про утворення пан-американського бібліотечного союзу.— В порівнанні з цією гучною справою в досить скромних формах було подано інші сторони міжнародньої роботи американських бібліотек. Так, Belden дав короткий історичний нарис участі Америки в міжнародній бібліотечній роботі, а Bishop у двох доповідях детально поінформував про справу перекаталогізації б-ки Ватикану (порівн. Ж. Б. Б. I, стор. 145).

Другою, характерною для В-Баденської конференції темою було питання про журнали та журнальні фонди бібліотек,—їхній склад, розподіл по окремих б-ках і т. инш. На конференції досить активно виступала спеціальна секція періодики (125 присутніх), де було прочитано 5 доповідів, а крім того по одній доповіді було присвячено журналам у секції бібліотек коледжей та в засіданні Американського бібліотечного інституту. З цих сімох доповідів найбільшу увагу конференції привернула до себе проблема організації журнальних фондів б-к. Відзначаючи, з одного боку, невпинне зростання кількості наукових журналів та підвищення передплати (иногда втрое), а з другого

боку, неповноту, з якою наукові закордонні журнали репрезентовано в американських бібліотеках, доповідач (Сапсон) зазначає, що дальшим кроком у розвитку американських бібліотек повинно бути не збільшення журнальних фондів, а краща організація їх та міжбібліотечний абонемент. Для цього Сапсон пропонує—а) поділити всі бібліотеки штатів на низку географічних районів, а б) потрібні журнали—на три групи: 1) журнали, що їх повинна передплачувати кожна бібліотека (університету або коледжу); 2) спеціальні журнали, що їх передплачує—за взаємною згодою—якась одна б-ка даного району; 3) зовсім спеціальні журнали, що їх купують у складку всі бібліотеки даного району в одному примірнику. В зв'язку з цим порушено було питання про потребу скупчувати в кожній бібліотеці меншу кількість, але повніших комплектів (назов), про обмін неповними комплектами, про потребу завести до зведеного каталога серіальні видання, про дальше продовження його й т. ин. Характерно й те, що в секції комплектування б-к також було поставлено доповідь про координування закупу та спеціалізацію б-к одного типу. Очевидячки, навіть багаті б-ки Америки не можуть угнатися за кількісним зростанням та дорожнечою наукової книги, і тільки наша Україна остільки багата, що не має потреби в таких заходах (див. наслідки з'ясування передплати на закордонні журнали по Києву за 1925 та 1927 р.р. Ж. Б. Б. II, стор. 117).

Нарешті, третім питанням, що на нього конференція також звернула серйозну увагу, було питання про підготування бібліотечного персоналу. Це питання обговорювали і на одному з спільних зібрань (про невпинний поступ в організації підготування бібліотечного персоналу Америки; аналіза окремих етапів та засобів), і в секції шкільних бібліотекарів (про характер підготування, потрібного шкільним бібліотекарям) та в двох спеціальних секціях: в секції професіонального підготування (лейт-мотивом трьох прочитаних тут доповідей було: потреба сполучати бібліотечні знання з спеціальними знаннями в галузі окремих наукових дисциплін; зокрема: потреба в обізнанні з соціальними науками, точними науками та історією літератури) та в секції підготовчих бібліотечних курсів (розвиток бібліотечного практиканства, сучасний стан, програми, призначення на майбутнє бібліотечних курсів).

= Толстовська Виставка. З нагоди сторічного ювілею з дня на-

родження Толстого Нью-Йоркська публічна бібліотека організувала виставку. Між иншим було показано перші видання (в Америці) деяких творів Толстого, репродукцію перших двох коректурних аркушів севастопольських оповідань, Хаджі Мурат киргизькою мовою, Крейцерову Сонату євр. мовою (Єрусалимське видання), аркуш з блок-ноту Толстого з його малюнком, фотографію чобіт, що він пошив для свого зятя, факсиміле заповіту, фотографію могили.

= Бібліотеки Латинської Америки. В Бюлетені панамериканського союзу за місяць лютий подано список 106 б-к латинської Америки, що мають разом 4 791 407 т. Більше, ніж 100 000 т. мають б-ки: університету La Plata (110 000), національна б-ка в Буенос-Айресі (455 000), публічна б-ка в Буенос-Айресі (100 900), національна б-ка Мексики має 800 000, національні б-ки Колумбії, Коста-Рика, Куби та Уругваю мають 100 000—120 000 кн. кожна.

= Бібліотечний конгрес у Мексиці. 16—21/IV в Мексиці відбувся другий національний бібліотечний конгрес. Характерно, що в цьому конгресі взяли участь, крім бібліотекарів—представників А. Л. А., дипломатичні вповноважені Сполучених Штатів Америки, а також инших держав центральної та південної Америки.

НІМЕЧЧИНА.

= З'їзд спілки німецьких бібліотекарів. Двадцять четвертий з'їзд спілки німецьких бібліотекарів (30/V—21/VI) був надзвичайно змістовний та продуктивний: крім різних інформацій та докладів кількох комісій, на з'їзді було прочитано 13 доповідей. Теми їх—актуальні, а иноді бойові проблеми сучасного бібліотечного життя. Правда, побоювання тих, хто чекав, що представники «народних» бібліотек дадуть на цьому з'їзді бій представникам наукових бібліотек (Z. f. B. 1928, 9/10, S. 653), не здійснилися повною мірою, проте дебати набирали часами дуже палких та гострих форм, і тільки дотепність голови розряджала атмосферу, що иноді дуже згущалась. Правда, були на з'їзді доповіді та інформації історичного й теоретичного характеру, однак — тільки як виняток; тон з'їздові давали не вони; робота з'їзду провадилась під прапором нормування та раціоналізації роботи.

I. Після додержаної в дуже песимістичних тонах промови голови про сучасний стан бібліотечної справи.

Німеччини, з'їзд відкрився програмовою, претенсіозною і—треба сказати одверто—не дуже вдалою (а правдивіше—дуже невдалою) доповіддю Leidinger'a: Was ist Bibliothekswissenschaft (Z. f. B., 1928, 9/10, S. 440—454).

Якщо відкинути всякі сторонні речі, якими автор розвів свою доповідь, тоді основний зміст її полягатиме в тому, що бібліотекознавство належить до таких наук найновішої форми, як Zeitungswissenschaft, Theaterwissenschaft, Handelswissenschaft і т. д. Усі ці науки («Kulturwissenschaften») мають справу з різними сторонами людської діяльності, абстрагуючи та унормовуючи дані певного досвіду; за базу для Bibliothekswissenschaft стає бібліотечний досвід, бібліотечна справа. Бібліотекознавство має чотири складових частини: 1. Buchkunde—історія та сучасний стан книги, відповідно до потреб бібліотечної роботи; 2. Literaturkunde—тобто бібліографія та «наукознавство» (предмет та обсяг окремих наукових дисциплін, наукові товариства та організації); 3. Історія бібліотечної справи; 4. Організація, техніка та управління бібліотеками.

II. Низку доповідів організаційного характеру розпочав Leuh дуже вдумливою аналізою структури та планування будинків університетських бібліотек Німеччини (Probleme des Bibliotheksbaues, *ibid.*, S. 471—493). Загальні висновки Leuh'ові дуже песимістичні: бібліотеки будують без попереднього обслідування справи, без ознайомлення з досвідом інших (особливо закордонних) б-к, без колективного обговорення основних проблем бібліотечного будівництва і т. и.; в результаті—зміни в планах підчас самої будови, невідповідність структури та плану будинків конкретним потребам даної бібліотеки і, значить, сила дурно витрачених коштів тільки завдяки ощадності в стадії організації справи. Зокрема Leuh вважає, що справу книгосховища з технічного боку вже закінчено; єдине, що може тут підлягати обговоренню—це ширина віддалень осей паралельних стелажів (1,80 : 1,50: або 1,25 м.). Що до інших частин бібліотечного будинку, то розвиток його йшов у напрямі виділення окремих приміщень для окремих бібліотечних функцій; причому раніше задовольнено інтереси читачів (відокремлення читальної залі від абонементу, окремі кімнати для користування рукописами, окремі гардероб і т. и.), а потім уже персоналу (кімнати для поточних прибувань, кімната для каталогізаторів, для ремонту книжок і т. д.). Однак, у цій останній справі зроблено ще не все;

окремих приміщень потребують каталоги для публіки та деякі спеціальні категорії читачів. Найскладнішою частиною в плануванні будинку є розміщення окремих кімнат. Основна помилка всіх теперішніх будівельних планів полягає в тому, що за основу будинку вони беруть читальну залю, тоді як треба виходити з книгосховища; тоді значно простіше розв'язати всю проблему. Насичена змістом доповідь Leuh'a знайшла жвавий відгук у аудиторії. Дебати торкалися трьох основних думок: 1) припускалася можливість за центр планування брати не книгосховище, а каталожну залю; 2) підкреслено було значення каталога для публіки; 3) поновлено було давню думку Milkau про потребу розподіляти книжки не тільки за їхньою височиною (форматом), а й глибиною, а також про неекономність розміщати книжки різних форматів у тій самій вертикалі стелажа.

Серйозну увагу з'їзд приділив Д[ецимальній] К[ласифікації]: на цю тему було поставлено дві доповіді: Hanauer'a—за (*ibid.*, S. 503—514) та Schneider'a—проти (*ib.*, S. 514—521). Hanauer не обговорює справи в цілому, по суті; ДК для нього просто найзручніший робочий засіб, яким можна легко впорядкувати, унормувати, прискорити, а, значить, і здешевити бібліотечну роботу. Основні вимоги, що їх треба ставити до такого засобу, такого струменту—це повність та однозначність (Eindeutigkeit); ДК і задовольняє ці вимоги; ілюструвавши це твердження кількома прикладами, автор спростовує деякі закиди проти ДК й звертає увагу на те, що критика ДК повинна виходити з практики, а не з теоретичної аналізи системи; а щоб легше було запровадити ДК до бібліотечної практики, треба дати німецький переклад системи.—Інший характер має доповідь Schneider'a: ясна, логічна, змістовна. Зазначивши коротко суть ДК та несерйозність деяких заперечень проти неї, сам Schneider головну хибу системи бачить у тому, що ДК скам'яніла, і не гнучка в своїй основі і тому здатна не до органічного розвитку, а тільки до механічного поширення; вона виходить з неправильних та штучних засад як у цілому, так і в окремих частинах. Крім того, ДК, єдина на початку, скоро почала дробитися; первісне «православ'я» перетворилося на кілька «сект», замість єдиної «мови»—фактично ми маємо кілька діалектів. Довіді Schneider'a та Hanauer'a безумовно різної якості, однаково викликають якесь невиразне почуття розчарування. І причиною тому, мабуть, неправильна організація цієї

справи на з'їзді. Доповідь Нанауег'а було поставлено з ініціативи центральної комісії для нормування (про неї див. нижче); сам доповідач і всі, хто брав участь у дебатах, підкреслювали, що ДК, власне кажучи, справа для них не основна; основне—уніфікація систематики, каталогів, бо це питання фінансового та економічного характеру. На з'їзд спеціально приїхав і виступав в оборону ДК навіть представник державного комісара економіки (Reichssparkommissar). І ось, замість поставити питання про методологію нормування класифікації, замість обговорити наперед основне питання про можливість та потребу єдиної системи класифікації для б-к усіх типів та всіх країн (та що саме приносити в жертву в разі потреби), про умови, що їх повинна задовольняти міжнародна система класифікації, про національні вимоги щодо класифікації, зв'язані з властивостями розвитку окремих наук по різних країнах та з потребами читачів цих країн, замість поставити проблему порівняльної аналізи, дослідження різних систем класифікації та випробування цих систем шляхом широкого експерименту, справу було розпочато з середини, з обговорення плюсів та мінусів ДК, що вже пооскомили всім зуби, та з відомих усім аргументів за й проти неї. До цього слід додати, що зміст обох доповідів не відповідав цілком їхньому спрямуванню й тому проблему уніфікувати класифікацію навіть у звуженій постанові з'їзд мадо посунув.—У дебатах відзначали, що не тільки передчасно розв'язувати питання про міжнародну уніфікацію класифікації, а заперечували навіть можливість унормувати класифікацію взагалі. Дехто з промовців підкреслював значення покажчика до ДК, як основи для предметового каталога. Кінець кінцем, треба сказати, що, не зважаючи на гостру критику ДК на з'їзді, децималісти здобули певну перемогу, оскільки з'їзд ухвалив резолюцію видати ДК в німецькому перекладі й доручив цю справу комісії технічних б-к (які найенергійніше висловлювались за ДК, виходячи з своїх потреб) та бібліотечній підкомісії при Комісії нормування.

Не меншу увагу з'їзду притягла до себе доповідь Schultze: *Wissenschaftliche Bibliotheken und moderne schöne Literatur* (ibid., S. 594—611). На думку доповідача, вже само життя позитивно розв'язало питання про те, чи є місце красному письменству в науковій бібліотеці. Тому тепер треба тільки розмежувати в цьому відношенні завдання народних б-к, централь-

них, окружних та університетських. Центральні бібліотеки повинні збирати по змозі все, без будь-якого вибору; особливу увагу вони повинні звернути на всяку ефемерну літературу, масову літературу для розваги та макулатуру, бо все це матеріял, що згодом буде раритетом. Округові та універсальні б-ки повинні робити певний вибір; перш за все вони збирають літературно цінне, а, крім того, й масову літературу, як цінну пам'ятку своєї доби, та місцеву літературу. В принципі наукові б-ки Німеччини не проти красеного письменства, але фактично вони майже не комплектують свої фонди цією літературою за браком коштів. Щодо користування красним письменством по наукових бібліотеках, то практика тут дуже різноманітна; багато б-к не ставлять жодних обмежень; однак, на думку доповідача, щоб зберегти фонди красеного письменства для наукової роботи майбутніх дослідників, потрібні певні обмеження; найкраще—хронологічного порядку: твори з красеного письменства видавати тільки через 50 років.—З'їзд цілком ухвалив думки Schultze, і лише представники народних б-к зазначали, що в справі користування красним письменством наукові б-ки «надто ліберальні, майже радикал-демократичні якщо не зовсім комуністичні», цим лібералізмом пояснювали великі цифри видачі книжок у статистиці і тому обстоювали певні обмеження.

Проти цих основних доповідів решта і темами і змістом менш інтересна. Можна відзначити тільки: 1) доповідь Fick'а *Die bibliographische Schulung des Bibliothekars* (ibid., S. 551—561)—про потребу для бібліотекаря широких бібліографічних знань, зв'язаних з знаннями з історії наук, бо за останні 50 р. ці знання в занепаді; 2) доповідь Stuhlman'а, *Die wissenschaftliche Bibliotheken und die Kriegswissenschaften* (ibid., S. 584—593), що з'ясовує сучасне значення військових наук, фактичний стан цього фаху по каталогах університетських б-к та зміст терміну «військові науки»; 3) Pfannmüller'а, *Was können die wissenschaftlichen Bibliotheken zur Pflege der allgemeinen Geistesbildung tun* (ibid., S. 561—567). Серед таких засобів автор називає: друковані покажчики до користування б-кою, біркові та зведені каталоги, пояснення, як користуватися б-кою, виставки та різні лекції з історії письма, книги, бібліотечної справи і т. и. Автор виявив себе великим імперіялістом щодо таких лекцій, вимагаючи навіть звільняти наукових бібліотекарів для цих лекцій від суто бібліотечної ро-

боти, за що й дістав відповідну одсіч від представників народних бібліотек. Взагалі треба сказати, що саме останні виступали з темпераментом і не забували всюди, де можна, уколоти наукових бібліотекарів.

III. З кількох інформаційних доповідів можна відзначити доповіді: Tr. Prinzhorn'a, Normung im Bibliotheks-Buch- und Zeitschriftenwesen (ibid., S. 522—533)—що говорить про успіхи в цій справі німецької комісії нормування. Дуже детально автор спиняється на нормуванні формату, цитування та складових частин обкладинки журналу. Підчас дебатів з'ясувалося, що з 15 000 журналів на нормальний формат (210 мм.×297 мм.) перейшло поки що тільки 346 журналів, в тому числі більшість тих, що видають установи. Запровадивши єдиний формат, сама тільки державна друкарня заощадила на папері 10⁰/₀;—Schacke, Deutsche und amerikanische Bibliotheken an den Beispielen der Preussischen Staatsbibliothek und der New-York Public Library verglichen; доповідь цікава, як спроба підійти до європейських бібліотек з американським мірилом; американця вражає брак персоналу, особливо в книгозховищі, багато вільного місця в робочих приміщеннях, досі не закінчені дебати про томовий та картковий каталоги, недостатність засобів, щоб просувати книгу до читача і взагалі стриманість б-ки в наближенні до читача (напр., пруська державна бібліотека ховає, як тайфу, число свого телефону), а поруч з цим—наявність по бібліотеках таких фахівців, що є справжні професори своїми знаннями;—Uhlendahl'я, Neue bibliographische Arbeiten der Deutschen Bücherei. (ibid., S. 639—643), тоб-то про Monatliche Verzeichniss der reichsdeutschen amtlichen Druckschriften та про роботу б-ки в справі виготовлення Internationale Bibliographie der Geschichtswissenschaften.

IV. Доповідів історичного характеру було дві на теми з історії бібліотечної справи в Німеччині XVIII в.

= Нормування форми журналів. Питання про нормування скорочень у назвах журналів: весь час привертає до себе увагу бібліотечних та бібліографічних кол Німеччини. Відзначаючи низку непослідовностей та неув'язок в англійському World List of scientific periodicals, спеціальна комісія для нормування форми журналів (Zeitschriftengestaltung) при Fachnormenausschluss für Bibliothekswesen пропонує свої принципи скорочень. Див. Z. f. B. 1928, S. S. 293—295.

= Зведений каталог пруських б-к. Підготовчі роботи коло

складання зведеного каталога пруських наукових бібліотек, розпочаті I/X-1926 р., тепер уже можна вважати за скінчені. Рукопис каталога—бо він буде не картковий—в остаточному вигляді мають закінчити на 31/XII—1929 р. Про деякі деталі технічно-організаційного характеру див. Z. f. B. 1928, S. S. 282—284.

ФРАНЦІЯ.

= Паризька Національна Бібліотека. На протязі 1927 р. Паризька національна б-ка боролася з двома труднощами: браком коштів та непридатністю до бібліотечної роботи персоналу, що вербувався з інвалідів війни. Не вважаючи на це, звідомлення б-ки, пройняте оптимізмом, відзначає швидке зростання б-ки в багатьох відношеннях, щасливе подолання низки труднощів і значні досягнення. З особливим задоволенням звідомлення підкреслює успіхи в сфері міжнародної роботи б-ки. 1927 р. на купівлю книжок було асигновано 80 951 fr. а з усіма додатковими ресурсами, включаючи й прибутки від виставок, що їх організувала б-ка,—130 228 fr., тоб-то 1/15 аналогічних асигнувань британського музею; ясно, що за таких умов б-ка не мала змоги придбати жодного стародуку, нічого з рідких або люксових видань.

Подаємо основні статистичні дані про роботу б-ки:

	1926 р.	1927 р.
Відвідувань	183 872	196 570
Вимог задоволено	493 658	434 188

(зменшення вимог пояснюється більшою приступністю публіці каталогів та невправкою персоналу).

Від. рукоп.:

Відвідувань	27 819	28 137
Зфотографовано	1 300	1 595
Видано	—	60121
Від медалів:		
Працювало	—	2 793
Відвідувачів	—	6 177
Від естампів:		
Читачів	4 950	5 948
Вимог задоволено	15 850	25 407

Зростання фондів.

	1926 р.	1927 р.
Від. обов. прим:		
томів	10 132	13 150
нот	4 155	4 025
різні вироб. друку	21 532	27 546
мап, план., афіш	298	122
Придбано книг	2 456	1 017
» період.	34 000	23 000
Подар. франц. том.	2 472	13 000

Подар. франц. продов. . .	729	296
» чужомовних . . .	4 916	25 000
Геогр.: подарунків . . .	1 169	733
придбань	49	104

Деталі див. Rev. d. Bibl., 1928, 4—5, р. 110—125.

= Виставка мистецтва книги. Товариство французьких мистців книги проектує 1930 р. організувати в Парижі виставку мистецтва книги, що буде продовженням Ляйпцизької виставки 1927 р.

РІЗНІ КРАЇНИ.

= Публічні б-ки в Швеції. Подаємо з Library Assistent, 1928, S. 106—112, де-які дані про публічні бібліотеки Швеції.—Вперше питання про організацію публічних бібліотек повстало 1828—30 рр., коли до риксдагу подано було законопроект про організацію парафіяльних бібліотек, як доповнення до публічних шкіл; у риксдазі проект не пройшов. 1835 р. засновано було в Карлштаді товариство з аналогічними завданнями; однак наслідки його роботи були дуже скромні. Поширення й розвиток публічних бібліотек припадає тільки на шістдесяті роки XIX ст. і зв'язано з особою Р. А. Siljeström'a. Державну дотацію публічні бібліотеки почали одержувати тільки з 1912 р. завдяки заходам V. Palgrem, що-до речі сказати—заснувала й першу дитячу бібліотеку (1911 р.) і перевела курси з бібліотекознавства. Дотацію від 40 до 400 шведських крон, тоб-то від 20 до 200 крб. — видають тільки на одну б-ку даної громади з умовою, що не меншу суму б-ка матиме з інших джерел. Характерно, що дотацію дають не готівкою, а—як і по де-яких інших країнах, напр., у Бельгії—книжками, до того книжками з певного рекомендаційного каталога (Bibliotekskonsulenterna). Р. 1926 державну субсидію одержували 1181 публічн. бібліотека з фондами 1 227 342 т. та з видачею на рік 2 473 306 т. при населенні в 6 074 368 душ і з загальною площею території 173 150 кв. миль.

З 1915 року існує «Асоціація публічних бібліотек Швеції (Sveriges Allmänna Biblioteksforening), що має і свій орган—Biblioteksbladet. Р. 1921 асоціація видала класифікаційну систему для шведських бібліотек; це літерна система, збудована на підставі практики наукових б-к Швеції. Багато бібліотек пристало до цієї системи; а згодом перейдуть, мабуть, і інші. 1924 р. комітет публічних бібліотек подав проект корінної реорганізації системи публічних бібліотек. Проект передбачає збільшення дер-

жавної субсидії та перетворення деяких б-к на «центральні», щоб обслуговувати б-ку даної округи книжками та порадами. Проект потроху реалізується.

= Народні б-ки Бельгії. З змістовної статті Löffler'a (Z. f. B., 1928, стор. 408—416) беремо де-які дані про народні бібліотеки Бельгії.—Першу народню б-ку Бельгії було відкрито 1846 р. в Антверпені. 1862 р. в одному з циркулярів міністерства внутрішніх справ висловлено було бажання, щоб кожна громада, поруч з школою, мала й бібліотеку; після цього б-ки повстають у низці комун, хоч і дуже малі, мало приступні та взагалі погано організовані.—Сучасна бібліотечна справа Бельгії бере свій початок від р. 1921, коли видано було 17/X спеціальний закон про б-ки. Згідно з цим законом, кожна громада має право відкривати б-ку, при чому кілька громад можуть для цього об'єднуватися до купи; як що 1/5 частина виборців вимагатиме відкрити бібліотеку, громада повинна зробити це. На утримання бібліотеки стягається спеціальний податок, 25 сант. з душі. За певних умов (визначений мінімум книжок, певний мінімум видач, годин функціонування, завідувач бібліотекою—людина бельгійської національності й т. ин.) б-ка одержує дотацію від держави. Для управління народними бібліотеками при міністерстві наук та мистецтв існує вища рада публічних бібліотек. 1921 р. на народні бібліотеки уряд асигнував 600 000 фр., з них половину на купівлю книжок. 1923 р. видано Guide pratique du bibliothécaire; це—з одного боку старанно складений коментарій до бельгійського бібліотечного законодавства, а з другого боку—інструкційного характеру підручник до бібліотекознавства (з нього довідуємось, напр., про розстановку книжок по народніх бібліотеках за numerus signis та за форматом, про каталог—за десятима основними розділами децимальної системи й т. ин.).

Бібліотек, що їх визнав уряд, було:

на 31/XII 1922 р.—	1370,	кн. 1 500 000
» 31/XII 1925 р.—	1950,	
» 31/XII 1926 р.—	2150,	кн. 3 000 000
кількість читачів: 1924 р.—	357 000	
» 1926 р.—	525 000	
видано книжок: . . 1922 р.—	2 650 000	
» 1925 р.—	6 000 000	
» 1926 р.—	6 500 000	

Крім комунальних народніх бібліотек, що їх визнав та субсидує уряд, є ще бібліотеки різних товариств, спілок, організацій. Частина їх існує незалежно від держави, частина має

певну дотацію. «Соціалістичних» б-к дві й обидві в Генті; одна має 5 000 т., друга—10 000 т.; ці б-ки функціонують так, що коли одчинена одна, закрита друга; керує ними той самий бібліотекар. Найбільша б-ка Белгії в Антверпені, заснована 1866 р., має 6 основних філій, 3 малих філії, що ними керують вчителі, 6 дитячих б-к. В основній бібліотеці 60 000 кн.; протягом 1926 р. видано читачам 609 900 кн.; одвідувачів читальної залі — 21 025 душ., їм видано 18 546 т. та 5 212 газет.

= Б-ка Лувенського Університету. 4 липня 1928 р. урочисто було відкрито бібліотеку Лувенського Університету, поновлену на кошти американців. Одіозний напис, що коло нього точилося стільки балячок (*Furore teutonico deruta, dono americano restituta*), кінець кінцем, було знято. Б-ка нараховує близько 600 000 т.

= Зведений каталог швайцарських б-к. Справа про зведений каталог швайцарських бібліотек, що має дуже довгу історію, нарешті, прибрала конкретних форм, хоч і в значно звуженому проти поперед-

ніх проєктів вигляді. Так, до каталога, за проєктом директора національної бібліотеки М. Godet, буде заведено тільки нові придбання, починаючи з 1920 р., до того лише ті, що видруковано за кордоном (оскільки швайцарські видання реєструє *Bulletin mensuel*). В каталозі погодилися взяти участь 28 б-к. Гадають, що щорічна кількість карток буде від 17 000 до 20 000. На переведення цієї роботи (а також на організацію інформаційного центру згідно з постановою міжнародного інституту інтелектуального співробітництва) національній бібліотеці в Берні асигновано на 1928 р. 7 000 fr.

= Національна б-ка в Китаї. Представники освітньої справи в Китаї подали до Нанкінського уряду петицію про кредит в 500 000 дол. на спорудження будинка національної б-ки.

= Бібліотечні курси в Болгарії. В січні 1928 р. в Болгарії було організовано перші бібліотечні курси. Курси тривали 10 днів (60 годин) і мали призначення підготувати бібліотекарів до шкільних бібліотек.

В. І.

БІБЛІОГРАФІЯ.

Биковський, Л. Бібліотечна справа в Чехословаччині 1904—1927. Подебради 1928 р.

Книга досить своєрідна. На стор. 93 автор зазначає, що стан чеської бібліографії він уже зreferував у спеціальній праці і тому тепер спинятися на цьому не буде. Тимчасом вся книжечка не стільки говорить про бібліотечну справу в Чехословаччині, скільки подає бібліографічний огляд бібліотекознавчої, а почасти й книгознавчої літератури Чехословаччини. І цей бібліографічний огляд тільки подекуди поцятковано даними про чехословацькі бібліотеки; до того й ці дані—иноді дуже цікаві—майже виключно статистичного характеру; про те, що роблять чехословацькі бібліотеки, як роблять та як організують свою роботу, автор сливе не подає відомостей; все затерла бібліографія. Таким чином зміст книжки вужчий за її назву. Однак, в цілому книга подає інтересний і свіжий матеріал; і дані статистичні та дані бібліографічні до деякої міри доповнюють одні одних. Так, звертає на себе увагу буйне зростання чехословацьких бібліотек; на 1/1—1927 р. в Чехословаччині було 50 353 бібліотеки з 20 893 387 т.; значить, на одну душу людности припадає пересічно 1,5 кн.; автор подає детальні дані про розподіл цих бібліотек за типами, за країнами, про щорічне збільшення їх і т. д. На жаль, авторові джерела не скрізь відокремлювали українські бібліотеки, і тому про них подаються дані приблизні; так, громадських українських бібліотек в Чехословаччині було 292 з 60 185 кн.; фахових (це переважно вчительські бібліотеки при спеціальних школах)—656 з 108 101 кн.; шкільних бібліотек (московських та українських разом): учительських—521 з 6 715 кн.; учнівських—523 з 68 247 кн. При такій кількості та надзвичайному зростанні бібліотечної сітки цілком зрозумілі заходи, що їх уживають уряд і окремі освітні установи для підготування бібліотекарів: вони організують низку короткотермінових курсів з бібліотекознавства, одкривають бібліотечну школу; крім того, читаються спеціальні лекції в університетах, а не що-давно «заведено було бібліотекознавство на учитель-

ських інститутах». Що до основного напрямку в роботі чеських бібліотек, то автор про це не говорить; однак, мабуть, чеські бібліотеки йдуть за французькими; принаймні, чеська література про французькі бібліотеки стоїть на першому місці, і це цілком збігається з політичною орієнтацією чехословацької республіки.

Книгу свою Л. І. Биковський написав з надзвичайною старанністю та любов'ю до свого предмету: хотілося б сподіватися на те, що колись і радянська Україна матиме аналогічну роботу про її бібліотеки.

В. І.

Преса УСРР. Х. Укр. книжкова палата. 1928. IV+63 стор.; Преса УСРР. Додаток. № 1. Х. 1928. 8 стор.; Преса УСРР. Додаток № 2. Х. 1928. 15 стор.

Це—показчик періодичних видань УСРР, що його Українська Книжкова Палата призначає до того, щоб заспокоїти в першу чергу «потребу в такому виданні практичних робітників книги—книгарів, бібліотекарів, а також фахівців різного фаху». Добре відому невиразність самого поняття «періодичних видань» («часописів») складачі показчика обійшли тим, що поширили «звичайний обсяг періодики, включивши в список і те, що здебільшого вважається за неперіодичні видання», тоб то такі, що, «не маючи формальних ознак періодичности, виходять в певні терміни, конкуруючи в періодичности з справжніми періодичними виданнями».

У показчику маємо два головні розділи: 1) газети й видання газетного типу і 2) журнали й видання журнального типу. В межах першого розділу є такі підрозділи: а) загальнополітичні газети з самостійною передплатою, б) спеціальні видання з самостійною передплатою, в) стінні газети, газети колективів (робітників, службовців, червоноармійців, учнів то-що по окремих установах і підприємствах), г) додатки та вкладні аркуші (без самостійної передплати). У другому розділі: а) журнали й бюлетені з самостійною передплатою, б) журнали—додатки без самостійної передплати, в) наукові труди, записки, альманахи та інші видання, що виходять в ба-

гатьох випусках протягом довгого часу, проте не мають певної періодичності. В кожному підрозділі часописи розподілено за мовами (українською, російською, польською, німецькою, єврейською то-що) і впорядковано за абеткою назов.

В опису видання, крім назви його, подано підзаголовки, показано редактора (редакторів), друкарню, місце видання, умови передплати, позначено, котрий рік видається часопис,—звичайно, ці відомості подано в установленому порядку.

До кожного видання додано два покажчики—абетковий і систематичний, складені для всіх часописів разом. «Такий засіб,—як кажуть видавці,—дає змогу, не розмислюючи над тим, до якого типу належить те або інше відоме читачеві видання, за абетковим покажчиком швидко знайти всі відомості про нього, а також у систематичному покажчику зазнайти разом з усією періодичною літературою відповідного фаху».

До основного випуску «Преса УСРР» Укр. Книжкова Палата видає що-кварталу додатки, складені за тими самими методами. Перші два додатки вже маємо.

Безперечно, видання відповідає потребі, що її гостро відчували бібліотечні робітники й бібліографи в різних сторонах своєї роботи, й тому починання можна тільки вітати. Разом з тим чуємо потребу, у відповідь на заклик УКП, висловити й свої побажання,—може, вони якоюсь мірою придадуться, коли вирішено буде внести до видання де-які зміни.

Ще перед тим, як ознайомитись із виданням УКП «Преса УСРР», автор цих рядків у статті «Завдання бібліографічної Комісії В. У. А. Н. «Українська Бібліографія», вип. I: «Методологічний Збірник», так сформулював свою думку в цій справі: «Неодмінно треба, щоб Українська Книжкова Палата на підставі, звичайно, готових і оброблених у неї матеріалів регулярно що-року друкувала повні списки всіх періодичних видань як журнального, так і газетного типу, з точними відомостями, що їх вимагатиме інструкція; в першому з таких регулярних списків треба подати точні й повні відомості про те, з якого часу орган почав виходити, як його видавали (терміни виходу), які зміни були в назві та в способах видавання й т. инш., а взагалі до кожного щорічного покажчика слід було б давати список видань, що на початку даного року припинилися, як і тих, що тільки почали виходити» (стор. 95—96). І після виходу видання «Преса УСРР» ми повторюємо своє

побажання: основний покажчик у тій формі, як ми його накреслили, безперечно потрібний, і його за всяку ціну треба скласти. Практично корисні й точні відомості про видання, що припинилися на початку даного року або протягом його, як і про ті, що їх тільки почали видавати, з зазначенням, з якого саме часу.

Далі, вважаємо за якесь непорозуміння, що нігде не позначено, на які саме терміни взято й описано видання в основному випуску й додатках. Що правда, на титульній сторінці й на обкладинці основного випуску маємо—«1928», так само й на обкладинках обох додатків,—та це ж термін друку. На нашу думку про це слід точно сказати в передмові до покажчика. З передмови неясно також, яке призначення додатків. Здавалося б, що додатки повинні доповнювати основний випуск відомостями про ті видання, що їх не одержано було в Книжковій Палаті в той час, коли закінчили складати основний список, або що почали виходити тільки тоді, як закінчено основний випуск. Тоді знов повстає питання про термін, на якому закінчено основний покажчик і з якого подано відомості в I-му додатку, а потім в другому. Ознайомлення з додатками тільки збільшує неясність,—ні в одному з них немає спеціальних передмов, а в I-му додатку вміщено, напр., відомості про тижневики й дво тижневики, що виходять не перший рік (див. №№ 165 та 174 газет). Природньо виникає питання, чому ж відомостей про них не заведено до основного покажчика. Неясно, які взаємини між основним покажчиком і додатками. Чому додатки видаватимуться що-кварталу? Взагалі слід було б у передмові до основного покажчика з'ясувати план цілого видання та місце й призначення в ньому кожного випуска.

Надто стисла передмова не подає відомостей і про методи описування періодичних видань: з яких джерел узято відомості—чи з самих видань, чи і з об'яв; коли використано об'яв та якісь інші джерела, то можливе питання, оскільки ці відомості відповідають фактичному здійсненню їх у виданні. Наші спостереження й перевірка не дали підстав для висновків про витриманість опису.

Практично велику вагу має точність відомостей про з'єднання часописів та перехід одного видання в інше. В покажчиках це й позначається. Однак є й перепуски: напр., в додатку № 2, стор. 6, не позначено, що журнал «Кооперативна громада» (№ 401) з 1 липня 1927 р. об'єднав у собі журнали «Коопероване Село» та «Радян-

ський Кредит» (див. вкладний аркуш у I-му числі ж «Кооперована Громада»). Що-до покажчиків, то висловлюємо побажання, щоб додано було ще один, а саме—за місцем видання; і для уявлення про розподіл часописів на території УСРР, і для практичної роботи бібліотекарів та бібліографів такий покажчик безперечно потрібний. Практичні інтереси вимагають також і того, щоб адреси редакцій та контор або видавництв показано було при всіх часописах.

Коли ми правильно розуміємо, то незручності у виданні покажчиків «Преса УСРР» значною мірою залежать від того, що їх надто тісно зв'язано з «Літописом Українського Друку», і умови опрацювання матеріалів для останнього впливають і на опис періодичних видань у покажчиках. Гадаємо, як це тільки дозволяють фінансові можливості, що доцільніше було б спланувати й виконати складання покажчиків часописів незалежно від «Літопису Українського Друку».

МИК. САГАРДА.

Институт библиотекосведения публичной библиотеки СССР им. В. И. Ленина. Словарь библиотечных терминов на русском, английском, немецком и французском языках с пред. Л. Б. Хавкиной. Москва 1928, 90 стр.

Словничок московського інституту бібліотекоснавства має своїм завданням стати на допомогу «при читанні бібліотечної літератури найпотрібнішими європейськими мовами»; в першій частині він дає переклад російських бібліотечних термінів англ., нім. та франц. мовами, а далі—переклад англійських, німецьких та французьких бібліотечних термінів—для кожної з цих мов окремо—російською мовою. В цій справі словник іде на зустріч цілком реальній і досить широкій потребі, тому й користь його безперечна: тепер читачеві вже не треба буде даремно перегортати сторінки загальних словників, вишукуючи невідомі йому терміни або вислови, не треба буде підчас самого читання встановляти шляхом контексту значіння того чи іншого терміну; часто досить буде простої довідки в новому словничку. Економія в роботі вийде колосальна, і багато бібліотекарів будуть широкі вдячні інституту бібліотекоснавства за його роботу.

Поруч з цим треба вітати й спробу авторів вивести з бібліотечного вжитку такі, зроджені нашим бібліотечним та філологічним неуктвом терміни, як от: індекс, індексація, каталографія,—

хоч звичайно, викинути їх з словника це одна справа, а викинути їх з бібліотечного життя—друга. В цій останній роботі повинні взяти участь всі бібліотекарі й робити це тепер, поки ще не пізно, поки безграмотні терміни не осіли твердо й назавжди.

Нарешті, треба згодитися і з тим, що комісія зробила правильно, відкинувши досить привабливу думку сполучити з словником пояснення російських його термінів; обмеження завдань допомогло прискорити реалізацію основної справи.

В цілому ще раз кажу, що ідея видання словника бібліотечних термінів щаслива, принципи правильні, а виконано роботу задовільно.

Однак, деякі принципові твердження комісії викликають сумніви. Так, по-перше, крім бібліот. та основних книгознавчих термінів, до словника заведено різні слова бібліотечного вжитку, що часто зустрічаються в бібліотечній практиці та літературі. На цій підставі до словника (I частина) заведено такі слова, як: век, столетие, год, город, дневник, загадка, история, клиновидные письмена, комната, конец пол, потолок (але бракує «стен»), путешествие, стол, стул, слово і т. д. і т. д. На мою думку, таким і подібним до них словам місце в загальних словниках, а не в спеціально-бібліотечному. З другого боку, II, III та IV частини словника дають переклад таких слів, як alphabet, anonum, archiv, author, poet і т. д., тоб-то—слів однозвучних та однозначних мало не в усіх мовах. Звичайно, це може й потрібно в I-й частині словника, щоб бібліотекар, перекладаючи з російської мови одною з чужоземних мов, знав правопис слова, але для чого коло слова poet писати «поэт», коло слова archiv—«архив» і т. д. Тимчасом у самій тільки англійській частині словника я нарахував щось із 20 таких слів. На це треба тим більше нарікати, що, «словарь решено было сделать кратким, из каждой темы брались лишь главные термины» (стор. 9) і, значить, скорочення найважливішої, термінологічної частини зроблено коштом запровадження до словника непотрібних тут слів. То правда, що я знайшов у словнику чимало неприємних старих знайомих, що свого часу наробили мені багато клопоту; однак, декого з них я, на превеликий жаль, не бачу, напр.: clearing house, field work, round table, practical work, practice work, commissioner, book keeping, photostat, subscription library, shoestring, division (a department e), schemes of service, officines recodrs, information desks, easy books, clean hands, intermediate collec-

tion, deposit-station, classroom collection, depository, slip, sliding press, duster, press, library routine, research library, Bibliothekslehre (хоч є Bibliothekskunde), Laufjungen, Bibliothekswesen, dépôt legal, salle de travail, communication, rondage, cote, commis, gardiens, ноты, контроль, личная карточка и т. д. Звичайно, я навожу тільки ті приклади, що їх підказала пам'ять під час перегляду словника; гадаю, що при довідках під час самого читання їх набереться значно більше. По-друге, іноді не можна згодитися з де-якими перекладами словника; так, англ. bibliography далеко не завжди—бібліографія в рос. розумінні цього терміну; Buchkunde—вужче за рос. «книговедение»; chief librarian—«главный библиотечный»; чи не краще: заведующий библиотекою. Взагалі, оскільки чужомовні бібліотечні терміни не завжди збігаються своїм змістом з російськими, слід було б поширити пояснення до таких термінів

(порівн., напр., буквальный, філологічний зміст терміну picture collection і фактичний зміст його). Наприклад, одна дрібничка технічного характеру; чи варто в складових словах друкувати що-разу першу складову частину, напр., book, Bibliothek, library, Bücher і т. д.; чи не простіше ставити тільки риску?

Відзначаючи ці дефекти словника, я мушу знову підкреслити, що ця робота Інституту бібліотекознавства в цілому вважаю за цінну й корисну. Добре було б продовжити працю Інституту й провадити її надалі ширше й глибше, тоб-то: 1) збільшити кількість витлумачених бібліотечних термінів коштом слів загального вжитку, 2) притягти до перекладу менш відомі мови; хоч, звичайно—в формі окремих випусків, а не разом з термінами англ. франц., німецьк., щоб кожен міг придбати те, що йому потрібно, а не підлягати примусовому асортименту.

В. І.

БІБЛІОТЕКОЗНАВЧА ЛІТЕРАТУРА УКР. І РОС. МОВАМИ.

БІБЛІОГРАФІЯ БІБЛІОТЕКОЗНАВСТВА.

Аркадьевъ, Е. П. Матеріали къ указателю литературы военной библиографии и библиотекостроения. М. 1891. Факсимильное издание. Л. 1928. 40 стр.

Орлов, Н. Н. Библиография Библиотековедения (1917—1927). М. Л. Гос. Изд. 1928. 174 стр. (Русск. библиографическое Общество при Московском Ун-те. № 119).

БІБЛІОТЕКОЗНАВЧІ ТА БІБЛІОГРАФІЧНІ УСТАНОВИ.

Отчет о деятельности Русского библиографического общества при Московском Университете за 1927 г. М. [1928]. 4 стр.

Н. Н. О. Общество библиотекостроения в 1922—1927 г.—Бюллетень Гос. Изд. 1928: № 19. Стр. 24—25.

Материалы [Института Библиотековедения]. Под. ред. Л. Б. Хавкиной. М. Ин-т библиотекостроения. 1928. 65 + 55 + 1 нен. стр. (Институт библиотекостроения Публичной б-ки СССР им. В. И. Ленина). Приложение: «Инструкция по составлению алфавитного каталога».

Хавкина, Л. Б. Институт библиотекостроения. В збірн.: Сборник I. Публ. Б-ки СССР им. Ленина. М. 1928. Стр. 209—210.

БІБЛІОТЕЧНА ТЕХНІКА.

Балика, Д. Конференція для раціоналізації бібліотечної справи в РСФСР. — Журнал Бібліотекознав-

ства та Бібліографії. 1928. Кн. 2. Стр. 109—115.

Бузиньер, Н. Упорядочение библиотечной техники.—Книга и Профсоюзы. 1928. № 9. Стр. 9—12; № 10. Стр. 10—12.

Бюро Центральной Каталогизации Главполитпросвета РСФСР. М. 1927. 15 стр.

Виленин, А. О рационализации библиотечного абонементов.—Красн. Б-каръ. 1928. № 5. Стр. 41—46.

Временный преис-куррант материалов библиотечной техники на 1928—1929 г.г. (С пониженными ценами). М. 1928. 7 стр. (Бюро Центр. Каталогизации при Главполитпросвете РСФСР).

Герасимов, Н. К вопросу о рационализации техники абонементов.—Красн. Б-каръ. 1928. № 9. Стр. 58—68.

Горовиц, В. и Кибрик, Р. Работа на абонементе и в читальне. М. Книгоизд. ВЦСПС. 1928, 45 + 3 нен. стр. (Заочные курсы по переподготовке библиотечных работников профсоюзных библиотек. Урок 6).

Жук, Н. О стандарте обработки книг.—Красн. Б-каръ. 1928. № 3. Стр. 63—64.

И. Ж. Стандартизация библиотечной обработки книг.—Бюллетень Гос. Изд. 1928. № 15—16. Стр. 14—16.

К проверке библиотек.—Красн. Б-каръ. 1928. № 6. Стр. 94—96.

Ломковский, Н. Техника абонементов городской библиотеки.—

Красн. Б-карь. 1928. № 5. Стр. 45—58; № 6. Стр. 50—65.

Переплетчикова, Л. Перерегистрация и учет читателей.—Красн. Б-карь. 1928. № 4. Стр. 62—64.

Резолюция конференции по рационализации библиотечной работы.—Красн. Б-карь. 1928. № 2. Стр. 92—95; № 3. Стр. 88—92.

Романов, С. Проблемы абонемента. (Читательская книжка).—Красн. Б-карь. 1928. № 3. Стр. 64—68.

Руднев, А. К вопросу о рационализации работы на абонементе.—Красн. Б-карь. 1928. № 11. Стр. 58—62.

Сафонов, М. Рационализация библиотечной обработки книг.—Книга и Профсоюзы. 1928. № 11—12. Стр. 31—32.

Сингрианская, Н. Д. и Парфентьев, И. А. К вопросу об изучении вредителей книги и методов борьбы с ними. (Предварительное сообщение). В збірн.: Сборник I. Публ. Б-ки СССР им. Ленина. 1928. Стр. 206—208.

Черганов, А. Счеты для библиотечной статистики.—Красн. Б-карь. 1928. № 8. Стр. 57—58.

Чудинов, М. Меньше кустарничества.—Книга и Профсоюзы. 1928. № 3. Стр. 13—14.

БІБЛІОТЕЧНІ КОНФЕРЕНЦІ.

Лобов И. Итоги Второго Всесоюзного Библиотечного Совещания [профсоюзных библиотекарей].—Книга и Профсоюзы. 1928. № 11—12. Стр. 3—7.

Резолюции II Всесоюзного библиотечного совещания при ВЦСПС 6 ноября 1928 г.—Книга и Профсоюзы. 1928. № 11—12. Стр. 8—21.

БІБЛІОТЕЧНІ ОБ'ЄДНАННЯ.

Дубровская, М. Новым методом. [Библиотечные совещания].—Красн. Б-карь. 1928. № 9. Стр. 22—25.

Котельников, А. Учет работы библиотечного совещания.—Красн. Б-карь. 1928. № 9. Стр. 25—34.

План работы библиотечных совещаний на 1928—1929 г. г.—Красн. Б-карь. 1928. № 10. Стр. 86.

Раскин, А. В Одессе. Кабинет библиотекаря.—Красн. Б-карь. 1928. № 5. Стр. 67—69.

ВИВЧЕННЯ ЧИТАЧІВ. РОБОТА З ЧИТАЧАМИ.

Л. Б. Что читает рабочая молодежь.—Красн. Б-карь. 1928. № 4. Стр. 41—49.

Брылов, Г. Читательские дневники (В порядке предложения).—

Красн. Б-карь. 1928. № 1. Стр. 26—33.

Брылов Г. Читательские отзывы о книгах и принцип коллективности.—Красн. Б-карь. 1928. № 4. Стр. 49—59.

Брылов, Г. и Сахаров, В. Против апологии формуляра.—Книга и Профсоюзы. 1928. № 5—6. Стр. 22—23.

Варанкин, В. «Мысль читателя» и ее место в работе библиотеки.—Красн. Б-карь. 1928. № 3. Стр. 31—35.

Введенский, Н. Библиотечный семинар для читательского актива.—Книга и Профсоюзы. 1928. № 7. Стр. 8—9.

Вейс, Н. Формы и методы изучения читателя.—Книга и Профсоюзы. 1928. № 1. Стр. 5—8.

Вейс, Н. Что читает ленинградский рабочий (по материалам обследования «рабочей группы» читателей профсоюзных библиотек г. Ленинграда).—Книга и Профсоюзы. 1928. № 3. Стр. 5—8.

Виленин, А. К вопросу о методике обработки материалов по изучению читательских интересов.—Красн. Б-карь. 1928. № 1. Стр. 19—26.

Фаращук, В. Вечірки критики та характеристики (Досвід бібліотеки Жовтневої копальні на Криворіжжі).—Культробітник. 1928. № 6. Стор. 33—34.

Гришяева. Досвід бібліотечної роботи серед сезонників.—Культробітник. 1928. № 12. Стор. 31—32.

Игудесман, Д. Кружки умственного труда в библиотеках.—Красн. Б-карь. 1928. № 7. Стр. 16—26.

Игудесман, Д. и Гинзбург, С. Изучение читателя в библиотеке совторгслужащих.—Красн. Б-карь. 1928. № 3. Стр. 25—31.

Кибрик, Р. Изучение читательских запросов у московских кожевников.—Книга и Профсоюзы. 1928. № 1. Стр. 8—11.

Коган, Л. Робітничий читач і художня література. В збірн.: Політосвіта. Матеріали й статті з питань політосвітньої роботи. Збірник 4. X. «Радянський Селянин». 1927. Стор. 59—69.

Коган, Л. Художественное рассказывание и читатель.—Красн. Б-карь. 1928. № 9. Стр. 39—49.

Коган, Л. Що читають селяни. В збірн.: Політосвіта. Матеріали й статті з питань політосвітньої роботи. Збірник 2—3. X. «Радянський Селянин». 1927. Стор. 59—66.

Коган, Л. Р. Художне розповідання й читач.—Шлях Освіти. 1928. ч. I. Стор. 57—66.

М. П. Ще один із засобів вивчення читача.—Культробітник. 1928. № 6. Стор. 32—33.

Материалы для работы с читательским активом. М. Изд. М. Г. С. П. С. «Труд и Книга». 1927. 28 стр. (Московский Губ. Совет Профсоюзов. В помощь библиотекарям.)

Михаэлис, И. Опыт изучения читательских интересов.—Книга и Профсоюзы. 1928. № 8. Стр. 14—16.

Мохов, И. Работа с производственной книгой в рабочей библиотеке.—Красн. Б-карь. 1928. № 6. Стр. 25—40.

Пастухов, К. Конкурс на лучшего читателя.—Книга и Профсоюзы. 1928. № 3. Стр. 8—10.

Пашерстник, А. Карикатура на робітничого читача (з приводу книги А. Бек і Л. Том «Лицо рабочего читателя»).—Культробітник. 1928. № 9. Стр. 16—17.

Писатель перед судом рабочего читателя. Вечера рабочей критики. Составили Г. Брылов, Н. Вейс и В. Сахаров под ред. Культотд. ЛСПС. [Л]. Изд. Ленингр. Сов. профсоюзов. 1928. 93+3 нен. стр.

Поляк, Лидия. К вопросу о методике обработки читательских отзывов (Рабочий читатель о «Цементе»).—Красн. Б-карь. 1928. № 9. Стр. 50—58; № 11. Стр. 47—58.

С. Ж. Що читає Харківський комунальник.—Культробітник. 1928. № 9. Стр. 18.

Ставровский, С. Работа над книгой.—Радянська Школа. 1928. Ч. 7—8. Стр. 59—66 [Читання творів красного письменства з дітьми].

Федяевская, Б. Опыт научно-популярного рассказа.—Красн. Б-карь. 1928. № 5. Стр. 30—40.

Чупырина, Л. Общие соображения читателей, как форма организации детской среды в библиотеке.—Красн. Б-карь. 1928. № 8. Стр. 54—57.

ДИТЯЧІ БІБЛІОТЕКИ. ОРГАНІЗАЦІЯ І МЕТОДИ РОБОТИ.

Аверин, Павел. Связь детской библиотеки со школой.—Красн. Б-карь. 1928. № 2. Стр. 40—44.

Крупская, Н. Роль детской библиотеки и библиотекаря в современных условиях.—Красн. Б-карь. 1928. № 10. Стр. 11—19.

Марголина, А. Формирование читательских навыков у детей и подростков.—Красн. Б-карь. 1928. № 1. Стр. 37—55.

Павлов, Г. Клубная работа в детской библиотеке.—Красн. Б-карь. 1928. № 3. Стр. 44—50.

Прозоровский, Ол. Виховна та освітня вага дитячої бібліотечної роботи.—Радянська Освіта. 1928. № 2. Стр. 43—50.

Смушкова, М. Очередные задачи детских библиотек.—Красн. Б-карь. 1928. № 11. Стр. 28—39.

Чупырина, Н. Детская библиотека и пионерские организации.—Красн. Б-карь. 1928. № 3. Стр. 35—40.

ЖИТТЯ БІБЛІОТЕК.

Бібліотеки взагалі.

УСРР. Коган, Л. Достижения и перспективы библиотечного дела на Украине.—Красн. Б-карь. 1928. № 1. Стр. 56—61.

Коган, Л. Досягнення та перспективи бібліотечної справи на Україні. В збірн.: Політосвіта. Матеріали й статті з питань політосвітньої роботи. Збірник 6. X. «Радянський Селянин». 1927. Стр. 34—45. [Бібліотеки УСРР за десятиліття Революції].

РСФСР. Доблер, Ф. Интересное в работе Уральских библиотек.—Красн. Б-карь. 1928. № 12. Стр. 74—81.

Бібліотеки окремих типів.

Наукові б-ки. Матеріали до реформи бібліотечної справи на Україні.—Бібліологічні Вісті. 1928. № 1. Стр. 86—102. [Огляд Харків. центр. наук. б-ки, Харків. держ. б-ки ім. Короленка, Одес. центр. наук. б-ки, Центр-польськ. держ. б-ки в Києві, Центр. евр. держ. б-ки в Києві].

Політосвітні б-ки. Десять років політосвітнього будівництва [в УСРР]. В збірн.: Будівництво Радянської України. Збірник, вип. II. Господарче та культурне будівництво. X. ДВУ. [1928]. Стр. 74—75. [Відомості про політосвітні бібліотеки].

Профспілкові б-ки. П. І. Бюджет библиотек в клубах гірників.—Культробітник. 1928. № 12. Стр. 27—28.

Союз горняков на Украине в цифрах. Статистический справочник. X. 1928. 269+4 стр. Див.: Бібліотеки, стор. 88—99.

Окушко, О. Обслідування залізничних бібліотек.—Культробітник. 1928. № 17. Стр. 10—11.

Бернблюм. По бібліотеках спілки комунальників.—Культробітник. 1928. № 9. Стр. 21.

Спілка радянських і торговельних службовців на Україні в 1926 і 1927 р. Статистичний Збірник IV всеукраїнському з'їзду Спілки. X. Вид. ВУК РТС. 1928. 144 стор. Див.: Книгозбірні, стор. 138—144.

Еськов, Ив. Больные вопросы библиотечной работы у сахарников (Конотопский район).—Книга и Профсоюзы. 1928. № 10. Стр. 9.

Відчит Харківської округової філії III-му (7-му) округовому З'їздові Спілки. Жовтень 1926 року—березень 1928 року. [X.]. Вид. Харків. Окрфі-

лії спілки сільгосплісробітників. [1928] 50 стор. Див.: Бібліотечна робота, стор. 47—49.

Паньківський, І. Українська книга на Сталінщині.—Культробітник. 1928. № 19. Стор. 5—7.

Бібліотеки по окремих містах.

УСРР. Вінниця. Васін, В. Без закладу книжок не дають.—Культробітник. 1928. № 18. Стор. 25.

Дніпропетровск. Ведмідь. Бібліотека Дніпрельстану.—Культробітник. 1928. № 9. Стор. 20.

Розов, Я. Дніпропетровські книгозбірні.—Культробітник. 1928. № 18. Стор. 30—31.

Розов, Я. Місцева книжкова консультація.—Культробітник. 1928. № 12. Стор. 34.

Запоріжжя. Літовченко, Н. Бібліотечна робота в Запоріжжі.—Культробітник. 1928. № 15—16. Стор. 33.

Київ. Гінзбург, О. Попит на українську книжку збільшився удвоє.—Культробітник. 1928. № 18. Стор. 25—26.

Фридьєва, Н. Читатель киевских политпросветских библиотек в 1926—1927 г.—Красн. Б-карь. 1928. № 2. Стр. 51—64.

Л. О. Музично-теоретична бібліотека-читальня ім. К. Стеценка при Київській філії ВУТОРМ [Всеукр. т-во револ. музики].—Бібліологічні Вісті. 1928. № 1. Стор. 170—172.

Паркалал, В. Спроби роботи бібліотечного гуртка при центральній бібліотеці дитмістечка «Ленінськ».—Шлях Освіти. 1928. Ч. 7. Стор. 108—120.

Конотоп. Кижиць, Г. Цінний досвід.—Культробітник. 1928. № 5. Стор. 31. [Читальня клубу залізничників при ст. Конотоп].

Луганськ. Семененко, А. Дещо з практики роботи Округової Центральної Бібліотеки [в Луганському].—Радянська Школа. 1928. ч. 4. Стор. 103—106.

Миргород. Зубковський, І. А. Анатоль Свидницький у Миргороді. В збірн.: Література. Зб. І. К. Всеукр. Академія Наук. Стор. 152—157. (Збірник Істор.-Філолог. Відділу № 82). [Згадки про Громадську б-ку у Миргороді, що заснована була 1861 р., стор. 154—157].

П. Г. У Миргороді гине книгозбірня.—Культробітник. 1928. № 19. Стор. 42.

Одеса. Журавський, Я. Книжку в маси.—Культробітник. 1928. № 19. Стор. 27.

Ніринська, Е. Кабінет Марксизму-ленінізму Одеської Державної

Публічної Бібліотеки.—Журнал Бібліотекознавства та Бібліографії. 1928. Кн. 2. Стор. 119—122.

Піонтковський, Б. Робота, яку треба ще почати.—Культробітник. 1928. № 12. Стор. 30—31. [Польська бібліотека в Одесі].

Прилука. Червоний. Бракує українських та єврейських книжок [в книгозбірні клубу Харчосмак у Прилуці].—Культробітник. 1928. № 15—16. Стор. 29.

Рутченкове. Клубіст. Через звязок з читачем.—Культробітник. 1928. № 18. Стор. 26.

Харків. Більгова. За ясне освітлення роботи.—Культробітник. 1928. № 19. Стор. 43 [З приводу статті Н. Гринюка: Українських видали 17%].

Гринюк, Н. Українських видали 17%.—Культробітник. 1928. № 18. Стор. 24.

Гринюк, Н. Книгозбірня клубу ім. Антропова.—Культробітник. 1928. № 19. Стор. 44—45.

Гринюк, Н. «Машинізована» бібліотека [Книгозбірня Правління Південних залізниць].—Культробітник. 1928. № 17. Стор. 9.

Н. Гр. По Харківських бібліотеках. У Харківській бібліотеці Медсанпраці.—Культробітник. 1928. № 18. Стор. 28—29.

Уцеховська, Н. Библиографический кружок при б-ке Харьковского окротдела Союза совторгслужащих.—Книга и Профсоюзы. 1928. № 4. Стр. 16—18.

РСФРР. Иркутськ. Правила пользования фундаментальной библиотекой Иркутского Университета. Иркутск. Ирк. Ун-т. 1928. 13 стр.

Ленінград. Научные библиотеки Ленинграда. Материалы для справочника. Под ред. И. И. Яковкина. Гос. Публ. Б-ка в Ленинграде. 1928. 151 стр. (Госуд. Публичная Б-ка в Ленинграде).

Москва. Публичная Библиотека СССР имени В. И. Ленина. Сборник І. М. Изд. Библиотеки. 1928. 2 нен. + 221 + 2 нен. стр.

Х лет библиотечного строительства. В збірн.: Сборник І. Публ. Б-ки СССР им. Ленина. М. 1928. Стр. 3—32.

Полосин, И. И. Справочное бюро при Публичной Библиотеке СССР им. В. И. Ленина в 1927 году. Сборник І. Публ. Б-ки СССР им. Ленина. М. 1928. Стр. 211—221.

Библиотека Коммунистической Академии. Ее организация и деятельность. 1918—1928. М. Изд. Ком. Акад. 1928. 158 стр.

Отчет о деятельности Библиотеки [Московского Госуд. Политехниче-

ского музея] за 1926/27 год. I окт. 1926 г.—30 сент. 1927 г. М. Б-ка ГПМ и ОЛЕ. 1928. 28 стр. (Б-ка Госуд. Политехнич. Музея и О-ва любителей естествознания, антропологии и этнографии).

Смоленськ. Руднев, А. Г. Библиотека им. Ленина в г. Смоленске. Опыт организации, технического оборудования и деятельности Губ. Центр. библиотеки им. Ленина за пять лет. Смоленск. 1927. 64 стр.

Білоруська СРР. Менск. Белорусская Государственная Библиотека. В збірн.: Белорусская Культура. Минск. Изд. Белорусского Общества культурной связи с границей. 1928. Стр. 58—64.

ЗАГАЛЬНІ ПИТАННЯ БІБЛІОТЕКОЗНАВСТВА ТА БІБЛІОТЕЧНОЇ СПРАВИ.

Балика, Д., проф. Бібліологічна педагогіка (Визначення, предмет, межі). — Журнал Бібліотекознавства та Бібліографії. 1928. Кн. 2. Стр. 96—107.

Банк, Б. Справочная работа в библиотеках Ленинграда. — Красн. Б-карь. 1928. № 6. Стр. 40—49; № 7. Стр. 26—32.

Бузиньер, Н. И. Словарь-справочник профсоюзного библиотекаря. С прилож. табл. десятичной классификации книг в рабочих б-ках. М. Книгоизд. В.Ц.С.П.С. 1928. 198+1 нен. стр.

Вадзинская, А. В помощь начинающему библиотекарю. — М.—Л. Гос. Изд. 1928. 99 стр.

Вейс, Н. П. Какая нам нужна производственная книга. — Книга и Профсоюзы. 1928. № 8. Стр. 16—18.

Гуров, П. О показателях обеспеченности населения книгой и качества работы библиотеки. — Красн. Б-карь. 1928. № 11. Стр. 19—27.

Дубровская, М. Библиотека, бюрократизм и режим экономии. — Красн. Б-карь. 1928. № 5. Стр. 80—82.

Ів., С. Шкідники книги. — Культробітник. 1928. № 18. Стр. 27—28.

Карпинський, М. Про бібліотеки індустриальних технікумів. — Бібліологічні Вісті. 1928. № 1. Стр. 80—85.

Козловський, В. С. О. Бібліотекознавство в УСРР за період 1917—1927 років. — Журнал Бібліотекознавства та Бібліографії. 1928. Кн. 2. Стр. 3—14.

Коновалова, К. Обеспеченность населения библиотекой и книгой. — Красн. Б-карь. 1928. № 6. Стр. 3—13.

Красовский, В. Библиотечная работа украинской кооперации. — Красн. Б-карь. 1928. № 5. Стр. 70—72.

Кухарский, А. К вопросу о путях оживления самообразовательной работы в библиотеках. — Красн. Б-карь. 1928. № 7. Стр. 12—16.

Магазинер, Е. Надо оформить самообразовательную работу библиотек. — Красн. Б-карь. 1928. № 7. Стр. 9—12.

Марченко, Б. Хвороби наших книгозбірень. — Культробітник. 1928. № 19. Стр. 41—42.

Наумов, Б. Про читача та бібліотекаря (До організації кабінету радянської літератури). — Культробітник. 1928. № 15—16. Стр. 32—33. [Про Кабінет радянської літератури при Інституті Шевченка].

Невский, В. Л. Библиотечное изучение книги. М. Книгоизд. В.Ц.С.П.С. 1928. 40 стр. (Заочные курсы по переподготовке библиотечных работников профсоюзных библиотек. Урок первый).

О библиотечной работе (Постановление президиума ВСЦПС). — Книга и Профсоюзы. 1928. № 7. Стр. 10—12.

О книжном составе библиотек. — Книга и Профсоюзы. 1928. № 4. Стр. 10—14.

1. О проекте плана пособия библиотечным. 2. О преподавании библиотечного в педтехникумах. 3. О материалах по рационализации библиотечной. — Красн. Б-карь. 1928. № 10. Стр. 66—67.

О работе с книгой в колхозах. (Инструктивное письмо Главполитпросвета). — Красн. Б-карь. 1928. № 12. Стр. 88—96.

О работе школьных библиотек. Методическое письмо. Под ред. Н. И. Лобанова. Саратов. Губпросторг. 1928. 18 стр.

Паш, А. Бібліографічна Комісія профради за роботою. — Культробітник. 1928. № 9. Стр. 19—20.

Пишеть, як справи на бібліотечному фронті. [Редакційний заклик]. — Культробітник. 1928. № 17. Стр. 8—9.

План робочої бібліотеки учня та вчителя в установах Соцвиху. Х. [Наркомос УСРР]. 1928. 16 стор.

Проект нормальных штатов. — Красн. Б-карь. 1928. № 5. Стр. 85—94.

Прозоровська, О. Роля кабінетів марксизму—ленінізму в бібліотечній роботі. В збірн.: Політосвіта. Матеріали й статті з питань політосвітньої роботи. Збірник 4. Х. «Радянський Селянин». 1927. Стр. 68—73.

Просвещение в РСФСР в 1926—27 учебном году; по материалам: 1) текущего обследования на 1 декабря 1926 года, 2) выборочного обследования бюджета школ Соцвоста на 1926—27 учебный год. М. Изд. ПСУ

РСФСР. 1928. Див. Бібліотеки, стор. 112—119.

Пьянкова, А. Работа среди различных групп населения в городе.—Красн. Б-карь. 1928. № 10. Стр. 19—31.

Розенфельд, О. Крига ще не рушила.—Культробітник. 1928. № 3. Стр. 4—8. [Українізація в Донбасі; в тім числі й українізація бібліотек].

С. Б. Про що писати бібкорам до «Культробітника».—Культробітник. 1928. № 6. Стр. 34—35.

Самусь, Микола. Робоча бібліотека і українська книжка.—Культробітник. 1928. № 6. Стр. 34—35.

Сахаров, В. Библиография в газетах и журналах.—Книга и Профсоюзы. 1928. № 1. Стр. 18—19.

Сільська бібліотека. За заг. ред. А. Литинського. Збірник матеріалів. 1. [Полтава]. Книжковий Колектор Полтавськ. центр. наук. б-ки. 1928. 28 стор.

Словарь библиотечных терминов на русском, английском, немецком и французском языках. С предисл. Л. Б. Хавкиной. М. Ин-т Библиотекосведения. 1928. 91 стр. (Институт библиотекосведения Публичн. б-ки СССР им. Ленина).

Смушкова, М. Справочная работа.—Красн. Б-карь. 1928. № 9. Стр. 15—22.

Стриевская, С. Итоги и очередные задачи библиотечной работы [профсоюзов].—Книга и Профсоюзы. 1928. № 1. Стр. 1—3.

Тимохин, П. Библиотека й культурна революція.—Культробітник. 1928. № 6. Стр. 32.

Тимохин, П. Переобтяженість бібліотекаря.—Культробітник. 1928. № 12. Стр. 34—35.

Фольман, И. Книжный магазин и библиотека в культурной революции.—Бюллетень Гос. Изд. 1928. № 37. Стр. 13—14.

Хавкина, Л. Б. Руководство для небольших и средних библиотек. Изд. 5-е, вновь значительно переработ. и дополн... М. Гос. Изд. 1928. 326 стр.

Чечвянський, Василь. На ниві культурній. Фейлетон.—Культробітник. 1928. № 18. Стр. 12—14.

Шкільні бібліотеки. Нарис. їх організації і каталог дитячої літератури. Видано з нагоди: «Місяця книжки для молоді». Львів. «Світ Дитини». 1927. 96 стор.

Штоке. Профспілкові бібліотеки та видавнича справа.—Культробітник. 1928. № 10. Стр. 5.

Ясний, М. Під громадський контроль.—Культробітник. 1928. № 12. Стр. 29—30.

ЗАКОРДОННІ БІБЛІОТЕКИ.

Алексеев, Т. Библиографичні питання за часів Великої французької революції (1789—1795).—Бібліологічні Вісті. 1928. № 1. Стр. 47—55.

[Нарис історії інвентаризації франц. бібліотек за часів Великої революції, написаний на підставі франц. джерел].

Биковський, Л. Бібліотечна справа в Чехословаччині. 1924—1927. Подбрани. 1928. 104 стор.

Вугман, І. Книга та бібліотека в старому і новому Китаї.—Журнал Бібліотекознавства та Бібліографії. 1928. Кн. 2. Стр. 75—86.

Eddy, Harriet. Библиотечное строительство в Калифорнии.—Красн. Б-карь. 1928. № 7. Стр. 66—70.

Кравченко, А. Г. По библиотекам и школам взрослых Германии и Дании. М.—Л. Наркомпрос РСФСР. и Гос. Изд. 1928. 203+2 нен. стр.

Марголина, С. Работа библиотеки в общей системе внешкольного образования. [Италия].—Красн. Б-карь. 1928. № 8. Стр. 80—82.

КАТАЛОГИ.

УСРР. Київ. Каталог Центральной Технической библиотеки. Киев. Правление и ДБ ИТС Ю.-З. ж. д. 1928. 134+2 нен. стр.

Харків. Зводний каталог періодичної закордонної наукової літератури по бібліотеках Харкова в 1928 р. Х. [Харк. Центр. наук. б-ка]. 1928. 28 стор. +4 табл.

РСФРР. Ленінград. Сводный каталог иностранных периодических изданий за время с 1 августа 1914 г. по 1 января 1928 г., имеющихся в библиотеках Ленинграда. Л. Госуд. Публ. Б-ка. 1928. XII+267 стр. (Госуд. Публичная Б-ка в Ленинграде).

Список иностранных периодических изданий и серий, поступивших в 1926 году [в библиотеку Академии Наук СССР]. Л. Изд. Акад. Наук СССР. 1928. 65 стр. (Акад. Наук СССР. Библиотека).

Москва. Список иностранных журналов, полученных Библиотекою [Московского Института инженеров транспорта] за 1928 год. М. [1928]. 3 стр. (Б-ка Моск. Инст. инженеров транспорта).

КАТАЛОГІЗАЦІЯ. КАТАЛОГІАФІЯ.

Годкевич, М. До майбутньої каталогографічної інструкції.—Українська Бібліографія, вип. I. К. 1928. Стр. 151—171.

Гордлевский, В. К. вопросу о каталогизации восточных книг.—Сборник I. Публ. Б-ки СССР им. Ленина. М. 1928. Стр. 155—159.

Заглада, Ніна. До питання про бібліографічний опис аркушівок-вих друків.—Українська Бібліографія, вип. I. К. 1928. Стор. 1—17.

Киперман, Я. Е. Педагогическая аннотация. Указания к составлению аннотаций для профсоюзных библиотек. Л. Изд. Лен. Губпрофсовета 1927 г. 51 стр.

Клепиков, О. До методології описування слов'янських стародруків XV—XVIII ст.—Бібліологічні Вісті. 1928. № 1. Стор. 21—32.

Козловський, В. С. О. Спільні каталоги. VI. Теоретичні висновки. VIII. Спільні каталоги українських бібліотек.—Журнал Бібліотекознавства та Бібліографії. 1928. Кн. 2. Стор. 35—49.

Кондра, С. Особливості нотографії.—Бібліологічні Вісті. 1928. № 1. Стор. 63—79. [Автор дає спробу інструкції].

Оксіюк, М. Зведений каталог нової чужоземної періодики в бібліотеках м. Києва.—Журнал Бібліотекознавства та Бібліографії. 1928. Кн. 2. Стор. 115—118.

Основні положення скороченого бібліографування.—Українська Бібліографія, вип. I. К. 1928. Стор. 124—138.

Основные правила составления библиографических карточек по краеведческой литературе. М. Глав. Упр. науч. учрежд. и Гос. Изд. 1928. 13 стр. (Отд. отт. из «Краеведение». 1928. № 6).

Сагарда, Мик. Обсяг поняття «періодика» (До основних питань зведеного каталогу періодичних видань у бібліотеках України).—Журнал Бібліотекознавства та Бібліографії. 1928. Кн. 2. Стор. 15—34.

Фонарев, Д. Зведений каталог періодики м. Одеси з медицини та суміжних з нею наукових галузей.—Журнал Бібліотекознавства та Бібліографії. 1928. Кн. 2. Стор. 118—119.

Шестериков, С. «Бібліографічний іжак» (Уваги бібліотекаря про друковану каталожну картку Державної Центральної Книжкової Палати РСФСР).—Журнал Бібліотекознавства та Бібліографії. 1928. Кн. 2. Стор. 66—74.

КЛАСИФІКАЦІЯ. ПРЕДМЕТОВИЙ КАТАЛОГ.

Борович, Б. О. Практика предметного каталога в вопросах и ответах. Х. «Труд». 1928. 94+2 нен. стр.

Борович, Б. О. Рубрики предметного каталога. Х. «Труд». 1928. 350+2 нен. стр. (Харьков. Гос. Б-ка им. В. Г. Короленка).

Борович, Б. Ще за предметний каталог (Відповідь на деякі кри-

тичні уваги).—Журнал Бібліотекознавства та Бібліографії. 1928. Кн. 2. Стор. 50—60.

Кисіль, Олена. До питання про рубрикацію в предметовому каталозі.—Журнал Бібліотекознавства та Бібліографії. 1928. Кн. 2. Стор. 61—65.

Коган, Л. Класифікація беллетристики.—Красн. Б-карь. 1928. № 5. Стр. 12—29; № 6. Стр. 14—24; № 8. Стр. 33—44; № 10. Стр. 31—44.

Основные правила предметного каталога.—Красн. Б-карь. 1928. № 4. Стр. 60—62.

Покровский, А. и Шамшева, Е. Система рубрик и ссылок предметного каталога. М. Главполитпросвет. 1928. 141 стр.

Русинов, Н. В справі дальшого застосування десятичної класифікації.—Бібліологічні Вісті. 1928. № 1. Стор. 56—62.

Янек, Н. Ф. Опыт составления систематического каталога литературы по вопросам местного хозяйства и управления. В збірн.: Сборник I Публ. Б-ки СССР им. Ленина. М. 1928. Стр. 189—205.

КОМПЛЕКТУВАННЯ БІБЛІОТЕК.

Красовский, Б. О плане комплектования.—Книга и Профсоюзы. 1928. № 10. Стр. 6—7.

Лобов, И. К вопросу о комплектовании библиотек [профсоюзов].—Книга и Профсоюзы. 1928. № 9. Стр. 1—4.

Марченко, В. Бібліотеки не мають антирелігійної літератури. Культробітник. 1928. № 18. Стор. 15.

Марченко, В. Книжок мало, а поповнення нема.—Культробітник. 1928. № 19. Стор. 45.

Паньківський, І. Допомога бібліотекареві. Про колектори та про колектор ВУРПС.—Культробітник. 1928. № 18. Стор. 22—23.

Піонтковський, Б. За гарну й дешеву книгу (з приводу статті т. Штоке).—Культробітник. 1928. № 17. Стор. 12—13.

Покровский, А. А. Принципы и общие вопросы комплектования. М. Книгоизд. ВЦСПС. 1928. 32 стр. (Заочные курсы по переподготовке библиотечных работников профсоюзных библиотек. Второй урок. Тема II библиотечного цикла «Комплектование»).

Покровский, А. А. Естественное и прикладные знания. М. Книгоизд. ВЦСПС. 1928. 48 стр. (Заочные курсы по переподготовке библиотечных работников профсоюзных библиотек. Урок 5. Тема II библиотечного цикла «Комплектование отделов библиотеки»).

МАНДРІВНІ БІБЛІОТЕКИ. КНИГОНОШІ.

Гукович, Г. и Красовский, В. С книгами на автомобиле — в рабочую окраину. — Красн. Б-карь. 1928. № 9. Стр. 75—80. [З роботи Харків. Центр. Робітн. Кооперативу].

Доблер, Ф. Книгоношество в городе. — Красн. Б-карь. 1928. № 4. Стр. 29—41.

Доблер, Ф. О стандарте передвижной техники. — Красн. Б-карь. 1928. № 10. Стр. 45—57.

Доблер, Ф. Передвижные библиотеки, их организация и техника. Под общ. ред. М. А. Смушковой. Изд. 3-е стереотп. со 2-го изд. М.—Л. Гос. Изд. 1928. 160 стр. (Главполитпросвет).

Как работать с передвижной библиотекой. (Памятка передвижника). 2-е дополн. и исправл. изд. [Л.] 1929. 27+3 нен. стр. (Ленинград. областн. сов. проф. союзов. Культотдел).

Міхлін, І. Пересувна робота (з практики Мелітопольської округи). В збірн.: Політосвіта. Матеріали й статті з питань політосвітньої роботи. Збірник 2—3. Харків. «Радянський Селянин». 1927. Стор. 85—88.

Ойслендер, Л. Про читацький попит на пересувках. — Культробітник. 1928. № 19. Стор. 39—40.

Петровський, В. Из практики передвижной работы. — Книга и Профсоюзы. 1928. № 9. Стр. 14—18; № 10. Стр. 13—15.

Цареградський, Ілля. Лицом к передвижке. — Красн. Б-карь. 1928. № 4. Стр. 11—29.

Шумкова, Н. Книгоношество в городе. Под ред. М. А. Смушковой. М. Главполитпросвет. 1928. 52 стр.

ОРГАНІЗАЦІЯ РОЗУМОВОЇ ПРАЦІ.
ЧИТАННЯ.

Базилевич, Л. Техника работы над книгой. Пособие для комвузов, совпартшкол, рабфаков и самообразования. М. Гос. Изд. 1928. 126+2 нен. стр.

Івановський, А. Як книжку читати, щоб усе добре знати. [Х.]. ДВУ. [1927]. 16 стор.

Івановський, Анатолій. Як самоосвітою знання набувати? Х. ДВУ. [1928]. 16 стор.

Как работать с книгой. Сборник под ред. М. Н. Лядова. 7-е переработ. и доп. изд. Москов. Коммун. Ун-та им. Я. Свердлова. 1928. 151 стр.

Малин, К. Как работать с книгой. Нижний-Новгород. Агитпроп Ниж. Губкома ВКП(б). 1928. 91 стр.

Невський, В. А. Как находить нужную книгу и как с ней работать. 4-е изд. М. Гос. Изд. 1928. 162+1 нен. стр.

Нейман, Б. Методика работы с книгой. Критико-библиографический обзор. М. — Л. Гос. Изд. 1928. 158+2 нен. стр.

Петров, А. А. Памятка рабочего самообразования. 4-е исправл. и дополн. изд. М. Изд. МГСПС. «Труд и книга». 1928. 104 стр.

Поварнин, С. И. проф. Как читать книги для самообразования. 2-е просм. и доп. изд. Л. «Начатки знаний». 1928. 61 стр.

Поради селянам, як читати книжку та газету. 3-е вид. О. Одеське окр. т-во «Геть Неписьменність». 1928. 14 стор.

Як працювати з книжкою? (Монтаж за «Азбукою умственного труда» Рибельського й «Как работать с книгой» Н. Лядова). Х. Вид. Центр. заочних курсів українознавства. 1928. 16 стор.

ОРГАНІЗАЦІЯ ТА АДМІНІСТРУВАННЯ
БІБЛІОТЕК.

Годкевич, М. Проблема бібліотечного будівництва УСРР (в порядку обговорення). — Вісти ВУЦВК. Культура і Побут, № 31, 5. 8. 1928 і № 32, 11. 8. 1928.

Годкевич, М. Якої бібліотеки потребує столиця. — Комуніст. Х. Ч. 210, 9. 9. 1928.

До питання про бібліотечну політику (в порядку обговорення. Написано за матеріалами бібліотечного відділу Укрполітосвіти НКО УСРР). — Шлях Освіти. 1928. Ч. 5—6. Стор. 4—11.

Покровський, А. О планировании развития городских библиотек политпросвета. — Красн. Б-карь. 1928. № 8. Стр. 8—27.

Рубінський, К. Чи варто об'єднувати? З приводу статті т. Годкевича: «Якої бібліотеки потребує столиця». — Вісти ВУЦВК. Культура і Побут. № 38, 22. 9. 1928.

Степняк, М. Чи потрібна наукова бібліотека. — Вісти ВУЦВК. Культура і Побут. № 39, 29. 9. 1928. [З приводу злиття Центр. Наук. Б-ки і Держ. Б-ки ім. Короленка в Харкові].

Тімохін, П. Болючі питання бібліотечної політики. — Шлях Освіти. 1928. Ч. 8—9. Стор. 89—93.

ПЕРІОДИЧНІ ВИДАННЯ.

Бібліологічні Вісти. К. Вид. Укр. наук.-дослідчий Ін-т книгознавства. 1928. № 1. (18). 191 стор.; з додатком: Показники, системат. та автор. за рр. 1923—1927. 14 стор.

Бюлетень бібліографії та бібліотечної роботи. Вид. Бібліотечного Колектора ДВУ та ГИЗ РСФСР під керівництвом ОРПС та Політосвіти. ч. I. Дніпропетровське. 1928. 38+2 нен. стор.

Журнал Бібліотекознавства та Бібліографії. Ред. Колегія: В. Козловський, С. Постернак, М. Сагарда. К. Вид. Всенародня Бібліотека України. 1928. Кн. 2. 151+1 нен. стор.

Записки Українського Бібліографічного Товариства в Одесі. За ред. проф. Копержинського, Б. Комарова, П. Маркова. О. [Укр. Бібліограф. Т-во]. 1928. Ч. I. 62+1 нен. стор.

Праці Одеської Центральної Наукової Бібліотеки. Одеса. [Одес. Центр. Наук. Б-ка]. 1928. Т. 2, вип. I. Михайло Коцюбинський. Бібліографія за 10 років (1917—1927), склав О. М. Горещкий. З переднім словом проф. К. О. Копержинського. 20+4 нен. стор.

Українська Бібліографія. Вип. I. Методологічний Збірник. К. Вид. Всеукр. Акад. Наук. Бібліограф. Комісія. 1928. VIII+ 245+3 нен. стор.

ПІДГОТУВАННЯ БІБЛІОТЕКАРІВ.

Г о р о в и ц, В. Библиотечный семинарий. (Из опыта московских профсоюзных библиотек).—Книга и Профсоюзы. 1928. № 8. Стр. 5—6.

Д о б л е р, Ф. Подготовка и переподготовка библиотекарей. — Красн. Б-карь. 1928. № 8. Стр. 27—35.

Заочная переподготовка библиотечных работников.—Книга и Профсоюзы. 1928. № 2. Стр. 11—12.

З о л о т а р е в, И. Заочное обучение библиотекарей.—Красн. Б-карь. 1928. № 10. Стр. 59—60.

Н е в с к и й, В. А. В помощь библиотечным работникам (программы для библиотечных коллективов, конференций, кружков и курсов). 2-е изд. М. ЦК СГ СССР. 1928. 154 стр.

БІБЛІОТЕКОЗНАВЧА ЛІТЕРАТУРА ЧУЖИМИ МОВАМИ ¹.

БІБЛІОТЕЧНІ АСОЦІАЦІЇ ТА З'ЇЗДИ.

A. L. A. meeting at West Baden.—Libraries. 1928. Nr. 7. p. 352—381. [Короткий відчит про роботу конференції].

R o d e n, C. B. Ten years.—L. J. 1928. Nr. 21. p. 519—525. [Основні моменти діяльності А. Л. А. за останні десять років].

The West Baden Conference.—L. J. 1928. Nr. 12. p. 551—555; Nr. 13. p. 601—624; Nr. 14. p. 667—670. [Короткий огляд роботи конференції].

БІБЛІОТЕЧНІ СПРАВОЧНИКИ.

The ASLIB [Association of special libraries and information bureaux]. Directory: a guide to sources of specialized information in Great Britain and Ireland. Ed. by G. I. Barwick. London. 1928. XIII+425 p.

О переподготовке библиотечных работников.—Книга и Профсоюзы. 1928. № 8. Стр. 1—5.

П е р м е к и й, А. С. Книгоношество и инструктаж библиотекарей — передвижников. Под. ред. И. Цареградского. М. Главполитпросвет. 1928. 94+2 нен. стр. (Главполитпросвет. Моск. Политико-просвет. Ин-т. Курсы заочного образов. политпросветработников № 15).

П е т р о в с к и й, В. л. Год работы библиографической группы по художественной литературе.—Книга и Профсоюзы. 1928. № 11—12. Стр. 27—29.

Подготовка деревенских библиотекарей—передвижников (Инструкция по методике работы и программные материалы в помощь волостным библиотекарям). М. Москов. Губполитпросвет. 1928.

Подготовка рабочих — передвижников М. «Труд и Книга». 1927. 56 стр. (Москов. Губ. Совет. проф. союзов. Культотдел. В помощь библиотекарю).

Проспект заочных курсов по переподготовке библиотечных работников профсоюзных библиотек. М. [Культотд. ВЦСПС]. 1928. 6 стр.

Р о м а н о в, С. Переподготовка в группах.—Книга и Профсоюзы. 1928. № 11—12. Стр. 29—30.

С а х а р о в, В. Наши кадры.—Книга и Профсоюзы. 1928. № 9. Стр. 6—8.

С е г л и н, Е. Поднятие квалификации передвижников и книгонош.—Книга и Профсоюзы. 1928. № 8. Стр. 7—9.

B r o w n, Z a i d e s. The Library Key; an aid in using books and libraries. Wilson. 1928. 84 p.

Guide to the Use of Libraries. Abridged Edition. By Margaret Hutchins, Alice Sarah Johnson and Margaret Stuart Williams. New York. H. W. Wilson Co. 1928. 80 p.

Jahrbuch der deutschen Bibliotheken.—Hrsg. vom Verein deutscher Bibliothekare. Jg. 19. Leipzig. 1928. VIII+322+14 S.

ЖИТТЯ БІБЛІОТЕК ПО РІЗНИХ КРАЇНАХ.

B r e n g a s, E. V. The educational role of libraries in the republic of Mexico.—Bulletin of the A. L. A. 1928. Nr. 9. p. 287—292.

British Museum.—Subject index of the modern books acquired by the Bri-

¹ Скорочення: Z. f. B.=Zentralblatt für Bibliothekswesen; L. J.=Library Journal; R. d. B.=Revue des Bibliothèques; L. A. R.=Library Association Record.

tish Museum during the years 1921—1925. London. 1927. 1569 p.

Collard, A. La Bibliothéconomie en Belgique, 1901—1925. Malines. 1927. 36 p.

Couesque, E. Les bibliothèques municipales de Paris.—R. d. B. 1928. 1—3 p. 19—30.

Ebbinge-Wubben, C. H. Niderländischer Brief.—Archiv f. Bibliogr., Buch- u. Bibliothekswesen. Jg. 2. 1927/8. 2. S. 54—58. [Про стан бібліотечної справи на 1 січня 1927 р.].

Fachbibliotheken [der Cechoslov. Republik].—Mitt. des statist. Staatsamtes der Cechoslov. Rep. Jg. 8. 1927. 44—45 (Reine A. Nr. 3—4). S. 319—335. [Статистичні дані про всі б-ки, що придатні для наукової роботи (музеї, школи, архіви, установи) всього 1857 б-к, 11 674 413 книжок; з них—14 563 інкунабули].

Fuchs, H. Allemagne.—R. d. B. 1928. 4—5. p. 129—131. [Основні факти сучасного бібліотечного життя Німеччини].

Harnack, A. Italien.—Z. f. B. 1928. H. 5. S. 285—295. [Поточні замітки про деякі б-ки Модени, Неаполю, Турина, Верони].

Hoescker, R. Das spanische Bibliothekswesen. Versuch einer Bibliotheco-Bibliographie. Linz. 1928. (Archiv f. Bibliographie, Buch- u. Bibliothekswesen. Beiheft 2).

Jürgens, A. The Public Library in the cultural life of the United States.—L. J. 1928. Nr. 10. p. 437—440; Nr. 11. p. 491—494.

Kander, V. Das deutsche Büchereiwesen in Polnisch-Oberschlesien, Ostschlesien und Galizien.—Bücherei und Bildungspflege. Jg. 8. 1928. H. 3. S. 169—172.

Krüss, H. A. Völkerbund und Bibliotheken.—Z. f. B. 1928. H. 12. S. 723—728.

Leisler, B. Bibliotheken. див. Bitter: Handwörterbuch d. Preuss. Verwaltung. 3. Aufl. 1928. Bd. 1. H. 1. S. 291—293.

Lifschitz, Anna. Das Bibliothekswesen in Sowjet-Russland.—Das neue Russland. Jg. 5. 1928. H. 7—8. S. 38—40.

Merkado, J. D. Organisation of public libraries in Mexico.—Bulletin of the A. L. A. 1928. Nr. 9. p. 299—303.

National Library of Wales. Calendar of deeds and documents. Vol. 1. The Croswood deeds [compiled by Fr. Green]. Aberystwyth. 1927.

Oddon, I. Une bibliothèque universitaire aux Etats-Unis; la Bibliothèque de l'Université de Michigan.—R. d. B. 1928. 4—6. p. 129—155.

Pashali, D. Allemagne.—R. d.

B. 1928. 1—3. p. 44—47. [Про дитячі б-ки Німеччини].

Pasteiner, Ivan. Die ungarische Zentralstelle für Bibliothekswesen.—Z. f. B. 1928. H. 6. S. 305—311. [Стислі інформації про роботу Центрального Бюро Угорщини в справі обміну офіційними та науковими виданнями Угорщини з закордоном впродовж 1924—1927 рр., про Довідкове Бюро та зведений каталог цього бюро].

Putnam, H. The national library: recent developments.—L. J. 1928. Nr. 12. p. 531—538. [Досягнення Бібліотеки Конгреса, переважно за останні 4—5 років].

Rubinstein, S. Die Zentrale Wissenschaftliche Bibliothek zu Odessa.—Minerva-Ztschr. 1928. H. 9. S. 194.

Schnacke. Deutsche und amerikanische Bibliotheken an den Beispielen der Preussischen Staatsbibliothek und der New York Public Library verglichen.—Z. f. B. 1928. H. 9—10. S. 544—551.

Société des Nations. Institut international de coopération intellectuelle. Comité d'experts pour la création d'un service international de coordination des bibliothèques. (Paris. 27 et 28 janv. 1928). Rapports présentés par les membres sur l'organisation et le fonctionnement des centres nationaux de renseignement. 1928. 72 p.

Stuhlmann, F. Die deutsche Heeresbücherei in Berlin. Berlin. 1927. 92 S.

Stuhlmann. Die deutschen Bibliotheken und die Kriegswissenschaften. Z. f. B. 1928. H. 9—10. S. 584—593.

Trommsdorf, P. Die Bibliotheken der deutschen technischen Hochschulen. Berlin. V. D. I. Verlag. 1928. 32 S.

Vergangenheit, Gegenwart und Zukunft der deutschen volkstümlichen Bücherei. Hrsg. von der Deutschen Zentralstelle für volkstüml. Büchereiwesen. Leipzig. 1928. VIII+159 S.

ЗАГАЛЬНІ ПИТАННЯ БІБЛІОТЕКОЗНАВСТВА. КАТАЛОГІЗАЦІЯ. КЛАСИФІКАЦІЯ.

Dölger, F. Der Schlagwortkatalog der Universitätsbibliothek München. Z. f. B. 1928. H. 12. S. 728—747.

Krüger, G. Die gedruckten Lesesaalkataloge der Universitäts- und Staatsbibliotheken.—Z. f. B. 1928. H. 11. S. 680—692.

Leidinger. Was ist Bibliothekswissenschaft.—Z. f. B. 1928. H. 9—10. S. 440—454.

Diesch, C. Die Dezimal-Klassifikation.—Minerva-Ztschr. Jg. 4. 1928. H. 5—6. S. 112—118.

Gjelsness, R. H. Reclassifica-

tion: its problems and technique.—L. J. 1928. Nr. 13. p. 597—600.

H a n a u e r, J. Dezimalklassifikation.—Z. f. B. 1928. H. 9—10. S. 503—514.

L h o m e r, J. La Collection d'autographes, son but, son classement, les autographes ajoutés aux livres, les collectionneurs célèbres, les faux autographes et la manière de les reconnaître, les instruments de travail. Paris. 1927.

V a n H o e s e n, H. B. Selective Cataloguing. Cataloguers' Round Table, American Library Association. July 3. 1924. By P. Franklin Currier and others. Together with other unpublished and published papers and extracts. New York. 1928.

Mikrobibliion. Das Buch von den kleinen Büchern (T. I: Freier, R. Ueber das Sammeln kleiner Bücher. T. II: Petri, R. Bibliographischer Katalog der Sammlung Vera v. Rosenberg). Berlin. 1928.

P e n f i e l d, H. E. The classifier in a large library.—L. J. 1928. Nr. 14. p. 655—666. [Кілька практичних порад].

P r i n z h o r n, F. Normung im Bibliotheks-, Buch- und Zeitschriftenwesen.—Z. f. B. 1928. H. 9—10. S. 522—533.

R u s t, W. Verzeichnis von unklaren Titelnkürzungen deutscher und ausländischer Zeitschriften. Leipzig. 1928. VIII+142 S.

S c h n e i d e r, G. Die Dezimalklassifikation.—Z. f. B. 1928. H. 9—10. S. 514—521.

S c h o l f i e l d, A. F. Rules for the catalogues of printed books, maps and music. Cambridge. 1928. 77 p.

ІСТОРІЯ БІБЛІОТЕК.

Beiträge zur Göttinger Bibliotheks- und Gelehrten-geschichte. Göttingen. 1928. 142 S. (Vorarbeiten zur Geschichte der Göttinger Universität und Bibliothek. H. 5).

B e n e d e t t i, E. The Vatican Library.—L. J. 1928. Nr. 9. p. 385—389.

D e e t j e n, W. Eine Bibliotheksprüfung des achtzehnten Jahrhunderts.—Z. f. B. 1928. H. 6. S. 302—305. [Іспит підчас заміщення посади зав. Ваймарською бібліотекою в 1743 р.].

F ü c h s e l, H. Die Universitätsbibliothek Göttingen.—Minerva-Ztschr. 1928. H. 5—6. S. 95—99.

J e s i n g e r, A. Eine Wiener Bibliotheksprüfung im Zeichen Göttingens.—Z. f. B. 1928. H. 9—10. S. 567—584. [Іспит підчас заміщення посади зав. Віденською університетською бібліотекою 1793 р.: програм іспитів, відповіді].

P r e d e e k, A. Bibliotheksbesuche eines gelehrten Reisenden im Anfange des 18. Jahrhunderts.—Z. f. B. 1928. H. 5. S. 221—265; H. 7. S. 342—354; H. 8. S. 393—407. [Витяги з подорожнього журналу (рр. 1727—1730) проф. Кенігсберзького університету Фішера, що стосуються до бібліотек Німеччини, Австрії, Нідерландів, Англії та інш.].

КНИЖНА СПРАВА.

D a h l, S v e n d. Geschichte des Buches. Autorisierte Uebersetzung aus dem Dänischen von Johnsson. Mit 74 Abb. Leipzig. 1928. XVI+256 S.

Gesamtkatalog der Wiegendrucke. Hrsg. von der Kommission für den Gesamtkatalog der Wiegendrucke. Bd. 3. Ascher-Bernardus Claravallensis. Leipzig. 1928. XXXIV+854 S.

Gutenberg-Jahrbuch. Hrsg. von Aloys Ruppel. Mainz. 1928. 184 S. 50 Taf.

H a e b l e r, K. Der westeuropäische Wiegendruck in Original-Typenbeispielen. 60 Inkunabelproben niederländischer, französischer, spanischer und englischer Pressen. München. 1928.

V a n H o e s e n, H. B. Bibliography, practical, enumerative, historical. An introductory manual. New York. 1928. 532 p.

Jahrbuch der Drucker- und Verlegerzeichen des 15 Jhs. in den Niederlanden, England, Spanien, Böhmen, Mähren und Polen. München. 1927. XX+131 S.

M a c K e r r o w. An Introduction to bibliography for literary students. Oxford. 1927. XV+359 p.

L e m a î t r e, H. Le dépôt légal des imprimés en Belgique.—R. d. B. 1928. 1—3. p. 31—36.

L e m o i s n e, P. A. Les Xylographes du XIV et du XV siècle, au Cabinet des Estampes de la Bibliothèque Nationale. Paris. 1927.

Printing, a short history of the art... Edited by R. A. Peddie. London. 1927. IX+389 p.

T r o n n i e r, A. Vom Gutenberg-Museum zu Mainz am Rhein.—Rheinische Heimatblätter. Jg. 5. 1928. H. 5. S. 178—182.

ОРГАНІЗАЦІЯ ТА АДМІНІСТРУВАННЯ БІБЛІОТЕК.

B o w e r m a n, G. F. Government library salaries.—L. J. 1928. Nr. 15. p. 706—710. [Номенклатура й тарифікація бібліотечних посад за останнім законом Конгресу].

B r i s c o e, W. A. The planning, equipment and development of new libraries and the reconstruction of old ones. London. 1927. 141 p.

S a v a n a u g h, R. E. Library service and university extension.—L.

J. 1928. Nr. 14. p. 645—650. [Різні форми співробітництва університету та бібліотеки].

Mc. Colvin, L. R. Library extension work and publicity. London. 1927.

Conner, M. A difficulty analysis of the teaching of reference work.—L. J. 1928. Nr. 9. p. 399—401.

Escher, H. Was es in einer Bibliothek zu tun gibt. Zürich. 1928. 29 S. [Про дрібниці в роботі наукового співробітника б-ки].

Graves, C. E. Reading room discipline.—L. J. 1928. Nr. 11. p. 487—490. [На підставі даних спеціальної анкети].

Henriot, E. L'Art de former une bibliothèque; essai. (Bibliothèque des chercheurs et des curieux). Paris. 1928. 166 p.

Ladewig, P. Autonomie der Volksbücherei.—Z. f. B. 1928. H. 7. S. 354—364. [Негативний висновок—на підставі аналізу різних форм роботи наукових та «народних» б-к].

Leyh, S. Probleme des Bibliotheksbaues.—Z. f. B. 1928. H. 9—10. S. 471—493.

Lowe, J. A. Public library Administration. Chicago. 1928. 175 p.

Mc. Millen, J. A. Selected articles on interlibrary loans. New-York. 1928.

Müller, J. Oeffentliche Büchereien und Lesehallen. див.: Deutsche Kulturstatistik. Jena. 1928. S. 128—138.

Nörrenberg, C. Die Volksbibliothek, ihre Aufgabe und Reform. Abdruck nach der 2. Aufl. 1896. Stettin. 1928. 41 S.

Parley, N. Durability of printed papers and manuscripts.—L. A. R. 1928. Sept. p. 161—172.

Pfannmüller, C. Was können die wissenschaftlichen Bibliotheken zur Pflege der allgemeinen Geistesbildung tun.—Z. f. B. 1928. H. 9—10. S. 561—567.

Poewe, W. Die Reform der Besoldungsordnung und ihre Folgen für die preussischen Bibliotheksbeamten.—Z. f. B. 1928. H. 9. 10. S. 618—631.

Prouty, L. Exhibits behind glass in library buildings.—L. J. 1928. Nr. 14. p. 651—654.

Schmaltz, K. Organisation der

Zeitschriften—Verwaltung bei der Literaturstelle d. A. W. V.—Zeitschr. für Organisation. 2. (1928). S. 115—155.

Schönfelder, G. Zur Frage des Bibliotheksetats.—Börsenblatt für den deutschen Buchh. Jg. 95. 14 Juli. 1928. S. 795—801. [Про бюджет комунальних б-к Саксонії на підставі спеціальної анкети].

Schultze, W. Wissenschaftliche Bibliotheken und moderne schöne Literatur.—Z. f. B. 1928. H. 9—10. S. 594—611.

Walser, E. Ein neues Hilfsmittel für Bibliotheken und Archive: Der Kleinfilm.—Z. f. B. 1928. H. 8. S. 417—419.

Walter, Fr. K. Safeguarding rare and expensive books in university and reference libraries.—L. J. 1928. Nr. 16. p. 733—738. [Які саме книжки треба вилучати з загального користування та в який спосіб охороняти їх].

Williams, J. A. The elements of book collection. New-York. 1928.

Wire, G. F. Leather preservation.—L. J. 1928. 13. p. 586—589. [Кілька практичних порад, випробуваних в бібліотечній практиці].

Yust, W. F. Library legislation [по окремих штатах Америки] in 1927.—L. J. 1928. Nr. 16. p. 751—757.

ПІДГОТУВАННЯ БІБЛІОТЕКАРІВ.

Fick, R. Die bibliographische Schulung des Bibliothekars.—Z. f. B. H. 9—10. S. 551—561.

Fraendorfer, S. Eindrücke von Amerikas ältester Bibliothekschule.—Z. f. B. 1928. H. 5. S. 265—273. [Досить детально про найхарактерніші моменти роботи, організації та студентського життя бібліотечної школи в Олбені].

Horton, M. The use of textbooks and references in library school teaching.—L. J. 1928. Nr. 16. p. 738—741.

Ordnung für die Annahme, Ausbildung und Prüfung der Anwärter für den wissenschaftlichen Bibliotheksdienst.—Z. f. B. 1928. H. 11. S. 695—700.

Santoro, C. Schulen für Archivare und Bibliothekare [in Italien].—Archivalische Ztschr. F. 3. Bd. 4. (Bd. 37). 1928. H. 7. S. 276—278. [Про курси, відкриті при університетах в Болоньї, Падуї та Флоренції].

Редакційна колегія:

М. Іванченко, В. Козловський, С. Постернак, Мик. Сагарда.

ZEITSCHRIFT FÜR BIBLIOTHEKSWESEN UND BIBLIOGRAPHIE

Heft 3 Kyjiv 1929.

A U T O R E F E R A T E

V Y J A S N I V S K Y J, A.

MATERIALIEN ZUR KONSTITUTIONELL-PSYCHOLOGISCHEN
ERFORSCHUNG DES LESERS.

Der Leser, als Erforschungsobjekt, hat schon seit langer Zeit die Aufmerksamkeit der Forscher an sich gezogen. Anfänglich waren Schriftsteller, dann die Kritiker und Literaturhistoriker, noch später—Soziologen und schliesslich in der letzten Zeit und besonders in Sowjet-Ukraine—die Bibliothekare, welche grosses Interesse dieser Frage erteilten.

Der Verfasser meint, dass die Bibliothekare die ausschliesslichen Gelegenheiten, welche ihnen ihre Arbeit bietet, d. h. die Möglichkeit, stundenlang den Leser zu beobachten—nicht ausnutzen. Die ziemlich umfangreiche Literatur, dieses Thema betreffend, scheint recht arm zu sein; N. Rubakin war der einzige, der sich ernst und eigenartig an diese Frage stellte. Jedoch ist der Verfasser mit der Methode von Rubakin nicht einverstanden und schlägt seine Prinzipien und Methoden zum Erforschen des Lesers vor. Er versucht in seinen methodologischen Grundlagen alle charakterologische Komponenten, die den Leser charakterisieren, zu bezeichnen. Er beobachtete in der Bibliothek 21 Leser während 4 Monaten. In den protokollartigen Berichten über seine Beobachtungen zeigte er alle charakterologische Elemente an, die er in drei Gruppen einteilt: 1) Konstitutionell-biologische, 2) Soziale und 3) Psychologische. Der Verfasser machte den Versuch, den Körperbau und den Gesundheitszustand, den Charakter des Lesers (die Klassifikation von E. Kretschmer befolgend), die Suggestions- und Einbildungskraft, das Aneignen, die Auffassung des Materials anzudeuten. Die Protokollberichte über die Beobachtung der 21 Leser analysierend, teilt der Verfasser das ganze Material in 3 Gruppen ein: 1) die mnestischen Eigenheiten; 2) die Eigenheiten des Auffassungsprozesses; 3) die Eigenheiten der Apperzeption des Lesers. Im Resümee der Protokolle zeigt der Verfasser auch folgende Momente an: «Das Autorenschema der Apperzeption», «vergessenes literarisches Material», «indifferentes literarisches Material», «Material, zu welchem sich der Leser negativ stellt».

Erforscht wurde nicht die wissenschaftliche, sondern die schöne Literatur. Der Verfasser gibt Analysen der 21 Protokolle an, sowie auch die Systematisation der «Materialien» und meint, dass die weitere Erforschung des Lesers die Systematisation durch Ergebnisse und Verallgemeinerung vollenden wird. Die Konstitutionseigenheiten des Lesers als Grundlage seiner Systematisation ansehend, teilt er alle Leser in 3 Gruppen ein: Piktiker, Asteniker und Displastiker. Der Verfasser hält sich nicht an der Verallgemeinerung des konstitutionspsychologischen Erforschens des Lesers wegen Materialmangel auf und macht, betreffend diese Frage, folgende Feststellungen: 1) Die Mehrzahl der Leser behält aktiv nur unbedeutende Quantität der in der letzten Zeit gelesenen Bücher. 2) Beim Erinnern hat der gemischte Typus die Oberhand, ihm folgt der invertative Typus, der direkte Typus aber steht an der letzten Stelle. 3) Am meisten aktiv fasst das Gedächtnis des Lesers die Literatur aus dem Autorenschema der Apperzeption auf. 4) Die Autorenapperzeption bildet die Apperzeption des Lesers, und es hängt von dem Charakter der Auffassungsprozesse—der formellen Funktion und des psychischen Inhaltes ab. 5) Die grössere Anzahl der Leser wird in das einfache Schema der Auffassungsprozesse eingeordnet. 6) Der Mehrzahl der Leser betreffend der Auffassung der schönen Literatur vom Standpunkte der formellen Funktion sind die systematischen Momente eigen, vom Gesichtspunkte des Inhaltes aber—die emotiven. 7) Die psychologische Funktion, welche an Auffassungsprozessen der schönen Literatur teilnimmt, hat entschieden Zusammenhang mit den konstitutionell-biologischen Eigenheiten der Leser.

K O Z L O V S K Y J, V.

DIE DEZIMALKLASSIFIKATION UND DIE BÜCHERPALATEN.

Es wird vom Verfasser darauf hingewiesen, dass eine neue Ausgabe der Dezimalklassifikation bereits im Gange sei und dass daraus für die bibliographischen Anstalten und die Bibliotheken, die nach diesem System klassifizieren, die Aufgabe entstehe, ihre Verzeichnisse, bezw. Kataloge auf das neue Schema überzuführen. Man könne in den Verzeichnissen der russischen und der ukrainischen Bücherpalaten manche Unzulänglichkeiten und Mängel in der Zuweisung der Schriften in die Abteilungen der Dezimalklassifikation wahrnehmen. Um den Uebergang zu der neuen Anordnung zu ermöglichen und den bestehenden Mängeln abzuhelpen, müsse eine russische (möglicherweise auch eine ukrainische) Ausgabe der Dezimalklassifikation in Angriff genommen werden. Eine solche Ausgabe solle nicht eine blosse Uebersetzung sein, sondern eine Bearbeitung, mit Anpassung an die eigenartigen sozialpolitischen, kulturellen und nationalen Zustände der Sowjetunion, welche mitunter eine zahlreiche Literatur haben, die nach den in der Dezimalklassifikation gegebenen Abteilungen nicht befriedigend gegliedert werden könne. Zur Bewältigung dieser schwierigen Arbeit, die einige Jahre in Anspruch nehmen würde, sollen sich Bibliographen und Bibliothekare zusammentun, um den Bücherpalaten zu helfen, die Verantwortung für die finanzielle Förderung und Verwirklichung dieses weittragenden bibliographischen Unternehmens übernehmen sollten.

S A G A R D A, M.

DIE GRUNDFRAGEN DES GESAMTKATALOGS PERIODISCHER SCHRIFTEN DER UKRAINISCHEN BIBLIOTHEKEN.

Eine von den Grundfragen, und zwar die über die Grenzen des Begriffes «Periodica», ist schon im vorigen Buche des «Zurnal Bibliotekoznavstva ta bibliografiji» von dem Verfasser besprochen worden. In diesem Artikel konzentriert er die Aufmerksamkeit auf folgende Fragen. Er meint, dass der Gesamtkatalog der periodischen Schriften alle periodische Schriften, die in den Bibliotheken der Ukraine vorhanden sind, umfassen müsste abgesehen davon, von wo sie herkommen und in welcher Sprache sie verfasst sind. Es würde zielgemäss sein, einstweilen und aus praktischen Erwägungen die Zeitungen nicht in Anspruch zu nehmen; was Zeitschriften anbetrifft, könnte man sich mit den wissenschaftlichen und wissenschaftlich-populären Zeitschriften begnügen, die ukrainischen aber müsste man alle ohne Ausnahme (nach dem territorial-etnographischen Prinzip) in den Gesamtkatalog einschliessen. Der Gesamtkatalog soll nicht nur die laufenden Zeitschriften umfassen, sondern alle, die in den Bibliotheken vorhanden sind (mit den höher erwähnten Beschränkungen), und auch nicht nur ihre Titel, sondern den Bestand des Komplexes angeben. Zur Mitwirkung an der Bearbeitung des Gesamtkatalogs muss eine möglichst grosse Anzahl von Bibliotheken herangezogen werden, um in dieser Weise die Bücherschätze der Ukraine auf dem Gebiete der Zeitschriftenliteratur anzeigen zu können; die Unordnung der Bibliotheksfonds während der Revolution gibt noch keine Möglichkeit, die neu entstandenen Bibliotheken ihren Fonds entsprechend zu differenzieren. Weiter hält sich der Verfasser bei der komplizierten Frage der Vermehrung der Bibliotheksfonds auf; er informiert über verschiedene Praxis der europäischen und amerikanischen Bibliotheken auf diesem Gebiete, schlägt ein Projekt der organisatorischen Arbeit in der Ukraine vor und schliesst mit einer kurzen Formulierung der Methoden für die spezielle Bearbeitung des Gesamtkatalogs. Zum Schluss dringt er sofort an die Vorarbeit zu treten und in erster Linie die Fonds der periodischen Schriften und Kataloge in Ordnung zu bringen, was die Möglichkeit geben würde, sich in organisatorischen und methodologischen Fragen auf die praktisch-klare Basis zu stützen.

B O R O V Y J, S.

ARCHIVTECHNISCHE METHODEN IN DEN BIBLIOTHEKEN.

Die Archive sind dazu da, um Dokumente aufzubewahren, die Bibliotheken—um Bücher zu sammeln. Für das Archiv kommt nicht das einzelne Dokument in Betracht, sondern derer künstlich gebildete Sammlungen, etwa Akten, Mappen; die Bibliothek behandelt grundsätzlich jedes einzelne Buch als eine selbständige und anderen gleichwertige Einheit. Dieser Gegensatz hat zur

Folge, dass die von den Bibliotheken und Archiven angewandten Methoden grundverschieden sind. In der neueren Zeit hat sich jedoch in den Bibliotheken ein Wandel vollzogen, der durch die Sturmflut der Literatur bedingt ist. Jede grosse Bibliothek, besonders wenn sie mit den Pflichtexemplaren zu tun hat, weiss von der Ueberschwemmung durch Amtsdrucksachen zu erzählen. Um diese Masse zu bewältigen, müssen die Bibliotheken eine sorgfältige Wahl treffen und zugleich möglichst zweckmässige Methoden anwenden. Der Verfasser empfiehlt die in den Archiven übliche Methode, wonach die in Betracht kommenden Schriften—es sind vor allem gewisse Arten von Amtsdrucksachen wie Tarifverträge, Amtsberichte,—zu Gruppen zusammengefasst werden; als Teilungsgrundsatz soll dabei Erscheinungsort, dann Erscheinungsjahr und schliesslich das Amt (Behörde) oder der Gegenstand gelten. Eine solche Verzeichnung der Schriften macht auch eine Raumersparnis möglich, indem die Schriften nicht stehend, sondern liegend aufbewahrt werden können. Zum Schluss wird der Gedanke aufgeworfen, ob nicht die Aufbewahrung von Privat- und Manuskriptdrucken, die rein privaten oder Familiencharakter aufweisen, den Archiven zufallen soll.

B O R O V I T S C H, B.

DAS SCHEMA DES SCHLAGWORTKATALOGS NACH A. POKROVSKYJ
UND E. ŠAMŠEVA.

Im Artikel wird eine kritische Besprechung des Buches von A. Pokrovskyj und E. Šamševa «Das System von Schlagwortbegriffen und Verweisungen», Moskau, 1928 gegeben, das als Richtschnur für russische Volksbibliotheken bestimmt ist. Der Verfasser, der für die Zusammenfassung der engeren Begriffe und die Gruppenbildung theoretisch in seinen Schriften und praktisch in dem von ihm angelegten Schlagwortkatalog der Staatsbibliothek in Charkiv auftritt, kritisiert die von Pokrovskyj und Šamševa systematisch durchgeführte Einschaltung von engeren Begriffen an konkreten Beispielen; es werden Ungleichmässigkeiten an manchen Stellen und einige Auslassungen hervorgehoben. Erwähnenswert ist auch, dass B. Borovič für die Aufnahme in den Schlagwortkatalog von Artikeln, die in Zeitschriften, Reihen- und Sammelwerken erscheinen, das Wort spricht.

I V A N I C K Y J, V.

UEBER DIE AUSBILDUNG DER ANWAERTER FÜR DEN WISSENSCHAFTLICHEN BIBLIOTHEKSDIENST.

Die neuen Regeln und Programme der Ausbildung der wissenschaftlichen Bibliotheksanwärter in Preussen analysierend und einige positive und negative Seiten dieser Ausbildung andeutend, legt der Verfasser einen besonderen Wert auf den ständigen Zusammenhang zwischen der theoretischen Arbeit der «Volontäre» und den praktischen Arbeiten in der Bibliothek. Dabei schlägt er vor, die Regeln, betreffend die ukrainische Bibliotheksaspirantur von diesem Standpunkte aus zu revidieren, um den Mangel an Uebereinstimmung zwischen der theoretischen Ausbildung der Aspiranten und der praktischen Arbeit in der Bibliothek aufzuheben, sowie auch im allgemeinen die Punkte der Regeln, in denen es sich von der Praxis der Aspiranten handelt, zu erweitern und genauer zu präzisieren.

J A S Y N S K Y J, M.

DIE BIBLIOGRAPHIE IN UKR.S.R.R. IM J. 1927.

Im J. 1927 wurde die bibliographische Kommission der Ukrainischen Akademie der Wissenschaften eingesetzt, die zum organisierenden und regelnden Mittelpunkt für die ukrainische Bibliographie werden soll. Als Hauptaufgabe der Kommission gilt es, die Herstellung des ukrainischen bibliographischen Repertoriums ins Geleise zu bringen und die Fachbibliographie zu fördern. Die Bibliographische Kommission hat ihre Stütze in der Nationalbibliothek der Ukraine; die im Schosse der Nationalbibliothek bestehende Forschungskommission für Bibliothekswesen und Bibliographie ist zum Hauptpunkt geworden, in welchem die betreffenden Fragen bearbeitet werden. Das Forschungsinstitut für Buchwesen in Kyjiv betätigte sich auch im J. 1927; in anderen Städten nimmt die Zahl der Anstalten, die der Bibliographie dienen, zu; unter ihnen ist besonders hervorzuheben das Bibliographische Seminar der Zentralen Wissenschaftlichen Bibliothek in Odessa.

Die theoretischen Studien hatten das ukrainische bibliographische Repertorium, dessen Umfang, Arbeitsmethoden und was damit zusammenhängt, —

wie Instruktion für die alphabetischen Kataloge, der Gesamtkatalog der wissenschaftlichen Bibliotheken, die Terminologie, — zum Mittelpunkt. Es wurden auch mit lebhaftem Interesse die Fragen der Fachbibliographie, der Ausbildung der Bibliographen und dergleichen erörtert. Diese Diskussion fand ihren Wiederhall hauptsächlich in folgenden Zeitschriften: *Bibliotečnyj Zbirnyk*, *Žurnal Bibliotekoznavstva ta Bibliografiji*, beide von der Nationalbibliothek der Ukraine herausgegeben, *Bibliologični Visti*, herausgegeben vom Forschungsinstitut für Buchwesen in Kyjiv, *Praci* der Zentralen Wissenschaftlichen Bibliothek in Odessa.

Die praktische Bibliographie wurde von zahlreichen Anstalten und Personen betrieben. Die Neuerscheinungen der Sowjetukraine, sowie auch Schriften in ukrainischer Sprache, die ausserhalb der Grenzen der Sowjetunion herauskommen, werden von der Ukrainischen Bücherpalate in Litopys ukrajinskoho duku seit dem J. 1924 verzeichnet. Es sind im J. 1927 52 Lieferungen erschienen, die einen 1032 Seiten starken Band bilden. 4057 Büchertitel, 263 Zeitschriften und 158 Zeitungen wurden erfasst, was ungefähr 60% der Produktion der Sowjetukraine ausmacht; es kommen hinzu 106 Büchertitel, 38 Zeitschriften und 32 Zeitungen, die ausserhalb der Sowjetunion erschienen sind.

Auf dem Gebiete der retrospektiven Bibliographie waren die Leistungen bescheiden; hier haben sich einige Institute der Akademie der Wissenschaften, das Landwirtschaftliche Wissenschaftliche Komitee in Charkiv, die Filiale der Nationalbibliothek in Vinnycja besonders hervorgetan.

Die Mehrzahl bilden die Verzeichnisse empfehlenden Charakters für Massenbenützung bestimmt; sie machen 64% der Gesamtzahl aus, die 388 Verzeichnisse mit 2502 Druckseiten beträgt; darunter sind bloss 17 mit 900 Seiten als selbständige Schriften erschienen. Die Bibliographie behandelte folgende Gegenstände: Biographie—72 Verzeichnisse, Volksbildung und Politik—je 41, Genossenschaftswesen—36, schöne Literatur—25, Medizin—24, Geschichte und Naturwissenschaften—je 22; die Ukrainekunde betrafen 98 Verzeichnisse (25%) mit 984 Seiten (39%). Als die bedeutendste Leistung sind *Materijaly silsko-hospodarskoji bibliografiji Ukrajinjy* (Materialien zur Bibliographie der ukrainischen Landwirtschaft), Bd. 1, T. I, zu erwähnen, die vom Landwirtschaftlichen Wissenschaftlichen Komitee bearbeitet werden. Es sind darin 7122 Titel enthalten.

In den Arbeitsmethoden ist ein gewisser Fortschritt zu verzeichnen, eine beträchtliche Anzahl von Verzeichnissen würde auch einer strengen Kritik genügen; trotzdem ist nicht zu verleugnen, dass in dieser Richtung hin noch vieles nachzuholen ist. Die Anordnung weist ein buntes Bild auf; die Dezimalklassifikation wurde nur in vereinzelten Fällen angewandt.

Die *Chronik* enthält folgende Uebersichten: 1) *I v a n ĉ e n k o*, M. Die Nationalbibliothek der Ukraine, angeschlossen an die Allukrainische Akademie der Wissenschaften während der Jahre 1927—1928. 2) Die Ukrainische Bücherpalata. 3) *F. L.* Die wissenschaftlich-pädagogische Bibliothek in Charkiv. 4) *R u b i n s t e i n*, S. Der Gesamtkatalog der ausländischen wissenschaftlichen periodischen Schriften in Odessa. 5) *B e r m a n*, J. und *V y n n y k*, M. Ueber den Gesamtkatalog der Musikliteratur der Bibliotheken in Odessa. 6) Die Ukrainische Abteilung der Zentralen Wissenschaftlichen Bibliothek in Odessa. 7) *K o m a r o v*, B. Die Ukrainische Staatsbibliothek Nam. *Ševčenko* in Odessa (UDB) in den letzten 4 Jahren (1925—1928). 8) *S a g a r d a*, M. Die systematische Versorgung Deutschlands mit der ausländischen Zeitschriftenliteratur. 9) *V. I.* Aus dem Leben der ausländischen Bibliotheken.

Die Abteilung «*Bibliographie*» besteht aus zwei Teilen: 1) Bücherbesprechungen und 2) Verzeichnisse der ukrainischen und russischen Literatur über Bibliothekswesen und Bibliographie. Ferner folgt ein Verzeichnis der ausländischen Literatur derselben Fächer. Am vollständigsten ist die ukrainische Literatur verzeichnet, aus der russischen wird das Wichtigste genommen, aus der ausländischen Literatur nur grundlegende Werke und Aufsätze.

Redaktionskollegium:

M. Ivantschenko, Vs. Kozlovskij, St. Posternak, Myk. Sagarda.

З М І С Т

В и я с н і в с ь к и й, А. Ю. Матеріали до конституціонально-психологічного вивчення читачів	5
К о з л о в с ь к и й, В с. О. Десяткова система і Книжкові Палати	34
С а г а р д а, М и к. І. Основні питання зведеного каталога часописів у бібліотеках України	43
Б о р о в и й, С. Я. Архівні методи в бібліотечній роботі	55
Б о р о в и ч, Б. Й. Московські рубрики предметового каталога	62
І в а н и ц ь к и й, В. Ф. До питання про підготування робітників наукових бібліотек	68
Я с и н с ь к и й, М. І. Бібліографія на Радянській Україні в 1927 р.	71
Я с и н с ь к и й, М. І. Бібліографія бібліографічних покажчиків за 1927 р.	83
Х р о н і к а. І в а н ч е н к о, М. М. Всенародня Бібліотека України при ВУАН за 1927/1928 р.—Українська Книжкова Палата.— Ф. Л. Харківська науково-педагогічна бібліотека. — Р у б і н ш т е й н, С. Л. Зведений каталог чужомовної наукової періодики, що знаходиться в бібліотеках м. Одеси. — Б е р м а н, Я. і В и н н и к, М. Про зведений каталог музичної літератури Одеських бібліотек. — Український відділ Одеської Центральної Наукової Бібліотеки. — К о м а р о в, Б. Українська Державна Бібліотека ім. Т. Шевченка в Одесі (УДБ) за останні 4 роки (1925—1928). — С а г а р д а, М и к. І. Систематичне забезпечення Німеччини закордонною журнальною літературою. — В. І. З життя закордонних бібліотек	107
Б і б л і о г р а ф і я. Рецензії й покажчики літератури з бібліотекознавства та бібліографії	131
Р е з ю м е кожної статті німецькою мовою	146

I N H A L T.

V y j a s n i v s k y j, A. Materialien zur konstitutionell-psychologischen Erforschung des Lesers	5
K o z l o v s k y j, V s. Die Dezimalklassifikation und die Bücherpalaten	34
S a g a r d a, M. Die Grundfragen des Gesamtkatalogs periodischer Schriften der ukrainischen Bibliotheken	43
B o r o v y j, S. Archivtechnische Methoden in den Bibliotheken	55
B o r o v i č, B. Das Schema des Schlagwortkatalogs nach A. Pokrovskij und E. Šamševa	62
I v a n i c k y j, V. Ueber die Ausbildung der Anwärter für den wissenschaftlichen Bibliotheksdienst	68
J a s y n s k y j, M. Die Bibliographie in UkrSRR im J. 1927	71
J a s y n s k y j, M. Die Bibliographie der bibliographischen Verzeichnisse des J. 1927	83
D i e C h r o n i k. I v a n č e n k o, M. Die Nationalbibliothek der Ukraine, angeschlossen an die Allukrainische Akademie der Wissenschaften während der Jahre 1927/1928.—Die Ukrainische Bücherpalata. — F. L. Die wissenschaftlich-pädagogische Bibliothek in Charkiv. — R u b i n s t e i n, S. Der Gesamtkatalog der ausländischen wissenschaftlichen periodischen Schriften der Bibliotheken in Odessa. — B e r m a n, J. und V y n n y k, M. Ueber den Gesamtkatalog der Musikk-literatur der Bibliotheken in Odessa.—Die Ukrainische Abteilung der Zentralen Wissenschaftlichen Bibliothek in Odessa. — K o m a r o v, B. Ukrainische Staatsbibliothek Nam. Sevčenko in Odessa (UDB) in den letzten 4 Jahren (1925—1928).—S a g a r d a, M. Die systematische Versorgung Deutschlands mit der ausländischen Zeitschriftenliteratur. — V. I. Aus dem Leben der ausländischen Bibliotheken	107
D i e B i b l i o g r a p h i e. Rezensionen und Bibliographie des Bibliothekswesens	131
D i e A u t o r e f e r a t e jedes Artikels in deutscher Sprache.	146

ВИДАННЯ ВСЕНАРОДНОЇ БІБЛІОТЕКИ УКРАЇНИ ПРИ ВУАН
КИЇВ, ВУЛ. ШЕВЧЕНКА, 14.

1. Від Тимчасового Комітету для заснування Національної Бібліотеки. К. 1918 р. 8 ст. (укр. і рос. мовами).
2. Статут Національної Бібліотеки при Укр. Академії Наук. К. 1919 р. 14 ст.
3. Книжний Вістник. Кн. 1. Січень-березень 1919 р. 61 ст. 60 коп.
4. Книжний Вістник. Кн. 2. Квітень-червень 1919 р. К. 1919 р. 100+12 ст. 1 карб.
5. Справоздання Головної Книжної Палати в м. Києві. Додаток до часопису «Книжний Вістник». К. 1919 р. 12 ст. (Період. видання УСРР за 1919 р.).
6. Постернак, С. Всенародня Бібліотека України при Українській Академії Наук у м. Києві. К. 1923 р. 64 ст. 1 карб.
7. Звідомлення Всенародньої Бібліотеки України у м. Києві (за 5 років існування 15/VIII-1918—1/I-1923). Відбиток із Звідомлення Укр. Академії Наук за 1923 р. К. 1924 р. 16 ст. 25 коп.
8. Бібліотечний Збірник ч. 1. Праці Першої Конференції Наукових Бібліотек УСРР. К. 1926 р. 176 ст. 700 прим. 1 карб. 50 коп.
9. Бібліотечний Збірник ч. 2. На науково-бібліотечному фронті УСРР. К. 1927 р. 130 ст. 1000 прим. 1 карб. 20 коп.
10. Бібліотечний Збірник ч. 3. Бібліографія на Україні. К. 1927 р. 127 ст. 1000 прим. 1 карб. 20 коп.
11. Журнал Бібліотекознавства та Бібліографії. Кн. 1. К. 1927 р. VIII+168 ст. 1000 прим. 1 карб. 50 коп.
12. Журнал Бібліотекознавства та Бібліографії. Кн. 2. К. 1928 р. 152 ст. 1000 прим. 1 карб. 50 коп.
13. Журнал Бібліотекознавства та Бібліографії. Кн. 3. К. 1929 р. 152 ст. 1000 прим.

ОКРЕМІ ВІДБИТКИ З ЖУРНАЛА ТА ЗБІРНИКІВ.

1. Ясинський, М. Головні моменти з історії укр. бібліографії. К. 1927 р. 29 ст. 25 прим.
2. Сагарда, М. Основні проблеми укр. бібліогр. репертуара. К. 1927 р. 19 стор. 25 прим.
3. Маслов, С. Обсяг та план укр. бібліогр. репертуара XVI—XVIII в.в. К. 1927 р. 7 ст. 25 прим.
4. Максименко, Ф. Межі етнограф. території укр. народу. К. 1927 р. 31 ст. 25 прим.
5. Рубінштейн, С. Організація спеціальної наукової бібліографії в УСРР. К. 1927 р. 7 ст. 25 прим.
7. Сагарда, М. Організація бібліографії на Україні. К. 1927 р. 15 ст. 100 прим.
8. Баліка, Д. Орієнтовочний перегляд книги бібліотекарем. К. 1927 р. 22 ст. 150 прим.
9. Ясинський, М. Бібліографічна робота на Рад. Україні в 1926 р. К. 1927. 31 ст. 100 прим.
10. Біла, Г. Вищі Курси Бібліотекознавства при Держ. Публ. Бібл. в Ленінграді. К. 1927 р. 11 ст. 50 прим.
11. Карпінська, О. та Баліка, Д. До питання про підготування робітників наук. бібліотек УСРР. К. 1927 р. 11 ст. 50 прим.
12. Маяковський, Я. Наукові бібліотеки УСРР. К. 1917 р. 11 ст. 50 прим.
13. Козловський, В. Бібліотекознавство в УСРР за період 1917—1927 р. К. 1928 р. 14 ст. 100 прим.
14. Сагарда, М. Обсяг поняття «Періодика». К. 1928 р. 22 ст. 50 прим.
15. Козловський, В. Спільні каталоги. К. 1928 р. 44 ст. 100 прим.
16. Баліка, Д. Бібліологічна педагогіка. К. 1928 р. 14 ст. 85 прим.
17. Вияснівський, А. Матеріали до констит.-психол. вивчення читачів. К. 1929 р. 34 ст. 75 прим.
18. Козловський, В. Десяткова система і Книжкові Палати. К. 1929. 11 ст. 50 прим.
19. Сагарда, М. Основні питання зведеного каталога часописів у бк-ах України. К. 1929 р. 14 ст. 50 прим.
20. Борович, Б. Московські рубрики предметового каталога. К. 1929 р. 8 ст. 225 прим.
21. Ясинський, М. Бібліографія на Радянській Україні 1927 року. К. 1929 р. 38 ст. 50 прим.

6-00

Ціна 1 крб. 50 к.

Рік

№

2/4 1994